SFÂNTUL
NICOLAE VELIMIROVICI

Răspunsuri la întrebări ale lumii de astăzi

Scrisori misionare

vol. 2

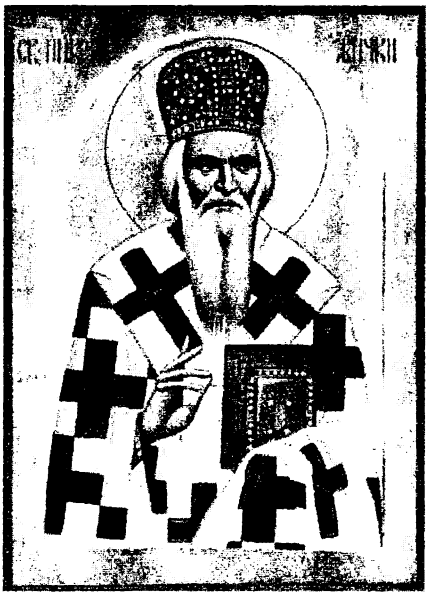

Icoana Sfântului Nicolae Velimirovici

SFÂNTUL
NICOLAE VELIMIROVICI

Răspunsuri la întrebări ale lumii de astăzi

Scrisori misionare

vol. 2

ediția a treia

Traducere din limba sârbă de
Adrian Tănăsescu-Vlas

editura Σοφία

București

Redactor: Diana Vlad

Coperta: Mona Velciov

© Editura Sophia, pentru prezenta ediție

Traducerea a fost făcută după originalul din limba sârbă: Sveti Vladika Nikolai Velimirovici, *Misionarska Pisma,* Beograd, 1998.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
NICOLAE VELIMIROVICI, sfânt
Răspunsuri la întrebări ale lumii de astăzi: scrisori misionare / Sfântul Nicolae Velimirovici; trad. din lb. sârbă de Adrian Tănăsescu-Vlas – ed. a 3-a – București: Editura Sophia, 2015
2 vol.
ISBN 978--973-136-508-4
Vol. 2 – ISBN 978-973-136-455-1

I. Tănăsescu-Vlas, Adrian (trad.)

Scrisoarea a 135-a

FUNCȚIONARULUI S.P.:
PILDA DESPRE FIUL DE SUFLET

Doriți să cunoașteți adevărul despre viața omenească. Greu e de zugrăvit în cuvinte acest lucru în cuprinsul unei singure scrisori... Să încercăm printr-o pildă. Un om gospodar avea un singur fiu. El a înfiat un sărac și a început să îl privească la fel ca pe un fiu de sânge. La cel înfiat însă a venit într-ascuns un vrăjitor negru și l-a înduplecat să fugă din casa binefăcătorului său, făgăduindu-i că prin vrăjile sale îl va ajuta să dobândească mai mare slavă decât slava aceluia. Astfel înduplecat, cel înfiat a căutat să plece de la binefăcătorul său. Acela își dăduse seama de toată urzeala, însă nu s-a împotrivit, ci l-a lăsat pe fiul său de suflet să facă ce dorea. Dar i s-a făcut milă și, la despărțire, i-a dat fiului de suflet o pungă închisă, plină cu aur și cu pietre scumpe. Și s-a dus de la el cu lacrimi în ochi. Așadar, acel sărac a purces la drum – numai că vrăjitorul negru nu doar că nu l-a ajutat pe călătorul singuratic, ci, dimpotrivă, trimitea rudele sale negre în calea lui ca să-l jefuiască. Văzându-se în primejdie, săracul se răscumpăra din mâinile tâlharilor cu aur și cu pietre scumpe; se ruga doar să nu îi ia punga. Astfel călătorind, cădea mereu dintr-o cursă a negrilor în alta. Și se răscumpăra mereu cu aur și cu pietre scumpe, până ce punga i s-a golit de tot. Atunci i s-a înfățișat însuși vrăjitorul negru. Când l-a văzut, săracul i-a cerut ajutorul ca unui prieten, dar vrăjitorul negru s-a arătat deodată cum era de fapt: cel mai mare tâlhar. Scrâșnind din dinți, i-a înhățat punga, încercând să i-o smulgă din mâini. Între timp, gospodarul privea din depărtare

ce se întâmplă cu fiul lui de suflet. S-a înduioșat de soarta lui și l-a trimis pe fiul său cel unul-născut să-l mântuiască de la pieire pe sărac. Fiul a ajuns în ultima clipă, când săracul era deja istovit în lupta pentru pungă. L-a lovit pe vrăjitorul negru și l-a rănit de moarte, iar săracului i-a umplut iarăși punga cu aur și cu pietre scumpe, spunându-i să se întoarcă degrabă acasă, unde îl așteaptă tatăl gospodar.

Înțelegeți această pildă? Gospodarul e Dumnezeu. Fiul lui Dumnezeu este Iisus Hristos. Cel înfiat este Adam și neamul lui. Vrăjitorul negru este satana. Punga legată la gură e trupul omenesc. Aurul și pietrele scumpe închipuie sufletul omenesc, care e dăruit cu darurile lui Dumnezeu cele bogate. Îndepărtându-se în chip necugetat de Dumnezeu, neamul omenesc și-a pierdut treptat toată bogăția duhovnicească și a rămas numai cu viața sa trupească. Când satana a încercat să și-o însușească și pe aceasta pentru a nimici astfel deplin lucrul lui Dumnezeu, S-a arătat în lume Fiul lui Dumnezeu. El l-a rănit de moarte pe satana, iar după ce l-a rănit și l-a făcut neprimejdios, l-a aruncat în adâncul iadului. Iar în viața trupească a omenirii a insuflat iarăși suflet viu și l-a umplut cu darurile dumnezeiești. În același timp a poruncit neamului lui Adam să se întoarcă cu noua bogăție în casa Tatălui Ceresc.

Pace dumneavoastră și binecuvântarea lui Hristos!

Scrisoarea a 136-a

UNUI IUBITOR AL CINSTEI SALE, DESPRE CALOMNIATORI

Te superi pe calomniatori. Până acum, spui, ai dat în judecată 44 de calomniatori. Ți-au vătămat onoarea. Au

răspândit neadevăruri despre tine, despre caracterul tău, despre faptele tale, precum și despre familia ta. Ți-ai cheltuit o mare parte din avere judecându-te cu calomniatorii. Zici că viața ți-ar fi frumoasă dacă n-ar fi pe lume acei „afurisiți defăimători", dar ei ți-au făcut traiul de nesuferit, iar tu te chinui și te consumi ca să îți aperi onoarea de orice defăimător.

Într-adevăr, ceea ce îți fac ei este necreștinesc, dar și tu te lupți împotriva lor printr-un mijloc necreștinesc. În primul rând adu-ți aminte cum a făcut începătorul credinței noastre când era clevetit. *Ca o oaie spre junghiere S-a adus, și ca un miel înaintea celui ce îl tunde nu deschidea gura Sa* (Fapte 8, 32)[1]. Dar iată și exemplul unui împărat pământesc. Împăratului Constantin cel Mare i s-au înfățișat odată câțiva lingușitori și au început să clevetească pe unii „oameni răi, ce își defaimă și își clevetesc împăratul". Însă acei clevetitori, pare-se, nu s-au oprit doar la vorbe mincinoase, ci s-au folosit și de o altă înfricoșătoare ticăloșie, și anume: au mers la o statuie din marmură a împăratului care se afla în cetate și au lovit-o cu pietre și fiare până ce au sluțit de tot chipul statuii, i-au rupt nasul și i-au găurit fruntea. Împăratul Constantin le-a ascultat pâra în tăcere, după care și-a pipăit cu mâna fața, nasul și fruntea și a răspuns: „Și fața mi-e curată, și fruntea mi-e sănătoasă, și nasul e la locul lui!" S-au rușinat lingușitorii și au fugit din fața împăratului.

Cine, după Fiul lui Dumnezeu, a fost mai clevetit pe lume decât Sfinții Apostoli? Dar gurile clevetitorilor sunt închise de țărâna mormântului, iar apostolilor li s-au ridicat biserici. Dacă sufletul tău este sănătos și curat înaintea lui Dumnezeu, cu nimic nu îl pot vătăma minciunile omenești, nici cele drăcești. Ne-o dovedește experiența tuturor oamenilor cu capul pe umeri până în ziua de astăzi. Această

[1] Atragem atenția asupra faptului că citatele biblice au fost date în conformitate cu traducerea sârbească folosită de Vlădica Nicolae (*n.tr.*).

experiență o arată și împăratul cel înțelepțit de Dumnezeu prin următoarele cuvinte: *Buzele care spun adevărul vor dăinui în veac, iar limba grăitoare de minciună numai pentru o clipă* (Pilde 12, 19).

Așadar, nu te mai chinui și nu te mai consuma; nu-ți mai apăra cinstea de cei lipsiți de cinste, fiindcă sunt ca un sunet care trece. Mai bine apără cinstea lui Dumnezeu, și Dumnezeu o va apăra pe a ta. Iar cinstea lui Dumnezeu se apără prin păzirea și răspândirea adevărului lui Hristos. Pace și bucurie de la Domnul!

Scrisoarea a 137-a

GOSPODARULUI N.N., DESPRE JURĂMÂNTUL CĂLCAT

Ai păţit ceva foarte asemănător cu o întâmplare din vremea apostolilor.

Ţi s-a îmbolnăvit copilul. În suferința aceea I-ai făgăduit lui Dumnezeu că vei dărui bisericii o mică țarină, numai să ți se facă sănătos copilul. Comitetul parohial încercase de mai multe ori să cumpere țarina aceea de la tine, fiindcă se învecina cu curtea bisericii. Tu cereai un preţ prea mare, dar iată că a venit necazul și atunci ai făgăduit că vei da pământul acela în dar bisericii. Într-adevăr, copilul ți s-a însănătoşit. Atunci tu ai uitat legământul. Soția îți aducea aminte neîncetat că trebuie să-l împlinești. Ţie însă îți părea rău de pământ. În cele din urmă ai născocit o viclenie pentru a împlini numai în parte ceea ce făgăduisei. Ai vândut țarina unui om, ai păstrat jumătate din bani, iar cealaltă jumătate te pregăteai să o dai bisericii – dar nici pe aceia nu te-ai îndurat să îi dai din mână. Din acea jumătate ai luat iarăși o parte și ai cheltu-

it-o, iar restul l-ai dat bisericii, spunând că este prețul acelei țarini. După aceea însă ți s-a îmbolnăvit din nou copilul și... a murit. Acum îmi scrii împovărat fiind de o mare jale. Legi moartea copilului tău de călcarea legământului făcut cu Dumnezeu. Spui că te-a cuprins o frică mare „de ceva tainic, care aduce fără milă nefericirea asupra oamenilor".

Citește capitolul 5 din Faptele Apostolilor. Acolo e descrisă o întâmplare asemănătoare. Adu-ți aminte de cuvintele grăite de Apostolul Petru către vinovat: *N-ai mințit oamenilor, ci lui Dumnezeu*. S-a întâmplat ceva asemănător și în zilele noastre. Într-un oarecare necaz un om a făgăduit că va da un bou pentru mănăstire. După ce a trecut necazul, omul s-a gândit că darul e prea mare și că se poate răscumpăra cu ceva mai mic. A vândut boul, a cumpărat un mânz costeliv și l-a dus la mănăstire, iar restul de bani l-a adus acasă – mai bine zis, așa credea el că o să facă. Însă, pe când se întorcea de la iarmaroc, a pierdut banii. Iar în acea noapte mânzul a fost împuns de un alt bou și a murit.

Nu este Pronia nemilostivă, ci noi suntem nemilostivi cu sufletele noastre. Nu are Dumnezeu nevoie de țarini sau de boi, ci vrea suflete sincere și cinstite. Ceea ce Domnul vieții și al morții a făcut casei tale nu e din nemilostivire, ci tocmai din milostivire. A luat de la tine copilul nevinovat ca să îl mântuiască – de tine – în Rai, iar asupra ta a trimis jalea ca să te pocăiești, să te schimbi, să te curățești și în cele din urmă se te învrednicești de Rai și de revederea cu dragul tău copil. Nu te mâhni pentru copil, ci mâhnește-te pentru păcat, fiindcă aceasta e mâhnirea aducătoare de mântuire! Dacă, să zicem, nu ți s-ar fi întâmplat nimic pentru călcarea legământului, ce ar fi urmat? Tu ai fi continuat mai fără păs decât oricând să faci păcat peste păcat; copilul s-ar fi învățat păcătos ca tine și, cu timpul, v-ați fi pierdut amândoi sufletele. Astfel, Făcătorul a întors nedreptatea ta în mântuire atât pentru

copil, cât și pentru tine. Drept aceea, nu cârti împotriva „nemilostivirii" Celui Preaînalt, ci mulțumește-I pentru milă.

Binecuvântare ție și pace de la Dumnezeu!

Scrisoarea a 138-a

UNUI BĂCAN, DESPRE MĂSURA DREAPTĂ

Zis-a Mântuitorul nostru: *cu ce măsură măsurați, cu aceea vi se va măsura.* Că aceste spuse sunt sfinte și adevărate, ne-o dovedești și tu prin întâmplarea trăită de tine. Cu încuviințarea ta, public această întâmplare ca să se folosească de ea și alții.

Băieții de prăvălie te furau unul după altul și toți la rând. Și tu îi dădeai afară unul după altul și pe toți la rând, schimbându-i iar și iar. Angajai băieți de prăvălie cu cele mai bune recomandări de cinste și corectitudine, dar și aceia se dovedeau a fi hoți. Lucrul acesta te aducea uneori la turbare, alteori la deznădejde. Mereu te plângeai prietenilor la bazar, dar nimeni nu putea să-ți dea vreun sfat de folos. De obicei îți spuneau: „Ce vrei, așa e lumea astăzi!" Până la urmă, Dumnezeu ți-a trimis un sfătuitor adevărat. Au venit în orașul vostru niște călugări ruși să ceară milostenie pentru mănăstirea lor. Au intrat într-o dimineață și în dugheana ta. Ai vorbit cu ei vreme îndelungată. În cele din urmă, te-ai plâns de necazul cu băieții de prăvălie. Câtă vreme te plângeai tu, un călugăr bătrân te privea drept în față, tăcând. După ce ți-ai terminat jelania, bătrânul a grăit: „Este leac pentru asta!" „Cum? Unde?" „Leacul este în tine însuți, a dat răspuns bătrânul. De acum înainte ia seama cum le măsori tu însuți clienților tăi. Umple măsura, întotdeauna umple-o cu prisosință! Și hoții vor înceta să te mai fure."

Parcă a căzut trăsnetul peste tine! Lucrul acesta nu ți-l mai adusese la cunoștință nimeni, și anume că erai furat fiindcă și tu furai. Îți furai clienții cu măsuri strâmbe și în schimb băieții de prăvălie te furau pe tine. Ai schimbat macazul îndată. Le măsurai tuturor cu prisos. Câteva fire de zahăr în plus, câteva boabe de cafea, sau de orez, sau din orice altă marfă. Întocmai cum făceau negustorii de odinioară. Și de atunci nu s-a mai pomenit furt în dugheana ta. Acum sunt câțiva ani de când lucrează la tine aceiași băieți de prăvălie care te furau mai înainte. Toți lucrează cinstit și nici unul nu fură. Și toată afacerea ta înflorește. Pur și simplu simți binecuvântarea lui Dumnezeu începând cu ziua în care bătrânul duhovnic ți-a deschis ochii ca să cunoști adevărul. Iar acum tu, ca un propovăduitor evanghelic, înveți tot bazarul și dai sfat în loc să-l ceri. Ba ai mai pus și pe peretele dughenei o tăbliță pe care scrie cu litere mari: *cu ce măsură măsurați, cu aceea vi se va măsura.*

Apendice

Dr. R.I.A.

Știința și ateii

Cu câțiva ani în urmă, la o conferință în Londra, un ateu încerca să dovedească faptul că majoritatea savanților nu cred în Dumnezeu. Aceasta l-a jignit și l-a supărat adânc pe profesorul și savantul Tabroom, care a declarat că este vorba de minciună și calomnie la adresa savanților, hotărând să dovedească și prin fapte adevărul spuselor sale. Cu hotărârea și tenacitatea înnăscute rasei engleze, el și-a asumat dificila sarcină de a vedea ce cred savanții despre Dumnezeu. În acest scop a trimis numeroase scrisori membrilor comunității științifice din Europa și America, punându-le două întrebări simple și clare: 1) dacă cred în Dumnezeu și 2) dacă știu vreun savant care nu crede în Dumnezeu. Au venit răspunsuri din toate țările – răspunsuri simple și limpezi, toate asemănătoare între ele: savanții declarau că ei cred în Dumnezeu și că dogmele creștine fundamentale nu contrazic descoperirile științei moderne. Din numeroasele scrisori primite Tabroom a alcătuit o carte. Un botanist scria: „Cu ajutorul microscopului L-am văzut pe Dumnezeu, și mă minunez și mă bucur de înțelepciunea Creatorului." Alt savant scria: „Puțina știință îndepărtează de Dumnezeu și multa știință îl întoarce pe om la Dumnezeu." Această din urmă declarație este cu atât mai interesantă cu cât este absolut similară unei cugetări a Sfântului Vasile cel Mare († 379).

Ateii și oamenii slabi la capitolul gândire fac din știință (din care nici nu cunosc nimic cum trebuie) un fel de credință, iar din natură o divinitate anonimă. Ei afirmă că

totul trebuie pus pe seama naturii și că natura a creat toate. Asta înseamnă că natura a creat timpul și curgerea timpului, spațiul, lumina, aerul, apa, mișcarea, pământul, stelele, întunericul, plantele, animalele și omul. Bine, dar noi numim toate acestea „natură" și ne întrebăm cine le-a creat! Cum poate natura să se creeze singură sau cum poate fi divizată ideea de natură în „natură care a creat" și „natură creată"? Prin natura sa, soarele dă lumină și căldură. De unde are el darul de a lumina aștrii și oamenii, păsările și celelalte animale, plantele și aerul? El e izvorul drag al întregii vieți, izvor de mare har nesecat, fără de care nu poate trăi nimeni. Cine l-a învățat, mai bine zis cine l-a făcut să lumineze? Cumva natura? Dacă natura, ajungem la concluzia inevitabilă că o natură în care nu era nici soare, nici lumină a creat o natură în care este și soare, și lumină – însă lucrul acesta e cu neputință. Natura în care nu este lumină nu este natură, nici nu a existat așa ceva vreodată.

Egoismul și trufia omenească s-au ciocnit și în vechime de lucrurile lui Dumnezeu: în vremea când Pitagora studia superstițiile egiptene și indiene, la intelectualii greci domina ideea că totul a fost creat „din întâmplare" și că totul are loc în lume „la voia întâmplării". În această rătăcire credea, înainte de a se pocăi, și Sfântul Efrem Sirul († 378). Dacă vom sta să gândim puțin, vom vedea lesne că „întâmplarea" este un idol mintal asemănător și înrudit „naturii care a creat totul".

Faptul că savanții și-au declarat credința în Dumnezeu este mărturisirea sufletului lor, nu decurge din experiența științei lor. Știința nici nu are ca obiect să stabilească principiile și argumentarea credinței în Dumnezeu. Savanții se servesc de simțuri, de calcul și rațiune, și sunt complet limitați la natura vizibilă. De-ar exista un milion de savanți și de-ar cerceta orice voiesc, nu vor descoperi nici o urmă a împărăției

lui Dumnezeu – și ce valoare are credința în Dumnezeu fără nădejdea împărăției Lui?

Credința are propria sa știință. Această știință a fost expusă de Hristos, repetată și întărită de apostoli, și de mucenici, și de Părinții și sfinții Bisericii. Ea e în strictă legătură cu Sfintele Taine (preoția, pocăința, euharistia ș.a.m.d.). Ea e în strictă legătură și cu înnoirea duhovnicească, înnoire care este un mare har al lui Dumnezeu și constă în păstrarea curăției trupești și sufletești și în practicarea virtuților. Cea dintâi virtute este smerenia: creștinul trebuie să se socoată un nimic viu, să slujească aproapelui cu osârdie și fără fățărnicie, să se smerească, să rabde, să nu se mândrească – fiindcă cine se smerește este înălțat de Dumnezeu; cine se învinovățește este îndreptățit de Dumnezeu; cine nu crede în sine este înțelepțit de Dumnezeu. Precum se vede, aceste gânduri nu au mai nimic în comun cu gândurile savanților despre credință.

Ateii ar dori ca, spre confirmarea gândirii lor, să aibă măcar una dintre realizările sănătoase ale muncii omului – adică prin ceva bun și binecunoscut să confirme ceea ce este rău și fatal, ca prin știință și prin savanți să sprijine gândurile lor întunecate. Decât să facă apel la rațiune, mai bine ar fi pentru ei să-și întărească „credința" prin „faptele" lor și să spună lorușî și altora: „Noi nu credem în Dumnezeu, și prin faptele și gândurile noastre nu ținem seama de El, iar pe cel ce ne pomenește acest nume îl urâm. Îi urâm și pe cei ce țin seama de voia lui Dumnezeu."

Așadar, între știință și ateism depărtarea este nemăsurat de mare.

Scrisoarea a 139-a

UNUI UNIAT, DESPRE SCHIMBAREA CREDINȚEI

Unul dintre mai-marii bisericești din localitatea voastră te-a speriat spunându-ți: „Blestemat va fi cel ce schimbă credința în care s-a născut!" Temându-te de blestem, întrebi: „Chiar așa stau lucrurile?"

De ar fi stat așa, blestemați ar fi fost toți strămoșii noștri păgâni care au părăsit credința lor în idoli și s-au botezat în credința lui Hristos. Blestemați ar fi fost – cutremurându-mă o spun – și Sfinții Apostoli, care au lăsat ei înșiși credința jidovească, înduplecându-i și pe mulți alții să o lase. Blestemați ar fi fost și Sfinții noștri Părinți Chiril și Metodie, creștinătorii slavilor, cei dintâi care au adus flacăra dreptei credințe strămoșilor noștri slavi din Carpați și Moravia. Blestemat ar fi fost și Sfântul țar Boris, care i-a creștinat pe bulgari; și Sfântul Grigorie, care i-a creștinat pe armeni; și Sfânta Nina, care i-a creștinat pe gruzini; și Sfântul Patrick, care i-a creștinat pe irlandezi; și Sfântul cneaz Vladimir al Kievului, care i-a creștinat pe ruși. Dar dacă sfinții sunt blestemați, cine este atunci binecuvântat? Înfricoșător lucru este a pune blestemul în legătură cu cei mai binecuvântați dintre copiii lui Dumnezeu – Domnul să ne miluiască!

Să întoarcem acum problema și pe altă față. Poate că cel care te-a speriat atât de mult cu blestemul s-ar apăra zicând: „Nu m-am gândit la păgâni, ci la cei născuți creștini, adică la cei care sunt botezați într-o Biserică creștină, dar lasă acea Biserică și trec în alta." Ce putem răspunde la aceasta? Să ne rugăm Domnului Dumnezeu și să-l întrebăm pe domnul cu pricina următorul lucru: dacă cineva este născut în luteranism, dar lasă luteranismul ca să treacă la uniați, oare e bles-

temat? „Nu, de o mie de ori nu!" va spune el. Bineînțeles că așa va spune.

Așadar, când auzi asemenea cuvinte din partea lui, întoarce-te spre răsărit și spune: „Cu adevărat, nu este blestemat nici cel care s-a născut uniat și se întoarce la credința veche a strămoșilor săi, la credința ortodoxă, credința Sfinților Chiril și Metodie, și a Sfântului Vladimir al Kievului, și a Sfântului Vațlav al Cehiei, și a Sfântului Procopie din Carpați, și a Sfântului Boris al Bulgariei, și a Sfântului Sava al Serbiei, și a Sfântului Petru al Muntenegrului! Nu este blestemat câtuși de puțin, ci este binecuvântat așa cum sunt binecuvântați și acei sfinți bărbați. Iar ei sunt binecuvântați în amândouă lumile, între îngerii din ceruri și între popoarele lui Dumnezeu de pe pământ, acum și în veac. Amin!"

Să ai parte de pacea și bucuria Domnului!

Scrisoarea a 140-a

Tinichigiului Stoimir P., despre litii

Litiile se fac și în biserici. Tu însă întrebi de litiile făcute pe străzi și în țarini, ce rost au ele.

Ele sunt rugăciune a tot poporul, rugăciune făcută în loc deschis, sub soare și sub bolta cerului, în altarul universului, pe care l-a zidit Creatorul Însuși cu puterea și măiestria Sa. Un fel de litie au făcut în felul lor și vechii evrei când au cucerit cetatea Ierihonului. Acea litie a fost rânduită de Iosua Navi la porunca lui Dumnezeu. În mijlocul poporului a fost purtat chivotul legământului, iar înaintea chivotului mergeau preoții sunând din trâmbițe. Șapte zile a înconjurat poporul astfel Ierihonul rugându-se în tăcere solemnă. În cea de-a

şaptea zi, zidurile Ierihonului s-au prăbuşit şi cetatea a fost luată (v. Ios. 6). Noi, creştinii, în locul chivotului legământului purtăm crucea, icoanele şi prapurii, în loc de trâmbiţe sună clopotele şi se cântă cântări duhovniceşti. Poporul nostru numeşte de obicei litia **krstonosi** (purtare de cruce), iar împreună cu cântările duhovniceşti cântă şi una despre cruce:

Crucea o purtăm, Domnului ne rugăm,
Doamne, miluieşte,
Doamne, miluieşte!

Dintre aceste semne care sunt purtate în timpul litiei, semnul crucii este pe primul loc – fiindcă acestui semn încă de pe Golgota i s-a dat puterea şi tăria de a izgoni puterile necurate, de a însănătoşi, de a întări şi de a sfinţi pe oameni, şi pe animale, şi locuinţele, şi atelierele, şi ogoarele. Poporul lui Dumnezeu ştie asta şi ca atare numeşte litia **krstonosi**.

Ţie ţi-a venit de undeva gândul rău că prin litii „sfinţenia este profanată şi expusă ridicolului". În litii sfinţenia nu numai că nu este profanată, ci este sfinţit ceea ce era profanat prin păcatul omenesc. Litia este o incursiune militară duhovnicească împotriva puterilor rele drăceşti, iar poporul este la litie ca o armată a lui Hristos. Şi ce dacă sunt unii care îşi bat joc de litii? Omul gol de Duhul lui Dumnezeu îşi bate joc deopotrivă şi de biserică, şi de cei care sunt în biserică, şi de credinţă, şi de rugăciune îndeobşte – dar ce însemnătate are acest fapt? Oare îi poate speria pe purtătorii de cruce, care luptă împotriva puterilor nevăzute, care sunt mai cumplite decât sărmanii batjocoritori? La urma urmelor, cei care îşi bat joc de lucrurile sfinte îşi bat joc de propria lor fericire. Multe experienţe ne dovedesc asta. Într-unul din satele noastre mergea litia peste ţarini. Un om, care fusese puţin timp la muncă în America, stătea în faţa casei şi îi batjocorea pe purtătorii de cruce. La scurtă vreme după asta s-a abătut

o ploaie puternică asupra satului cu pricina. Satul nu a suferit nici o pagubă, însă peste ogorul cu grâu al acelui om furtuna a adus atâta nisip, că nu se mai vedeau nici pământul, nici grâul.

Rugăciunile făcute de tot poporul nu rămân niciodată fără urmări bune, mai ales când sunt dublate de pocăință și încredințare în voia lui Dumnezeu. Poporul a simțit folosul litiilor, de aceea și iubește litiile. Dacă litiile n-ar fi făcut de atâtea ori să plouă în vreme de secetă, și nu ar fi tocit coasa morții în timp de molimă, și nu ar fi readus pacea în vreme de război, oare poporul ar fi iubit atâta litiile și ar fi purtat cu atâta râvnă crucile prin sate și prin orașe?

Turcii n-au litii. S-a întâmplat însă pe vremea turcilor, într-un oraș din Macedonia, un lucru pe care încă și-l amintesc și-l povestesc martorii care mai sunt în viață. Era o secetă cumplită. Turcii i-au rugat pe creștini să facă litie – și vlădica împreună cu clerul și cu poporul a mers cu crucile să facă litie la izvoarele din afara orașului. Mergeau împreună două procesiuni: una a creștinilor, cealaltă a musulmanilor. Nici n-au terminat de citit rugăciunile, că cerul s-a întunecat și a început o ploaie atât de năvalnică, încât purtătorii de cruce s-au întors acasă în goană.

Pace ție și binecuvântare de la Dumnezeu!

Scrisoarea a 141-a

UNUI PĂRINTE, DESPRE ZESTREA ADUCĂTOARE DE NENOROC

Dumnezeu ți-a dăruit un singur copil: o fiică. Și tu ai irosit acest dar fără chibzuință. Ți-ai băgat în cap că îți vei putea face fericită unica fiică doar printr-o zestre mare. Ai neglijat

în privința fiicei tale tot ce aduce cu adevărat fericire omului în această lume: și educația, și purtarea, și inima, și sufletul. N-ai făcut altceva decât să aduni bani de zestre. Gândeai: „Cu cât mai mare zestrea, cu atât mai sigură fericirea." Ai vrut să-ți faci copilul cât mai scump și să cumperi un ginere cât mai scump. La gândul prostesc ai adăugat și fapta nedreaptă, anume: când partenerul tău de afaceri a murit i-ai furat prin socoteli mincinoase partea și astfel i-ai lipsit de pâine soția și copiii. Ai umplut cu bani carnetul de economii al „înzestratei" tale, dar și sufletul tău cu nedreptate. Așadar, pe prostie și nedreptate ai zidit fericirea celei mai dragi făpturi, pentru care trăiai și munceai. Ce-i de mirare că ceea ce s-a zidit pe o asemenea temelie s-a prăbușit și a căzut – pe tine și pe fiica ta? Ai uitat – dacă vei fi știut vreodată – că sfintele ceruri pedepsesc crunt prostia și nedreptatea.

Peținori lacomi de parale au dat năvală în casa ta. Și unul dintre ei, de un cuget cu tine în ce privește banii, a reușit să se însoare – să își însoare trupul cu fiica ta, iar inima cu banii tăi. N-a trecut însă nici un an de zile, când într-o noapte „înzestrata" ta ți-a bătut în poartă ciufulită, însângerată, acoperită de rușine. Soțul s-a îmbătat, a bătut-o măr, a dat-o afară din casă însărcinată, iar a doua zi a părăsit casa și a fugit în lume cu banii tăi. Acum îți legeni nepotul lângă patul fiicei tale, despre care medicii au spus că are o boală de piept și trebuie să meargă în Alpi – iar tu nu mai ai bani nici de Zlatibor, darămite de Alpi. Și îți blestemi ginerele, întrebând dacă este pe lume dreptate a lui Dumnezeu.

Cum să nu fie dreptate a lui Dumnezeu? Și cine nu credea în ea ar trebui să se încredințeze din ceea ce s-a întâmplat cu tine. Prin zestre socoteai că îți vei face fericit copilul, însă de fapt l-ai făcut nefericit. Ai luat pâinea de la gura orfanilor ca să-i asiguri șampanie fiicei tale, dar în schimb ați ajuns flămânzi și tu, și fiica, și nepotul. Cu zestrea ai cumpă-

rat nefericire pentru patru: pentru voi trei și pentru ginere. Fiindcă și lui i-ai omorât sufletul cu zestrea. Deprins cu bani nemunciți, de acum înainte va înainta repede în breasla escrocilor, ale căror morminte se află lângă drum.

Dreptatea lui Dumnezeu s-a văzut, și cârtirea ta împotriva ei arată doar întunecarea ta cu nedreptate. Și vei fi, iată, doică nepotului tău, întotdeauna plin de grijă: ce vei vinde din casă ca să cumperi pentru el hrană și pentru fiică medicamente? Vei vinde totul pe te miri ce ca să vă țineți zilele, voi, cei trei din casă. Și cu frică vei aștepta fiece nouă zi ca pe o veșnicie a lipsei. Și vei asculta plânsul copilului și tusea mamei ca pe un șfichiuit de bici ce caută umerii tăi.

De ai fi fost modest și ai fi învățat-o ce este modestia și pe fiica ta! Singurul tău copil ar fi cântat acum în casa unui om modest. Modestia însă, ca oricare altă virtute, ți s-a părut ca o cântare biblică, demult răsuflată. Nu știai că virtuțile evanghelice sunt ziduri neclintite pe care se clădește sau de care se sfărâmă fericirea oamenilor.

Totuși, ești om. Și, ca om, ai păcătuit. Îndreaptă-te acum ca un om în nefericirea ta. Și roagă-te lui Dumnezeu, căci cu El ai a te socoti, nu cu ginerele. Dumnezeu S-a arătat drept asupra nedreptății tale; Se va arăta și milostiv asupra lacrimilor tale. Pe cei care se pocăiesc îi iubește, iar pe cei care se roagă îi ascultă. Nu osândi pe nimeni afară de tine însuți. Și înaintea judecătorului pământesc cel ce arată căință adevărată dobândește grațiere – iar Veșnicul Judecător, pe lângă grațierea de osândă, le dă celor care se pocăiesc și daruri: darurile vieții, luminii și bucuriei. Așadar, nu te teme! Ziditorul nu este departe de tine. El așteaptă doar să simți apropierea Lui. Iar simțământul apropierii Lui va topi grabnic gheața deznădejdii din jurul inimii tale.

Scrisoarea a 142-a

PLUGARULUI NIKOLA C., DESPRE MILOSTENIA LĂUNTRICĂ

Un oarecare fariseu Îl chemase pe Domnul Iisus la masă. Nu-L chemase din vreun simțământ de cinstire față de El, ci din interes. Iisus prevăzuse imboldurile necurate care-l mânau pe fariseu, și înainte de masă nu a vrut dinadins să Își spele mâinile. Oare nu e logic ca cinstirea necurată să fie primită cu mâinile nespălate? Fariseul s-a revoltat, iar Domnul a folosit acel prilej pentru a-l da în vileag pe fariseu, care pe dinafară părea curat în toate privințele, *iar partea dinlăuntru* îi era *plină de răpire și de vicleșug*. Și, dat fiind că fariseul cu pricina socotea că-și face o deosebită milă cu Iisus prin faptul că-L chemase la masă, Domnul l-a dojenit zicând: *însă dați milostenie din ceea ce este înlăuntrul vostru, și toate vor fi vouă curate* (Lc. 11, 41). Acum întrebi: ce înseamnă cuvintele acestea?

În ele este vorba despre inima milostivă, ce mișcă mâinile spre milostenie. Dumnezeu, Care vede inimile, primește doar o astfel de milostenie. Dacă inima este rea și nemilostivă, degeaba dă mâna: Dumnezeu leapădă acel dar. Pe oameni îi poți înșela dăruind cu mâna, dar pe Dumnezeu niciodată. Dacă inima este necurată, necurat e și darul, oricât de mare ar fi. Din inimă necurată curg gânduri și pofte necurate, murdărind toate faptele dinafară ale omului, oricât de bune și curate ar părea ele. La ce bun să speli mâinile când necurăția inimii le face mereu murdare? Dacă o casă este plină pe dinăuntru de gunoi și împuțiciune, ce folos să cureți și să împodobești ușile și ferestrele? Ușile și ferestrele pot fi oricât de curate: asta nu poate micșora câtuși de puțin necurăția din interior. Prin vederea Sa cea dumnezeiască și simțirea Sa cea cerească, Hristos a văzut și a simțit sufletul fariseului ca

pe un vas plin de necurăție. El nu vrea să Își spele mâinile; nu vrea să împlinească cea mai mică îndatorire ca să aducă aminte gazdei Sale de cea mai mare; n-a vrut să facă lucrul de mâna a doua, ca să mustre pentru cel de prima însemnătate. Până și mâinile cele mai murdare sunt curate față de o inimă necurată. Așadar, să ne spălăm mai întâi inimile – și iată, tot restul ființei ne va fi curat!

Despre cumplitul împărat Caligula se povestește că odată i-a chemat pe senatori la cină cu gând rău. La curtea împărătească totul strălucea de curățenie. Nimic nu era necurat, afară de inima împăratului. După obicei, împăratul își spălase înainte de cină fața și mâinile și se dăduse cu miresme de mare preț. Numai inima lui era plină de necurăție. În clipa când le dădea binețe cât se poate de prietenos oaspeților săi, lăudându-i și ridicându-i în slăvi, călăii omorau în cetate, la porunca dată din vreme de împărat, fiii senatorilor cu pricina. Pilda acelui împărat roman, ca și pilda acestui fariseu evreu – două din mii – îți arată limpede pentru ce trebuia să Se pogoare pe pământ Fiul lui Dumnezeu. Atâta necurăție împărățea în inimile oamenilor, atâta fățărnicie se înstăpânise în ele și atâta confuzie între lucrurile însemnate și cele neînsemnate se răspândise în lume, că existența lumii cu asemenea oameni devenise lipsită de noimă. Nimeni altul nu putea să cureță și să schimbe acea stare de lucruri afară doar de Dumnezeu.

Lui Dumnezeu slavă și laudă, iar ție viață și mântuire!

Scrisoarea a 143-a

UNUI COMANDANT MILITAR BOLNAV, DESPRE RĂSPLATA VEȘNICĂ

Îmi scrieți din pat. Sunteți înconjurat de persoane necunoscute, ale căror nume nu le știți și care pentru prima dată citesc numele dumneavoastră pe eticheta de deasupra patului. Nimeni dintre cunoscuți și rude nu vă vizitează, în vreme ce odinioară comandați regimente. Mii de oameni vă rosteau numele cu respect. Erați lăudat și ridicat în slăvi. Pieptul vă strălucea de decorații ca un iconostas. Acum, iată, uitat și micșorat, străin între străini, trăiți privind din noaptea prezentului dumneavoastră în ziua trecutului dumneavoastră. Arătați-vă viteaz! Acum sunteți într-o mai mare bătălie decât ați fost vreodată – fiindcă nu e mai mare luptă decât cea pe care omul o poartă cu totul singur. Amintiți-vă de Hristos în Ghetsimani. *Și fiind întru nevoință, mai cu deadinsul Se ruga; și se făcuse sudoarea Lui ca picăturile de sânge ce picau pe pământ* (Lc. 22, 44). Dar în schimb a venit Învierea, au venit slavă și cinste ce răsună de la un capăt la altul al cerului și al pământului. Marele nostru Sfânt Părinte Ioan Gură de Aur a căzut la bătrânețe în dizgrația împăratului și împărătesei, a fost clevetit, ocărât și în cele din urmă exilat din capitală în pustia Armeniei. Chinuit, însingurat, bolnav – credeți că se plângea și se tânguia? Nicidecum! Iată ce scria din adâncul pătimirii și înjosirii sale:

„Oare a fi alungat din patrie și strămutat din loc în loc și a viețui în surghiun, oare a fi târât prin judecăți, a răbda silnicie și batjocuri de la ostași, a suferi rău din partea oamenilor, a răbda chinuri atât de la robi, cât și de la cei slobozi înseamnă ceva când răsplata pentru acestea toate este întregul cer și bunătățile cele nepieritoare, ce nu pot fi descrise în cu-

vinte, care nu au hotar și care ne aduc nemurirea și desfătarea veșnică?"

O, cât de mari și minunați sunt cei care așteaptă plată și slavă doar din sfintele ceruri, cei ce au cunoscut cât de amăgitoare este slava lumească și cât de schimbătoare este soarta, care dau uitării toate întâlnirile de pe pământ, plăcute și neplăcute, ca să tindă cu toată ființa numai spre întâlnirea cu Dragostea cea Veșnică!

Scrieți că în toată lupta cea mare pentru libertatea poporului v-a sprijinit credința. Acum credința în Dumnezeu vă este de cea mai mare trebuință. Ea nu-și arată asupra nimănui lucrarea binefăcătoare cum și-o arată asupra celui singur, uitat, lepădat și bolnav. Când lumea întreagă îi șoptește la ureche unuia ca acesta: „Nu ești de folos lumii", credința îi grăiește: „Ești de folos lui Dumnezeu". În timpul deșartei slave lumești, ce vă împodobea cu cununi care se veștejesc, credința vă era doar o delicatesă a sufletului; acum ea vă poate sluji ca singura pâine a sufletului dumneavoastră.

Citiți psalmii și Evanghelia.

Pace dumneavoastră și mângâiere de la Dumnezeu!

Scrisoarea a 144-a

JUDECĂTORULUI PETAR P., DESPRE RUGĂMINTEA REFUZATĂ

Vă tulbură „asprimea" cu care Hristos a refuzat rugămintea cuiva. Un om a venit la Domnul și a spus: *Învățătorule, zi fratelui meu să împartă cu mine moștenirea!* – la care Iisus i-a răspuns: *Omule, cine M-a pus pe Mine judecător sau împărțitor peste voi?* (Lc. 12, 14). Aceste cuvinte ale Mântuitorului vi s-au părut prea aspre și aproape nepotrivite pentru El. Faceți trimi-

tere la alte cuvinte ale Lui: *cereți și vi se va da*, și găsiți că se bat cap în cap cu acestea.

Dar știți oare ce voia omul acela de la Hristos? Cerea ca Hristos să-i fie judecător în ce privește împărțirea averii cu fratele lui. Oare să-i despartă pe frați Cel ce a venit pe pământ ca să împace și să unească? Cerea să-i facă treabă de judecător comunal Împăratul împăraților, Care S-a pogorât din cer ca să-i facă pe oameni fii de împărat! Cerea asta cu dorința ascunsă ca Hristos să fie de partea lui împotriva fratelui. El căuta, așadar, ca Dreptul drepților să judece strâmb și să-l nedreptățească pe fratele lui! Și atunci, ce este mai firesc și mai evanghelic decât faptul că Domnul a refuzat o asemenea rugăminte?

Se povestește că cineva avea ca ocrotitor al familiei sale un sfânt arhanghel. El se lăuda întruna că sfântul lui arhanghel îi împlinește toate dorințele. Odată însă s-a certat omul cu vecinul său și a început să se roage sfântului arhanghel ca acesta să-l taie cu sabia pe vecinul lui. Dat fiind că rugăciunea i-a rămas neascultată, s-a mâniat și a zis că nu îl va mai prăznui pe ocrotitorul său. Atunci i s-a arătat sfântul arhanghel și a zis: „Ți-am ajutat de câte ori ai cerut vreun lucru bun pentru tine și pentru alții, însă acum, de vreme ce ai cutezat să ceri ca eu să fac pe călăul împotriva celui care îți e vecin, te părăsesc!" Din clipa aceea a rămas omul cu pricina țintuit la pat de boală, pat din care nu s-a mai ridicat până ce nu s-a pocăit și nu s-a învățat să gândească și să se roage așa cum trebuie.

Vă amintiți cum a refuzat Domnul rugămintea celor doi apostoli ai Săi care ceruseră să ardă cu foc un sat neprimitor de oaspeți (v. Lc. 9, 54)? O, frate al meu, Dumnezeu Se arată Milostiv tocmai prin faptul că nu ne împlinește toate rugămințile! Dacă Dumnezeu ar împlini fiece rugăminte a fiecărui om, neamul omenesc ar pieri degrabă. Sau credeți că e nemilostivă mama care nu-i dă copilului pistol pe mână?

Nu, ci tocmai din marea ei milostivire față de prunc nu vrea să-i împlinească orice rugăminte. Cu adevărat, denaturată ar fi mama ce și-ar lăsa odrasla nevârstnică să facă ce dorește – căci de unde să știe pruncul ce-i este de folos și ce îl poate vătăma? Domnul le-a spus odată ucenicilor Săi iubiți: *Nu știți ce cereți* (Mt. 20, 22). Sfântul Apostol Pavel scrie: *Nu știm pentru ce trebuie să ne rugăm.* Drept aceea, trebuie ca mai întâi de toate să ne rugăm Ziditorului nostru să ne dăruiască Duhul Său – fiindcă cine are Duhul lui Dumnezeu în sine, acela știe să comunice așa cum trebuie cu Dumnezeu. Când este în noi Duhul lui Dumnezeu, Duhul Însuși Se roagă pentru noi (v. Rom. 8, 26) – și atunci rugăciunea noastră nu rătăcește și este totdeauna ascultată de Dumnezeu.

Fie ca Dumnezeu să vă dăruiască și dumneavoastră Duhul Său Cel Sfânt!

Scrisoarea a 145-a

Boiangiului Liubisav I., despre ziua lui Dumnezeu

Potrivit spuselor Sfântului Apostol Pavel, noi, creștinii, așteptăm și dorim *venirea zilei lui Dumnezeu* (Mt. 20, 22). Tu întrebi: „Oare nu sunt toate zilele ale lui Dumnezeu?" Sunt, toate zilele sunt ale lui Dumnezeu. Ale lui Dumnezeu sunt toată ziua și toată noaptea, cum a zis și proorocul: *A Ta este ziua și a Ta este noaptea.* Dumnezeu a întemeiat vremurile și anii. El e Stăpânul vremurilor, ca și al veșniciei – însă această din urmă zi a timpului este numită „ziua lui Dumnezeu" în cel mai deplin înțeles al cuvântului. Este vorba de ziua în care Se va arăta Dumnezeu ca să judece lumea: ziua de biruință a Adevărului dumnezeiesc și a Dreptății dumnezeiești. Gândește-te

de pildă la un gospodar care a semănat în țarina lui sămânță. Într-o zi a semănat sămânță, în altă zi a udat și a plivit grâul încolțit, în alta a alungat păsările și fiarele de la țarina sa, iar în alta a secerat și a treierat. Dintre toate aceste zile, pe care ai numi-o tu „ziua gospodarului"? Fără îndoială, ziua din urmă, când gospodarul vântură și cerne grâul său în aria sa. Toate celelalte zile sunt de asemenea ale lui, dar ziua cea din urmă este ziua zilelor lui, fiindcă este ziua când adună câștigul și aruncă pierderile. O, de ți-ar ajuta îngerul tău să intri în câștigul Domnului, nu în pierderile Lui!

O, cât de mare și înfricoșătoare este acea zi a Gospodarului lumii, zi când se va vântura și se va cerne, când va fi despărțit grâul de neghine, când neghina grasă va fi scoasă afară pentru a nu mai suge hrana grâului curat, când sămânța semănată în taină de potrivnicii Gospodarului va fi despărțită și aruncată în focul care nu se stinge; când toată făptura care de a sa voie a nimicit în sine pecetea Gospodarului, pecetea Duhului Sfânt, va fi aruncată în afara hotarului curții și a grijii Gospodarului; când vor fi șterse lacrimile și vindecate rănile tuturor celor care în acest veac au plâns între cei ce râdeau și între cei care își băteau joc; când nenumăratele mulțimi de îngeri dimpreună cu nenumăratele mulțimi de drepți vor cânta cântare de biruință și de slavă!

Trâmbițe și strigări, și lumină fără de înserare!

Slavă și bucurie și viață fără de sfârșit!

Triumful mieilor lui Dumnezeu asupra tuturor fiarelor!

Deznodământul aducător de biruință al dramei negrăite care a început prin mincinoasa biruință a satanei asupra strămoșilor neamului omenesc în Rai!

Sfârșitul chinurilor lui Hristos întinse asupra a multe milioane de drepți de la întemeierea lumii!

Sfârșitul învățăturilor lui Hristos întinse asupra a multe milioane de drepți de la întemeierea lumii!

Dumnezeu totul în toate!

Și împărăția sfinților în afară de timp și în afara tuturor îngrădirilor!

Iată ce va însemna acea **zi a lui Dumnezeu.**

Fie ca ziua aceea să îți aducă și ție viața veșnică! Amin!

Scrisoarea a 146-a

UNUI STUDENT CARE ÎNTREABĂ DESPRE ÎNRÂURIREA LUMII CELEILALTE ASUPRA CELEI DE AICI

Potrivit Revelației creștine, lumea cealaltă este alcătuită, în afară de Domnul Ziditorul, din îngeri și din sufletele oamenilor răposați. Dumneavoastră întrebați: „Oare lumea cealaltă influențează oamenii și întâmplările din această lume?" Toată Sfânta Scriptură, de la prima până la cea din urmă filă, ne învață că această lume stă sub supravegherea și comanda lumii celeilalte pe calea binelui. Oamenii au însă libertatea să se rupă, spre nefericirea lor, de această înrâurire și să meargă, căzând în prăpastie, de capul lor.

Prin înrâurirea puterilor luminii din lumea cealaltă a scos Moise poporul lui Israil din robie la libertate. Prin această înrâurire a biruit Iosua Navi pe neprietenii săi și ai lui Dumnezeu. Prin această înrâurire au prorocit prorocii, s-au întărit pe calea dreptății drepții și s-au întors la Dumnezeu și la dreptate păcătoșii. Sub această înrâurire a ales și a uns Samuil pe împărații lui Israil, a făcut pocăință David, au tâlcuit visele Iosif și Daniil, s-au mântuit de moarte cei trei tineri în cuptorul încins, a dat slavă Nabucodonosor Dumnezeului Celui Unul, a înnoit Zorobabel templul din Ierusalim, a fugit Iosif în Egipt cu pruncul Iisus dinaintea sabiei lui Irod.

Dar suma tuturor acestor înrâuriri nu s-a arătat oare în lume prin persoana Fiului lui Dumnezeu întrupat, Mântuitorului nostru? Toată puterea și înțelepciunea și mila veșnicei realități cerești s-au arătat întru adevăr prin El, Domnul Iisus, în măsura în care sunt accesibile oamenilor în mărginirea lor trupească. De la întruparea Fiului lui Dumnezeu știm că toate înrâuririle sfintelor ceruri au venit, vin și vor veni de la El și prin El. De la El este pogorârea Duhului asupra apostolilor. De la El și nenumărate alte minuni, pe care *ziua zilei le spune și noaptea nopții le vestește* până în vremea noastră. De la El sunt și semnalele de taină, fenomenele pline de tâlc ale naturii, glasurile necunoscute, visele binefăcătoare și alte fenomene ce îi aduc pe oameni pe calea bună și le oferă mângâiere. În *Confesiunile* sale, Fericitul Augustin istorisește despre minunea convertirii lui de la păgânism la dreapta credință. El locuia ca păgân în orașul Milano, trăind în șovăială încordată: să se boteze sau nu, adică să se dea lui Hristos ori să rămână la stearpa filosofie romană? În acele sfâșieri ale sale se sfătuia cu prietenul său Alipie, dar toată sfătuirea și toate raționamentele nu l-au dus la nici un rezultat. Deznădăjduit, Augustin a plecat într-o altă încăpere și a început să-și plângă neputința. Multă vreme a rămas așa, tânguindu-se și rugându-se lui Dumnezeu să-i arate calea. Dintr-odată a auzit un glas precum cântarea depărtată a unei fete, cu refrenul: „Ia și citește! Ia și citește!" Augustin s-a întors să vadă al cui era glasul și de unde venea, dar n-a reușit să își dea seama. „Poate glasul e un răspuns la rugăciunea mea!?" Nedumerit, s-a întors la prietenul său, lângă care se afla pe masă Apostolul. A deschis repede cartea, oprindu-și privirile asupra unui loc din ea. Acolo a citit: *Să lepădăm, dar, lucrurile întunericului și să ne îmbrăcăm în armele luminii* (Rom. 13, 12). Cuvintele acestea au hotărât soarta lui Augustin și au făcut din filosoful păgân un propovăduitor

creștin. Oare nu este aceasta o sfântă înrâurire a lumii celeilalte asupra acesteia, de la Hristos și prin Hristos?

Un alt exemplu: Marele râvnitor și apărător al Ortodoxiei din Rusia, Alexei Homiakov, și-a pierdut pe neașteptate soția, cu care avea o căsnicie cât se poate de fericită. Cu toate că era tare în credință, Homiakov a căzut în deznădejde din pricina acestei despărțiri. Într-o noapte însă i s-a arătat în vis răposata și i-a grăit: „Nu deznădăjdui!" Lucrul acesta l-a îmbărbătat pe Homiakov, așa încât a continuat să lupte pentru credința lui Hristos cu aceeași căldură ca și mai înainte. Oare nu este și aceasta o înrâurire din cealaltă lume, de la Hristos și prin Hristos? Și unde e sfârșitul nemăsuratei bogății de pilde, dintre care este cu neputință să nu găsiți și dumneavoastră una în propria viață?

Scrisoarea a 147-a

Fierarului Radosav I., despre Iuda vânzătorul

Întrebi: „Oare lui Iuda îi va fi iertat păcatul vânzării Învățătorului și Domnului său, Iisus Hristos?" Nu știu pentru ce te interesează asta. Oare nu este mai însemnată pentru noi grija de a nu-L vinde prin ticăloșiile proprii pe Domnul nostru, precum și foarte anevoioasa întrebare: „Cum să ne mântuim sufletele"? Căci iată, ceasornicul vieții noastre numără cu repeziciune zilele și ceasurile, amintindu-ne de grabnica ieșire din această lume. Și cu toții avem a veni înaintea Veșnicului Judecător, Care va rosti dreapta Sa judecată înaintea tuturor noroadelor asupra a tot ce au lucrat în această viață. Iar când oamenii merg la judecată, fiecare se gândește la păcatele și nedreptățile sale, la cum se va îndreptăți înaintea judecătorului; nimeni nu

are timp, nici chef să se gândească la păcatele celorlalți, nici să pătrundă în tainele minții judecătorului care va judeca. Cine știe cum ne va judeca Veșnicul Judecător pe tine și pe mine? Se știe un singur lucru: că ne va judeca după dreptate, nu după nedreptate. Iar noi am vrea mai degrabă să ne judece nu după dreptate, ci după milă. Dar în zadar – El a făgăduit să judece după dreptate. De aceea, ne cuprind frica și cutremurul. Și de aceea nu îți doresc, nu îmi doresc nici mie și nimănui în lume să se afle de partea unde va fi Iuda vânzătorul.

Fiindcă Iuda e vânzător. E vânzător al lui Dumnezeu și al oamenilor și chiar al său. L-a vândut pe Hristos, i-a vândut pe apostoli, s-a vândut și pe sine însuși ca om. Pe Hristos și pe apostoli i-a vândut iudeilor, iar pe sine diavolului. Fiindcă s-a zis: *Atunci a intrat într-însul satana* (In 13, 27). Greu este să măsori adâncimea răului care îl stăpânea pe Iuda... Era necredincios, pizmaș și hoț, și iubitor de bani, și fățarnic, și vânzător – în cele din urmă deznădăjduit și ucigaș de sine. Fiul lui Dumnezeu l-a preîntâmpinat în mai multe rânduri să se desprindă de calea sa cea pierzătoare, însă el a rămas îndărătnic. Fiul lui Dumnezeu a arătat față de el aceeași grijă și dragoste ca față de ceilalți ucenici, însă el a răspuns la dragoste cu ură. Fiul lui Dumnezeu S-a pogorât până la a-i spăla picioarele – și asta chiar înainte de vânzare, și din mâinile Sale i-a dat pâine și sare. Cu pâine și sare așteptăm oaspeții de seamă. Domnul Cel smerit a vrut să înalțe vrednicia lui Iuda; de aceea i-a dat pâine și sare. L-a cinstit cu pâine și sare – chiar înainte de vânzare! Iuda a primit cu mâna pâinea și sarea din mâna Fiului lui Dumnezeu – cu mâna le-a primit, însă cu inima le-a lepădat plin de dispreț. Un om muritor a lepădat dragostea lui Dumnezeu! De aceea Dumnezeu l-a lepădat cu desăvârșire, *și după pâine atunci a intrat într-însul satana*. Din clipa aceea Iuda, fost ucenic al lui Iisus Hristos și fost om, a fost șters din rândul oamenilor și înscris în rândul

duhurilor iadului. Acum tu ispitești pe Dumnezeu și întrebi dacă Dumnezeu va voi să ierte duhurile iadului? Ispitești milostivirea lui Dumnezeu la fel cum ispiteau evreii puterea lui Dumnezeu pe Golgota zicând: *Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, pogoară-Te de pe cruce!* Pentru această ispitire evreii au primit plata cuvenită și în această lume. Păzește-te și tu ca să nu primești plata celor de un cuget cu Iuda!

Nu este adevărat că Iuda a fost predestinat de Dumnezeu să fie vânzător, așa cum crezi tu. Căci dacă ar fi fost așa, de ce Și-ar fi dat atâta osteneală Fiul lui Dumnezeu ca să-l întoarcă pe Iuda de la faptele rele? Și, în primul rând, de ce l-ar fi luat ca ucenic al Său și l-ar fi ținut trei ani pe lângă Sine? De ce S-ar fi coborât înaintea lui până la a-i spăla picioarele? De ce i-ar fi dat pâine și sare din mâna Sa cea sfântă? Citind în sufletul lui Iuda hotărârea cea rea, Domnul a făcut toate acestea ca să îl mântuiască de veșnica pierzare. S-a zis că smintelile trebuie să vină, dar s-a zis și următorul lucru ca preîntâmpinare aspră: *Vai omului aceluia prin care vin smintelile!* (Mt. 18, 7). Smintitorul este satana însuși, și ca atare trebuie să-și facă treaba sa. Așadar, sminteala trebuie să vină – prin el și de la el. Dar este vai de omul care se dă satanei și devine unealta lui! Vai celui care împotriva dragostei lui Dumnezeu își arată dragostea față de potrivnicul lui Dumnezeu!

Roagă-te lui Dumnezeu să te păzească de smintitorul ce i-a smintit pe Iuda și pe iudei. Ca niciodată să nu ajungi sluga și unealta smintelii lui.

Scrisoarea a 148-a

ACELUIAȘI, DESPRE MÂNTUIREA TUTUROR PĂCĂTOȘILOR

Ai vrea ca Dumnezeu să-i miluiască pe toți păcătoșii la Înfricoșătoarea Sa Judecată. Iarăși Îl ispitești pe Hristos cum Îl ispitea potrivnicul lui Dumnezeu pe Muntele Ispitirii? „Dacă ești Fiul lui Dumnezeu Cel Multmilostiv, miluiește-i pe Iuda și pe Cain și pe toți câți au păcătuit cumplit, și mă voi închina Ție!" Cam așa ar suna ispitirea cu care Îl ispitești tu pe Hristos. La asta Domnul Însuși ți-ar putea răspunde: „Nu M-am arătat destul de milostiv când M-am pogorât Eu Însumi din slava Mea cea veșnică pentru a-i milui pe cei ce niciodată nu căutaseră de la Mine miluire; pe cei ce până la ultima lor suflare au disprețuit mila Mea cu care îi îmbiam; pe cei ce au vărsat ca apa sângele următorilor Mei; și care au rămas până în sfârșit slugi ale satanei?"

Și de unde acum lucrul acesta, ca oamenii muritori să se întreacă în milostivire cu Preamilostivul Dumnezeu, făcându-se mai milostivi decât Dumnezeu? Cercetează-te în adâncime pe tine însuți și vezi ce mărginită și nimicnică este mila ta. Cercetează-te și vezi: ți-ai ierta cu ușurință un prieten care s-a jurat de trei ori că nu te cunoaște? Și ai ierta un om care ți-ar prigoni cu sabia neamurile până la nimicire? L-ai ierta pe cel care ar defăima tot ce ai mai sfânt? Domnul Iisus l-a iertat pe Petru, care s-a lepădat de trei ori de El. Și l-a iertat pe Saul, care îi prigonea pe următorii Lui, pe rudele Lui. Și l-a iertat pe Augustin, ce defăima sfințenia creștinească. El i-a iertat pe toți care s-au pocăit din inimă, întorcându-și împotrivirea în râvnă pentru Dumnezeu și în sfințenie. Îi va ierta și la Înfricoșata Judecată pe toți cei care măcar pe patul

morții se vor fi pocăit de ticăloșiile lor, Îl vor fi recunoscut pe Hristos drept Fiu al lui Dumnezeu și vor fi strigat către El să îi mântuiască. Îi va ierta și pe cei care în numele Lui vor fi arătat măcar atâta milostivire în acest veac încât vor fi dat un pahar de apă rece unuia dintre micii Lui următori.

Toate acestea însă nu sunt de ajuns ispititorilor lui Dumnezeu! Nu le sunt de ajuns celor care n-au cunoscut din cercare nici ce înseamnă să ierte, nici ce înseamnă să se pocăiască. Ei nu știu cât de mult întrece mintea noastră milostivirea lui Dumnezeu, nici nu cunosc cât de adânci sunt rănile lui Hristos pentru neamul omenesc. Ei ar vrea ca Dumnezeu să amestece împărăția luminii veșnice cu întunericul și să fie amestec de bine și rău în cer așa cum este pe pământ. Ar vrea ca Iuda și Cain și toți ucigașii de frate și cei fără Dumnezeu, vărsătorii de sânge, desfrânații, hoții, defăimătorii sfințeniei, batjocoritorii lui Dumnezeu – toți, toți răufăcătorii nepocăiți, să stea de-a dreapta lui Hristos la Judecata cea de pe urmă, împreună cu sfinții, mucenicii și drepții, iar de-a stânga Lui să nu rămână nimeni! Oare aceasta e dreptate? Oare dreptate este să dai aceeași plată și celor care nici seara nu au intrat în țarina Gospodarului ca să lucreze, ca și celor care au muncit întreaga zi? Oare milă este să amesteci lumina cu întunericul, adevărul cu minciuna, grâul cu neghina?

Dar, omule, cine ești tu ca să-L înveți dreptatea pe Cel ce a întemeiat dreptatea, și ca să-I amintești de milă Celui ce din milă față de oameni S-a dat pe Sine să fie răstignit pe cruce pentru oameni? Închină-te sfințeniei dreptății Lui și necercetatului adânc al milei Lui, și strigă: „Atotmilostive, miluiește-mă și mântuiește-mă pe mine, păcătosul!"

Scrisoarea a 149-a

UNUI EPITROP, DESPRE PREOȚIE

I-ai auzit pe unii eretici spunând: „Toți creștinii sunt preoți; ca atare, n-avem nevoie de preoți anume, fiindcă tot omul botezat a devenit prin aceasta preot. Prin urmare, toți creștinii, bărbați și femei, pot săvârși toate lucrările preoțești pe care le săvârșesc acum preoții anume hirotoniți."

Să știi că asta e o mare rătăcire. Dacă e să gândim așa, atunci am putea spune și că toți creștinii sunt apostoli. Din partea lor apostolii au hirotonit mai întâi diaconi, apoi preoți și episcopi sau prezbiteri ai bisericii (v. Fapte 6, 6; 14, 23; I Tim. 4, 14; 5, 17; 5, 22; Tit 1, 5). Acest lucru se vede limpede din Faptele Apostolilor și din epistolele Sfântului Apostol Pavel. Și Sfântul Apostol Iacov spune cu tărie că prezbiterilor bisericii li s-a dat stăpânirea de a săvârși toate lucrările sfințitoare. Citește în epistolele lui cuvintele acestea: *Este bolnav cineva între voi? Să cheme preoții Bisericii și să se roage pentru dânsul, ungându-l pe dânsul cu untdelemn întru numele Domnului* (Iac. 5, 14). După cum vezi, încă de la Sfinții Apostoli ai lui Dumnezeu a venit asemenea rânduială în Biserică: să fie cunoscuți prezbiteri îmbrăcați cu puterea Duhului Sfânt, care să săvârșească Tainele dumnezeiești și să călăuzească poporul botezat la mântuire. Să mulțumim lui Dumnezeu că lucrurile stau așa – fiindcă, de nu ar fi lucrat astfel dumnezeiasca Pronie, ci fiecare ar fi putut să se proclame pe sine preot, de la început s-ar fi făcut debandadă în creștinism. S-ar fi făcut debandadă atât în credință, cât și în rânduiala bisericească. Și cu asemenea debandadă oare ar fi putut corabia Bisericii să treacă cu bine 19 veacuri ca 19 oceane înviforate?

Nici după legea Vechiului Testament nu putea oricine să fie preot, ci numai cel care era osebit și sfințit pentru acest lu-

cru. Dar și atunci au apărut răzvrătiți care s-au sculat împotriva preoților aleși de Dumnezeu și care în chip călcător de lege și-au însușit dreptul de a îndeplini îndatoririle preoțești. Astfel, citim despre Core, Datan și Aviron că s-au ridicat împotriva lui Moise și Aaron strigând: *Destul este vouă! întreaga adunare cu toții sunt sfinți și Domnul este întru ei: pentru ce vă ridicați peste adunarea Domnului?* (Num. 16) – dar Dumnezeu S-a mâniat pe ei și i-a pedepsit crunt: *S-a deschis pământul și i-a înghițit pe ei... Și s-au pogorât ei și toate ale lor de vii la iad, și au pierit din mijlocul adunării.*

Așadar, din amândouă Testamentele reiese limpede că nu este voia lui Dumnezeu ca toți credincioșii să fie totodată și preoți. Este însă o vrednicie mai mare decât cea de preot, vrednicie care este deschisă tuturor credincioșilor și la care toți pot ajunge dacă vor. Aceasta e sfințenia. Apostolii îi numesc sfinți pe toți creștinii adevărați. Sfinții sunt înscriși în calendar, în cartea vieții veșnice. Pe foarte mulți țărani și meșteșugari nu i-a împiedicat deloc să intre în calendar, în lista sfinților, faptul că n-au fost preoți în biserica pământească. Iar unora dintre preoți – celor eretici și desfrânați – cinul preoțesc nu le-a ajutat să nu cadă în iadul veșnicelor chinuri.

Pace ție și sănătate de la Domnul!

Scrisoarea a 150-a

UNEI FEMEI SĂRACE, DESPRE RUGĂCIUNEA ÎNCUNUNATĂ DE REUȘITĂ

Trăiți în lipsuri mari, împreună cu soțul dumneavoastră și cu fiul mai mic. Fiul mai mare este funcționar de multă vreme, dar se înstrăinase cu totul de părinții săi. Ani de zile n-a vrut să vă dea vreun semn de viață printr-o scrisoare sau vreun

dar vouă, părinților lui săraci și plini de grijă. Tatăl său nici n-a vrut să mai audă de el. Dumneavoastră însă îl potoleați apărându-vă fiul și dezvinovățind în fel și chip nepăsarea lui față de voi, iar în taină vărsați lacrimi și vă rugați lui Dumnezeu pentru fiul înstrăinat. Și tot așa câțiva ani la rând. Sufletul dumneavoastră de mamă era plin de teamă și de rușine: teamă ca tatăl să nu-și blesteme fiul și rușine să nu se lepede de el pe față. De aceea, înălțați rugăciuni din ce în ce mai fierbinți și mai dese Celui ce singur este în stare să ajute. V-ați rugat, ați postit, ați aprins lumânări, ați făcut milostenie și toate celelalte câte le poruncește credința: neîncetat, zi și noapte, de șapte ani. N-ați obosit, nici nu v-ați îndoit!

În cele din urmă, după șapte ani, ați dobândit ceea ce cereați de la Dumnezeu. V-ați dobândit fiul. Inima fiului împietrit s-a întors spre părinții săi. De Învierea trecută ați primit de la el o scrisoare de pocăință și un mandat poștal. Se ruga de iertare. Se mira singur cum a putut să fie nesimțitor atâta vreme față de părinții săi, ca și cum niște solzi tari i-ar fi cuprins inima. Făgăduia să scrie și să trimită ajutor regulat. Și-a împlinit făgăduința. Acum vă vine în fiecare săptămână scrisoare de la el și în fiecare lună mandat poștal. Bucuria dumneavoastră de mamă nu are margini. Recunoștința dumneavoastră față de Dumnezeu a întrecut cuvintele și s-a revărsat în lacrimi.

Și eu mă bucur de bucuria dumneavoastră și mulțumesc lui Dumnezeu, cinstită doamnă! Cu toată seriozitatea vă numesc Doamnă. Domnia dumneavoastră nu stă în mulțimea lucrurilor pământești, nici în bunurile trecătoare, nici în deșertăciunea omenească. Ea nu este întemeiată pe sânge domnesc, ci pe duh domnesc. V-ați înălțat sufletul până la Împăratul împăraților și Domnul domnilor. Prin gânduri cu El aveți împărtășire, prin rugăciuni cu El stați de vorbă. El este aerul și lumina sufletului dumneavoastră, întotdeau-

na de față înaintea privirii dumneavoastră duhovnicești. Cu oricine vorbiți, vorbiți ca și cum ar mai fi în discuție un al treilea – fiindcă Dumnezeu este între dumneavoastră și cel cu care stați de vorbă. Dumneavoastră vorbiți prin Dumnezeu cu oricine ați vorbi, la fel cum și gândiți prin Dumnezeu înainte de a vorbi. Sunteți slujnică a lui Dumnezeu, așadar și fiică a lui Dumnezeu. De aici vin domnia și nobleţea dumneavoastră. Aceasta este singura domnie ce nu se pierde, singura noblețe care e veșnică. Ea se capătă prin credință, se păstrează prin rugăciunile cu lacrimi. La rugăciunile dumneavoastră Domnul a dat răspuns de taină în inima dumneavoastră la fel ca oarecând femeii cananeence: *O, femeie, mare este credința ta, fie ție precum voiești!* Și a fost după cum ați vrut. Pe fiul rătăcit Domnul l-a întors pe calea dreaptă; pe el l-a mântuit de blestemul tatălui, care duce la moartea veșnică, iar pe tată de deznădejde. Iar pe dumneavoastră Cel Preaînalt vă va răsplăti pentru credință și prin aceea că va întări din ce în ce mai mult domnia și nobleţea dumneavoastră duhovnicească, până ce veți trece în împărăția cea veșnică, unde domnesc cei din neamul lui Hristos.

Pace dumneavoastră și binecuvântare de la Hristos!

Scrisoarea a 151-a

Hamalului Branimir I., despre Galateni 3, 27

Mărturisești că ai aflat mare mângâiere în citirea Noului Testament și a Psalmilor. „Dacă n-ar fi fost asta, m-aș fi încovoiat sub povara vieții." Așa îmi scrii. Te chinuie însă faptul că nu ești în stare să înțelegi tot ce citești. De pildă, nu înțelegi ce avea în gând Apostolul Pavel când a spus: *câți în Hristos v-ați*

botezat, în Hristos v-ați și îmbrăcat. Cuvintele acestea se cântă în loc de *Sfinte Dumnezeule* la praznicele mari. Același gând îl are Apostolul Pavel și când spune în chip de poruncă: *Ci îmbrăcați-vă întru Domnul nostru Iisus Hristos* (Rom. 13, 14). Ce înseamnă a te îmbrăca în Hristos?

Ca să înțelegem aceste spuse trebuie mai întâi să știm că este vorba despre suflet. Sufletul este fire simplă, și la nou-născuți sufletul este golaș la fel ca trupul lor. Goliciunea trupească în care ne naștem este simbol al goliciunii sufletești cu care strămoșul Adam s-a despuiat pe sine și pe urmașii săi prin călcarea poruncii lui Dumnezeu în Rai. Când ne botezăm în numele lui Hristos, în Hristos se îmbracă sufletele noastre. Ele îmbracă hainele nevăzute, însă reale cu care a îmbrăcat și sufletul lui Hristos – căci precum sufletul este nevăzut, așa și îmbrăcămintea lui este nevăzută. Adevărul și dreptatea, bunătatea și nerăutatea, blândețea și milostivirea, curăția și evlavia, dragostea de Dumnezeu și dragostea de frați – acestea sunt hainele sufletului, aceasta este garderoba lui. Pentru omul trupesc, care știe numai de îmbrăcămintea trupească, grosolană, toate acestea par vânt și fum, și este greu să-i dovedești cele privitoare la îmbrăcămintea duhovnicească, însă ele i se vor dovedi singure când sufletul i se va despărți de trup și va merge în împărăția cea nevăzută a duhurilor. Atunci va vedea, cu frică și cu rușine, că sufletul său e gol sau îmbrăcat în hainele cele murdare ale păcatului, pe care le înșiră același apostol: în lăcomie și beție, în curvie și necurăție, în ceartă și pizmă (v. Rom. 13, 12). Apostolul le poruncește și celor botezați să scoată de pe ei haina cea murdară și să se îmbrace în Hristos. Pentru ce, de vreme ce știm că prin botez ne-am îmbrăcat deja o dată în Hristos? Fiindcă ne-am dezbrăcat iarăși, ne-am lepădat haina de fii împărătești și ne-am îmbrăcat iarăși în zdrențele păcatului. Dar dacă prin botez ne-am îmbrăcat o dată în Hristos și apoi

ne-am dezbrăcat de El, cum să ne îmbrăcăm iarăși în Hristos? Nu printr-un alt botez, fiindcă botezul este unul singur, ci prin pocăință. S-a zis că Dumnezeu „a lăsat pocăința spre mântuire". Cine se rușinează fără fățărnicie de faptele sale păcătoase, se spovedește și se pocăiește, acela se îmbracă iarăși în Hristos. Cât timp suntem îmbrăcați în Hristos, suntem fii ai lui Dumnezeu, după cuvântul apostolesc: *Toți sunteți fii ai lui Dumnezeu prin credința întru Hristos Iisus* (Gal. 3, 26); dar, îndată ce ne dezbrăcăm de haina lui Hristos, devenim străini de Dumnezeu, argați și robi murdari, și nu mai suntem fii.

De aici reiese în mod practic concluzia că noi toți, cei ce mergem către împărăția luminii și vieții veșnice, suntem datori să băgăm de seamă zilnic în ce haină se află sufletul nostru. Să ne slujească drept pildă în această privință aceia – bărbați și femei deopotrivă – care zilnic se îmbracă și răsîmbracă și se aranjează și se gătesc și se împopoțonează ca să arate cât mai bine trupește. Cu tot atâta grijă, ba chiar mai mare, trebuie să luăm noi seama la haina sufletului nostru. Aceia se privesc în oglindă; oglinda noastră este Iisus Hristos. Privind în El, Omul cel mai curat, mai sfânt, mai minunat, ne dăm seama cum suntem noi. Așadar, cum vedem pe sufletul nostru vreo haină zdrențăroasă ori murdară trebuie s-o dezbrăcăm îndată și să ne îmbrăcăm în curăția, sfințenia și frumusețea lui Hristos – fiindcă tot ce oamenii trupești fac pentru propășirea și frumusețea trupului este simbol a ceea ce trebuie să facă cei duhovnicești pe planul duhovnicesc.

Pace ție și sporire de la Domnul!

Scrisoarea a 152-a

Lui K.T., care a fost şcolit în Rusia, despre tragedia rusească

Ca om şcolit în Rusia tu trebuie să ştii mai bine decât mine pricinile tragediei care a dat peste poporul rus. După câte ştiu eu însă, peste Rusia n-a dat nefericirea din pricina păcatelor poporului rus, ci din pricina păcatelor unei părţi a intelectualităţii ruse, şi anume din pricina intelectualităţii ruse iudaizate. Vă este cunoscut faptul că poporul rus a ales Împărăţia cerurilor încă de când s-a botezat sub Sfântul cneaz Vladimir al Kievului – şi această alegere poporul rus nu şi-a schimbat-o până în zilele noastre. Intelectualitatea rusă însă s-a clătinat şi s-a schimbat în ce priveşte concepţiile fundamentale despre viaţă – nu toată, ci o parte a ei. Încă din vremea naivei împărătese Ecaterina intelectualitatea rusă a început să se împartă în două tabere. Într-una din tabere erau cei care împreună cu poporul voiau ca Rusia să rămână în veac Sfânta Rusie, cu idealul sfinţeniei creştine – atât a indivizilor, cât şi a întregului popor. În tabăra cealaltă erau cei ce doreau o Rusie cu idealul împărăţiei şi al culturii pământeşti. Cei dintâi vedeau scopul vieţii omeneşti mai presus de tot ce este pământesc, în împărăţia veşnicei realităţi duhovniceşti: în Împărăţia lui Dumnezeu. Ceilalţi puneau toate scopurile vieţii între hotarele timpului şi între graniţele a ceea ce e trupesc. Vorbind pe limba de la Kosovo, s-ar putea spune: cei dintâi au ales împărăţia cerească, ceilalţi împărăţia pământească. Nu este de mirare că aceşti ceilalţi s-au găsit în aceeaşi tabără cu iudeii, care încă dinainte de Golgota se hotărâseră pentru împărăţia pământească, drept care L-au şi răstignit pe cruce pe Cel venit să le descopere Împărăţia cerească. Când Hristos a binecuvântat şi a înmulţit în chip minunat pâinea şi cu cinci pâini a hrănit cinci mii de oameni, potrivnicii Lui, cei ce erau pentru

împărăția pământească, au vrut îndată să Îl facă împărat al lor – iar când a priceput Iisus că vor să pună mâna pe El și să Îl facă împărat, a plecat iarăși singur în munte (v. In 6, 15). El cugeta cele cerești, ei cele pământești. Prin minunea cu pâinea El a vrut să arate nemărginita putere a lumii duhovnicești față de lumea materială, care în sine este pasivă și neputincioasă. Iudeii însă înțeleseseră totul material, drept care miezul acestei minuni a lui Hristos a fost pierdut în ce-i privește. Ei au voit să-L facă împărat, ca pe un „magician" care să îi elibereze de romani și să le facă o mare împărăție pământească – și numai pământească. Pentru asemenea gânduri greșite și pământești Domnul i-a certat zicându-le în față: *Voi din tatăl vostru diavolul sunteți, și poftele tatălui vostru voiți să faceți* (In 8, 44). Și cu adevărat, din punct de vedere duhovnicesc sunt spiță diavolească toți cei care, scăpând din vedere nemuritoarea Împărăție a cerurilor – singurul scop și singura vrednicie a omului – caută numai și numai împărăția pământească, fiindcă este cu totul limpede că scopurile ultime ale omului nu pot fi unde împărățește moartea, orice ar fi și ar avea acolo omul. Este limpede și că acolo unde este slujire nu este plată, ci la sfârșitul slujirii se dobândește plata – iar sfârșitul slujirii este și sfârșitul vieții noastre pe pământ. Așadar, plata se dă după moarte. Și slujirea oamenilor în această lume, potrivit felului în care înțeleg ei scopul vieții, poate fi de trei feluri: slujire lui Dumnezeu, slujire lui Dumnezeu și mamonei, și slujire diavolului.

Numai prima slujire, curată și neamestecată, este slujire lui Dumnezeu. Celelalte slujiri reprezintă amândouă slujire a diavolului. Intelectualitatea rusă, cea a poporului, săvârșea slujire lui Dumnezeu, supunând toate interesele împărăției pământești intereselor supreme ale împărăției cerești, împărăției care „nu este din această lume". Intelectualitatea rusă care nu era a poporului a vrut să slujească atât împărăției cerești, cât și celei pământești, însă folosind-o pe cea dintâi ca pe o unealtă în sprijinul celeilalte – drept ca-

re se arată asupra ei adevărul cuvintelor Mântuitorului: *Nu puteți sluji la doi domni.* Intelectualitatea rusă potrivnică poporului, disprețuind poporul ca pe o „masă incultă", mocirlă informă și oarbă, a vrut să-l fericească, pasămite, întărind împărăția pământească prin tăgăduirea celei cerești. Aproape două sute de ani a fost dusă lupta între aceste două tabere ale intelectualității ruse. Această luptă s-a vădit și în politică, și în literatură, și în artele plastice. În cele din urmă intelectualitatea rusă cea potrivnică poporului a precumpănit asupra intelectualității poporului, celei cu minte și inimă cerească, așa încât prima a ajuns față de a doua în proporție de doi la unu. Cu îngăduința Puterilor cerești au precumpănit și au ajuns la putere iudaizații. Aceștia stăpânesc acum pământul rus – pământul rus, însă nu și conștiința rusă. Ca în cuvântul pe care l-a zis Domnul satanei în privința încercării Dreptului Iov: *Iată, îl dau pe mâna ta, numai de sufletul lui să nu te atingi.* Oricât ar părea de isteț satana în propriii ochi, el este prost în toate privințele față de sfânta logică cerească. La fel și următorii lui, pe care el îi momește cu împărăția pământească cea stricăcioasă. Și mâna satanei nu se va atinge de sufletul poporului rus – Dumnezeu nu o îngăduie. Puterea iudaizaților în Rusia nu înseamnă finalul, ci preludiul slavei rusești. În cazul Rusiei, ca și în cazul lui Iov, satana va argăți și fără voie Părintelui Preaînalt, Atotputernic, Nebiruit, Purtător de biruință al luminii. Ca niște saltimbanci ambulanți, ateii iudaizați merg purtați în hățuri de domnul iadului din înfrângere în înfrângere, încă de la istoria cu șarpele din Rai și până astăzi. Lucrarea lor de astăzi – preaveche și preaînvechită – este de a-L face pe Dumnezeu mincinos cu obrăznicie, de a tăgădui cu răutate Împărăția cerurilor și a plănui fără izbândă împărăția pământească. Când va răsări lumina lui Hristos, umbra lor în istorie va rămâne întunecată și din veac în veac va speria noroadele, făcându-le să se lipească de Dumnezeu.

Scrisoarea a 153-a

UNUI PREOT, DESPRE „NIMICURILE" EXTERIOARE

Dumneavoastră, cinstite părinte, socotiți mărunțiș îmbrăcămintea preotului, barba și pletele, și vă mirați de ce autoritățile bisericești se mai preocupă de asta. Și totuși, în continuare vorbiți de importanța reformei exterioare a înfățișării și portului preotului. Cum se împacă asta: mărunțiș și reformă importantă în același timp? Dar oricare prieten al Bisericii trebuie să se întrebe: de ce ofițerii împăratului pământesc nu se răzvrătesc împotriva uniformei lor, de ce nu fac aceasta nici vameșii, nici perceptorii, nici pădurarii, nici feroviarii, ci poartă fără cârtire ceea ce alții le poruncesc să aibă ca uniformă? Și atunci, cum să se răzvrătească doar ofițerii Împăratului ceresc împotriva uniformelor și a prescripțiilor privitoare la purtarea lor? Dacă poporul vrea să își vadă preotul în rasă, cu barbă și cu plete, atunci orice altă argumentație trebuie să înceteze. Dacă poporul detestă să își vadă preotul în strai de târgoveț, fără barbă și fără plete, această „reformă" trebuie îndepărtată cu orice preț ca fiind jignitoare pentru conștiința religioasă a poporului evlavios. În această privință măsura este, deci, simțirea și judecata poporului, iar nicidecum gusturile private ale unora dintre preoți. De altfel, dacă barba și părul lung nu îi împovărează pe artiști, ba nici pe liderii socialiști, cum să-i împovăreze pe preoții lui Hristos, pe duhovnicii și păstorii poporului?

Fericitul Ieronim scrie cu ironie despre preoții firfizoni ai vremii sale: „Mă rușinez s-o spun, dar se află oameni care primesc cinul preoțesc sau diaconesc cu scopul apropierii mai lesnicioase de femei. Ei se îngrijesc doar de îmbrăcămintea lor, își aranjează pletele, poartă inele cu pietre scumpe;

păzindu-se de praf, de-abia ating pământul cu picioarele. Ai putea crede că sunt tinerei proaspăt căsătoriți, nu preoți!"

În Antichitate barba era un semn prin care se deosebeau filosofii. S-a întâmplat odată la Roma ca din pricina numeroșilor filosofi șarlatani cezarul să poruncească: toți filosofii să își radă bărbile. La aceasta Epictet, cel mai mare filosof al timpului, a răspuns: „Cezarul poate să îmi ia capul, însă nu barba!" – atât de mult prețuia această trăsătură exterioară a tagmei sale.

„Acesta e un mărunțiș!", veți spune. Este un mărunțiș, fără îndoială. Față de sufletul și caracterul unui creștin, haina și barba și părul sunt lucruri cu totul mărunte. Viața însă este alcătuită atât din lucruri importante, cât și din mărunțișuri – iar credința noastră este un lucru atât de fin și de delicat, încât și mărunțișurile îi pot aduce folos ori vătămare. Dacă turma cuvântătoare vrea ca păstorii ei să se deosebească de ea și prin înfățișarea exterioară și să aibă semne de recunoaștere bine hotărnicite, intrate în obicei, de ce să ne împotrivim? Misionarii catolici din China, luând în calcul psihologia poporului în mijlocul căruia propovăduiesc, nu se rușinează să poarte cozi împletite și caftane lungi. De ce s-ar împotrivi preoții iubitori de Hristos poporului și prin mărunțișuri ar pune în primejdie lucrurile importante legate de viața și propășirea în credință?

Pace dumneavoastră de la Domnul!

Scrisoarea a 154-a

UNUI CADRU DIDACTIC, DESPRE STUDIEREA CREDINȚEI ÎN ȘCOLI

Vă supărați pe unii prieteni ai dumneavoastră care privesc cu nepăsare studierea credinței în școli. Aveți dreptate. Mânia

dumneavoastră e o mânie dreaptă. O astfel de mânie are valoare înaintea lui Dumnezeu – dar nu e de folos să vă mulțumiți cu mânia, nici doar să încercați să convingeți. Trebuie să vă și rugați lui Dumnezeu pentru cei ce din nepricepere se răzvrătesc împotriva învățării legii lui Dumnezeu în școli, ca Domnul să le deschidă ochii și să-și dea seama că își taie craca de sub picioare, căci cu adevărat întreaga educație a tineretului creștin se sprijină pe zidul cel neclintit al învățăturii lui Hristos. La noi ea s-a sprijinit astfel de-a lungul întregului mileniu al istoriei noastre creștine, și așa trebuie să se sprijine și azi, și mâine, și în veacul veacului. Această educație nu ne-a făcut de rușine în trecut, nu o va face nici în viitor. Ea ne-a dat oameni de primă mână, care sunt podoaba istoriei noastre așa cum stelele sunt podoaba bolții cerești. Și este uriaș numărul acestor bărbați și femei – al stelelor de pe bolta istoriei poporului nostru. Dar ce alt scop are educația decât acela de a da oameni, oameni adevărați? Învățătura despre educație, atât la noi, cât și la toate popoarele creștine, trebuie neapărat să corespundă cu învățătura lui Hristos. Dacă educația e separată de învățătura lui Hristos nu se pierde învățătura lui Hristos, ci se pierd educația și oamenii adevărați. Și iarăși: dacă educația se pierde în școală, școala devine primejdioasă pentru oameni și popoare, fiindcă omul școlit și lipsit de caracter este mult mai primejdios pentru sine și pentru ceilalți decât omul neșcolit și lipsit de caracter. Acesta este lipsit de caracter din slăbiciune, cel dintâi din convingere. Fisura din credința unui om atrage după sine, în mod inevitabil, și o fisură în caracter. Asta ne-o dovedesc și istoria biblică, și istoria generală a popoarelor botezate. De câte ori un rege al lui Israel se depărta de Dumnezeu, se depărta și de morală – căci precum râul este legat de izvorul său și lumina de soare, așa și viața morală de credință. *Eu sunt calea*, a zis Hristos, și *Eu sunt apa vie*, și *Eu sunt lumina lumii*. Abătându-i de pe această cale, unde îi vom duce pe copii dacă nu în prăpastie? Cu ce vom adăpa sufletele lor însetate da-

că nu cu această Apă Vie? Cu apa amestecată cu pământ pe care o beau și dobitoacele? Cu ce-i vom lumina dacă nu cu această Lumină? Cu nălucirile amăgitoare?

„Însă – zic unii – studierea religiei în școli nu face de epoca noastră modernă!" Nu știu; văd doar că și în „vremea noastră modernă" cei mai buni oameni sunt cei care se țin de credința în Dumnezeu și de legea lui Dumnezeu. Nici nu știu ce altă învățătură ar putea înlocui învățătura lui Hristos în ce privește educarea tineretului. Iată că nu există nici o altă învățătură despre om, despre sensul vieții omenești și felul în care trebuie să fie un om adevărat – nici una în afara învățăturii de credință.

Așadar, nimeni nu poate pune vreo altă temelie educației, nici în vremea noastră și nici la o mie de ani după noi, în afara Temeliei Care S-a pus pe Sine și a zis: *Fără de Mine nimic nu veți putea face.*

Pace dumneavoastră și binecuvântare de la Domnul!

Scrisoarea a 155-a

Monahului Simeon, despre zi și noapte (Lc. 17)

Vorbind despre sfârșitul lumii și venirea Fiului Omului, Domnul Iisus a întrebuințat pe rând cuvintele *zi* și *noapte*. El asemuie A Doua Sa venire cu lovitura neașteptată și năprasnică a fulgerului, și zice: *Așa va fi și Fiul Omului în ziua Sa.* Și iar povățuiește: *într-acea zi, cine va fi pe casă și bunurile lui în casă, să nu se pogoare ca să le ia pe ele*, iar puțin după aceea: *într-această noapte vor fi doi într-un pat.* Vorbind despre aceeași vreme, ba spune *în ziua aceea*, ba *în noaptea aceea.* Întrebi care să fie pricina.

Fără greș sunt toate cuvintele din gura lui Hristos, fără greș sunt și aceste cuvinte ale Lui. Vorbind despre ziua Sa, El face referire la A Doua Sa Venire; vorbind despre *noaptea aceea*, amintește despre sfârșitul acestei lumi și acestui veac. Este una și aceeași vreme – mai bine zis hotar despărțitor între vreme și veșnicie, între moartea vremii și viața veșniciei. Când soarele se va întuneca pentru a nu mai răsări vreodată și când se va arăta semnul cel luminos al Fiului Omului spre a străluci pentru totdeauna, vreme atunci nu va mai fi. Atunci nu va mai fi vreme și va veni ziua Domnului, în care tot acest univers material va trece cu sunet, stihiile se vor strica din pricina focului, iar pământul și lucrurile ce sunt pe el vor arde (v. II Ptr. 3). Aceasta va fi ultima întâlnire dintre zi și noapte și veșnica lor despărțire. Drept aceea, când se vorbește despre această ultimă întâlnire și veșnică despărțire dintre zi și noapte este totuna a spune *în ziua aceea* sau *în noaptea aceea*. Ceea ce pare contradictoriu acum și pentru vremea de acum, când roata vremii arată pe rând ziua și noaptea, nu va mai fi astfel în pragul despărțirii hotărâtoare dintre ceea ce este trecător și ceea ce este veșnic.

Scrisoarea a 156-a

DOMNULUI IOKSIMA P., DESPRE SLUGA CEA REA

Vorbind despre A Doua Sa Venire, Hristos îi numește pe oameni ba gospodari, ba slugi. În amândouă cazurile El amintește fiecăruia să Îl aștepte cu priveghere și pază pe El, Domnul slavei și Judecătorul lumii. Fiece om este gospodar și stăpân al bunurilor duhovnicești care sunt înăuntrul lui, în suflet. Ca atare, fiecare să își păzească bunurile sale duhovnicești

măcar cu atâta grijă și prevedere câtă are un gospodar păzindu-și bunurile dinafară, pământești. Dacă gospodarul ar ști în ce vreme va veni hoțul, ar sta de pază și nu l-ar lăsa să îi spargă casa (v. Mt. 24, 43) – dar întrucât nu știe, trebuie să stea de pază neîncetat, în toată vremea, ziua și noaptea. Așadar, trebuie să ne păzim neîncetat sufletul de demoni, hoții cei răi și nevăzuți, ca să nu jefuiască bunurile noastre și să nu ne lase sufletul gol și pustiu pentru ziua venirii lui Hristos.

Domnul ne numește *slugi* fiindcă în acest veac slujim cu bunurile împrumutate de la Dumnezeu. Aici vorbește anume despre mai-marii popoarelor, care sunt datori a se îngriji de popor în numele lui Dumnezeu și ca slugi ale lui Dumnezeu. El îi deosebește pe mai-marii popoarelor în credincioși și răi. Sluga credincioasă și înțeleaptă – împărat sau preot, părinte sau învățător – va trăi neîncetat în așteptarea domnului său, adică a lui Hristos, și se va osteni să dea hrană copiilor lui Dumnezeu cu porția, adică ordonat și metodic – prin sfatul și pilda lor cele după învățătura lui Dumnezeu să îi hrănească, să îi apere de tot răul și să îi pregătească pentru Împărăția cerurilor. Iar sluga rea își spune în sinea sa: „Mai e mult timp până să vină domnul meu!", și începe să bată și să prade poporul și să își piardă vremea în îmbuibare și beție. Însă Domnul va veni pe neașteptate și o va pedepsi pe sluga cea rea. Văd că pe dumneavoastră vă frământă pedeapsa aceasta. Cu ce pedeapsă va pedepsi Domnul pe sluga rea și necredincioasă? O va tăia în două. Ce poate să însemne, întrebați dumneavoastră, că o va tăia în două? După câte cred eu, înseamnă că îi va despărți sufletul de trup, va da trupul putreziciunii pământești, iar sufletul focului din iad, unde vor fi plânsul și scrâșnirea dinților. Așa va fi cu sluga rea, care nu așteaptă întoarcerea Domnului său și nu se pune pe sine în slujba poporului, ci pe popor în slujba sa.

Sănătate și mântuire dumneavoastră de la Dumnezeu!

Scrisoarea a 157-a

Țăranului Predrag A., despre cele trei frici ale dracilor

Ai citit undeva o istorisire din viața Sfântului Ioan din Bostre. Odată, când Fericitul Ioan stătea la rugăciune, i s-au deschis ochii duhovnicești și i-a văzut pe draci. Nici nu cutezau să se apropie de omul lui Dumnezeu, dar nici nu voiau să plece departe de el. Văzându-i cuprinși de frică, Ioan i-a întrebat de ce se tem mai mult. Au răspuns dracii: „De trei lucruri: de cel pe care voi, creștinii, îl purtați la gât; de cel cu care vă spălați în biserică și de cel pe care îl mâncați în biserică." Omul lui Dumnezeu a întrebat din nou: „Dar din acestea trei de care vă temeți cel mai mult?" I-au răspuns cetățenii iadului: „De cel pe care îl mâncați în biserică."

Oare nu-ți este limpede? Lucrul pe care creștinii îl poartă la gât e crucea. Cel cu care sunt spălați în biserică este apa sfințită cu care sunt stropiți, iar ceea ce mănâncă în biserică este Sfânta Împărtășanie. Crucea e semnul biruinței prin pătimirea din dragoste. Apa sfințită curățește și simbolizează curăția duhovnicească și trupească. Împărtășirea este masa cerească pe care se îmbie sufletului spre hrană Trupul și Sângele lui Dumnezeu. Așadar, oare e de mirare că puterile iadului tremură de acestea trei? Ele șoptesc oamenilor sfaturi cu totul potrivnice acestora, și anume:

1) să fugă sub un pretext sau altul de orice pătimire, lucru prin care vor să dezrădăcineze din inimile oamenilor dragostea și iubirea de aproapele;

2) să trăiască în necurăția păcatului, lucru prin care vor să îi facă pe oameni supuși și rude ale lor îndeaproape și să-i îndepărteze de Preacuratul Dumnezeu;

3) să chinuie și să istovească sufletul lor prin înfometare nedându-i nici o hrană dumnezeiască – hrană după care sufletul năzuiește prin firea sa – și să-l hrănească numai cu hrană pământească la fel ca pe dobitoace. Iar de Împărtășanie se tem cel mai mult duhurile iadului fiindcă ea e încununarea înălțării omului până la Dumnezeu și a unirii lui cu Dumnezeu.

De la Dumnezeu, pace ție și binecuvântare!

Scrisoarea a 158-a

UNEI DOAMNE SINGURE, DESPRE RUGĂCIUNE

Sunteți supărată că Dumnezeu nu vă ascultă rugăciunile! Nu vă supărați pe Cel de la care avem și ființa, și viața, și suflarea, și înțelegerea, și totul! Vă rog: nu vă plângeți de Cel ce are de mii de ori mai multă dreptate să Se plângă de noi înaintea îngerilor și sfinților Săi! Chiar dacă Domnul nu ne împlinește întocmai rugăciunile, ele tot aduc roadă în sufletele noastre, făcându-le mai bogate și mai mature. Aceasta e o taină de care și-au dat seama cei ce s-au cercetat pe sine duhovnicește. Să zicem că cineva seamănă grâu și se roagă ca sămânța să aducă roadă. În loc de roadă, din sămânță răsare iarbă. El se roagă din nou pentru roadă, însă în loc de roadă din iarbă cresc pai și spic. Iarăși se roagă pentru roadă, și în cele din urmă se pleacă de greutatea boabelor, și se coace, și cade în poala rugătorului. Toate rugăciunile noastre adevărate rodesc la vremea lor, cum spune poetul rus Viazemski:

În zi strălimpede și-n vifor deopotrivă,
Dând ochi cu fericirea sau cu nenorocul,
Fie că îți plutește peste tâmplă
Umbră de nor sau raza unei stele,

Roagă-te! Roagă-te! Căci din sfânta rugă
Se pârguiesc în noi tainice roade.

Dumnezeu ne-a poruncit să ne rugăm nu ca să afle El de ce avem nevoie – căci știe dinainte de zămislirea noastră ce ne va trebui în fiecare clipă a vieții –, ci ca sub razele rugăciunii sufletele noastre să crească, să se lărgească, să se înalțe și să se pârguiască. Dacă nu ne ascultă îndată rugăciunile înseamnă că nu dorește să ni se întâmple ceea ce vrem noi, ci ceea ce El vrea. Atunci El ne dorește și ne pregătește ceva mai mare și mai bun decât ceea ce Îi cerem noi în rugăciune. De aceea trebuie să încheiem fiecare rugăciune cu inimă înfrântă: „Părinte, fie voia Ta, nu a mea!"

Scrisoarea a 159-a

Tipografului I.K., despre sărutarea mâinii preotului

A murit bătrânul vostru preot și în locul lui a venit un teolog foarte tânăr. Bătrânului preot îi sărutați cu plăcere mâna, dar vi se pare că e un lucru nelalocul lui să-i sărutați mâna unui preot cu mult mai tânăr decât dumneavoastră. Oare n-ați auzit istoria cu cneazul Miloș și tânărul preot? Ea sună astfel: un preot tinerel slujea Liturghia în Kraguievaț, fiind de față cneazul Miloș. Bătrânul cneaz era neobișnuit de evlavios. Slujba nu începea în biserică până nu venea el. În biserică stătea la locul său ca împietrit și se ruga lui Dumnezeu cu inimă înfrântă. După ce tânărul preot a terminat slujba, a întins către cneaz crucea și anafura. Cneazul a sărutat crucea, apoi a apucat și mâna preotului ca s-o sărute. Tânărul și-a tras-o, ca și cum s-ar fi rușinat că bătrânul domn al țării îi sărută mâna. Cneazul Miloș l-a privit și a zis: „Dă-mi mâna s-o sărut! Nu sărut mâ-

na ta, ci sărut cinul tău, care e mai bătrân și decât tine, și decât mine."

Prin aceasta socot că totul s-a spus și s-a lămurit. Bătrânul cneaz a grăit în biserică și a spus cuvinte ca de la Însuși Duhul lui Dumnezeu. Cugetați singur: dacă preotul vostru are 25 de ani, în schimb cinul lui are 1900. Și când îi sărutați mâna sărutați cinul care de la apostolii lui Hristos a trecut asupra multor mii de slujitori ai altarului lui Dumnezeu. Iar sărutând cinul preotului sărutați și pe toți marii sfinți și vrednicii duhovnici care au purtat acest cin de la apostoli până acum. Sărutați pe Sfântul Ignatie, și pe Sfântul Nicolae, și pe Sfântul Vasilie, și pe Sfinții Sava, și Arsenie, și Ioanichie, și pe mulți-mulți alții, care pe pământ au fost podoabă a pământului, iar acum sunt în cer podoabă a cerului, și care sunt numiți „îngeri pământești și oameni cerești". Așadar, sărutarea mâinii preotului nu este sărutare obișnuită, ci este, după cuvântul Apostolului Pavel, sărutare sfântă (v. I Cor. 16, 20).

Scrisoarea a 160-a

UNUI IUBITOR AL SFINTEI SCRIPTURI, DESPRE MIREASMĂ ȘI MIREASMĂ (II COR. 2, 14-16)

Ai citit și te-ai minunat! Dar omul se minunează oare numai de unele spuse deosebite ale Sfintei Scripturi, nu de toate? Totul este în Sfânta Scriptură nou ca viața. Te-ai minunat că apostolul vorbește de *mireasma cunoștinței*. Te întrebi: „Cum să aibă loc mirosul în împărăția duhovnicească?" Așa, foarte simplu: precum există vedere duhovnicească, și auz duhovnicesc, și simțire duhovnicească, există și miros duhovni-

cesc. Isaac, orb fiind, a simțit sufletul fiului său Iacov după miros și a zis: *Iată mirosul fiului meu ca mirosul unei țarine pline, pe care o a binecuvântat Domnul* (Fac. 27, 27). Proorocul Îl privește cu duhul pe Hristos de la mare depărtare de vreme ca pe *cel mai frumos dintre fiii oamenilor* și spune despre mirosul veșmintelor Lui: *Toate hainele Tale miros a smirnă, a aloe și a casie* (Ps. 44). Bineînțeles, aici nu este vorba de hainele Lui trupești, ci de virtuți ca îmbrăcăminte a sufletului. Nu degeaba spune poporul despre unii: „are suflet înmiresmat" sau „are suflet împuțit". De câte ori luminoasele puteri cerești s-au arătat oamenilor, răspândeau o mireasmă minunată și de viață făcătoare, iar când dracii se apropiau de cineva, se simțea de la ei o putoare scârboasă și nesuferită. Uneori se simte pe neașteptate mireasmă în timpul rugăciunii și la raclele sfinților. Acest lucru ține însă de tainele lumii duhovnicești și e de neajuns pentru cei ce gândesc numai trupește și trăiesc numai trupește. Nu este basm nici faptul că sufletele nebotezate au un miros aparte. Apostolul mulțumește lui Dumnezeu că le dăruiește credincioșilor biruința în Hristos Iisus, care – spune el – *arată mireasma cunoștinței Sale prin noi în tot locul, că a lui Hristos bună mireasmă suntem lui Dumnezeu.* Mireasma cunoștinței lui Dumnezeu Celui Unul în Treime, mireasma cunoștinței Fiului lui Dumnezeu ca Mesia, mireasma cunoștinței împărăției luminii și vieții veșnice, mireasma dragostei dumnezeiești, mireasma gândurilor, simțămintelor și faptelor curate și plăcute lui Dumnezeu – aceasta se numește *a lui Hristos bună mireasmă lui Dumnezeu.* Această mireasmă o poartă în sufletul lor cei ce Îl cunosc pe Hristos și trăiesc prin această cunoștință. Aceasta e mireasma vieții, potrivnică miresmei morții. Iar mireasma morții o poartă în sine cei care sunt departe de cunoștința lui Hristos, care Îl leapădă pe Hristos ori luptă împotriva lui Hristos. La aceștia întreg sufletul miroase a moarte, fiindcă ei nu vor să știe de nimic din cele de după moarte. Moartea domnește cu

deplină stăpânire asupra vieții lor de o clipă. Moartea viază în toate despărțămintele sufletului lor. Vederea lor ajunge doar până la mormânt, nu și dincolo de mormânt. De aceea și miros a moarte. Fiindcă mirosul sufletului nostru ajunge până la limita vederii noastre: dacă limita e mormântul, atunci este miros de moarte; dacă limita este Dumnezeul Cel Viu și Împărăția cerurilor, atunci este miros de viață.

Toate mirosurile fizice sunt numai simboluri ale realității duhovnicești. Mirosurile duhovnicești nu vin de la nici un fel de obiecte materiale, ci de la calitatea duhurilor netrupești, de la țesătura lor de gânduri și simțăminte bune sau rele.

Scrisoarea a 161-a

Monahului Sava, despre atacurile împotriva monahismului

Voi, monahii, sunteți atacați, zici tu, foarte puternic atacați. Unii vă atacă pur și simplu pentru că nu îndrăznesc să atace pe altcineva, întrucât știu că voi nu le veți răspunde, nici nu-i veți da în judecată. Alții vă atacă fiindcă ar vrea ca pe toate să le facă materiale și să le pună în slujba trupului. În fine, alții vă atacă pur și simplu fiindcă nu suportă neschimbarea rânduielilor bisericești. Aceștia văd cu uimire cum în actualul vârtej de schimbări fără contenire numai Biserica lui Hristos rămâne neschimbată, ca o stâncă în mare, de care se sparg valurile. Să lăsăm deoparte atacurile la persoană – legământul monahului este să rabde și prin răbdare să-și mântuiască sufletul. *Cine va răbda până în sfârșit, acela se va mântui*, a zis Cel care știe și vede toate. Să luăm numai atacurile făcute din principiu, în temeiul unei anumite propuneri sau unui anumit plan. Dacă s-ar realiza, aceste propuneri de principiu ale celor ce vă ata-

că ar aduce în mod inevitabil nimicirea monahismului din Biserica Ortodoxă și prefacerea mănăstirilor în ceea ce au făcut din ele ateii din Rusia, în ceea ce englezii numesc „prăvălii de curiozități" sau în muzee, terenuri de sport ș.a.m.d. O asemenea prefacere ar jigni nu doar cele mai sfinte suflete din istoria noastră, care prin ctitoriile lor au sfințit acest pământ și l-au împodobit ca și cu niște stele, ci și întreg poporul nostru dreptcredincios. Atacurile asupra mănăstirilor noastre sunt deosebit de jignitoare în acest An al Pocăinței, când poporul nostru se îndreaptă mai mult decât oricând către aceste locuri sfinte ca spre niște sanatorii duhovnicești, ca să își curățească, să își îndrepte, să își împrospăteze și să-și învigoreze sufletul. Căci pentru poporul dreptcredincios mănăstirile sunt în primul rând sanatorii duhovnicești, unde se caută sănătate, mângâiere și insuflare pentru suflet. Nici unui om din popor nu-i trece prin cap să prefacă ceea ce a fost rânduit pentru suflet în banchet de hotel pentru trup. Iar de vreme ce nici împărătești ctitori ai acestor locașuri sfinte nu au dorit aceasta, nici poporul lor cel împărătesc nu o dorește, se naște întrebarea: „În al cui nume doresc aceasta cei care vă atacă și vă critică?"

Întotdeauna este de dorit ca toți creștinii să fie mai buni decât sunt, cu atât mai mult în ce-i privește pe călugări, ale căror legăminte sunt cele mai duhovnicești și cele mai aspre. Dar cum să ceri schimbarea destinației mănăstirilor pentru că unii călugări sunt nepăsători față de legămintele lor? Dacă cineva din tagma duhovnicească a căzut în material să pretinzi ca din această pricină o rânduială duhovnicească să fie prefăcută în cenușă a materiei? Pretenția satanei față de Hristos ca Acesta să prefacă piatra în pâine – așadar ceva material în ceva tot material – pare mai puțin primejdioasă decât pretenția unora dintre contemporanii noștri ca duhul și tot ce este duhovnicesc să se prefacă în pâine, în cenușă. De altfel, cine știe ce vremuri vin? Aurul duhovnicesc întot-

deauna se poate preface lesne în hârtie, însă hârtia nu poate fi prefăcută ușor în aur.

Pace ție și bucurie de la Domnul!

Scrisoarea a 162-a

UNUI ÎNCEPĂTOR ÎN CREDINȚĂ, DESPRE ÎNTOARCEREA LA CREDINȚĂ

Ca atunci când cineva se întoarce acasă de la o mare depărtare, așa vă simțiți și dumneavoastră acum, întorcându-vă din hotarele de gheață ale necredinței la vatra caldă a credinței părinților dumneavoastră. Greutățile pe care le încercați în această întoarcere nu sunt necunoscute Bisericii, fiindcă Biserica are îndelungă experiență cu ceea ce se întâmplă cu oamenii când se depărtează de credință și ce se întâmplă cu ei când se întorc iarăși la aceasta. În primul caz dracii îi mână înainte, iar în al doilea încearcă să-i întoarcă îndărăt, întrebuințând toate vicleniile cu putință. Așa și cu dumneavoastră. Ba aruncă asupră-vă deznădejdea, ba vă arată într-o lumină îmbietoare întoarcerea la cele dinainte, cu care vă năpusteați în prăpastie, ba le insuflă foștilor dumneavoastră tovarăși să vă batjocorească, ba vă amintește de necredincioși cunoscuți care și așa, necredincioși, „se bucură de slavă între oameni". Trebuie să vă luptați cu vrăjmașii cei nevăzuți. Și îi veți birui cu siguranță, dar numai dacă nu veți pierde din vedere chipul lui Iisus Hristos, Celui mai mare binefăcător al dumneavoastră. El este singurul om absolut normal care S-a arătat pe pământ de când sunt oamenii pe pământ. Mergeți la El, rugați-vă Lui, priviți la El. Priviți-L cum Se naște în peșteră pentru dumneavoastră. Priviți-L cum Se ostenește și înjosește pentru dumneavoastră. Priviți-L cum cum vă privește acum din slava cerească – El, Cel înviat și înălțat. Întâlniți-vă

pretutindeni cu privirea Lui și o teamă curățitoare va cuprinde sufletul dumneavoastră – teamă pentru că până acum ați fost departe de El și împotriva Lui. Și strigați demonului, care vă minte și înșală: „Ce ai făcut cu mine?"

Spuneți că citiți cu desfătare Sfânta Scriptură și că celelalte cărți vi se par acum serbede și respingătoare, încât nici nu puteți să le luați în mână. Așa se întâmplă de obicei cu oamenii care au flămânzit duhovnicește; ei nu se pot sătura lesne de cuvântul lui Dumnezeu după ce au răbdat cu durere cuvintele omenești. Numai că după câte spuneți nu vă vine deloc să vă rugați. Va veni și asta; să nu vă îndoiți. Când în inimă își va spune cuvântul iubirea față de Cel care vă iubește, veți căuta cu lăcomie toate mijloacele de împărtășire cu El. Și vă veți apuca și de rugăciune. Deocamdată încercați cu o rugăciune scurtă, să zicem cu *Sfinte Dumnezeule*, *Preasfântă Treime*, *Tatăl nostru* sau *Născătoare de Dumnezeu Fecioară*. Repetați această rugăciune de cinci ori pe zi; făceți-vă din aceasta regulă și nu vă abateți de la ea fie că aveți sau nu chef – fiindcă citirea Sfintei Scripturi dă lumină, iar rugăciunea adaugă căldură. La asta adăugați și milostenia, oricâtă și față de oricine. Milostenia lucrează ca o umezeală duhovnicească ce împreună cu lumina Scripturii și căldura rugăciunii înrăurește sufletul ca acesta să crească, să se lărgească, să se adâncească, să se înalțe și să aducă roadă bună. Astfel sufletul dumneavoastră se va întoarce în starea de sănătate, în starea sa normală, și va fi ca un pom bun. Iar *tot pomul bun face roadă bună*, după cuvântul Celui ce nu greșește.

Pace dumneavoastră și bucurie de la Hristos!

Scrisoarea a 163-a

PROFESORULUI VLADIMIR V., DESPRE MARCU 4, 12

Mişcarea poporului către Dumnezeu v-a atins şi pe dumneavoastră. Şi dumneavoastră aţi început să citiţi Evanghelia. Vă poticniţi însă de unele spuse lipsite de limpezime şi daţi ca exemplu locul unde Mântuitorul vorbeşte despre cei dinăuntru şi cei dinafară. Cei dinăuntru, ucenicii Lui, trebuie să priceapă tainele cereşti nemijlocit, privindu-le ca pe o realitate, fără asemănări şi simboluri, iar celor dinafară *toate sunt lor în pilde*, adică în trimiteri la fenomene din natură şi comparaţii, ca văzând să nu vadă şi auzind să nu înţeleagă. „Cum vine asta?" Aşa bine! Nu L-au văzut ei faţă către faţă pe Hristos, Fiul lui Dumnezeu, fără a-L recunoaşte totuşi ca atare? De aceea le-a vorbit despre Sine în pildele despre semănător, despre împărat, despre omul gospodar, despre samarineanul milostiv şi aşa mai departe. Astfel s-a împlinit prorocia grăită evreilor prin marele Isaia: *cu auzul veţi auzi şi nu veţi înţelege, şi uitându-vă vă veţi uita şi nu veţi vedea* (Is. 6, 9), cuvinte pe care le reiau liber trei evanghelişti – vezi Mt. 13, 14; Mc. 4, 12 şi In 12, 40. De Dumnezeu insuflatul Gură de Aur tâlcuieşte astfel: „Ei înşişi erau pricina pentru care n-au înţeles – ei înşişi şi-au astupat auzul, şi-au închis ochii şi şi-au împietrit inima. Iar asta o făceau, zice Domnul, *ca nu cumva să se întoarcă şi să îi vindec*. Asta o spune ca să-i atragă, să-i facă a-şi veni în fire şi a le arăta că, de se vor întoarce, îi va tămădui. La fel cum spunem noi: «Nu a vrut să mă vadă? Treaba lui; dar dacă ar vrea să treacă pe la mine, i-aş arăta îndată milă şi prin asta i-aş arăta mijloc de împăcare», aşa vorbeşte aici şi Domnul: «ca nu cumva să se întoarcă şi să îi vindec», aducându-le la cunoştinţă că pot să se întoarcă şi să se

mântuiască dacă se pocăiesc. Dacă nu ar fi vrut ca ei să asculte și să se mântuiască, ar fi trebuit să tacă, nu să-i învețe prin pilde" (*Tâlcuirea la Matei*, 45:2). *Ca nu cumva să se întoarcă* – prin asta Dumnezeu arată nu voința Lui, ci pe a lor. Ca și când mama și-ar privi copilul rău, mânjit cu noroi pe față, și ar spune amărâtă: „Asta a făcut-o ca să nu-l sărut!" Ioan scrie: *A orbit ochii lor și a împietrit inima lor*. Cine? Păcatul sau Dumnezeu? Păcatul, potrivit firii sale, orbește vederea de Dumnezeu, iar Dumnezeu, potrivit curăției și sfințeniei Sale, nu Se lasă văzut de cei necurați cât timp aceștia nu se curățesc: fiindcă s-a zis că numai *cei curați cu inima vor vedea pe Dumnezeu.*

Pace dumneavoastră și bucurie de la Domnul!

Scrisoarea a 164-a

UNEI SOȚII, DESPRE SOȚUL CARE A ÎNNEBUNIT

Îmi scrii că ai avut mult, foarte mult de suferit din partea soțului tău. Te ocăra, te alunga din casă, ba chiar te și bătea, însă cu rugăciune și cu nădejdea în Cel ce vede toate ai găsit puterea să înduri fără a te plânge cuiva vreodată și fără a arăta în afara casei ce se întâmplă în casă. Pătimirea ți-a înmuiat sufletul, a dezrădăcinat din tine toată trufia și te-a legat și mai strâns de Dumnezeul Cel Viu. O vreme ai crezut că vei înnebuni. Și totuși, nu ai înnebunit tu – el a înnebunit, bărbatul tău. Acum ești îngrijorată pentru sufletul lui și întrebi: „Este mântuire pentru nebuni?"

De crezi în Dumnezeu și în dumnezeiasca Pronie, crede până la capăt și deplin. Dacă potrivit spusei lui Hristos *nici o vrabie nu cade pe pământ fără voia Tatălui* nostru, cum ar putea un om să cadă în chin și în boală și în moarte fără de

voia Lui? Iar voia de temelie a lui Dumnezeu în privința oamenilor este *ca toți oamenii să se mântuiască*. Asta înseamnă că și nebunia a venit cu îngăduința lui Dumnezeu asupra soțului tău, care te chinuia, tot pentru mântuirea lui. Dacă Milostivul Ziditor nu ar fi vrut mântuirea lui, nu l-ar fi lovit pentru păcatul lui cu această cumplită boală, ci l-ar fi lovit cu moarte. Prin orice boală și suferință Doctorul Ceresc lecuiește sufletele omenești. Așadar, nu trebuie să vă pară rău atât de cei care se îmbolnăvesc greu și apoi mor, cât de cei sănătoși trupește pe care moartea îi găsește în păcatul lor. S-a zis: *în ce te voi afla, întru aceea te voi judeca*; dacă în păcat, urmează osânda; dacă în pocăință, urmează iertarea și răsplata. Poate vei spune: „Dar el nu poate acum să se pocăiască, nici să se roage lui Dumnezeu!" Te vei ruga tu și vei aduce jertfe pentru el, iar el, în starea sa de acum, poate numai să pătimească spre mântuirea sa și învățătura de minte a altora. Orice boală arată cu degetul spre Dumnezeu, și nici una atât de mult ca boala sufletească.

Pune-ți nădejdea în Domnul și fii liniștită!

Scrisoarea a 165-a

ÎNALTULUI FUNCȚIONAR VOIN V., DESPRE TRUPUL CEL MORT ȘI VULTURI

Scrieți că „sunt locuri foarte grele în Sfânta Scriptură". Depinde de vârsta duhovnicească. Sunt mult mai multe spuse lesne de înțeles și limpezi, pe care dacă le împlinim în viață se ridică vălul și de pe cele grele. De pildă, întrebați despre cuvintele lui Hristos: *unde va fi trupul cel mort, acolo se vor aduna vulturii* (Mt. 24, 28). În natură lucrul acesta este limpede. Ați văzut singur cum se adună vulturii la trupurile moarte, pe care

le simt de la mare înălțime și depărtare, încât omul se întreabă plin de mirare prin ce simț cunosc ei unde se află trupul mort. Oare prin simțul mirosului sau printr-un al șaselea simț, precum ciocănitoarea, ce știe fără greș unde se află viermișorul în copac și tocmai acolo ciocănește? Fără îndoială, Hristos vorbește aici despre trupul Său mort. Iată, El spune despre vremea viitoare: *acolo se vor aduna vulturii*. Iar dacă nu S-a fi gândit la Sine, ar fi vorbit la prezent, ca despre un fenomen obișnuit și de zi cu zi: *acolo se adună vulturii*. Dar El vorbește despre viitor, fiindcă Se gândește la trupul Său și fiindcă vorbește înainte de moartea Sa – așadar proorocește. Și prorocia s-a împlinit. Pe Golgota a atârnat trupul Lui mort. De-a lungul a 19 veacuri, iată că multe mii de închinători se adună an de an la Mormântul Lui de la poalele Golgotei. Acești închinători – nu este vorba de turiști – merg la Mormântul Mântuitorului lor dintr-un imbold și dintr-o nevoie duhovnicească înaltă: să-și hrănească și să-și adape sufletul, la fel cum vulturii se hrănesc cu trupurile moarte. Tocmai adevărații închinători ai Mormântului lui Hristos sunt adevărații vulturi ai lui Hristos.

Aceste spuse îi mai au în vedere și pe toți cei care se împărtășesc din Sfântul Potir cu Trupul și Sângele lui Hristos. Toți aceștia sunt vulturi ai lui Hristos, ce cad flămânzi și însetați înaintea altarului și trag viață din *trupul mort*, adică din trupul lui Hristos – jertfa cea junghiată, Mielul lui Dumnezeu Cel junghiat pentru noi și pentru a noastră mântuire. Prin ce simț află ei că în Sfânta Împărtășanie este hrană și viață? Cu un al șaselea simț nematerial, duhovnicesc, dezvoltat și ascuțit de credință – simț care din păcate e tocit la necredincioși. Dar ce zic eu de simț? Cu înțelegerea, care la credincioși e ascuțită de credință, iar la necredincioși e întunecată de necredință.

Pace dumneavoastră și binecuvântare de la Domnul!

Scrisoarea a 166-a

LĂCĂTUȘULUI IOSA T., DESPRE VIAȚA PĂCĂTOSULUI

Un oarecare om a moștenit de la tatăl său o mare bogăție. El însă a folosit toată averea moștenită spre a zidi, a întări și împodobi o singură casă. Și trăia singur în acea casă; nu mergea la nimeni, nici nu primea pe vreunul dintre oamenii buni. Pentru sine nu cheltuia nimic – totul doar pentru casă. Nespălat, nepieptănat, în zdrențe, nemâncat, zgârcit față de sine și de ceilalți, dădea tot numai pentru casa în care stătea. Vecinii nu i-au văzut ani de zile fața – dar casa îi era atât de împodobită pe dinafară, încât orice străin, orice trecător scotea strigăte de mirare. Omul cu pricina sorbea fiecare cuvânt de laudă și mirare față de casa lui, și aceasta era singura lui mulțumire. „Cum o fi cel ce stă în așa o casă, dacă așa arată casa?", se întrebau trecătorii. Dar fața stăpânului nu o vedea nimeni. În cele din urmă, după ce a cheltuit cu casa tot ce avea, s-a adus singur la deznădejde din pricina înfometării. Într-o zi însă a lovit trăsnetul în casa lui. Casa a ars în flăcări, iar el abia a scăpat în stradă. Văzându-l, poporul din oraș s-a înspăimântat, fiindcă era ca o sperietoare: negru, slab, zdrențăros, plin de murdărie. Toți fugeau de el ca de un monstru. În deznădejdea sa, a plecat din oraș, neștiind nici el încotro merge. În cale i-au ieșit niște țigani, care și-au zis: „Ăsta e bun pentru afacerea noastră!" Așa că l-au înșfăcat, l-au sluțit și mai mult, i-au scos ochii, i-au rupt mâinile și picioarele și au plecat cu el să cerșească prin lume.

Omul din poveste este sufletul păcătosului. Bogăția cea mare sunt marile daruri primite de la Dumnezeu. Zidirea, întărirea și împodobirea casei este grija doar pentru trup și pentru viața trupească. Omul neîngrijit, zdrențăros și flă-

mând este sufletul neîngrijit, golaș și flămând din trup. Trăsnetul este moartea neașteptată. Oamenii din cetate, care fug de acel om ca de un monstru, sunt îngerii lui Dumnezeu, care fug de sufletul cel spurcat al păcătosului. Țiganii sunt demonii cei negri, cărora le plac cei asemenea lor și pe aceștia îi înșfacă.

Scrisoarea a 167-a

UNUI SLAVOFIL, DESPRE FOAMETEA DIN „RAI"

Vă mirați de foametea înspăimântătoare care domnește în Rusia de acum – așa o foamete că până și în săraca Austrie oamenii milostivi strâng pomană pentru pâinea Rusiei flămânde! Cum de nu este pâine în Rusia atee, unde pâinea trupească a fost înălțată ca dumnezeire mai presus de orice dumnezeire și unde totul este jertfit doar trupului și pâinii pentru trup? Iată, ateii ruși au jertfit pâinii și pe Dumnezeu, și pe Hristosul lui Dumnezeu, și Biserica, și orice credință, și sufletul, și Împărăția cerurilor, și zece mii de biserici și mănăstiri, și o sută de mii de preoți, monahi și monahii, și milioane de oameni din clasa aristocratică și din cea de mijloc! Tot ce nu era îngăduit a se jertfi pâinii a fost jertfit: tot ce putea fi prefăcut în pâine a fost prefăcut, și totuși pâine nu-i!

O țară cât un continent, de la Polonia până la Japonia, a fost transformată în fabrică de pâine – și pâine nu este.

O sută de milioane de oameni au fost siliți să muncească neîncetat spre a produce pâine – și pâine nu este.

Toată inteligența omenească, animalele de tracțiune, toate mașinile din oțel au lucrat cu încordare pentru a scoate din pământ această cenușă care se cheamă pâine ca să umple

cu ea pântecele oamenilor – și totuși pântecele oamenilor cântă jalnicul cântec al foametei și pustietății.

Ce înseamnă aceasta?

Înseamnă că nu oamenii sunt stăpânii pâinii, ci Făcătorul lumii.

Înseamnă că sunt adevărate spusele lui Hristos că Făcătorul le dă oamenilor pâine cu prisosință când pâinea este cerută de la El nu ca lucru de primă însemnătate, ci ca unul de mâna a doua. *Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui, și celelalte se vor adăuga vouă.* Așa le-a poruncit oamenilor Stăpânul duhului și Stăpânul pâinii.

Când animalele caută pâinea ca pe primul și cel mai însemnat lucru, li se dă – fiindcă sunt animale. Când oamenii caută pâinea ca pe primul și cel mai însemnat lucru, nu li se dă, ca să realizeze că sunt oameni, nu animale.

La ce bun să ari cu tractoare și să semeni din avioane, dacă soarele și norii sunt în mâinile altuia? Cu adevărat, ce folos să ari și să însămânțezi o lume uriașă în șase zile, dacă omul nu are stăpânire să poruncească seminței să încolțească, nici pământului să o răsară, nici viermilor să n-o mănânce, nici soarelui să n-o ardă, nici norului să o adape, nici apei să n-o înece?

Rusia e țară bogată, însă Egiptul e și mai bogat. Și totuși, în Egiptul cel bogat pe oameni i-a chinuit foametea vreme de șapte ani. De ce? Nu pentru lenevia și nepriceperea oamenilor – departe de asta, oamenii au știut dintotdeauna să lucreze bine pământul –, ci pentru împotrivirea lui Faraon față de Cel Preaînalt, Care ține în a Sa stăpânire și pământul, și soarele, și ploaia, și sămânța, și viermii, și toate gângăniile. În vremea aceea un om temător de Dumnezeu, Iosif, a mântuit Egiptul de pieirea deplină prin înfometare. Și mântuirea fraților noștri din Rusia stă nu în oțel, nici în bani, nici în vreo stratagemă sau în vreun aparat omenesc, ci numai și numai în Dumnezeu. Iar această mântuire o va trimite Cel

Preaînalt numai prin acei oameni și pentru acei oameni care se vor teme de Dânsul.

Scrisoarea a 168-a

Preotului Dragutin D., despre cei doi martori ai lui Dumnezeu

În minunata carte a Apocalipsei este prezisă venirea a doi martori puternici ai lui Hristos chiar înainte de sfârșitul lumii. Potrivit Predaniei, aceștia vor fi Enoh și Ilie. Cu mare putere atât în fapte, cât și în cuvinte, aceștia vor mărturisi despre Hristosul Cel viu, și ca niște gorniști care sună alarma vor chema neamul omenesc cel stricat să se pocăiască grabnic. Întrebați: „Ce le vor spune ei oamenilor?" Eu vă pot răspunde aproximativ. Ei vor striga în urechile cele învârtoșate ale oamenilor:

– Pocăiți-vă fără întârziere, fără nici o zi de amânare, căci, iată, a venit sfârșitul lumii!

La care oamenii vor râde și printre hohote le vor răspunde:

– Lumea aceasta n-are nici început și nici sfârșit. Despre pocăință vorbeau cândva doar babele și ignoranții.

Prorocii iarăși:

– Voi sunteți fii ai luminii. Părintele vostru Cel ceresc este Părintele luminii, Dumnezeul Cel viu și Unul. Pocăiți-vă și purtați-vă ca niște fii ai luminii! Iată, Judecătorul vine, este deja în prag!

Printre râsete și chicoteli nebune oamenii vor răspunde:

– Noi nu suntem fii ai luminii, ci zei ai luminii. Noi înșine facem lumina. Voi, veneticilor, pocăiți-vă de bâiguielile voastre plicticoase până ce nu vă judecăm!

Iarăși vor lua cuvântul cei doi oameni ai lui Dumnezeu și vor grăi:

– Treziți-vă, oameni, din beție, ură și răutate! Fiți de un suflet și de un cuget în Hristos Domnul!

La care oamenii cu supărare:

– Dacă ne-am face de un suflet și de un cuget ar înceta toată viața noastră politică întemeiată pe partide, și anume pe aceste trei partide principale: progresist, hiperprogresist și ultraprogresist. Înseamnă că voi sunteți contra politicii moderne progresiste, drept care se cuvine să fiți bătuți cu pietre.

Iarăși prorocii:

– Nu vă războiți unii împotriva altora, căci sunteți frați! Dracul vă minte, și vă împarte, și vă aduce la ruină. Sloboziți-vă de dracul cel rău!

Auzind aceasta, unii dintre mai-marii poporului le vor răspunde cu mânie:

– Întreg sistemul nostru economic atârnă de fabricile de armament. Prin război se ajunge la selecția celor mai puternici și mai capabili să trăiască. Asta ne învață filosofii noștri; asta ne învață și natura prin crocodili și urangutani. Așadar, sunteți contra situației economice progresiste a timpului nostru? O să vă omorâm dacă nu tăceți!

Vor striga atunci oamenii lui Dumnezeu:

– Vai, fraților, lăsați gândurile și vorbele nebunești și mântuiți-vă în grabă sufletele de focul iadului, care și-a căscat gura să vă primească! Pocăiți-vă și lepădați toată cugetarea trupească; nu sunteți dobitoace, ci oameni ai lui Dumnezeu! Iată, Dumnezeu vine să judece lumea!

Pierzându-și cu totul firea, oamenii cei nervoși vor începe să țipe cu încrâncenare:

– Ce basme despre suflet tot spuneți voi acolo? Progresul nostru a nimicit fanteziile despre nu știu ce suflet, fantezii ale strămoșilor noștri. Trupul nostru este avuția noastră cea mai de preț. El este dumnezeul nostru. Cândva el secre-

ta un mucus plângăcios care se numea suflet. Acum însă nu-l secretă. Prin evoluție a devenit desăvârșit și nu mai produce suflet, ci progres și numai progres.

Atunci prorocii vor preface prin semnul crucii toată apa din lume în sânge pentru a-și întări cuvintele și vor striga cu glas cumplit:

– Noi vă vorbim, voi râdeți sau vă mâniați. Noi vă învățăm, voi bateți câmpii. Pentru ultima oară, cu totul ultima, vă vorbește Făcătorul vostru prin noi, Hristos Cel răstignit și înviat vă îndeamnă prin noi pentru ultima, ultima oară: pocăiți-vă! Miluiți-vă pe voi înșivă și smulgeți-vă de pe marginea pierzării veșnice! Oare n-auziți vuiet din depărtare? Nu simțiți cum se cutremură pământul? Nu simțiți mirosul din văzduh? Nu vă apare nimic în vis? N-auziți glasurile din lumea cealaltă? Nu vedeți vedenii? Cocorii simt apropierea iernii: cum de nu simțiți voi apropierea Judecății? Pocăiți-vă, ultimi urmași ai păcătosului Adam!

Turbați de mânie și cu totul ieșiți din minți vor răcni păcătoșii:

– Evreii L-au omorât pe Hristos, amăgitor în timpul vieții, iar progresul nostru L-a omorât pe Hristos, amăgitor după moarte. Pentru noi totul e relativ: cu ușurință preschimbăm orice adevăr în minciună și orice minciună în adevăr. Dar ca să nu ne mai supărați, iată că vă vom omorî cu ajutorul împăratului nostru. O, împărate al nostru, satano, ajută-ne nouă!

Atunci se va ridica din adâncul iadului satana, și se va aprinde mânia oamenilor până la fierbere și clocot împotriva celor doi martori ai lui Dumnezeu. Și îi vor omorî. Și vor fi râs și veselie pentru păcătoși.

Dar iată că în acel ceas se va cutremura pământul ca niciodată de la începutul lumii. Și vor cădea multe dealuri și munți, și se vor usca izvoarele apelor, și mult popor va pie-

ri. Și nu va fi cine să îngroape morții. Dar, pe de altă parte, mulți se vor teme și se vor pocăi, și vor da slavă lui Dumnezeu, Care e Viu în veacul veacului. Aceștia vor fi rodul ostenelii și suferinței celor doi martori, mucenici pentru adevăr.

În cele din urmă întreaga lume va fi acoperită de beznă deasă, încât mulți vor înnebuni de groază. Atunci, când oamenii vor fi deznădăjduiți, și pământul se va cutremura în chip nemaivăzut, și se va lăsa beznă deasă, fără de veste se va auzi corul viețuitorilor cerești strigând din ce în ce mai răsunător:

– Iată, Mirele vine!

Ca într-o noapte întunecată, fără lună, va străluci deodată o lumină cu totul nouă, nemaivăzută, neobișnuită – va străluci Crucea, semnul Fiului Omului, în locul soarelui și al lunii, ba încă mai puternic decât soarele, și va lumina lumea întreagă.

Atunci, o, slugă a lui Hristos și împreună-slujitorule, Se va arăta El – mântuirea noastră și Mântuitorul nostru.

Scrisoarea a 169-a

DESPRE MINUNILE PE CARE LE-A FĂCUT HRISTOS

Îmi scrieți fără să vă semnați, însă doriți un răspuns pe șleau și semnat. Bine – eu nu mă eschivez. Dar însuși faptul că dumneavoastră, domnule sau doamnă – nu știu cum să vă spun – vă rușinați sau vă temeți de întrebarea pe care ați pus-o arată că această întrebare e neîntemeiată. Întrebați cu ironie: „Ce lucru minunat a făcut Hristos ca să trebuiască să credem în El? N-a inventat nici telegraful, nici cazanul cu aburi, nici gramofonul, nici avionul – și atunci ce?"

Într-adevăr, Mântuitorul n-a descoperit lumii nici unul din aceste lucruri fierărești. Dacă ar fi văzut mântuirea oame-

nilor în ele, fără îndoială că le-ar fi descoperit lor, și nu doar pe acestea, ci și nenumărate altele. El însă gândea altfel decât dumneavoastră și în altceva vedea mântuirea oamenilor. El ne-a descoperit o lume cu totul nouă și nemărginit de mare – Împărăția cerurilor – și ne-a arătat tuturor calea din această lume mică prin care se ajunge în acea lume. De altfel, întrebarea dumneavoastră nu este deloc nouă. O astfel de întrebare i-au pus păgânii din Alexandria unui creștin pe care-l ocărau, îl batjocoreau și îl chinuiau. În cele din urmă l-au întrebat: „Ce lucru deosebit a făcut Hristosul vostru de Îl slăviți atât?" La care minunatul următor al lui Hristos le-a răspuns: „Faptul că mă aflu nevătămat de batjocurile și jignirile voastre."

Scrisoarea a 170-a

ARTISTULUI S.Z., DESPRE POPORUL SIMPLU

V-ați întors dintr-o lungă călătorie făcută prin mijlocul poporului. Nu vă puteți mira îndeajuns: „Cum a putut poporul nostru simplu, neînvățat și neșcolit, să creeze cu mintea și cu mâinile sale asemenea minunății?" Aveți temei să vă mirați. Cu adevărat, poporul simplu a alcătuit cântece atât de melodioase, a lucrat obiecte atât de frumoase, a înălțat clădiri atât de minunate, a rostit gânduri atât de adânci și a rânduit obiceiuri așa pline de tâlc, că nici un individ, oricât de înzestrat și de școlit ar fi, nu poate până în ziua de astăzi nici să le egaleze, darămite să le întreacă! Toate acestea le-a făcut poporul numai cu insuflarea lui Dumnezeu. Prin aceste înalte creații ale sale poporul a mărturisit și a dovedit ființarea și purtarea de grijă a lui Dumnezeu, căci dacă nu luăm în calcul înrâurirea și împreună-lucrarea dumnezeiască este cu totul imposi-

bil să dăm o explicație pentru opera inegalabilă ca frumusețe și sens a poporului simplu, a țăranilor simpli și țărăncilor simple, a căprarilor și morarilor simpli. Dezlegarea tainei stă în aceea că poporul a nădăjduit în Dumnezeu și s-a rugat lui Dumnezeu, iar Domnul i-a dat din Duhul Său, Care i-a călăuzit gândurile, simțămintele, limba și mâinile. Iar pe omul școlit, care nădăjduiește doar în sine, Dumnezeu îl lasă de capul lui, și el dă numai ceea ce poate da omul singur, fără Dumnezeu. Cum a putut pescarul galileean Ioan, cu totul simplu și cu totul neșcolit, să scrie cea de-a patra Evanghelie? Cum a putut pescarul Petru să scrie dumnezeiește sale Epistole? Pământul nu poate da o explicație. Nu încape îndoială că aici este amestecat Cerul. Oamenii sfinți ai lui Dumnezeu au vorbit luminați fiind de Duhul Sfânt. Precum vă miraţi dumneavoastră acum de poporul simplu, așa se mirau cândva evreii de Hristos: *Cum știe Acesta carte nefiind învățat?* Cum? Atunci le-a răspuns Iisus și a zis: *A Mea învățătură nu este a Mea, ci a Celui ce M-a trimis pe Mine* (In 7, 15-16). Și măcar că personalitatea lui Iisus este unică în toate privințele, s-ar putea spune totuși cuvinte asemănătoare și despre popor: înțelepciunea poporului nu este a poporului, ci a lui Dumnezeu. Poporul simte asta și așa crede în inima sa: simte și crede că fără Dumnezeu cântecul nu se cântă, fără Dumnezeu casa nu se face, fără Dumnezeu nu se brodează haina, fără Dumnezeu nu se slăvește *slava*.

Scrisoarea a 171-a

FUNCȚIONARULUI PETAR I., DESPRE CREDINȚA ÎN NATURĂ

Dumneavoastră ați dori o „credință nouă" și propuneți credința în natură și în legile ei. Dacă nu v-ar lip-

si cunoașterea trecutului poporului nostru și al tuturor popoarelor creștine europene ați vedea limpede cât de perimată și neîntemeiată este pretenția dumneavoastră. Lucrul pe care îl propuneți nu este nou, nici nemaipomenit – fiindcă tocmai aceasta era credința strămoșilor noștri păgâni dinainte de creștinare. Iar credința creștină, pe care o ținem acum, e o credință nouă față de cea veche, păgână. Așadar, dacă doriți o credință nouă, să știți că o aveți deja. Dacă doriți credința în natură și în stihiile ei, înseamnă că nu doriți o credință nouă, ci una veche, străveche. Ascultați cât de plastic se exprimă Apostolul Pavel scriindu-le galatenilor, de parcă v-ar răspunde: *Când eram prunci, sub stihiile lumii eram robiți*; după care adaugă mustrător: *Iar acum, după ce ați cunoscut pe Dumnezeu... cum vă întoarceți iarăși la cele slabe și sărace stihii, cărora iarăși din nou voiți a le sluji?* (Gal. 4, 3-9). Vedeți încotro mergeți? Mii de ani au trăit întunecații noștri strămoși în bezna păgânismului, robi stihiilor materiale ale naturii. De-abia s-au smuls din fălcile materiei și au ajuns la înălțimea dumnezeirii duhovnicești și la libertatea de fii ai Dumnezeului Celui Unul și Viu. Acum vreți să vă întoarceți și să vă aruncați în acel întuneric și în acea robie! Ce altceva este natura decât un instrument al lui Dumnezeu? Ce altceva decât o trestie firavă față de Dumnezeu Cel atotputernic? Iar dumneavoastră ați vrea să vă rupeți viața de Dumnezeu Cel atotputernic și s-o legați de o trestie firavă! Care este mai mare: olarul sau oala? Dumneavoastră prețuiți oala mai mult decât pe olar! Asta vine de la vederea slabă și de la teamă. V-ați temut de praful universului și de vânturile care îl spulberă, și în teama dumneavoastră doriți să vă închinați lui asemenea strămoșilor noștri din vechime, închinătorii la idoli. Oare nu vedeți că și duhul omenesc se arată pretutindeni mai tare decât natura materială? Cu atât mai mult Duhul lui Dumnezeu. Și atunci, pentru ce vreți să aruncați duhul omenesc sub picioarele materiei? Stăpânul să fie rob slujnicei?

Părăsiți gândurile nevrednice și nimicnice ale slavilor păgâni! Cu asemenea gânduri au fost și au rămas sălbatici mii de ani. Precum fluturele nu se mai preface în omidă, din care a ieșit, nici noi nu mai avem întoarcere în cochiliile putrezite ale vechii credințe păgâne.

Hristos să vă lumineze!

Scrisoarea a 172-a

Medicului T., despre căile Proniei

Îmi aduceți la cunoștință felul în care ați observat demult purtarea de grijă a lui Dumnezeu în viața dumneavoastră. Ați văzut-o nu numai în împrejurările grele și mari din viața dumneavoastră, ci și în întâmplări cu totul mărunte și aparent neînsemnate. Dați un exemplu, pe care îl public cu încuviințarea dumneavoastră. Cineva a vrut să vă „împingă" pe un post mult mai mărunt decât cel pe care îl aveați ca medic cu experiență îndelungată, dar v-ați îndreptat inima cu rugăciune către Dumnezeu și în cele din urmă ați primit un post mult mai mare decât cel la care vă așteptați. Mai dați și un alt exemplu, ce poate fi folositor cititorilor acestor *Scrisori misionare*. Vă pregăteați să plecați la drum împreună cu micuțul dumneavoastră fiu. O oarecare femeie din vecini v-a rugat să-i cumpărați pentru copilul ei un paltonaș călduros de iarnă. Fără nici un chef, după multe stăruințe, ați primit să-i faceți acel serviciu. După ce ați luat calea întoarsă, vremea s-a schimbat pe neașteptate, răcindu-se, și copilașul dumneavoastră a început să tremure de frigul nopții. V-ați adus aminte de paltonașul cel călduros, l-ați desfăcut și l-ați înfășurat pe copil în el. „Dumnezeule Bune, ați strigat atunci, cât de departe vede ochiul Tău și cât de mare este mila Ta față de noi, nevrednicii!" și cu recunoștință față de

Domnul, totodată și cu rușine față de acea mamă, v-ați întors cu bine.

Profesorul Mihailo Pupin[1], celebrul nostru compatriot și savant din America, ne-a povestit cum vede el pretutindeni în viața sa degetul Celui atotputernic din ziua când a plecat din Banat în America și până astăzi. La fel și marele poet, vlădica Niegoș, se simțea mereu „sub înrâurirea tainicei Pronii". Iar Psalmistul, înșirând toate bunătățile Domnului față de poporul său și de el însuși, strigă: *Veniți de auziți, și voi povesti vouă, toți cei ce vă temeți de Domnul, câte a făcut sufletului meu!* (Ps. 65, 16).

Pace dumneavoastră și casei dumneavoastră!

Scrisoarea a 173-a

UNUI MESERIAȘ, DESPRE CE ÎNSEAMNĂ SĂ FII DOMN CU ADEVĂRAT

Mă întrebi cum ai putea să-l faci domn pe fiul tău. Ca să nu se mai chinuie, zici, cum te-ai muncit și tu de-a lungul vieții tale. „Fiindcă eu, scrii, m-am chinuit și am pătimit mult, dar am păstrat credința și cinstea." Bine, omul lui Dumnezeu, dar atunci ești un adevărat domn în înțelesul creștinesc al cuvântului! Iar în înțelesul creștinesc al cuvântului adevărat domn este cel ce își păstrează un suflet domnesc prin toate chinurile și pătimirile din viață, pe când în înțelesul lumesc și păgânesc, domn este cel căruia domnia, și cinstea, și stăpânirea cea dinafară îi pun neîncetat sufletul în primejdie. Adevărata domnie este în noi, nu pe noi. Sunt asigurate pâinea și nelucrarea? Sunt asigurate pierzania sufletului și degradarea caracteru-

[1] Fizician din Banatul sârbesc. În 1874 a emigrat în America. Profesor de fizică teoretică la Columbia University, New York (*n.tr.*).

lui. La noi în casă erau două pluguri: unul curat și strălucitor, iar altul ruginit. Unchiul meu obișnuia să numească plugul curat și strălucitor „domnul plug". „Azi vom ara cu domnul plug, iar ruginitura aia las-o să rugineasc㔻" Prin slujire se ajunge la domnia adevărată, la strălucirea sufletului și la frumusețea caracterului. *Iar Eu sunt în mijlocul vostru ca cel ce slujește*, le-a spus Hristos apostolilor. Și pe ei i-a învățat să fie slugi pe pământ ca să-și păstreze un suflet domnesc și să domnească veșnic în ceruri. Cu adevărat, apostolii au fost ca niște pluguri curate și luminate, cu care Gospodarul lumii a arat lumea, semănând nobila sămânță a domniei și Împărăției cerești. Adevărat domn este cel ce are suflet domnesc și caracter domnesc; cel care ține minte obârșia sa domnească, cerească, de la Dumnezeu; cel ce înalță gândurile și rugăciunile sale la Domnul, Tatăl său; cel ce iubește adevărul și caută dreptatea în numele Dumnezeului adevărului și dreptății; cel ce face faptele milostivirii și bunătății, care nu îi disprețuiește pe cei neputincioși și nu îi pizmuiește pe cei trufași; cel care se socoate slugă a lui Dumnezeu și a poporului; cel care întrebuințează scurtul său veac pământesc nu spre lenevie și ruginire, ci spre proslăvirea lui Dumnezeu, spre mântuirea sa și a aproapelui; cel ce în bogăție se simte sărac, iar în sărăcie bogat cu Dumnezeu; cel ce primește cu recunoștință, rabdă cu nădejde și moare cu credință; cel ce, după cuvintele lui Pavel, *binevoiește întru neputințe, întru defăimări, întru nevoi, întru prigoane, întru strâmtorări pentru Hristos* (II Cor. 12, 10).

Toți aceștia, care au lăsat amăgitoarea domnie pământească și au mers după Hristos, sunt domni ai lui Dumnezeu, nobili ai lui Hristos, aristocrație cerească.

Pace ție și binecuvântare de la Dumnezeu!

Scrisoarea a 174-a

AMERICANULUI IOVA K.: ÎN CINE TREBUIE SĂ CREDEM[1]

Descrieți cum oarecare dintre cetățenii de acolo a strâns, dându-se drept savant, bani de la toată lumea, inclusiv de la dumneavoastră, ca să facă aripi cu care să poată zbura tot omul. Oamenii l-au crezut și i-au dat, până ce în cele din urmă s-a arătat că v-a înșelat și ca pe niște aripi nevăzute a dispărut din comunitate. „Nu știe omul astăzi în ce să mai creadă și în cine să mai creadă." Așa vă încheiați scrisoarea. Și aici unii dintre oamenii botezați întreabă câteodată: „În ce să mai cred?" La această întrebare vom putea răspunde cu ușurință dacă vom stabili mai întâi în cine trebuie să credem.

Cel mai ușor credem în cineva care vădește următoarele trei însușiri: sinceritate, cunoaștere și dragoste. Și copiii cred cel mai ușor în părinții lor, fiindcă sunt încredințați de sinceritatea lor, de cunoașterea lor și de dragostea lor față de ei. La fel credem și noi în Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, fiindcă suntem încredințați că El este sincer, că stăpânește cunoașterea și că ne iubește. *Credeți în Mine* (In 14, 11), le-a spus El ucenicilor. Și ucenicii au lăsat treburile lor și au mers după El, fiindcă au crezut în El. Credem în birjar atunci când presupunem că ne va duce pe întuneric acolo unde vrem; credem într-un hangiu necunoscut că nu ne va otrăvi când ne va da mâncare și băutură; credem într-un oaspete necunoscut, când îl primim în gazdă, că nu ne va omorî sau jefui; credem în ciobanul de la răscruce când ne arată drumul, credem în cerșetorul întâmplător că este cu adevărat sărac și îi

[1] Citind scrisoarea de mai jos, cititorul român trebuie să ia în considerare faptul că în limba sârbă ideea de „a crede în cineva" și cea de „a te încrede în cineva" au aceeași întrupare lexicală (*n.tr.*).

dăm milostenie. Şi în sute de alţi oameni necunoscuţi credem în fiecare zi, deşi n-avem dovada nici a sincerităţii lor, nici a cunoaşterii lor şi cu atât mai puţin a dragostei lor faţă de noi. Întreaga noastră viaţă este alcătuită din încrederi. Dacă înlăturaţi încrederile acestea, anchilozaţi întreaga viaţă omenească. Aşadar, de vreme ce credem zilnic în cunoscuţi şi necunoscuţi, cum să nu credem în Preaminunatul Hristos, în Care nu este amăgire, Care Şi-a dovedit cunoaşterea prin fapte şi minuni puternice, şi Care Şi-a vădit dragostea Sa faţă de noi prin pătimirile de pe Cruce şi prin moarte? Iar, de vreme ce credem în El, lesne vom crede în tot ce a spus, descoperit, poruncit şi făgăduit El.

Scrisoarea a 175-a

Domnului Ştedişa, despre fastul bisericesc

Nu puteţi înţelege de ce Biserica Ortodoxă admite atâta fast interior: în icoanele scumpe, în candelele din argint, în potirele din aur, în odăjdiile din brocart şi în alte obiecte de preţ. Vreţi să ştiţi de ce?

Fiindcă prin toată această slabă strălucire vrea să le amintească oamenilor de veşnica strălucire din cer.

Să îi rupă fie şi pentru o clipă de necazurile lor pământeşti şi să le amintească de lumea cealaltă, de patria lor cerească, de împărăţia veşnicei fericiri şi a veşnicei bucurii.

Să le înfăţişeze – pe cât e pământeşte cu putinţă – prin simboluri materiale acea îndestulare şi acea bogăţie în care este îmbelşugată lumea duhovnicească şi în care trebuie să fie îmbelşugat sufletul creştinesc cel închis în trup aşa cum este toată această strălucire închisă între zidurile de piatră ale bisericilor.

La modul general, așa stau lucrurile. Totuși, fiecare obiect în parte, forma, culoarea, ornamentația lui, au în Biserica Ortodoxă un înțeles duhovnicesc aparte. Așadar, în general și în particular, toate acestea exprimă în mod simbolic o învățătură, calea spre mântuire, drama mântuitoare a vieții lui Hristos, a făgăduințelor lui Hristos sau oarecare taină a Împărăției cerurilor.

Credeți că toate acestea ar putea fi transformate în pâine și mâncate. Dar după ce vor fi mâncate? Dacă trupul mănâncă hrana sufletului, sufletul cu ce se va mai hrăni? Oare n-ați auzit ceea ce toată lumea a auzit, și anume cum au transformat ateii moscoviți totul în pâine și au mâncat, iar acum flămânzesc – și încă așa cum nu s-a mai flămânzit în Rusia din vremurile lui Askold și Dir[1]? *Nu trăiește omul numai cu pâine* trupească, ci și cu cea duhovnicească. Iar toate lucrurile și odoarele din sfânta biserică sunt prin înțelesul lor hrană duhovnicească pentru sufletele omenești.

Intrați mai adânc în știința creștină, care e pentru noi, drumeții pământești, mai însemnată decât orice altă știință, și veți înțelege, iar după ce veți înțelege veți lepăda gândurile dumneavoastră de acum și le veți înlocui cu gânduri drepte.

Pace dumneavoastră și binecuvântare!

Scrisoarea a 176-a

IARĂȘI DOMNULUI ȘTEDIȘA, DESPRE FASTUL BISERICESC

La scrisoarea mea răspundeți prin altă întrebare: „Oare Hristos ar tolera atâta fast în biserici?" Fără doar și poate! L-a tolerat atunci, l-ar tolera și acum. Atunci exista în Ierusalim tem-

[1] Figuri legendare, un fel de „descălecători" ai Rusiei (*n.tr.*).

plul, una dintre minunile de arhitectură și lux ale lumii. Templul acela avea în interior mai mult aur și mai multe pietre prețioase decât au acum toate bisericile creștine din Balcani. Solomon *toată casa* (templul) *a îmbrăcat-o cu aur... Și tot jertfelnicul care este înaintea Sfintei Sfintelor l-a îmbrăcat cu aur... Și a îmbrăcat heruvimii cu aur... Și pardoseala casei a îmbrăcat-o cu aur pe dinlăuntru și pe dinafară* (III Reg. 6, 22-30). În acel templu Hristos a intrat de multe ori, dar niciodată n-a dat de înțeles că toate cele aflătoare în el ar trebui transformate în pâine și mâncate, precum socotiți dumneavoastră că ar fi bine. El a prezis ruina acelui templu și templul a fost nimicit, dar nu din pricina aurului din el, ci din pricina noroiului din sufletele oamenilor. Mă bucură că vă arătați milostiv față de săraci, însă m-ar bucura și mai mult dacă v-ați arăta milostiv cu avutul dumneavoastră, iar nu cu cel străin. Nu aș vrea nicidecum să vă văd de partea lui Iuda. Știți că Iuda a vrut să se arate mai milostiv decât Hristos? Citiți capitolul 12 din Evanghelia după Ioan. O femeie oarecare a luat un vas cu mir prețios de nard și l-a vărsat pe picioarele lui Iisus – iar Iuda, care avea să-L vândă mai apoi pe Învățătorul său pentru bani, s-a supărat și a strigat: *Pentru ce acest mir nu s-a vândut cu treizeci de dinari și să se fi dat săracilor?* La care Domnul Cel bun, Care era pe cale să-Și pună și viața Sa pentru săraci, i-a răspuns: *Pe săraci pururea îi aveți cu voi, iar pe Mine nu Mă aveți pururea.* Ascultați, deci, ce vă voi spune: dacă toți L-am avea totdeauna pe Hristos cu noi, nu ar fi săraci între noi. Cei ce Îl au pe Hristos cu sine, aceia au adăugat bisericii ceea ce numiți dumneavoastră „fast". Tot ei sunt cei ce dau cel mai mult săracilor. Dragostea față de Hristosul Cel viu îi împinge la două jertfe: la jertfă pentru biserica lor și la jertfă pentru frații lor săraci. Iar cei ce nu Îl au pe Hristos cu ei nu-i au nici pe săraci cu ei. Aceștia ar vrea să ia de la biserică și să dea săracilor doar ca să nu dea de la ei și ca săracii să nu-i supere. Acesta este adevăratul imbold care, iată, se plimbă cu atâta obrăznicie și printre noi sub masca binefacerii.

Scrisoarea a 177-a

DOAMNEI I.,
DESPRE O SUFERINȚĂ INEXPLICABILĂ

Vă plângeți de soarta rea a nepoatei dumneavoastră de soră. Suferința ei, spuneți, este inexplicabilă. Soțul ei, funcționar, s-a molipsit de o boală scârboasă și a murit în spitalul de nebuni. Ea s-a molipsit de la soț și acum se află de asemenea în spitalul de nebuni. O lăudați ca pe o femeie bună și cinstită și vă mirați cum Atotștiutorul Dumnezeu a putut îngădui să se ajungă la această căsătorie și ca o făptură nevinovată să pătimească atât de crunt. Dacă ruda dumneavoastră este într-adevăr bună și cinstită și nevinovată cum o credeți, suferința ei n-a fost adusă de păcatul său personal. Atunci trebuie căutată pricina într-un păcat al părinților ei – fiindcă s-a zis despre Cel Preaînalt că *aduce fărădelegile părinților peste fii și peste fiii fiilor, până la al treilea și al patrulea neam* (Ieș. 34, 7). Dumneavoastră, o știu, veți spune ce se spune adesea: „Dar de ce să sufere copiii pentru păcatele părinților?" Vă voi întreba și eu: „Dar cum altfel să-i sperie Domnul Dumnezeu pe oameni ca să nu păcătuiască decât trecând asupra copiilor pedeapsa pentru păcatul lor?" Poporul nostru și-a format prin experiență convingerea nestrămutată că pentru păcatul părinților suferă și copiii. De aceea se aude adesea avertismentul dat celor ce vor să jure strâmb ori să facă vreun alt rău: „Ia seama, ai copii!" Această dreptate biblică este, de altfel, aplicată și în legislația omenească obișnuită, în sensul că și copiii își pierd averea în urma fărădelegilor părinților. Mai pierd și din punct de vedere moral, pierd din imaginea pe care o au în societate – și nu doar fiii, ci și nepoții și strănepoții. Nu demult, cineva s-a logodit aici cu o fată, însă aflând mai apoi că tatăl fetei era în pușcărie a rupt logodna.

Nu trebuie însă ca cineva să deznădăjduiască din această pricină. Aici nu este o fatalitate oarbă. Milostivul Dumnezeu poate să curme pedeapsa abătută asupra copilului dacă se arată adevărată pocăință și strigare către El, Tatăl Ceresc, pentru iertare. Mama Sfântului Fanurie era femeie răucredincioasă, dar pentru păcatele ei pe fiu nu l-a atins pedeapsa și nu numai că nu l-a atins pedeapsa, ci s-a mai și sfințit. Fanurie însă, dându-și seama de păcatele mamei sale, se ruga neîncetat lui Dumnezeu pentru ea. Rugați-vă și dumneavoastră lui Dumnezeu pentru părinții rudei dumneavoastră. Când Dumnezeu îi va ierta pe păcătoșii răposați, păcatul lor nu va mai apăsa pe umerii urmașilor. Aici e sensul rugăciunilor bisericești pentru cei morți – ca Dumnezeu să le ierte păcatele și, prin urmare, pedeapsa să nu cadă peste urmașii lor.

Pace dumneavoastră și milă de la Domnul!

Scrisoarea a 178-a

UNUI CORESPONDENT ANONIM, DESPRE PRINCIPALA DOGMĂ DISTRUGĂTOARE

Cine ești și ce ești, nu scrii. Te semnezi însă ca „ateu și bun patriot". Spui că îți însușești principala dogmă a ateilor moscoviți, cea despre inexistența Dumnezeirii, iar toate celelalte pe care le propovăduiesc ei le respingi și rămâi... bun patriot. Sărace omule, cine te-a împins pe un alunecuș unde nu ai cum să te ții? Căci de ce o să te apuci ca să te întorci la înălțimea de unde ai alunecat? Ți-ai pierdut credința; așadar, ai rupt legăturile ce te legau de Făcătorul tău, ți-ai întins amândouă mâinile în mâinile satanei și crezi că te ții unde vrei tu! Ateii moscoviți sunt consecvenți, tu nu ești consecvent. Lepă-

dându-se de Dumnezeu, ei au sfârșit prin a se lepăda și de toate celelalte valori, până la capăt: de căsătorie, și de patrie, și de suflet, și de conștiință, și de morală. Iar tu, după ce L-ai părăsit pe Dumnezeu, socoți că ții toate celelalte. Ei sunt consecvenți pe calea cea rea, iar tu nu ești consecvent. Nu poți să-ți însușești principala lor dogmă distrugătoare, din care vine tot restul distrugerii în toate domeniile și în toate direcțiile, și totuși să te ții într-un loc pe care îl vrei tu. Ai de ales: fie să nu pășești deloc pe calea lor alunecoasă, fie să cazi cu ei până la capăt în prăpastie. Dacă Dumnezeu nu ar exista, cum afirmă ei în nebunia lor, oamenii ar fi o mulțime de omizi create de hazard și care, după părerea lor, trebuie doar puse deopotrivă la îngrășat în vederea morții. Aceasta este a doua lor dogmă ca însemnătate: a-i pune la îngrășat pe toți oamenii deopotrivă pentru abatorul morții – fiindcă, tăgăduind credința în Atotputernicul Dumnezeu, au rămas cu credința în atotputernica moarte. Ca atare, când vorbesc despre „Raiul pe pământ" ei vorbesc de fapt despre o masă pusă pe dintele morții.

Să știi că cel care Îl pierde pe Dumnezeu din minte și din inimă se simte dintr-odată dezlegat de toate îndatoririle, golit de toate nădejdile, întunecat cu mintea și otrăvit cu inima. Uciderea este atunci pentru ei la fel de îndreptățită ca sinuciderea; căsătoria e pentru ei o comedie, dragostea de copii prostie, dragostea de patrie una și mai mare, prietenia – înhăitare. Căci toată lumea este pentru ei staul de vite fără păstori, iar viața un mucegai întâmplător pe umerii pământului. Toate acestea decurg în mod logic pentru cel care Îl tăgăduiește pe Dumnezeu. Iar pe tine unde te-a dus mintea? „Ateu și bun patriot"! Vai de țară cu așa niște patrioți, și de poporul cu conducători al căror felinar e stins! *Când vor pieri păcătoșii, vei vedea*, spune prorocul (Ps. 36, 34). Ori n-ai văzut până acum, ori nu ai auzit cum au trecut oamenii și mulțimile de oameni fără credință în Dumnezeu? Dacă voi

începe să-ți înșir numele lor începând cu vremurile vechi și până în ziua de astăzi, va fi nevoie de mult timp și de multă cerneală. Îi va sfărâma – păzește-te! –, îl va sfărâma Cel Preaînalt pe ateu în viitor cum l-a sfărâmat și în trecut – *îl va zdrobi pe el cum se zdrobește vasul olarului*, spune Scriptura. Așadar, păstrează-ți viața și rațiunea – iar pe acestea două omul poate să și le păzească numai cu ajutorul Dăruitorului vieții și al rațiunii.

Scrisoarea a 179-a

Avocatului Sima M., despre frica lui Cain

Vă miră frica lui Cain, ucigașul de frate, ca nu cumva să îl omoare cineva atunci când în lume nu era încă nimeni. „De cine se temea Cain?" întrebați dumneavoastră. Erau doi frați, unul l-a omorât pe celălalt și ucigașul a rămas în viață. Așadar, cine l-ar fi putut ucide? În primul rând, amintiți-vă că erau în viață părinții lor, Adam și Eva. Oare părintele n-ar fi putut să își răzbune fiul cel drept, pe Abel? Apoi, lui Adam i s-a născut cel de-al treilea fiu, Sit. Și Sit a născut pe Enos, Enos a născut pe Cainan, Cainan pe Maleleil, care *a născut fii și fiice*, între care și Iared, care și el *a născut fii și fiice*, între care și Enoh, și Enoh a născut pe Matusala și alți *fii și fiice*, Matusala a născut pe Lameh, Lameh a născut pe Noe și alți *fii și fiice*. Așadar, cum să nu aibă cine să-l omoare pe Cain ucigașul? Și cum să n-aibă Cain de cine să se teamă? Pe deasupra, și Cain avea familie. Cain a născut pe Enoh, Enoh a născut pe Gaidad, Gaidad a născut pe Maleleil, acesta pe Matusala, acesta pe Lameh, acesta pe Iuval și pe Tovel. Nu sunt amintite femeile, ci doar bărbații, ca cei ce poartă și duc mai departe viața. Dar nu încape îndoială

că și Cain a avut multe urmașe. Pe atunci oamenii trăiau câteva sute de ani. Bătrânețea lor se apropia atunci de mia de ani, cum se apropie a noastră de sută. Cain, trăind câteva sute de ani, a ajuns să vadă un neam întreg de bărbați și femei ce își trăgeau obârșia parte din Adam, parte din Set și parte din el însuși. Așadar, avea cine să-l omoare pe Cain și Cain avea de cine să se teamă pentru viața sa. Dar Făcătorul n-a îngăduit nimănui să-l omoare pe Cain, iar drept pedeapsă a pus asupra lui frica de toată lumea și tremuratul cu întreg trupul de-a lungul a sute de ani. Meritată pedeapsă pentru prima ucidere de frate și avertisment limpede pentru ucigașii de frați din toate timpurile! Și este limpede pentru ce Dumnezeu n-a îngăduit să fie omorât Cain. Pe atunci nu era scriere ca să fie însemnată în scris fărădelegea lui Cain încât urmașii să știe și să se păzească. Deci Cain trebuia să trăiască sute de ani, până ce aveau să crească noile generații, și să fie el însuși înaintea lor martor al fărădelegii sale și al pedepsei pentru această fărădelege.

Iar dumneavoastră meritați laudă pentru că în afara treburilor pe care le aveți de obicei vă îndeletniciți și cu citirea Sfintei Scripturi, acestei Cărți a vieții, în care sunt însemnate limpede căile dreptății și nedreptății, ale mântuirii și pierzării. Cei ce disprețuiesc această Carte își disprețuiesc propria viață.

Pace dumneavoastră și mântuire de la Domnul!

Scrisoarea a 180-a

UNUI SUFLET EVLAVIOS, DESPRE EXERCIȚIUL CEL MAI IMPORTANT

Ai înțeles credința ca pe o exersare în bine. Să știi că ai înțeles-o așa cum trebuie. Exersarea ta a constat până

acum în post, rugăciune și milostenie. Bine, acestea trei sunt de o foarte mare însemnătate. Postul, rugăciunea și milostenia sunt expresia practică a credinței, nădejdii și dragostei. Prin toate acestea tu arăți că te-ai încredințat voii lui Dumnezeu – și, de vei împlini și vreo altă poruncă a lui Hristos, prin aceasta îți vei arăta iarăși că te-ai încredințat voii lui Dumnezeu. Această încredințare în voia lui Dumnezeu este ca un suflet al tuturor lucrărilor noastre legate de credință, și nu numai al lucrărilor și strădaniilor legate de credință, ci și al tuturor gândurilor și simțămintelor și faptelor noastre – într-un cuvânt, al întregii noastre vieți. *M-am pogorât din ceruri*, a zis Hristos, *nu ca să fac voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis pe Mine* (In 6, 38). Iar în ajunul pătimirii Sale, în sudoarea de sânge, Îi spune Tatălui: *însă nu voia Mea, ci a Ta să fie.* Sunt o mulțime de oameni botezați care se ostenesc să împlinească toată legea lui Dumnezeu, dar cu toate astea nu s-au încredințat pe de-a-ntregul voii lui Dumnezeu. Când vin suferințe, ei cârtesc asupra Făcătorului lor. Astfel se dau în vileag că nu s-au încredințat voii Dumnezeului lor, că toată credința lor este superficială și faptele credinței lor sunt calculate cu rațiunea omenească. Ca atare, să știi că exersarea încredințării în voia lui Dumnezeu este mai importantă decât toate exercițiile de credință pe care le facem. În pragul fiecărei noi zile să spui: „Fie voia Ta, Tată!" și în pragul fiecărei nopți să spui: „Fie voia Ta, Tată!" și când te slujește sănătatea, și când cazi la pat, iarăși: „Fie voia Ta, Tată!" și când câștigi și când pierzi, iarăși: „Fie voia Ta, Tată!" În cele din urmă, când va veni ceasul de care nu poate scăpa nimeni și te vei întâlni față către față cu îngerul morții, spune cu îndrăzneală: „Fie voia Ta, Tatăl meu și Dumnezeul meu!"

Scrisoarea a 181-a

Birjarului Ioța K., despre jurământul nechibzuit

Ședeai în tovărășia unora și beai. A venit vorba de un om cinstit de orașul vostru, care nu vă plăcea vouă, oameni băuți. Încins de alcool, ai bătut cu pumnul în masă și te-ai jurat că o să-l pălmuiești pe omul cu pricina în stradă, în văzul tuturor. Când te-ai trezit, te-ai căit pentru jurământul făcut. Acum ți-e rușine, dar ai jurat. Întrebi dacă e păcat să-ți încalci jurământul.

Știi povestea cu regele Irod? La un ospăț i-a jurat unei dansatoare înaintea oaspeților săi că îi va da orice va cere de la el; dansatoarea a cerut capul lui Ioan Botezătorul și regelui i-a părut rău, *dar, pentru jurământ și pentru cei ce ședeau împreună cu dânsul, n-a vrut să-i lepede cererea.* Astfel nefericitul Irod și-a încărcat sufletul cu uciderea dreptului. Ce bine ar fi fost dacă ar fi avut mai multă frică de Dumnezeu decât rușine față de tovarășii săi de beție! N-ar fi rămas sub blestem pentru toți vecii.

Iar Hristos ne învață că trebuie să avem frică de Dumnezeu mai mult decât rușine de oameni (v. Lc. 18, 2), fiindcă cine nu are frică de Dumnezeu, ci doar rușine de oameni, va ajunge să se rușineze din pricina oamenilor și de Dumnezeul său. Și înfricoșătoare soartă a fost prezisă celor ce se rușinează de Dumnezeu *în acest neam păcătos și preacurvar.* În viață sunt deseori clipe când omul trebuie să aleagă între frica de Dumnezeu și rușinea de oameni. Într-o astfel de clipă ești și tu acum. Alege, acum și totdeauna, frica de Dumnezeu, și nu vei păcătui. Oamenii te vor batjocori, dar vei fi drept înaintea lui Dumnezeu.

„Dar jurământul?" Mărturisește preotului nechibzuitul tău jurământ și primește epitimie, iar pe viitor ferește-te de cei ce nu îți sunt tovarăși în frica de Dumnezeu și de legea lui Dumnezeu.

Pace ție și mângâiere de la Dumnezeu!

Scrisoarea a 182-a

UNUI NECUNOSCUT, DESPRE AJUTORUL LUI DUMNEZEU

Îmi scrieți din Franța. Ați călătorit pe mare și pe uscat. V-a lovit oarecare boală și ați ajuns aproape de deznădejde. „Călătoream singur, scrieți dumneavoastră în chip mișcător, nu aveam la ajutorul cui să apelez și nici nu voiam, fiindcă eram convins de neputința oamenilor. Singura mea nădejde era Dumnezeu. Către El am strigat și m-a ajutat. Rugăciunea scurtă, însă pornită din inimă, pe care am făcut-o în noapte El a ascultat-o. În semn de recunoștință trimit trei sute de dinari pentru săraci sau biserică. Dispuneți de ei așa cum credeți de cuviință." Întrucât nu am alt mijloc prin care să vă anunț, o fac pe această cale. Am primit atât scrisoarea, cât și banii și am făcut după dorința dumneavoastră. Dumnezeu să vă ajute totdeauna!

Nu părăsiți niciodată rugăciunea și Dumnezeu nu vă va părăsi. Prin rugăciune recunoaștem două lucruri: neputința noastră și atotputernicia lui Dumnezeu. Prin rugăciune Îl înălțăm pe Dumnezeu la locul Lui și-l coborâm pe om de asemenea la locul lui. Oamenii care nu știu de rugăciune răstoarnă totul: se înalță pe sine și Îl coboară pe Dumnezeu. Lucrul acesta este obișnuit la cei ce nu sunt oameni de rugăciune. E de ajuns o singură discuție cu ei ca să vezi cât de sus se țin pe sine și cât de jos pe Făcătorul lor. Unde lipsește rugă-

ciunea se află trufia, iar trufia este ca un burduf umflat, care plesnește de la o singură înțepătură de ac, fiindcă se preface în deznădejde în urma unei singure împunsături a sorții. Omul înțelept este întotdeauna smerit, iar cel smerit devine prin smerenie foarte înțelept. Când omul smerit caută ajutor de la oameni, el așteaptă de fapt ajutor de la Dumnezeu. Și când merge la băi se roagă lui Dumnezeu pentru ajutor, fiindcă el știe că Dumnezeu ajută fie nemijlocit, fie mijlocit: fie îndată, fără mijlocirea oamenilor și a lucrurilor, fie prin oameni și lucruri. Dumneavoastră v-a ajutat nemijlocit. Pe Iosif l-a izbăvit prin oameni, prin negustorii care mergeau în Egipt. În orice caz, doar Dumnezeu ajută și nimeni altul. *Ajutorul meu de la Domnul, Care a făcut cerul și pământul*, spune Psalmistul.

Dumnezeu să vă dea sănătate și mântuire!

Scrisoarea a 183-a

Domnului Milie Dj., despre credința nesatisfăcută

Spuneți că aveți credință în Dumnezeu și socotiți că este de ajuns. *Și dracii cred și se cutremură*, spune Apostolul Iacov (Iac. 2, 19). Iar dumneavoastră, ca om, trebuie să aveți ceva mai mult. Să zicem că vi se datorează cinci lucruri și vi se înapoiază unul singur: nu-i așa că v-ați supăra? Și de la dumneavoastră Făcătorul cere cinci lucruri, iar dumneavoastră Îi dați doar unul. Cele cinci lucruri sunt următoarele:

1. credința în Dumnezeu;
2. cunoașterea dragostei lui Dumnezeu;
3. cunoașterea voii lui Dumnezeu;
4. cunoașterea lucrării lui Dumnezeu;
5. cunoașterea judecății lui Dumnezeu.

La credința în Dumnezeu ați putut ajunge cum ar ajunge și un păgân privind natura și trăgând concluzia că făptura trebuie să aibă un Făcător. Toate celelalte însă păgânul nu le poate cunoaște fără Evanghelia lui Hristos. Căci prin Hristos s-a arătat dragostea lui Dumnezeu față de oameni. Prin Hristos s-a descoperit voia lui Dumnezeu, adică ce vrea Dumnezeu și ce cere El de la oameni. Hristos ne-a descoperit lucrarea lui Dumnezeu în natură și în viața omenească. Hristos ne-a descoperit și cum judecă Dumnezeu faptele omenești, și cum va judeca întreaga lume la sfârșitul timpului. Dacă credeți că vă este îndeajuns doar credința în Dumnezeu, vă întreb: cum veți afla ce trebuie să faceți ca să vă mântuiți? Iată, și eunucul împărătesei Arabiei credea în Unul Dumnezeu, drept care se și ostenea să ajungă din Arabia la Ierusalim, și totuși l-a întrebat pe Apostolul Filip ce trebuie să facă spre a se mântui (v. Fapte 8, 27). Cum veți afla în ce fel vă puteți apropia de Cel în Care credeți? Cum veți afla ce este bine și ce-i rău și cum vă veți întări în bine, iar de rău cum vă veți păzi? Cum veți afla ce vrea Dumnezeu de la dumneavoastră și ce răsplată vă făgăduiește El? Cine vă va spune – oare natura, care e mută? – cum să vă rugați lui Dumnezeu și ce să cereți de la Dumnezeu? Despre toate acestea diavolii nu întreabă, fiindcă nu vor să se mântuiască – dar dumneavoastră doriți neîndoielnic să vă mântuiți și, ca atare, trebuie să întrebați și să aflați tot ce ține de dreapta credință în Dreptul Dumnezeu.

Așadar, nu este îndeajuns doar credința în Dumnezeu, ci este neapărată nevoie și de toate celelalte pe care Mântuitorul lumii le-a arătat și le-a cerut de la oameni – căci dacă ar fi îndeajuns numai ce ne dă de înțeles natura și ceea ce socotiți dumneavoastră ca fiind îndeajuns, înseamnă că Fiul lui Dumnezeu degeaba a venit în lume, iar pătimirile îndurate de El pe cruce sunt lipsite de orice noimă. Ca atare,

grăbiți-vă ca înainte de venirea morții să îmbrăcați scheletul mort al credinței dumneavoastră cu carne și cu viață.

Să vă ajute Dumnezeu!

Scrisoarea a 184-a

FABRICANTULUI DE PERII S.S., DESPRE PUSTIUL DIN SUFLET

În tinerețe ai plecat din orașul tău în lume. Ai trăit într-o țară îndepărtată vreme de paisprezece ani. Ai lucrat într-o fabrică de perii și cu timpul ai devenit proprietar al acelei fabrici. Însetai să te îmbogățești, și te-ai îmbogățit. Te-ai căsătorit; soția ți-a murit. Dumnezeule, ce multe zile sunt în paisprezece ani, și tu te gândeai în fiecare zi ce minunat va fi când te vei întoarce ca bogătaș în orașul tău natal, între prietenii de demult, și vei începe să faci fapte bune în stânga și în dreapta, iar întregul oraș te va admira! În străinătate totul ți se părea pustiu; sufletul tău era plin numai de amintiri despre orașul drag, despre prieteni, despre cunoscuți. În cele din urmă ai vândut totul. Venise clipa așteptată, și te-ai întors în orașul tău dorit – dar, vai, ce dezamăgire! În paisprezece ani îți muriseră toți prietenii din tinerețe, toate rudele și cunoscuții. Peste tot fețe necunoscute, oameni noi. Cauți casele vechi – nu mai sunt. Întrebi de vechile firme – au dispărut. Bați la poarta prietenilor de altădată – îți deschid străini și îți răspund cu mirare că nu știu despre cine vorbești. Așadar, iarăși în străinătate! Iarăși între străini! Iarăși pustietate, mai pustie ca niciodată! Caravana pe care o lăsasei la popas a plecat și în locul ei a venit alta. Copiii se adună în jurul tău ca în jurul unui străin. Oamenii își întorc capetele și spun: „Nu te cunoaștem!" Ți s-a strâns inima; ai șezut pe o colină în afara orașului și-ai început să plângi. „Unde să merg acum? De

ce oraș țin eu? De care țară, de care patrie?" De patria în care au plecat toți cei pe care în zadar îi cauți. Tu ții de orașul ceresc, de Ierusalimul de Sus, de pământul făgăduinței, de patria cerească. Acolo s-a dus caravana ta. Iar tu lipește-te de o caravană nouă și fii bucuros. Căci și această nouă caravană merge pe aceeași cale, spre aceeași țintă. Sufletul tău a fost de-a lungul a paisprezece ani plin de năluci trecătoare; ca atare, acum se simte pustiu și gol. Umple-te acum – dacă n-ai făcut-o deja – de ceva netrecător, nemuritor. Umple-te de Dumnezeu, Făcătorul tău. Crede în Dumnezeu și crede în Hristos! Fă faptele bune pe care plănuiai să le faci; fă-le în stânga și în dreapta, și nu căuta ca oamenii să te admire, ci ca Dumnezeu să te miluiască. Și oamenii noi din orașul tău te vor iubi așa cum te-au iubit și cei care s-au dus. Fiindcă și cei noi au simțire, se întristează, doresc. Și ei caută mai presus de toate un om adevărat, un om bun. Fii tu descoperirea lor, ca să aibă de ce se bucura.

Pace ție și mângâiere de la Cel Veșnic!

Scrisoarea a 185-a

Domnului Toma O., răspuns la întrebarea: „Oare există soartă?"

Scrieți că ați împlinit 80 de ani, dar sunteți încă viguros și tânăr cu duhul. De multe, multe ori moartea a fost mai aproape de dumneavoastră decât cămașa, însă întotdeauna ați fost salvat pe neașteptate printr-un anume destin. Ca atare, întrebați: „Există soartă? Cum privește Biserica Ortodoxă destinul?" Dacă prin soartă înțelegem întâmplarea oarbă sau fatalitatea, Biserica se împotrivește cu hotărâre, negând existența unei asemenea sorți. Biserica este pe de-a-ntregul pentru Rațiune, și de la Rațiune, și prin Rațiune. Ea nu pune nimic

pe seama întâmplării oarbe, nici a fatalității oarbe, ci pune totul pe seama purtării de grijă a Atotputernicului și Atotvăzătorului Dumnezeu, Care lucrează pe planul suprem al finalității, având în vedere calitatea gândurilor, simțămintelor de taină și faptelor omenești. Însuși cuvântul „soartă (*sudba*)" vine de la cuvântul „judecată (*sud*)" – în cazul de față judecata lui Dumnezeu. *Adusu-mi-am aminte de judecățile Tale cele din veac, Doamne, și m-am mângâiat*, spune Psalmistul. Adică își aduce aminte cum Dumnezeu îi răsplătea pe drepți și-i pedepsea pe păcătoși încă din această lume. Și iarăși spune: *De judecățile Tale m-am temut.* Și iarăși: *Cu judecata Ta mă viază* (Ps. 118). Și noi spunem adeseori: „Cum judeci tu cu privire la treaba asta?", adică: „Ce crezi tu despre treaba asta?" Așadar, soarta este gândul dumnezeiesc din tot ce există și din tot ce se întâmplă – însă nu gând pasiv și neputincios ca cel omenesc, ci activ și hotărâtor. Cineva se pregătea seara să meargă într-o cetate din apropiere, dar noaptea l-a ajuns moartea și l-a mutat în depărtata cetate cerească. Și oamenii zic: „Așa i-a fost soarta!" Cineva se pregătea să ia în căsătorie o fată, dar dintr-odată se însoară cu alta. Oamenii zic iarăși: „Soarta!" Cineva s-a târât din tranșee în spatele frontului, dar l-a găsit în cort un glonte rătăcit – și a murit. Iarăși: „Soarta!" Dar soarta nu este niciodată și nicăieri „oarbă", ci este soartă vizionară, de la Dumnezeu Dătătorul de noime și Proniatorul, Care știe „de ce"-ul tuturor lucrurilor. Cine spune: „soarta oarbă" dovedește prin asta doar faptul că nu înțelege pricina și înțelesul întâmplării respective. Fără Dreptul și Milostivul Dumnezeu nimic nu li se întâmplă oamenilor. Să repetăm din nou această spusă a Mântuitorului: *Nici o vrabie nu poate să cadă pe pământ fără de Tatăl vostru – iar voua și perii capului vă sunt numărați* (Mt. 10, 29). Așadar, nici o soartă nu este oarbă și nici întâmplătoare, ci purtătoare de înțeles și de pronie a lui Dumnezeu. Prin această soartă inteligentă și vizionară ați scăpat în numeroase rânduri de moar-

te și ați supraviețuit tuturor judecătorilor dumneavoastră, care v-au semnat condamnarea la moarte.

Dumnezeu să vă dea viață lungă și mântuire!

Scrisoarea a 186-a

UNUI UTOPIST MODERN, DESPRE TURIȘTII STRĂINI

Vă tânguiți că nu se fac drumuri pe Durmitor... pentru turiștii străini. Pentru turiști? Dacă ați fi spus: „din pricina pădurilor" sau „ca să călătorească mai ușor poporul", înțelegeam. Atunci nu v-aș mai fi răspuns nimic, fiindcă grijă de drumuri trebuie să aibă cei care au această îndatorire. Când aud însă motivul pentru care spuneți dumneavoastră că trebuie să se facă drumuri pe Durmitorul cărunt, mi se aprind obrajii de rușine. Și cum altfel să simt? Vreți să-i „atrageți" pe străini ca să vină în Muntenegru și „să lase bani"! De ce? Ca să-și arunce ochii peste brădeturile și poienile unde poporul cinstit își paște din moși-strămoși turmele dalbe. Când aude așa ceva, omului îi vine, credeți-mă, să vorbească mai degrabă cu morții decât cu viii. O, Sfinte Petre de Țetinie[1], care cel dintâi ai zdrobit armatele lui Bonaparte, ce-ai fi zis tu de asta? Ascunde-te, sabie a lui Iole Piletici[2], să nu arunce parale pe tine străinii ca bacșiș când te vor vedea! Iar tu, Drașko voievoade[3], lasă povestea ta cu venețieni îndepărtați, fiindcă ea nu mai stârnește la noi râs, ci rușine!

[1] Sfântul Petru I Niegoș, mitropolit și prinț al Muntenegrului (*n.tr.*).

[2] Erou național muntenegrean, conducător politic și militar care s-a distins în războaiele purtate de-a lungul secolului al XIX-lea de principatul Muntenegrului pentru apărarea independenței sale (*n.tr.*).

[3] Personaj din *Gorski vijenac*, capodopera literară a lui Petru II Niegoș (*n.tr.*).

Dumneavoastră spuneți la modul cel mai serios, într-o formă științifică: „Depresia economică cauzată de actuala criză poate fi redusă la minim numai prin elevarea conștientizării importanței turismului și prin construirea de șosele moderne și hoteluri confortabile." Pe țărănește, asta înseamnă: „Să ne îndatorăm; să aruncăm milioanele străine pe drumuri și hoteluri, iar apoi să așteptăm cu căciula scoasă... buzunarele străinilor. Ca să primim bacșiș din buzunarele lor și să plătim măcar dobânda la milioanele lor." Din asta să trăim, omule? Mai bine să nu trăim! Oare asta e linia dreaptă a Sfântului Sava care ne-a dus prin Kosovo, și prin atâtea morminte, și prin atâtea închisori și camere de tortură, până la eliberare? Sau chiar am ajuns atât de necredincioși față de noi înșine, că suntem gata să schimbăm vechea lozincă: „Pentru cinstita cruce!" cu lozinca: „Pentru turism!"? De altfel, este țara noastră cea mai frumoasă dintre toate țările ca lumea să dea năvală pentru a o vedea? Ea este pentru noi cea mai frumoasă dintre toate țările – însă și pentru noi este cea mai frumoasă nu prin frumusețea exterioară a peisajelor sale, ci prin acea frumusețe pe care poporul a observat-o și a iubit-o cel mai mult. Este vorba de frumusețea marilor suflete, marilor caractere, marilor încleștări dintre dreptate și nedreptate, marilor biruințe morale. Aceasta este principala frumusețe a țării noastre. Ea este mai înaltă decât toți munții noștri și mai albă decât zăpada de pe munții noștri. Dar pentru această frumusețe turiștii străini nu sunt dispuși să cheltuiască bani. Încă ceva. Știți dumneavoastră, stimate domn, ce otravă învelesc mulți turiști străini în bancnotele pe care le dau? Ați auzit de otrava care se cheamă desfrâu? Știți câte ceva despre psihologia gloatei, mai ales când aceasta se află pe un teren străin? O gloată de oameni într-o țară străină nu se distinge niciodată prin jena pe care o are acasă. Dacă îi vom primi pe turiști cu cinstirea cuvenită, ca pe niște oaspeți, totul este în

ordine. Atunci vom rămâne credincioşi ospitalităţii noastre seculare, ce străluceşte ca o sfinţită aureolă în jurul sufletului poporului nostru. Această vestită ospitalitate a noastră este întemeiată pe documentul principal al credinţei creştine – pe Sfânta Scriptură. Apostolul lui Hristos le porunceşte credincioşilor să-i primească bucuroşi pe călători (v. Rom. 12, 13). Şi iarăşi, în altă parte: *Iubirea de străini să n-o uitaţi* (Evr. 13, 2). Dar nu se porunceşte nicidecum să aşteptăm profit „mântuitor" de la turiştii străini. La drept vorbind, până acum am avut de pe urma lor nu puţină pagubă, nu rareori chiar şi materială. Ei caută drumuri scumpe şi transport... gratuit. Întotdeauna prezintă nu ştiu ce recomandări răsunătoare, ce pun pe jar funcţionarii noştri. Alţii se adresează instituţiilor publice şi comercianţilor prezentându-se ca turişti străini şi cer cu nerușinare ajutor financiar. De obicei se scuză spunând: „Am scris acasă după bani şi aşteptăm să vină!" şi lumea noastră, milostivă, dă; însă le dă ca unor săraci, fără să cerceteze. Le dă ca unor oameni aflaţi în nevoie, nu ca unor mântuitori care, după părerea dumneavoastră, ne vor scoate din nu ştiu ce nevoie pe noi. Fiindcă nevoia anevoie se vindecă prin nevoie.

Aşadar, având toate acestea în vedere, să nu tânguim că nu-s turişti pe Durmitor, ci să ne ţinem de plug şi de Dumnezeu, precum a spus un înzestrat compatriot al nostru.

Scrisoarea a 187-a

CROITORESEI DJ., DESPRE BIRUINŢA ASUPRA RĂULUI

Există un mijloc de a birui răul pe care l-aţi încercat şi dumneavoastră cu succes. Văduvă săracă fiind, prin muncă

cinstită vă întreţineţi pe dumneavoastră şi cei patru copii... Dar pentru chiria neplătită a venit gazda să vă ia lucrurile. Tremuraţi toată, copiii plângeau. Când gazda a văzut că toate lucrurile nu acopereau chiria datorată s-a supărat şi a început să ţipe. Atunci aţi luat de la gât salba pe care v-o dăruise soţul la cununie şi aţi scos ceasul pe care tatăl îl lăsase cu limbă de moarte celui mai mare dintre fii, ca acesta să-l primească atunci când va termina şcoala. „Luaţi şi astea!" – i-aţi spus gazdei. Acesteia i s-a frânt inima – doar este şi el om – şi a plecat mormăind: „Staţi şi când o să plătiţi, o să plătiţi!" Aţi făcut după porunca lui Hristos: *Nu vă împotriviţi răului!* Un lucru asemănător s-a întâmplat în satul Sibniţa în timpul ocupaţiei austriece. Din pricina unei bănuieli au venit militarii şi au început să dea foc la sat. În sat trăia badea Todja, cunoscut ca om al lui Dumnezeu. Militarii i-au poruncit să scoată din casă ce doreşte, fiindcă vor să îi dea foc. Badea Todja nu a intrat în casă, ci s-a dus în şopron şi a adus lemne. Întrebat fiind ce face, el le-a răspuns ostaşilor cu blândeţe: „Păi să vă ajut să daţi foc la casă!" Asta le-a frânt inima soldaţilor – fiindcă sunt şi ei oameni –, s-au întors şi au plecat. Casa lui badea Todja a rămas nearsă.

Binecuvântarea lui Dumnezeu asupra dumneavoastră şi a copiilor!

Scrisoarea a 188-a

Frăţiei Sf. Ştefan, despre Ziua cea Bună

Hristos S-a născut, copii ai lui Dumnezeu! A venit iarăşi Ziua Bună. Poporul numeşte „zi bună" toate zilele pe care le prăznuieşte. Naşterea Domnului este însă mama tuturor celorlalte zile bune. Naşterea Domnului este prima zi bu-

nă creștinească, zi care prin strălucirea sa i-a luminat pe fiii lui Adam și a adus bucurie în sufletele lor; prima zi dulce din multele mii de zile amare ale lumii păgâne.

Nașterea Domnului este „zi bună" datorită Bunului Împărat, Care în această zi a cercetat lumea. Orașele înscriu în lemn și piatră ziua în care i-a cercetat un împărat pământesc. Noi să înscriem în inimile noastre cercetarea noastră de către Împăratul Ceresc. Lemnul va putrezi, piatra se va toci, însă ce este scris în inimă va trece moartea și va intra în veșnicie. Pentru oamenii sfinți, pomenirea numelui Împăratului Hristos în inimă este la fel ca respirația. După ce fiarele l-au sfâșiat pe Sfântul Ignatie în Coloseum, inima lui a fost găsită întreagă și în inimă erau înscrise două litere: I(isus) H(ristos).

Nașterea Domnului este „zi bună" și datorită vieții, care s-a arătat prin Iisus Hristos. *Și viața s-a arătat*, scrie Apostolul Ioan, *și o am văzut și mărturisim și vestim vouă viața veșnică, care era la Tatăl și s-a arătat nouă.* Mai înainte de la masa vieții veșnice erau lăsate să cadă câteva fărâmituri în această lume, atât cât să-și aducă aminte de masa vieții cerești. Oamenii s-au încleștat cu încrâncenare de acele fărâmituri, neștiind nici de unde, nici de la cine vin. Hristos a venit în lume să le descopere oamenilor masa cea neîmputinată a vieții și să îi cheme la veșnicul ospăț al vieții. Și oricine a primit chemarea și a crezut în Cel fără de păcat a început să simtă foame nu de fărâmituri ale vieții, ci de viața deplină, de îmbelșugarea dumnezeiască a mesei vieții. Când chinuitorul cel rău l-a îmbiat pe Sfântul Mucenic Zinovie să aleagă între moarte și viață (viața acestei lumi), i-a răspuns sfântul: „Viața fără Hristos nu este viață, ci moarte, iar moartea pentru Hristos nu este moarte, ci viață" (vezi *Proloage*, 20 octombrie).

Nașterea Domnului mai este „zi bună" și datorită dragostei, care s-a arătat prin Împăratul Hristos. *Vedeți ce fel de dra-*

goste ne-a dat nouă Tatăl, ca fii ai lui Dumnezeu să ne numim, scrie însuși-văzătorul lui Hristos (I In 3, 1). Înainte de Hristos neamul omenesc nu știa de dragostea Tatălui față de fii și nici de dragostea fiilor față de Tatăl. Însă prin nașterea în lume a Fiului lui Dumnezeu, Celui Unul-Născut, ochii oamenilor au fost deschiși asupra unui Părinte necunoscut, Cel din ceruri, și asupra unei dragoste până atunci necunoscute – cea cerească. Oare nu încălzită de această dragoste cerească a lepădat Sfânta Ecaterina coroana împărătească pământească și a primit moartea pe loc? Și asemenea ei câte cete, și oști, și popoare, împărtășindu-se de focul acestei dragoste cerești, au mers la moarte, lepădând de pe sine trupul ca pe o cârpă netrebnică!

În fine, Nașterea Domnului este „zi bună" și datorită păcii și puterii, înțelepciunii și harului și tuturor celorlalte bunătăți de care sunt preapline cerurile și care prin această zi s-au arătat în lume odată cu arătarea Fiului lui Dumnezeu – a Împăratului și Slugii, Stăpânitorului și Mucenicului, Celui îndrăgostit și prigonit, Celui omorât și înviat.

Domnul să vă deschidă ochii duhovnicești ca să vedeți toate bunătățile care ne sunt arătate și îmbiate prin nașterea Fiului lui Dumnezeu!

Scrisoarea a 189-a

Frăției Sf. Ioan, despre pacea lui Dumnezeu

Hristos S-a născut, creștinilor! Dumnezeu să vă dea vouă pacea Sa! *Da se mirbojimo*[1], zice poporul cel lipsit de ră-

[1] *Mirbojiti se* este un verb fără echivalent în limba română, format de la sintagma *mir Bojii*, „pacea lui Dumnezeu" (*n.tr.*).

utate. Frumoasă expresie a minunatului adevăr evanghelic despre pace! Adevărul evanghelic despre pace e că adevărata pace este pacea dumnezeiască, pacea de la Dumnezeu. Pacea este o realitate cerească și poate veni numai din cer. Această realitate cerească a fost revărsată peste pământ de îngerii lui Dumnezeu prin cântarea pe care o cântau în jurul peșterii în care S-a născut Prințul păcii. *Și pe pământ pace*, cântau îngerii. Îngerii cântau această cântare ce pe pământ este cântare, iar în cer realitate, dar au tăcut înainte de a o sfârși. Ei o cântă și astăzi, deși ea a devenit cu neputință de auzit pentru multe suflete împietrite. Poporul a numit această cântare îngerească într-un cuvânt: *mirbojiti se*. Asta înseamnă aplicarea practică a acestei cântări îngerești în viața oamenilor. Asta înseamnă, fraților, să avem pacea lui Dumnezeu în noi și între noi; să trăim în pacea lui Dumnezeu și să ne salutăm cu pacea lui Dumnezeu. Patria ploii este în înălțimi, patria păcii în unele și mai mari. Pacea materială este la fel de lipsită de consistență ca ploaia materială. Pacea făcută fără Dumnezeu este doar o punte între două războaie. *Pacea Mea dau vouă*, le-a zis Fiul lui Dumnezeu ucenicilor Săi. Pacea lui Dumnezeu e trainică, veselitoare, de viață făcătoare, Dumnezeu o dă și oamenii o primesc. *Le-a dat lor Domnul pace din toate părțile* (II Paral. 15, 15; 20, 30), scrie în Biblie despre regii evlavioși ai lui Israel. Pentru bunătatea mai-marilor poporului, Dumnezeu dă poporului pace. Principalul este că pacea vine de la Dumnezeu. De aceea, Biserica se roagă lui Dumnezeu pentru pace la fel cum se roagă și pentru sănătate, și pentru ploaie, și pentru binecuvântare. *Mirbojiti se* înseamnă și dorința de pace, și cunoașterea faptului că pacea e de la Dumnezeu, și rugăciune către Dumnezeu pentru pace. Ca atare, înfăptuiți acest cuvânt, creștinilor, următori ai lui Hristos, Prințul păcii! Tot anul trecut lumea s-a certat pentru pace – ca și cum pacea se cucerește prin ceartă! Măcar în această sfântă zi, când S-a născut Omul păcii, înfăptuiți acest cuvânt.

Cu sinceritate și din toată inima să doriți pacea și să căutați pacea de la Dumnezeu, Dătătorul păcii. Și Dumnezeu va da pace poporului Său. Cei care primesc pacea de la Dumnezeu vor radia pace și asupra fraților lor lipsiți de pace. Și toți oamenii drepți vor dori pacea datorită frumuseții păcii, și toți vor cădea în genunchi înaintea Făcătorului lor și se vor ruga pentru pace. Oamenilor li se vor deschide urechile și vor auzi cântarea îngerească despre pacea pe pământ și despre buna voire. Și cântarea omenească se va îmbina cu cea îngerească, dulce și de viață făcătoare. Fiindcă va fi o cântare izvorâtă din realitate și despre realitate.

Să aveți pacea lui Dumnezeu!

Scrisoarea a 190-a

UNUI OM ÎNDEPĂRTAT DE POPOR, DESPRE OBICEIURI

Scrii că nu te entuziasmează obiceiurile poporului, nici măcar cele de Crăciun, fiindcă nu-ți spun nimic. Cu adevărat, ar fi o minune să înțelegi obiceiurile poporului fără să înțelegi sufletul și credința poporului. Trebuie să îți amintești că Domnul Hristos S-a născut în iesle ca să înțelegi de ce se împrăștie paie pe casă. Și trebuie să știi de lumina dumnezeiască a Treimii, Ce stăpânește lumea în toate cele patru margini ale ei, ca să înțelegi de ce se aruncă câte trei nuci în fiecare colț al casei. Și mai trebuie să știi că Hristos este *pâinea vieții* ca să înțelegi rostul cesniței[1], și că Domnul a pătimit la o vârstă tânără, dar că focul Lui încălzește și astăzi inimile oamenilor, dându-le fericire, ca să pricepi ce e cu creanga tânără de stejar care se pune pe foc și „scânteile fericirii" ce ies din creangă. Deși ți s-a părut că aces-

[1] Prăjitură care se face în mod tradițional de Crăciun (*n.tr.*).

tea sunt lucruri simple și copilărești, trebuie să recunoști că sunt frumoase și pline de înțeles. *De nu vă veți întoarce și să vă faceți precum copiii*, a zis Domnul, *nu veți intra întru Împărăția cerurilor*. Apropie-te și tu de acei copii ai lui Dumnezeu care se cheamă „popor", și viața ta va fi mai luminoasă și mai plină de bucurie. Un oarecare poet rus mergea pe calea ta, îndepărtată de calea poporului, dar s-a întors la popor. El se mărturisește astfel:

Aparte de popor nu mă mai simt,
Visuri, visuri trufașe am trăit,
Și mai adânc, tot mai adânc pricep în fiecare an
Că îndelung am prețuit nimicnicia...
Acum unit prin voie cu poporul ard,
Cu el plâng, la ale lui odoare mă închin,
Și tot ce el iubește eu cinstesc.

(Kruglov, „În Catedrala Adormirii")

Pace ție și bucurie de la Domnul!

Scrisoarea a 191-a

Frăției Sf. Ilie, despre cântarea *Isaie, dănțuiește!*

„De ce se cântă această sfințită cântare atât la cununie, cât și la tăierea colacului?" Cred că știți înțelesul acestei cântări. Să dănțuiască Prorocul Isaia, căci prorocia lui s-a adeverit. Cuvântul prorocesc pe care l-a rostit Isaia înaintea împăratului Ahaz și a poporului glăsuiește astfel: *Iată, Fecioara în pântece va lua și va naște fiu, și va chema numele lui Emanuil* (Is. 7, 13). Emanuil înseamnă „cu noi este Dumnezeu". Sârbii spun pe scurt: Manoilo. Nașterea lui Hristos din Fecioară și de la Duh este nașterea cea mai sfântă de când s-a pomenit pe lume naștere. Prin nașterea aceasta s-a arătat taina dragostei lui

Dumnezeu față de oameni: Dumnezeu S-a îmbrăcat cu trup omenesc ca oamenii să se mântuiască. Și întrucât nașterea și înmulțirea neamului omenesc sunt rost al căsătoriei, se cântă cântarea *Isaie, dănțuiește!* Ca prin aceasta să le amintească tinerilor curăția și sfințenia căsătoriei și purtarea de grijă a lui Dumnezeu, prin care se și nasc copiii; ca tinerii să aibă frică de Dumnezeu și să aibă în vedere mai mult însemnătatea duhovnicească și morală a legăturii dintre ei decât pe cea trupească.

Slava este un obicei religios al poporului nostru. De ce se cântă și la frângerea colacului *Isaie, dănțuiește*? Cred că deoarece Hristos S-a numit pe Sine *pâine. Eu sunt pâinea vieții...* și încă: *Eu sunt pâinea cea vie, care s-a pogorât din cer; de va mânca cineva din pâinea aceasta, va fi viu în veci* (In 6, 48-51). Când se frânge colacul, pâinea pământească, Biserica se grăbește să ne amintească de pâinea vieții, de veșnic viul Mântuitor Hristos, ca prin aceasta să ne amintească de hrana duhovnicească.

Așadar, în amândouă cazurile Biserica vrea să ne înalțe gândurile de la trupesc la duhovnicesc: în primul, de la legătura trupească la legătura sufletului cu Dumnezeu; în al doilea, de la hrana trupească la hrana duhovnicească.

Pace dumneavoastră și bucurie de la Emanuil!

Scrisoarea a 192-a

ANTICARULUI AGEM S., DESPRE HRISTOS CEL FLĂMÂND

Flămând am fost și Mi-ați dat de am mâncat, le va spune celor milostivi Domnul la Înfricoșătoarea Judecată. Te miri citind Evanghelia: „Când a fost Hristos flămând pe pământ?" El nu vorbește doar de timpul când a umblat trupește pe pă-

mânt, ci de toate timpurile, până la sfârșit; nici doar de oamenii milostivi din acele timpuri, ci din toate timpurile. El și acum simte foamea săracilor ca pe foamea Sa. El flămânzește prin toți săracii de pe pământ, prin toți cerșetorii, prin toți cei lepădați și disprețuiți. Foamea lor este foamea Lui. Deși sunt lepădați de lume, ei sunt aleși de Dumnezeu ca să încerce inimile bogaților. *Când ați făcut unuia dintr-acești frați ai Mei prea mici, Mie Mi-ați făcut.* El, Cel preabogat și preamare, Se identifică cu cei mai săraci și mai mici ai acestei lumi – Se numește frate al lor – ca să înmoaie inimile bogaților și să-i aducă pe calea mântuirii. Fiindcă prin cei mai mici El vrea să-i mântuiască pe cei mai mari, prin cei mai săraci pe cei mai bogați, prin cei mai slabi pe cei mai puternici ai acestei lumi. Astfel este metoda Lui de mântuire a oamenilor. Căci mâna Lui cea atotputernică se ascunde în spatele unor unelte neînsemnate. El vrea ca toți să depindă unul de altul și să ajute unul la mântuirea altuia. Drept aceea, cine dă celui flămând să dea cu frică, la fel cum I-ar da în mână lui Hristos Însuși. Cel ce dă să dea în numele lui Hristos, iar cel care primește să primească în numele lui Hristos, ca binecuvântarea lui Dumnezeu să fie de amândouă părțile. Iar rugăciunea săracului e auzită înaintea lui Dumnezeu.

Ne-a povestit cineva cum a mers la tribunal să își audă sentința. Cu o zi înainte se prezentaseră înaintea tribunalului doi oameni ca să depună jurământ împotriva lui. Omul, nevinovat, s-a tulburat. Pe drum vede un invalid cerșind în stradă. Îi întinde pomană și zice: „Sunt în belea, frate, roagă-te lui Hristos pentru mine!" – „Nu te teme, Dumnezeu o să îți ajute!", răspunse săracul. La tribunal, cei doi au declarat tremurând că nu pot să depună jurământ. Și omul a fost eliberat.

Și tu, când dai săracului, spune: „Roagă-te lui Hristos pentru mine", sau „pentru copiii mei", sau „pentru răposații mei".

Pace ție și bucurie de la Domnul!

Scrisoarea a 193-a

UNUI TÂNĂR MOȘTENITOR, DESPRE ULTIMA DORINȚĂ

Scrii despre moartea tatălui tău. Ca om de vază și avut, avea mulți „prieteni" de putere și bogăție. Dar înainte de moarte n-a vrut să-l vadă pe nici unul. A cerut doar, în numeroase rânduri, să vină la el Krsta cizmarul. Iar acel Krsta n-avea nimic afară de credință și bunătate. Și când a venit Krsta, cel aflat pe patul de moarte nu i-a grăit nimic, ci i-a luat doar mâna și i-a ținut-o în tăcere. Iar când venea vreunul dintre prietenii și tovarășii lui puternici, îi făcea semn cu mâna să se îndepărteze. Întrebi: „Ce înseamnă asta?"

Asta, copilul meu, înseamnă că omul pe moarte este sincer. Nu vrea să se atingă de el fățărnicia. La despărțirea de această lume, sufletul caută ce este mai bun în această lume. Iar mai bune în această lume sunt credința și mila. *Că mai bună este bunătatea Ta decât viața*, spune prorocul (Ps. 63, 3). Într-adevăr, el spunea asta lui Dumnezeu. Însă bunătatea lui Dumnezeu strălucește prin omul bun. Apleacă-te peste patul celui ce stă să moară și pomenește-i numele marilor împărați pământești, cuceritori, stăpânitori, bogătași, savanți, artiști: nici un răspuns! Acele nume nu-i vor spune nimic. Ele sunt departe de sufletul lui ca un vis uitat. Când unui asemenea stăpânitor aflat pe moarte i s-a vorbit despre oameni mari, el a spus suspinând: „Nu-mi vorbiți de cei pe care îi părăsesc, ci despre cei la care plec!" De asemenea, când unul dintre cnejii ruși era lingușit chiar și pe patul de moarte, a strigat mânios: „A trecut vremea pentru așa ceva! Acum vorbiți-mi despre cineva mai bun decât mine!"

Așadar, omul aflat pe moarte este sincer și caută în primul rând flacăra bunătății ca să îl încălzească, să îl lumineze și să îi dea tărie.

Scrisoarea a 194-a

TEOLOGULUI K.I., DESPRE POTRIVNICII CREDINȚEI

De ce te-ai speriat? Împotriva bogăției tale s-au ridicat săracii și tu te-ai speriat? Dintotdeauna a fost așa: săracii s-au uitat urât la bogați. Credința ta este bogăția ta. Credința ta creștină cuprinde cerul și veșnicia, și viața, și adevărul, și dreptatea, și bucuria, și lumina, și îngerii, și cântarea. Iar cei ce sunt lipsiți de toate acestea se răzvrătesc împotriva ta, adevăratul bogătaș. Dacă s-ar răzvrăti ca să devină și ei bogați duhovnicește ca și tine, ar trebui să ne bucurăm. Dar nu: ei vor doar să te sărăcească pe tine. Aici este deosebirea dintre răzvrătiții împotriva bogătașilor lumești și răzvrătiții împotriva bogătașilor duhovnicești. Cei dintâi ar vrea să ia și să își însușească, ceilalți – să ia și să arunce. La cei dintâi deseori este la mijloc nevoia, adesea și pizma, în timp ce la ceilalți la mijloc este josnicia. Iar josnicia este întreținută de întunericul neștiinței și își poartă pedeapsa chiar în sânurile sale. Dacă-l urăști pe omul josnic, de două ori îl pedepsești. Dacă te temi de el, pe tine te pedepsești. *Nu vă temeți deloc de cei potrivnici*, ne învață apostolul; căci, zice, împotrivirea *este în ce-i privește pe ei semn al pierzării, iar în ce vă privește pe voi al mântuirii, și aceasta de la Dumnezeu este* (Filip. 1, 28). Cel atotvăzător vă vede și pe tine, și pe potrivnicii tăi; vă privește neîncetat, de dimineața până seara și de seara până dimineața. Gândește-te la Cel atotvăzător, și nu te vei mai teme. Un tânăr viteaz mi-a scris cum se luptă el pentru sufletul său. „Când mă gândesc, zice, că Dumnezeu este cu mine, nu mă tem deloc de potrivnici; dar cum se depărtează de la mine gândul că Dumnezeu este aproape, mă cuprinde frica." Și oaia se simte vitează lângă păstorul său. Lipește-te și tu de Păstorul Cel bun, Hristos! Roagă-te Lui să nu te părăsească. Și roagă-te

Lui să deschidă ochii și mintea potrivnicilor credinței ca să vadă că nu sunt potrivnicii nimănui afară de ei înșiși. Ca să vadă singura lor mântuire.

Pacea lui Dumnezeu să fie cu tine!

Scrisoarea a 195-a

UNUI CORESPONDENT ANONIM, DESPRE PREASFÂNTA FECIOARĂ

Vă chinuie întrebarea: „Cum a putut Preasfânta Fecioară să-L nască pe Fiul fără tată?" Asta nu s-a întâmplat nicidecum prin puterea ei, ci prin puterea Celui Atotputernic. Așadar, rămâne să vă puneți întrebarea: „Cum a putut Dumnezeu, Cel atotputernic, să pricinuiască această naștere minunată?" La această întrebare, contradictorie în sine, răspunsul vine de la sine îndată ce ați spus „Dumnezeu, Cel atotputernic". O asemenea întrebare nu se arată îndeobște în sufletul celui care poate cât de puțin să își închipuie cu frică măreția puterii lui Dumnezeu. Cel care prin Cuvântul Atotputernic a făcut lumea, această minunată lume cu stele și întinderi necuprinse, fără ajutorul nimănui, cu adevărat putea să facă a se zămisli prunc în pântecele Fecioarei fără ajutorul nimănui. Oare nu după gândul și după voia lui Dumnezeu se nasc și pruncii care se nasc după firească rânduială? În orice naștere este ceva mai presus de fire. Când bătrânei Sarra i s-a vestit că va zămisli, a râs neîncrezătoare, *fiindcă îi încetase ceea ce se întâmplă la femei.* Și Sfânta Fecioară, și Botezătorul au fost născuți din părinți fără copii și foarte bătrâni. *Au nu este cu putință la Dumnezeu tot cuvântul?* Biblia ne învață limpede că atât rodirea, cât și nerodirea depind nu atât de voia bărbaților, cât de voia lui Dumnezeu. Chiar și dobitoacele se înmulțesc potrivit voii lui Dumne-

zeu, precum se vede din Biblie. Și boii, și oile, și caprele depind de Dumnezeu, precum citim în minunata istorisire despre Iacov și Laban și turma lor (v. Fac. 30, 31). În toate lucrările naturii e strâns amestecată și o putere, și o voie duhovnicească, supranaturală. Dacă Dumnezeu ar lăsa natura să producă ce vrea și cât vrea ea, ar domni haosul și iraționalitatea. Orice naștere este plină de taină cerească. Iar ceea ce vi se pare dumneavoastră, și anume că nașterea lui Hristos din Preacurata este o taină de o mărime unică, asta e fiindcă Hristos întreg este în Sine o taină de o mărime unică. Lucrul acesta l-a simțit și însăși Maica lui Dumnezeu, drept care l-a și întrebat pe Arhanghelul Gavriil: *Cum va fi aceasta, de vreme ce de bărbat nu știu?* La care Vestitorul dumnezeiesc i-a răspuns – vă răspunde și dumneavoastră – prin cuvintele: *La Dumnezeu nici un lucru nu este cu neputință.*

Pacea lui Dumnezeu să fie cu dumneavoastră!

Scrisoarea a 196-a

UNUI REVOLUȚIONAR, DESPRE ÎMPREUNĂ-PĂTIMIRE

Tunați împotriva bogătașilor și credeți că aveți o atitudine modernă. Mai înainte de toate, cercetați-vă pe sine. Să zicem că veți avea ocazia să deveniți bogat: ați respinge-o? Și atunci, n-ați tăcea din gură? Vă supărați pe Biserică fiindcă nu luptă împotriva bogătașilor. Dar ce, Biserica nu face asta? Și n-a făcut și înainte de nașterea dumneavoastră, și înainte de nașterea bunicului și străbunicului dumneavoastră? Când gura dumneavoastră va amuți în mormânt, oare gura Bisericii va amuți? Încă de acum nouăsprezece veacuri apostolul îi poruncește următorului său: *Celor bogați în veacul de acum*

porunceşte să nu se înalţe cu gândul, nici să nădăjduiască spre avuţia cea nestătătoare, ci întru Dumnezeul Cel viu (I Tim. 6, 17). Numai că între mustrarea pe care o faceţi dumneavoastră bogaţilor şi cea pe care o face Biserica este deosebire. Dumneavoastră mustraţi din invidie şi din ură, Biserica din împreună-pătimire. Biserica ştie că bogăţaşilor acestei lumi le este cel mai greu să se mântuiască. Mântuitorul a zis: *Amin grăiesc vouă, că anevoie va intra bogatul întru Împărăţia cerurilor.*

Iată de ce Biserica, fără invidie şi ură, are doar împreună-pătimire faţă de bogăţaşi. A lua această împreună-pătimire drept slăbiciune a Bisericii faţă de bogăţaşi şi ca pe o năzuinţă de a îndreptăţi „clasa" bogăţaşilor este un lucru la fel de depărtat de adevăr ca şi stelele de trasoare. Biserica nu este „de clasă", ci pentru toţi oamenii. Împreună-pătimirea ei priveşte omul din bogăţaş, nu povara bogăţiei care apasă asupra omului. *Vai celui ce-şi înmulţeşte luişi cele ce nu sunt ale lui! Până când? Şi se încarcă cu povara zălogurilor luate* – strigă deja glasul Bisericii vechi-testamentare. Şi adaugă: *Iată, este lucru de aur şi de argint, şi nici o suflare nu este întru el* (Avac. 2, 6, 19). Drept aceea, în ochii Bisericii bogăţaşii sunt cei mai împovăraţi săraci, oamenii cei mai grav bolnavi. Plinătăţii lăzilor cu bani îi corespunde cel mai des la ei pustietatea sufletească deznădăjduită. De aici împreună-pătimirea faţă de ei, ca faţă de lunaticii de pe acoperişuri. De la ei doar se cere milostenie, însă nu li se dă. Iar ei sunt însetaţi de milă şi împreună-pătimire la fel ca toate făpturile. Disprețuiţi bogăţia lor, şi o vor disprețui şi ei. Dacă-i disprețuiţi ca oameni, ei se vor îndrăgosti şi mai mult de bogăţia lor. Dăruiţi-le vreun dar duhovnicesc – să zicem împreună-pătimirea – şi ei vor căpăta curajul să dăruiască săracilor bunurile lor materiale.

Scrisoarea a 197-a

Unui rus în exil, despre Singurul Care nu ruşinează

Sunteţi aproape deznădăjduit. De ce? Fiindcă vă este ruşine pentru oamenii în care vă puneaţi nădejdea pentru patria dumneavoastră. Unii dintre ei au murit parcă la jumătatea drumului, îmbrăcând în veşmânt de doliu nădejdile pe care le aveaţi în ei. Alţii sunt încă vii pentru bâlciul pământesc, dar sunt morţi pentru dumneavoastră din pricina egoismului şi a laşităţii lor. Alţii au strălucit pentru o clipă ca oameni mari, dar şi-au pierdut în scurtă vreme strălucirea rusească în cenuşa Apusului. Acum nu vă încumetaţi să mai credeţi în nimeni, ca nu cumva să vă fie ruşine iarăşi şi cu ruşinea să bateţi ca şi cu un bici restul zilelor dumneavoastră, „alungându-le de la sine ca pe nişte dobitoace necuvântătoare şi înhăţând orbeşte zile noi fără a avea nădejde în ele". Dar pentru ce nu vă lipiţi cu nădejdea de Cel de la Care nu a căzut ruşine asupra nimănui în trecutul Rusiei? Mă gândesc la Fiul lui Dumnezeu, cu Care s-a căsătorit sufletul poporului rus de o mie de ani. *Tot cel ce crede întru El nu se va ruşina*, spune cu tărie apostolul (Rom. 10, 11).

În El au crezut cnejii voştri, care primii s-au creştinat – crezut-au şi nu s-au ruşinat.

În El au crezut duhovnicii, sihaştrii şi nevoitorii voştri – crezut-au şi nu s-au ruşinat.

În El au crezut cei mai mari împăraţi ai voştri şi, punându-şi coroana alături, au îngenuncheat înaintea măreţiei slavei Lui – crezut-au şi nu s-au ruşinat.

Sute de milioane de bărbaţi, şi femei, şi prunce, şi prunci ruşi au trăit în acest veac prin credinţa în El, iar acum trăiesc în Rusia nemuritoare, cerească – nu s-au ruşinat de El pe pământ şi cu atât mai puţin se vor ruşina de El în ceruri.

În acest pustiu al lumii, unde mușcă atât șerpii, cât și oamenii necredincioși, El este singurul *șarpe de aramă* care nu varsă otravă, ci vindecare. Priviți la El, așa cum au privit israilitenii în pustie la șarpele de aramă al lui Moise. Priviți la El, și otrava cu care v-a otrăvit lumea va ieși din dumneavoastră. Și ca un om sănătos veți privi prin Hristos la oameni – veți privi cu milă și împreună-pătimire, nu cu nădejde în ei, nădejde care să întreacă puterea lor. Sfânta Rusie n-a așteptat niciodată mântuirea sa de la făptură, ci de la Făcător.

Pace dumneavoastră și bucurie de la Domnul!

Scrisoarea a 198-a

PROFESORULUI V.V., DESPRE SFINȚII DE PE CĂRȚILE DE JOC

Vă plângeți de un fenomen smintitor pe care n-are cine să-l împiedice. O oarecare societate a scos noi cărți de joc cu chipurile sfinților, împăraților și eroilor poporului nostru. Sfântul Simeon Izvorâtorul de mir, întemeietorul unei dinastii de împărați și sfinți; și craiul Milutin, în fața vieții căruia se închină capitala poporului bulgar frate; și Sfântul Ștefan Decianski, al cărui nume îl rostesc cu frică și cinstire și albanezii, și turcii; și Sfântul Naum, luminătorul slavilor și făcătorul de minuni – toți aceștia sunt reprezentați pe cărțile de joc, deasupra cărora oamenii vor fuma, vor înjura, se vor certa, vor minți, se vor bate. Înaintea icoanelor lor poporul aprinde candele, iar de acum cartoforii își vor aprinde înaintea lor ciubucele... Și își vor arde unii altora scatoalce. Spuneți că motivul acestei fapte este banul. Și dacă n-ați fi spus-o, am fi știut-o – eu și oricare altul. Fiindcă nu poate fi pe lume nici un motiv afară de ban pentru care o societate să pună chiar și sfinții pe cărțile de joc. Oare la

noi criza a ajuns la un asemenea hal că trebuie să punem chiar și sfinții pe cărțile de joc? Dacă această societate e „societate a flămânzilor", atunci mai bine să ne înscriem toți în ea și să murim de foame decât să profanăm aceste personalități sfinte, care reprezintă cele mai înalte culmi ale istoriei noastre. Acestor sfinte suflete le datorăm mult, foarte mult, atât în trecut, cât și în prezent. Spun și în prezent, fiindcă ei se roagă înaintea Tronului Celui Preaînalt pentru urmașii lor.

Eu pot să îmi închipui jalea care îi va cuprinde pe cei ce au acești sfinți ca ocrotitori cerești când vor afla lucrul acesta: cu chipurile celor care îi apără din cer cartoforii joacă prin bordeluri. Cu adevărat, ne deosebim de Europa. În timpurile acestea de criză popoarele europene se trezesc și pretutindeni înăspresc măsurile legale împotriva tuturor smintelilor sociale – fără îndoială, și împotriva jocurilor de cărți. Iar la noi tocmai acum jocul de cărți este înveșmântat în hainele sfinților și... „sfințit"! Dacă acea societate ar fi scos cărți de joc cu chipurile lui Iuda, Brankovici[1], Omer Pașa[2], ale dahiilor din Beograd[3], ale feluriților trădători și dezertori, cartofori și canalii vestiți, nimeni n-ar fi zis nimic împotrivă. Ba chiar ar fi fost mai atrăgător pentru cartofori decât fețele serioase ale sfinților și eroilor. Cine se aseamănă se adună: trădătorii cu cartoforii și tiranii cei dinafară cu tiranii lăuntrici (patimile jucătorilor). Dar prin ce se aseamănă sfinții poporului nostru cu cartoforii? Ce împărtășire are iconostasul cu localurile de pierzanie?

[1] Trădătorul de la Kosovo (*n.tr.*).

[2] Omer Pașa Latas – sârb renegat, una dintre cele mai importante figuri politice și militare ale Imperiului Otoman din secolul al XIX-lea. Ca pașă al Herțegovinei a manifestat o deosebită cruzime față de foștii coreligionari (*n.tr.*).

[3] Este vorba despre cele patru căpetenii ale ienicerilor răsculați care au luat puterea în Serbia în anul 1801, instaurând un regim de teroare, practic autonom față de puterea centrală de la Constantinopol, care nu avea forța necesară pentru a-i reprima (*n.tr.*).

Numiți asta cinism. Dacă este cinism, atunci acest cinism față de sfințenie și de patriotism se potrivește mai mult actualei Moscove decât Beogradului. Ce rău ne-au făcut Nemania și Sfântul Naum ca să fim cinici față de ei? Și cinstita fată din Kosovo[1] cu ce ne-a greșit ca să-i mânjească chipul degetele pe care le mână patima de parale? Și ca asupra lor să chicotească... să zic cât mai delicat, femeile ce nu dorm noaptea?

Mi-au povestit niște japonezi cum e la ei cinstirea față de domnitori. Spuneau că dacă arde o casă întâi este salvat portretul împăratului, iar apoi cei ai casei. Iar noi punem pe cei mai mari domnitori ai noștri... pe cărți de joc!

Încă îmi amintesc bine cum a fost când s-au făcut pentru prima dată pahare cu imaginile marilor noștri oameni și ale sfinților. Îmi amintesc cum opinia publică belgrădeană era nemulțumită că imaginile slăviților noștri sfinți au fost puse pe pahare din care lumea bea, ba se și îmbată. Iar acum vedeți ce pas gigantic s-a făcut în „progres"! Credeți oare că poporul belgrădean nu va fi nemulțumit și acum? Căci dacă așa se „progresează", în scurtă vreme se va găsi vreo societate care să-i pună pe cărțile de joc și pe Dumnezeu, și pe Maica Domnului, și pe îngeri, și pe toți sfinții. Și după aceea nu vor mai avea pe cine să pună pe cărți. Atunci vor trebui să dea satanei cheile de la atelier.

Iată părerea mea pe care ați dorit-o. Încă ceva: să nu-i jignim pe ocrotitorii noștri cerești, pe cei cu care ne mândrim, cărora le aprindem lumânări și le zidim biserici. De ce să îi batjocorim pe cei care ne iubesc și se roagă lui Dumnezeu pentru noi? De ce să-i întinăm pe cei care ne curăță înaintea sfintelor ceruri? De ce să întunecăm chipul celor de la care se luminează toată istoria noastră, ca și prezentul nostru?

[1] Nobilă figură a eposului sârbesc (*n.tr.*).

Scrisoarea a 199-a

CĂTRE FELURITE PERSOANE, DESPRE FELURITE LUCRURI

Lui „Petru întristatul"

În Praga astrologii v-au descris viitorul și v-au alcătuit horoscopul destinului. Păziți-vă de astrologie, fiindcă în esența ei înseamnă fatalitate oarbă. Potrivit învățăturii creștine, omul este mai presus decât stelele. Prin pocăință și rugăciune omul poate să-și schimbe în bine soarta.

Unei fete din Mostar

Spuneți că vă îmbolnăviți des. Recunoașteți însă că tocmai în boală v-ați învățat să vă rugați lui Dumnezeu. Înseamnă că boala a fost cu rost, nu fără rost. Făcătorul dumneavoastră vă iubește ca pe copilul Său. El are planurile Sale tainice, însă cu un țel limpede, cu orice făptură omenească.

Domnului S.S.

Întrebați: „Putem să învățăm evlavia din poezia populară?" O mare parte a poeziei populare reprezintă o expresie strălucitoare a credinței și a evlaviei creștine – dar altă parte este praf pământesc obișnuit pus în versuri, care nu folosește sufletului.

Doamnei Evdokimova

Când Apostolul Pavel simțea nevoia de rugăciunile credincioșilor pentru el, spunea: *Fraților, împreună cu*

mine să vă nevoiți în rugăciuni pentru mine către Dumnezeu (Rom. 15, 30), mai ales preoții și diaconii. Prin aspra osândire a preoțimii nu aduceți folos nici ei, nici dumneavoastră. Dumnezeu vede și aude totul.

Meșterului Iovan din Saraievo

Când e pierdută nădejdea, e pierdută și viața. Nu îți pierde nădejdea! Lumea e plină de posibilități neprevăzute. Și la Dumnezeu totul e cu putință. *Cei ce nădăjduiesc spre Domnul vor dobândi putere nouă, își vor lua aripi ca vulturii, alerga-vor și nu vor osteni, umbla-vor și nu vor flămânzi* (Is. 40, 31).

Hristos S-a născut pentru toți!

Scrisoarea a 200-a

UNEI MAME, DESPRE VIAȚA VEȘNICĂ

Fiul dumneavoastră a căzut cu avionul și a murit. Scrieți că acum vă gândiți doar la un singur lucru: „Oare fiul meu este totuși viu? Dacă există viață după moarte? Cine poate să ne-o dovedească?" Mă pun în locul dumneavoastră și vă împărtășesc pe deplin durerea. Oricum, mă miră întrebarea dumneavoastră, cu atât mai mult cu cât tot ceea ce spuneți respiră credință și evlavie. Dacă cineva se îndoiește de viața veșnică, nu știu cum se poate numi următor al lui Hristos. Iată, lucrul cel mai însemnat pe care l-a descoperit Hristos este o viață nouă, o lume nouă, o împărăție nouă – cu totul nouă pentru oameni. Aceasta este cea mai mare descoperire care a fost făcută oamenilor de când există ei, și cea mai îmbucurătoare dintre toate descoperirile. A lepăda această descoperire înseamnă a-L lepăda pe Hristos și a lepăda întregul rost al vieții noastre pe pământ.

Iar a primi această descoperire a lui Hristos înseamnă a primi adevărul despre Dumnezeu ca Părinte, despre îngeri ca duhuri, despre atoatevăzătoarea purtare de grijă a lui Dumnezeu în lume, despre Judecata lui Dumnezeu, despre nemurirea sufletului dimpreună cu moartea trupului, despre rostul plin de bucurie al vieţuirii noastre pe pământ în trup. Toate aceste adevăruri ni le-a descoperit Domnul şi pe toate le-a mărturisit prin persoana Sa, prin toate cuvintele şi faptele Sale, prin moartea cea de voie pentru noi, prin înviere şi înălţare. *Merg să vă gătesc loc*, le-a spus El ucenicilor înainte de moarte. *Iarăşi voi veni şi vă voi lua la Mine, ca unde sunt Eu, şi voi să fiţi* (In 14, 2). Nu cumva merge în mormânt să le gătească loc acolo? Cu adevărat, n-ar fi fost nici o mângâiere să pregăteşti cuiva loc în moartea veşnică! Nu, ci El merge în cealaltă lume şi viaţă dincolo de mormânt şi mai presus de mormânt. Ne-au mărturisit fiinţarea celeilalte lumi şi numeroşii bărbaţi sfinţi şi femei sfinte. „Cine s-a arătat de dincolo să ne-o mărturisească?", întrebaţi dumneavoastră repetând astfel întrebarea celor ce sunt fără credinţă. Dacă n-aţi fi îndoliată aţi merita o mustrare zdravănă pentru aşa o întrebare. Spuneţi-mi, care dintre sfinţii înscrişi în calendar nu s-a arătat? Sau nu ştiţi că Biserica nu înscrie în rândul sfinţilor pe nimeni care nu s-a arătat în vreun fel din cealaltă lume? Chiar de curând am citit că o tânără franţuzoaică a trecut la Ortodoxie din simplul motiv – precum a declarat ea însăşi – că i s-a arătat limpede Sfântul Serafim de Sarov, un mare sfânt rus, al cărui centenar a fost sărbătorit anul trecut.

Aşadar, n-aveţi nici o pricină de îndoială, ci aveţi toate pricinile să credeţi în viaţa cerească, în care v-a trecut fiul, ceva mai devreme decât dumneavoastră.

Pace dumneavoastră şi mângâiere de la Hristos!

Scrisoarea a 201-a

FRATELUI JIVAN A., DESPRE CĂPITANUL CEL BUN

Îmi scrii despre marea bucurie pe care o nutresc oamenii buni și evlavioși din toată plasa voastră. V-a venit un nou căpitan de plasă. Om cu școli înalte, dar totodată și cu credință puternică în Dumnezeu. Adevărat om al lui Dumnezeu în toate privințele. Ține credința și în faptă, și în cuvânt. Ține *slava*, candela în casă, în fiecare duminică este cu poporul la biserică. Când a aflat că în orașul vostru sunt unele suflete împietrite care nu simt puterea și măreția și mila Făcătorului lor, a mers la ei, din casă în casă, din prăvălie în prăvălie, și vorbea, învăța, sfătuia, aducea aminte. A reușit în scurtă vreme să trezească multe suflete adormite și să deschidă conștiința câtorva necredincioși care nu știau nici de Dumnezeu, nici de suflet. Acum toți au început să vină la spovedanie și la împărtășit. Rodul acestei lucrări a lui s-a arătat în cinstea poporului: au încetat multe fapte rele, obiceiuri stricate, cuvinte rele și hulitoare.

Simt o bucurie la fel de mare ca a voastră văzând că unul dintre conducătorii poporului este de un suflet cu poporul. Reușita căpitanului vostru dovedește că poporul nostru de la țară e gata să asculte bunele sfaturi ale conducătorilor săi civili și să urmeze bunului lor exemplu. Și Dumnezeu îl va binecuvânta. În Sfânta Scriptură stă scris că *cela ce a întors pe păcătos de la rătăcirea căii lui va mântui suflet din moarte și va acoperi mulțime de păcate* (Iac. 5, 20). Deie Marele Dumnezeu mii de asemenea conducători ai poporului! Iar când îți amintești de unul dintre cei pe care i-ați avut înainte, care ura credința în Dumnezeu și bătea oamenii evlavioși, și într-o bună zi l-a călcat trenul și a pierit, poți spune doar atât: cine are ochi de văzut să vadă, și cine are urechi de auzit să

audă, şi cine are câtuşi de puţină conştiinţă să se teamă de Dumnezeu.

Pace ţie şi binecuvântare de la Hristos!

Scrisoarea a 202-a

Feroviarului Milivoi M., despre cuvintele de la Apocalipsa 1, 6

Trăia în Asia un oarecare împărat păgân. Era puternic şi temut, dar nu avea urmaşi. Când i-a venit vremea împăratului să moară, l-au întrebat cine să împărăţească în urma lui. Grăit-a împăratul: „Găsiţi-mi om care să fie după voia mea, ca să-l înfiez şi să fie împărat după mine! Acel om trebuie să aibă însă trei însuşiri. În primul rând să nu se teamă de moarte; în al doilea rând să nu dorească să fie împărat; în al treilea rând să aibă mai mulţi copii decât orice alt om din împărăţia mea." Au căutat, au căutat... şi n-au găsit. În cele din urmă au adus înaintea împăratului un lemnar tânăr, frumos şi viteaz. Împăratul care trăgea să moară l-a întrebat: „Te temi de moarte?" Lemnarul a răspuns: „Cum să mă tem de ceea ce se teme de mine şi va să-mi slujească drept punte spre împărăţia veşnică?" Întrebă iarăşi împăratul: „Vrei să fii împărat?" Lemnarul a răspuns: „Cum să doresc să fiu ceea ce sunt deja? Făcătorul meu m-a înfiat prin Hristos, iar Făcătorul meu este Împăratul împăraţilor; aşadar şi eu sunt deja împărat." În fine, împăratul a întrebat: „Câţi copii ai?" Tânărul a răspuns: „300 am. Sunt cei pe care i-am botezat şi născut duhovniceşte. Aceştia sunt copiii mei duhovniceşti, care mă numesc părinte duhovnicesc al lor." Atunci împăratul a căzut pe gânduri, după care a zis: „Te-am chemat să te înfiez, însă acum te rog să mă înfiezi tu pe mine, ca să fiu şi eu între fiii tăi duhovniceşti" şi l-a botezat tânărul pe împărat. Şi împăratul a murit fără teamă de moarte.

Aceste răspunsuri ale tânărului lemnar îți arată limpede înțelesul spuselor: *și ne-a făcut pe noi împărați.* Toți creștinii sunt înfiați de Împăratul ceresc prin mila și harul acestui împărat și pentru sângele lui Hristos. Așadar, toți câți trăiesc în această viață ca niște creștini adevărați vor intra în nemuritoarea Împărăție a cerurilor și vor împărăți cu Tatăl lor, Împăratul Cel veșnic și neasemuit.

Pace ție și binecuvântare de la Dumnezeu!

Scrisoarea a 203-a

Scriitorului S.C., despre stăpân

Vă miră că nu scriu „decât despre Hristos, în vreme ce ar trebui scris despre pacea mondială, despre cultură, despre educație, despre progres, despre morală"! O, domnule și frate, unde n-aș ști să scriu decât despre Hristos și să nu știu altceva afară de Hristos, încât să pot spune precum apostolul: *N-am judecat a ști ceva întru voi, fără numai pe Iisus Hristos* (I Cor. 2, 2)! Ascultați casnicii: despre ce vorbesc, dacă nu despre stăpânul casei? Ascultați și citiți: cine este mai des pomenit zilnic într-o țară decât domnitorul și conducătorii acelei țări? Și atunci cum să nu se vorbească foarte mult între locuitorii lumii despre Stăpânul lumii, despre Domnitorul universului, despre Împăratul cerului și pământului, despre Mântuitorul sufletelor noastre? Iar a vorbi despre Hristos înseamnă a vorbi despre tot binele desăvârșit din cer și de pe pământ.

Când se vorbește despre Hristos se vorbește și despre pace, fiindcă El este adevăratul Purtător de pace și Dătător de pace din istoria planetei noastre.

Când se vorbește despre Hristos se vorbește și despre cultură în sensul bun al cuvântului (fiindcă acest cuvânt a fost

schimonosit până la sluțenie). Iată, El e insuflătorul celei mai nobile și mai sfinte culturi din lume.

A vorbi despre Hristos înseamnă a vorbi și despre educația oamenilor, fiindcă toată învățătura Lui privește educarea oamenilor – educarea oamenilor și transfigurarea duhovnicească.

A vorbi despre Hristos înseamnă a vorbi despre progres, fiindcă El singur poate duce oamenii dincolo de mormânt.

Așadar, a scrie și a vorbi despre Hristos înseamnă, fără îndoială, a vorbi în mod inevitabil despre morală, adică despre purtare, despre cinste, curăție, bunătate, milă față de cei în suferință, dragoste și așa mai departe.

Cu adevărat, nu este de mirare că umila mea persoană scrie și vorbește despre Hristos, ci e de jale și de mirare că alte mii, mai puternice și capabile decât mine, nu gândesc, nu vorbesc, nu scriu, nu cântă despre Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul lumii. Fiindcă *secerișul este mult, iar secerătorii puțini*. Să ne rugăm Domnului secerișului să înmulțească următorii Săi în țarina Sa!

Vă rog, dați-vă osteneala și dumneavoastră să intrați în marele cor al oamenilor și îngerilor, care își ațintesc privirile numai spre El și își întrebuințează toate puterile spre întărirea Sfintei Lui Evanghelii în inimile omenești!

Scrisoarea a 204-a

PLUGARULUI FILIP M., DESPRE TRESTIE ȘI FEȘTILĂ

Sfântul Matei, descriind persoana lui Hristos în Evanghelia sa, se slujește de cuvintele Proorocului Isaia: *Trestia frântă nu o va zdrobi și feștilă fumegândă nu va stinge* (Mt. 12, 20; Is.

42, 1). Întrebi: „Ce înseamnă aceste spuse?" Sfântul Ioan Gură de Aur tâlcuiește: „Prorocul proslăvește blândețea și puterea negrăită ale lui Hristos." Altfel spus, aici se arată trei lucruri: în primul rând, nimicnicia vrăjmașilor lui Hristos; în al doilea rând, puterea lui Hristos; în al treilea rând, blândețea și îndelunga-răbdare ale lui Hristos. Vrăjmașii lui Hristos, mai-marii iudeilor, erau ca o trestie frântă în mâinile Domnului, Celui atotputernic, iar mânia lor ca o feștilă fumegândă înaintea picioarelor Lui. Hristos putea cu mâinile Sale preatari să frângă trestia fără nici o sforțare și cu picioarele Sale să calce pe cei zavistnici, să-i calce și să îi stingă ca pe o feștilă fumegândă. El însă n-a vrut să facă asta, așteptând cu blândețe și cu răbdare întoarcerea păcătosului. Este greu de găsit o comparație mai limpede între slăbiciunea vrăjmașilor lui Dumnezeu și puterea lui Dumnezeu decât cea pe care a găsit-o prorocul: *trestie frântă* și *feștilă ce fumegă*. Este pe lume ceva mai lesnicios decât să frângi trestia frântă și să stingi feștila care nu face altceva decât să fumege? Iată, așa nimicnică e toată vrăjmășia omenească, a păgânilor și iudeilor, față de Hristos. Și atunci, și acum, și în veac. Oare pentru Cel ce printr-un cuvânt a uscat smochinul, a potolit furtuna, alunga dracii, vindeca bolile, ar fi fost greu ca printr-un cuvânt să-i șteargă din cartea vieții și să îi facă pulbere pe toți fariseii și saducheii, pe toți sărmanii mânioși și pe toți zavistnicii îngâmfați? Câtuși de puțin! Dar El nu a vrut să arate puterea Sa în felul cel mai ușor, ci în cel mai greu. Cel mai greu era să îndure nimicnicia potrivnicilor, batjocurile lor, scuipările lor, și prostia, și răutatea, și minciuna, și osândirea cea nedreaptă, și moartea pe cruce. Cel mai greu era să vadă trestiile frânte cum se îngâmfă și să nu le frângă; și să miroasă fumul cel puturos al pizmei și să nu-l stingă. Da, cel mai greu era să rabde asta și totuși să ierte. *Iartă-le lor, Părinte, că nu știu ce fac!* Și în această încercare, cea mai grea dintre toate, Hristos a arătat puterea Sa și a dobândit biruința.

Scrisoarea a 205-a

UNUI PROASPĂT ÎNTORS LA CREDINȚĂ, DESPRE ROADELE CREDINȚEI

Pe cât de drag vă era cândva păcatul, pe atât de scârbos vă pare el acum. Ați citit multă filosofie, de la Platon până la Bradley. Filosofiile sunt multe. N-ați știut la care să vă opriți. Se defăimau între ele. Ce prezenta un filosof drept adevăr, altul arăta că este minciună; ce vopsea unul în alb, altul mânjea cu negru. Nu știați unde e adevărul, și acest lucru vă rodea. În cele din urmă, s-a întâmplat un lucru neplăcut. De fapt, mântuitor pentru dumneavoastră. V-a călcat mașina: roțile au trecut peste piciorul dumneavoastră. Zăcând în spital, v-ați recules gândurile, întrebându-vă neîncetat: „Ce este adevărul?" Lângă dumneavoastră zăcea un bolnav cu o cărticică sub pernă, pe care o lua adesea. Când l-ați întrebat curios ce carte are acolo, v-a întins în tăcere cărticica – și astfel Noul Testament v-a căzut în mâini pentru prima dată în viață. După ce ați terminat de citit cărticica, ați închis-o și v-ați spus: „Aici e punctul de unde începe pentru mine o viață nouă." Ați privit și ați văzut – și în accidentul de mașină, și în internarea în spital, și în întâlnirea „întâmplătoare" cu Cartea vieții – ați văzut dintr-odată limpede degetul lui Dumnezeu, Care vă iubește și vă mântuiește. După ce ați ieșit din spital, ați început să duceți o viață creștinească.

Acum însă vă chinuie din nou neplăcerea, nemulțumirea. Vi se pare că nu sporiți, că nu creșteți duhovnicește. Mai ușor, noule Saul! Și ochii celui dintâi Saul au fost orbiți de strălucirea nespusă a lui Hristos, și el a trebuit să simtă durere până ce s-a obișnuit cu acea lumină dumnezeiască. *Și au căzut de pe ochii lui ca niște solzi, și sculându-se s-a botezat* (Fapte 9, 18). Mai ușor și mai cu răbdare! Împărăția lui Dumnezeu nu ajunge să se vadă îndată. Nici semănătorul care a semănat

ieri nu iese la seceriș astăzi. Iar Domnul a zis că și împărăția lui Dumnezeu crește în noi ca un bob de grâu. A ieșit, zice, semănătorul să semene, *și doarme, și se scoală noaptea și ziua, și sămânța răsare și crește cum nu știe el* (Mc. 4, 27). Așa trebuie să fiți și dumneavoastră. Adevărul nu e doar ca să fie cunoscut, ci ca o sămânță ce va să crească și să aducă roadă. Ați primit sămânța adevărului dumnezeiesc în țarina sufletului dumneavoastră. Acum fiți răbdător. Nu năzuiți să fiți îndată apostol și proroc. Lăsați sămânța să crească. Fiecare rugăciune a dumneavoastră încălzește această sămânță, fiecare lacrimă o adapă, fiecare suspin o trage în sus. Și sămânța odrăslește și crește, chiar dacă dumneavoastră nu o știți. Însă Hristos știe. Iar când va veni vremea secerișului, veți ști și dumneavoastră și vă veți veseli.

Scrisoarea a 206-a

PROFESORULUI BULGAR HRISTO I., DESPRE PACE ȘI DRAGOSTEA FRĂȚEASCĂ

Vă mulțumesc pentru felicitarea de Nașterea Domnului! Vă mulțumesc pentru urările și vorbele bune despre pace și dragoste frățească între bulgari și sârbi! Hristos i-a numit pe făcătorii de pace *fii ai lui Dumnezeu*. Făcători de pace sunt acei conducători ai popoarelor care discută acorduri de pace și le încheie. Făcători de pace sunt și acei oameni de afaceri și artiști care se întrunesc ca oamenii cu vecinii din alt stat și încheie acorduri de colaborare. Dar făcători de pace sunt și toți acei plugari și ciobani din Stara Planina și Șar Planina care cu dorințe și suspine fierbinți înalță în singurătate rugăciuni Celui Preaînalt pentru pace și bunăvoire între popoarele noastre. Fiți convins că dorințele, suspinele și rugăciunile lor – neștiute

și neauzite de către lume – sunt un mare factor în realizarea păcii. Poate hotărâtor. Cel ce a creat universul n-are nevoie nici de telegraf, nici de radio ca să audă toate șoaptele sufletelor omenești. El este negrăit de milostiv către poporul simplu și ia neîncetat seama la inima poporului. În Evanghelie se amintește în mai multe locuri cum I s-a făcut lui Hristos milă de popor. *Milă Mi-este de norodul acesta* (Mt. 15, 32). Altădată: *Iisus a văzut popor mult și I s-a făcut milă de ei, fiindcă erau ca oile fără păstor* (Mc. 6, 34). Și altădată iarăși: *Ieșind Iisus, a văzut norod mult, și I s-a făcut milă de ei și a tămăduit pe bolnavii lor* (Mt. 14, 14). De ce gândește și simte poporul simplu se ține seama într-o anumită măsură și pe pământ, iar în cer totdeauna. Între puternicii pământului se folosește fraza „a edifica politica pe simțămintele și dorințele poporului". Și Făcătorul cârmuiește destinele popoarelor pe o cale mai ușoară sau mai anevoioasă, potrivit binelui și credinței în bine ce se găsesc la acel popor. Încă mă mai mișcă o priveliște cu adevărat emoționantă pe care am văzut-o anul trecut în Samokova, în vechea biserică din Samokova. Un meșteșugar simplu ținea o lumânare aprinsă și privea țintă preoții bulgari și sârbi dinaintea altarului. După ce s-au încheiat rugăciunile și cuvântările, a vărsat lacrimi și a strigat: „Pace și dragoste frățească! Pace și dragoste frățească, să nu fim blestemați pe veci!" Pacea și dragostea frățească sunt năzuința de obște a poporului vostru și al nostru – acestui popor ortodox simplu, dar numărând milioane de oameni și drag lui Dumnezeu. Pe temeiul acestei năzuințe, acestui nobil simțământ al inimii poporului, acum, în zilele noastre, Pronia făurește o nouă soartă a popoarelor noastre. Toți indivizii care se împotrivesc acestei lucrări își pregătesc rușine și înjosire. Fiindcă tămâia pe care o ard în această vreme cele două popoare-surori pe jertfelnicul inimii lor nu mai este tămâia lui Cain (împotriva lui Abel), ci tămâia Sfântului Sava și a Sfântului Ioan din Rila.

Scrisoarea a 207-a

UNUI „IUBITOR DE ADEVĂR", DESPRE DUHURILE RELE

Spui că tu crezi în Dumnezeu, însă nu crezi nicicum în existența demonilor. Se povestește despre un oarecare străin care, ajungând în Egipt, a vrut cu orice preț să se scalde în râul Nil, ca să aibă o amintire. Localnicii i-au spus că în Nil sunt crocodili, deci să nu se ducă prea în larg. El însă n-a crezut în existența crocodililor, și-a bătut joc de atare „povești bătrânești" și, ca un bun înotător, s-a avântat în largul Nilului. Dintr-odată a scos capul un crocodil și cu dinții săi ca un fierăstrău l-a retezat pe înotător în două. Și astfel viteazul nenorocit în viață n-a crezut în existența crocodililor, iar în moarte n-a avut timp să se încredințeze de ea.

Tăgăduindu-i pe diavoli tăgăduiești și o mare parte din adevărul evanghelic. Tăgăduiești că diavolul L-a ispitit pe Hristos, și că Hristos a izgonit duhurile rele din oameni, și că El a sfărâmat stăpânirea demonilor asupra oamenilor. Fiindcă cel mai apropiat ucenic al Domnului, Sfântul Ioan, spune cu tărie că Hristos a venit în lume să nimicească stăpânirea diavolului asupra oamenilor, zicând: *Spre aceasta S-a arătat Fiul lui Dumnezeu, ca să strice lucrurile diavolului* (I In 3, 8).

Zis-a un mare poet: „Mai multe lucruri sunt în cer și pe pământ decât poate chiar să viseze omul" (Shakespeare).

Tu tăgăduiești diavolii nu fiindcă o vrei tu, ci fiindcă diavolul vrea așa. Ai făcut războiul? Orice armată întinde ambuscade și se ascunde cu îndemânare ca dușmanul să creadă că ea nu este. Pentru un general vestea cea mai îmbucurătoare este aceasta: dușmanul crede că nu există el, nu există nici armata lui. Cândva diavolul se arăta pe față oamenilor și prin frică îi prindea în mrejele sale. În timpurile noastre tactica lui

este de camuflaj; mulțumirea lui este ca oamenii să-l tăgăduiască și să creadă că el nu există. Mă tem însă că de nimeni nu este mai aproape diavolul decât de cel care susține că diavolul nu există. În această lume suntem ca pe un câmp de luptă, în război cu dușmanii văzuți și tăinuiți. Vai de noi dacă îi vom tăgădui pe dușmanii cei tăinuiți! La ce ne va folosi biruința asupra lupilor și ursilor dacă ne mușcă șarpele din iarbă?

Scrisoarea a 208-a

NEGUSTORULUI DE VINURI S., DESPRE FRATELE „NEFRATE"

Un frate ai, unul singur. Și acum te lepezi de el. „Nu-mi este frate, zici tu, ci nefrate!" Într-adevăr, mare fărădelege a săvârșit. A spart casa unui bătrân, pe bătrân l-a omorât și i-a luat banii. A fost judecat și osândit la moarte. Acum se află în închisoare și își așteaptă ceasul cel de pe urmă. Din închisoare ți-a scris rugându-te să-l ierți ca pe un frate, după moartea lui să te rogi pentru el și să-i faci parastase, și să-i muți trupul lângă cele ale părinților voștri. Tu însă ce-ai răspuns? Te scârbești de el, la scrisori nu-i răspunzi, în temniță nu te duci să-l vezi și nu-i mai rostești numele. „Mi-a pătat cinstea!", spui în auzul tuturor. O, iubitorule de cinste, oare nu vezi că și tu pătezi prin egoism ceea ce fratele tău a pătat prin fărădelege? Însă fratele tău se pocăiește pentru fărădelegea sa: pocăiește-te și tu pentru egoismul și trufia ta! Nu este vremea să te gândești la tine – și în ultimul rând la cinstea de care te bucuri în ochii oamenilor –, ci la fratele tău, care piere și care te roagă. Dacă cineva care se înecă în apă tulbure, zbătându-se în ghearele morții și lovind apa, stropește pe cel care stă pe mal, oare acela trebuie să se supere și să-i întoarcă spatele celui ce se înecă? Știi că Hristos a zis: *N-am venit să chem pe drepți, ci pe păcătoși* (Mt. 9, 13)? Fra-

tele tău a făcut rău, și pentru acel rău va face cunoștință în curând cu pedeapsa de la oameni – cea mai mare pe care oamenii o pot da. Și el nu se împotrivește pedepsei de la oameni. Se teme însă de pedeapsa lui Dumnezeu. De aceea se pocăiește înaintea lui Dumnezeu pentru păcatul său, și plânge în închisoare, și te conjură să vii la el ca să se ierte cu tine. El știe că nimeni pe pământ nu îl va ierta dacă tu ca frate nu îi dai iertăciune. El ar vrea să meargă pe lumea cealaltă iertat măcar de cineva. Și tu nu vrei să-l ierți. De ce? Din iubire de cinste! Să știi însă că pocăința lui nefățarnică poate prețui în ceruri mai mult decât dreptatea ta. Hristos l-a miluit pe tâlhar pe cruce. Cum vrei tu să te împărtășești, cum vrei să te unești cu Hristos când ești așa deosebit de Hristos în milostivire? Tu nici nu bănuiești cât de repede poate pocăința, aproape într-o clipă, să cureţe sufletul unui răufăcător. Nu demult un om a fost spânzurat în ţinutul nostru pentru o fărădelege. El s-a căit adânc și sincer, plângând și tânguindu-se pentru fapta sa rea. Atâta s-a rugat lui Dumnezeu în drum spre spânzurătoare și sub spânzurătoare, atâta se ruga de oamenii din jurul său strigând: „Iertaţi-mă, fraţilor, iertaţi-mă!", că toți plângeau în hohote. Săruta întruna mâna preotului și crucea, se ruga tremurând: „Părinte, roagă-te lui Dumnezeu să îmi dea iertare!" Cineva dintre cei de față ne povestea după aceea: „Simțeam că petrecem pe lumea cealaltă nu un răufăcător, ci un sfânt!" Astfel, lesne se poate schimba prin pocăință tot lăuntrul omului. Și fratele tău se schimbă în închisoare prin pocăință. Te rog și eu: mergi și ajută-i să se pocăiască până la capăt. Nu-l osândi pe cel osândit deja; nu-l disprețui pe cel ce se pocăiește. Fii milostiv față de fratele tău. Părinții tăi și ai lui îl așteaptă pe lumea cealaltă nu ca pe un tâlhar, ci ca pe fiul lor. Nu-i jigni pe părinții fratelui tău. Mergi să-ți cercetezi fratele în închisoare, ca și cum ai merge să-L cercetezi pe Hristos. Și Hristos te va cerceta cu darurile Sale cele bogate.

Pace ție și fratelui tău!

Scrisoarea a 209-a

FRATELUI I.S., DESPRE PLÂNSUL LUI HRISTOS

Într-adevăr, Domnul a plâns; și tu arăți un suflet milostiv stăruind asupra lacrimilor Lui. Aceste lacrimi au adus curățirea conștiinței multora, de aproape și de departe. Hristos a plâns pentru prietenii și neprietenii Săi. A plâns pentru Lazăr cel mort, a plâns și pentru Ierusalim, văzându-i nimicirea cea viitoare. *Iisus a plâns* (In 11, 36), scrie într-un loc, iar în altul: *și când S-a apropiat, văzând cetatea, a plâns pentru dânsa* (Lc. 19, 41). În amândouă împrejurările El a plâns pentru oameni. În amândouă împrejurările plânsul Lui a fost neobișnuit. Căci în vreme ce poporul plângea pentru Lazăr că a murit, Hristos a plâns nu pentru moartea lui Lazăr (căci iată, a venit ca să îl învie), ci din pricina tiraniei morții, care îi apăsa pe toți cei de față. Cum să-și piardă oamenii, cei zidiți după chipul Dumnezeului Celui viu, în a Cărui împărăție nu sunt morți, credința în viață și în puterea lui Dumnezeu asupra morții? Cum să ajungă robi atât de sărmani ai morții, crezând orbește în puterea, în atotputernicia ei? Și, văzându-i pe oameni supuși atât de necondiționat tiraniei morții, *Iisus a plâns.* Altădată Domnul a plâns pentru Ierusalim, cetatea sfântă, văzând în vedenia viitorului pe ea nimicită, iar pe fiii săi striviți și junghiați. De ce? Din pricina nedreptății omenești față de cei drepți, mai ales din cauza nedreptății omenești față de El, Dreptul drepților. Cum să roadă boala nedreptății în așa chip inima și sufletul oamenilor celor făcuți de Dreptul Dumnezeu? Și – *a plâns* Domnul. Într-o parte a plâns pentru cel mort, în altă parte pentru cei încă nenăscuți. Pe lângă acestea două, Apostolul Pavel dă mărturie și despre o a treia împrejurare, când Domnul a plâns amar

pentru tot neamul omenesc de la începutul până la săvârșirea vremurilor (v. Evr. 5, 7-9). Asta a fost în Grădina Ghetsimani, în lupta Lui cea grea, când *se făcuse sudoarea Lui ca picăturile de sânge ce picau pe pământ* (Lc. 22, 44).

Acestea trei au fost știute și însemnate în scris – dar cum a vărsat Domnul lacrimi pentru neamul omenesc în singurătate, în taină, în rugăciunile de noapte către Tatăl Său, lucrul acesta a rămas știut numai îngerilor din ceruri, care ca oști ale Împăratului lor stăteau de strajă în jurul Lui. În aceste trei împrejurări, ca și în altele, Domnul nu a plâns pentru Sine, ci pentru oameni. Preacuratele Lui lacrimi sunt jertfă pentru curățirea și mântuirea neamului omenesc, la fel ca sângele vărsat de El pe cruce. Amintindu-ne de sfintele lacrimi ale lui Iisus, să ne ajute Dumnezeu să devenim mai buni și mai apropiați de Hristos!

Pacea și binecuvântarea lui Hristos să fie cu tine!

Scrisoarea a 210-a

LUI N.P., ELEV DE ȘCOALĂ NORMALĂ, DESPRE OMUL NOU

Dorești să scoți împreună cu câțiva prieteni o revistă numită „Omul Nou". Ne chemi și pe noi să colaborăm. Cu bucurie am răspunde chemării tale, dar cu condiția ca mai întâi de toate să-l iei drept colaborator pe Apostolul Pavel. Căci nimeni nu are o învățătură mai bună despre omul nou, mai plină de putere decât el. De la el am primit și noi ceea ce știm despre acest subiect. Îți aducem la cunoștință numai câteva rânduri din această minunată învățătură a lui Pavel:

Către coloseni: *Iar acum lepădați-le și voi acelea toate: mânia, iuțimea, răutatea, hula, cuvântul de rușine din gu-*

ra voastră. Nu grăiți minciună unul către altul, dezbrăcându-vă de omul cel vechi dimpreună cu faptele lui și îmbrăcându-vă întru cel nou, care se înnoiește spre cunoștință după chipul Celui ce l-a zidit pe el... Deci, îmbrăcați-vă ca niște aleși ai lui Dumnezeu, sfinți și iubiți, întru milostivirile îndurărilor, întru bunătate, întru smerenie, întru blândețe, întru îndelunga-răbdare, suferindu-vă unul pe altul și iertând unul altuia: precum Hristos a iertat vouă, așa și voi. Iar peste toate acestea îmbrăcați-vă întru dragoste, care este legătura desăvârșirii (cap. 3).

Către efeseni: *Ca să lepădați felul de viață dinainte al omului celui vechi, care se strică după poftele înșelăciunii, și să vă înnoiți cu duhul minții voastre, și să vă îmbrăcați în omul cel nou, care după Dumnezeu a fost zidit întru dreptate și întru sfințenia adevărului* (cap. 4).

Către corinteni: *Oricare este întru Hristos, făptură nouă este. Cele vechi au trecut; iată, toate s-au făcut noi* (II Cor. 5, 17).

Mai sunt multe altele asemănătoare, însă ajung și acestea. Iar toate aceste spuse apostolice se potrivesc cu spusele lui Hristos: *De nu se va naște cineva de Sus, nu va putea vedea împărăția lui Dumnezeu* (In 3, 3). Când Ioasaf, fiu de împărat indian, l-a întrebat pe dascălul său, bătrânul Varlaam, câți ani are acesta, a căpătat răspunsul: „Patruzeci și cinci." Mirat, fiul de împărat a spus că i-ar fi dat șaptezeci împliniți – la care bătrânul i-a răspuns că au dreptate amândoi, adăugând: „Dar eu nu iau defel în socoteală vremea pe care am petrecut-o în deșertăciunea lumească, fiindcă nu pot să socot anii de moarte drept ani de viață." Iată ce este omul nou și ce trebuie să propovăduiască „Omul" vostru „Nou".

Așadar, omul nou este cel ce se schimbă dinăuntru, din temelie, din miezul inimii, și apoi le ajută prin aceasta – și numai prin aceasta – și altora să se schimbe și să se înnoiască. Fără cunoașterea adevărului și fără calea dreptății lui Dum-

nezeu acest scop nu se lasă atins. Este limpede că într-un trup cu totul îmbătrânit poate trăi un om nou și, dimpotrivă, într-un trup cu totul tânăr poate trăi un om bătrân. A socoti ce este vechi și ce e nou după mișcarea soarelui, nu după înnoirea sufletului prin adevărul și dreptatea lui Dumnezeu, înseamnă a nu-l iubi pe Apostolul Pavel și nici învățătura lui, singura adevărată, despre omul cel nou.

Scrisoarea a 211-a

UNUI OM CU RÂVNĂ PENTRU CREDINȚĂ, DESPRE CEI MAI SĂRACI OAMENI

Sufli foc și pară împotriva ateilor. Te minunezi cum îi rabdă statul, de vreme ce ei sunt otravă pentru stat. „De ce nu-i nimicește sau nu îi internează pe o insulă, să nu otrăvească poporul?" Recunosc că ateii sunt o mare vătămare pentru un suflet șovăitor; otrăvitori, care se otrăvesc mai întâi pe ei înșiși, apoi pe alții. Se povestește despre un englez că a căzut în pierzătorul năravul fumatului de opiu. Cât timp lua otrava singur, acasă, nu și-a putut da seama cum arată un om beat de opiu – însă când a intrat într-un local chinezesc și a văzut cum oamenii, beți de opiu, zac pe lavițe și pe podea cu ochii dați peste cap, vlăguiți, galbeni la față, fără cunoștință, s-a îngrozit până într-atât că s-a lăsat pe loc de opiu și n-a mai luat niciodată drogul. La fel în privința oricărui om cu capul pe umeri: când aude ce spune ateul și ce viață deșartă duce, trebuie să se îngrozească duhovnicește și să alunge de la sine toate gândurile atee. Așadar, iată cum ateul, care pentru unii este sminteală, altora le întărește credința în Dumnezeu. Unii oameni caută lumina fiindcă știu binefacerile luminii, alții o caută fiindcă se tem de întuneric. De altfel, trebuie să ne gândim la atei în primul rând

ca la niște oameni, ca la cei mai săraci dintre fiii oamenilor, ca la niște otrăviți și nu numai ca la niște otrăvitori. Iar că ei sunt cei mai săraci dintre fiii oamenilor este un lucru evident – căci dacă alți oameni săraci n-au pâine, nici haine, nici pământ, nici sănătate, aceștia Îl au totuși în inimă pe Dumnezeu, Dătătorul tuturor darurilor, și au nădejde în Dumnezeu, Făcătorul lor. Iar nenorociții de atei nici asta n-o au. Ei n-au acea avuție, cea mai mare dintre toate, pe care trebuie și pot s-o aibă toți oamenii: nu-L au pe Dumnezeu. Ca atare, trebuie să avem față de atei milă, nu ură. Dacă ei s-au făcut deșerți și ieftini, să ne amintim și noi de prețul scump cu care am fost răscumpărați. *Fiindcă Hristos pentru cei necredincioși a murit*, spune apostolul (Rom. 5, 6). Așadar, având în vedere jertfa pe care a făcut-o Hristos și pentru atei, să ne fie milă de ei ca de niște morți și să ne rugăm Învietorului să învie sufletele lor întru credință. Dacă ateii înrâuresc în rău pe unii credincioși șovăitori, și credincioșii au, la rândul lor, înrâurire asupra ateilor. Sub această înrâurire a credincioșilor, sub înrâurirea pildei lor, a sfaturilor și rugăciunilor și dragostei lor, mulți, mulți atei s-au întors la credință cum s-ar întoarce niște morți la viață; s-au pocăit cu amar pentru ateismul lor de mai înainte și au devenit creștini adevărați. Ateismul lor dinainte le este acum chiar de oarecare folos, fiindcă le slujește spre mustrare de sine, spre rușine, ca un bold care îi abate de la nebuniile trecutului și-i mână înainte, spre credința lui Dumnezeu. După câte știu eu, puțini sunt oamenii care să fi rămas până la moarte atei împietriți și în care să nu fi strălucit nicicând lumina credinței în Dumnezeu. De altfel, acești sărmani sunt oare oameni normali? David spune: *Zis-a nebunul întru inima sa: nu este Dumnezeu!* Iar cel mai mare fizician american în viață, Millikan, prietenul profesorului Pupin, declară: „N-am întâlnit niciodată în viață vreun om cu mintea sănătoasă ca să nege existența lui Dumnezeu."

Milă și pace ție de la Dumnezeu!

Scrisoarea a 212-a

Președintelui George P., despre cuvintele: „Doamne, miluiește!"

Vrei să știi precis întrebuințarea și puterea acestor cuvinte? Rostește cuvintele acestea atât la singular, cât și la plural. Strigă ca orbul Bartimeu: *Doamne, miluiește-mă!* Dar strigă și ca cei zece leproși: *Doamne, miluiește-ne!* Roagă-te pentru tine, roagă-te și pentru toți oamenii.

Rogu-mă Ție, Doamne, pentru mine, cel născut întru neputință: Doamne, miluiește-mă! Și pentru toți oamenii născuți întru neputință: Doamne, miluiește-ne!

Amăgitu-m-a lumea și am călcat legea Ta cea de viață făcătoare: Doamne, miluiește-mă! Și pentru toți cei ce au călcat legea Ta cea de viață făcătoare: Doamne, miluiește-ne!

Încă o zi sau două voi mai fi oaspetele Tău în această lume, după care ca umbra mă voi duce și mă voi număra între răposați: Doamne, miluiește-mă! Și pentru toți cei adormiți întru credință rogu-mă Ție: Doamne, miluiește-ne!

Doamne, miluiește-i pe cei ce sunt la putere, de trei ori mă rog Ție, fiindcă sunt în primejdie să ajungă oameni ai silniciei!

Doamne, miluiește-i pe cei ce sunt întru bogăție, de trei ori mă rog Ție, fiindcă sunt în primejdie să ajungă desfrânați!

Doamne, miluiește-i pe săraci și pe orfani, de trei ori mă rog Ție, fiindcă sunt în primejdie să cadă în deznădejde!

Doamne, miluiește-i pe cei ce au știință lumească, de trei ori mă rog Ție, fiindcă sunt în primejdie să-și facă dumnezei din sine, iar de Tine să uite!

Și de îți va veni în minte când te rogi tu vreuna dintre ființele omenești, fie ea dintre răposați sau dintre cei

vii sau dintre cei nenăscuți încă, să spui îndată: Doamne, miluiește!

Și de îți va veni în minte un om vrăjmaș al tău, spune: Doamne, miluiește!

Iar ce putere e în cuvintele acestea îți va spune când vă veți întâlni orbul Bartimeu: „Orb am fost, și am văzut!"

Îți vor spune leproșii: „Leproși am fost și ne-am curățit!"

Îți vor spune îndrăciții: „Nebuni am fost și ne-am înțelepțit!"

Îți vor spune slăbănogii: „Bolnavi am fost și ne-am însănătoșit!"

Îți vor spune morții: „Morți am fost și am înviat!"

Îți vor spune apostolii: „Furtună a fost și s-a potolit!"

Îți va spune păcătoasa care s-a pocăit: „Am păcătuit și am primit iertare!"

Îți va spune tâlharul de pe cruce: „Răufăcător am fost și am intrat cel dintâi în Rai!"

Scrisoarea a 213-a

MUNCITORULUI MATE S., DESPRE FRĂȚIA DINTRE OAMENI

Scrii cât de greu îi este lumii, și nici ea nu știe de la ce. Dacă lumea nu știe, Biserica lui Dumnezeu știe. Lumii îi este greu din pricina nefrăției dintre oameni. A fost uitată înrudirea dintre oameni și dintre popoare, și oamenii se poartă cu ceilalți ca și cu niște străini. Cuvintele „concetățean", „colaborator", „tovarăș" înlocuiesc cuvintele „frate" și „frăție". În Rusia, unde oamenii se numeau între ei „frate" mai mult decât oriunde în lume, se numesc acum între ei „tovarășe". Și oamenii văd în asta un progres, nu un regres. Progres ar fi să se descopere

o și mai mare înrudire între oameni decât au găsit strămoșii noștri, și ca pe temeiul mai apropiatei înrudiri să se clădească o mai apropiată unire a oamenilor. Însă dacă bătrânii noștri se numeau „frați", iar noi ne numim „tovarăși", acesta este un progres în despărțirea și îndepărtarea dintre oameni, nu în apropiere și în unire. Hristos a zis: *Voi toți frați sunteți* (Mt. 23, 8). Sunteți frați întrucât aveți un singur Tată, Care este în ceruri, și veți fi și veți rămâne frați atâta timp – și doar atâta timp – cât veți recunoaște un singur Tată al vostru. Căci frăția depinde de tată. Dacă nu este același tată, nici nu începe vorbă de frăție. Când este tăgăduit Tatăl Cel de obște al oamenilor, este inevitabil tăgăduită și frățietatea dintre oameni. În acest fel se trece de la frăție la tovărășie, la care oamenii nu au cum să rămână, ci trebuie neapărat să treacă în continuare la dezunire și înstrăinare. „Tovarăș" înseamnă străin, tovarăș întâmplător de drum și om cu care te întâlnești din întâmplare, nicidecum frate. Înainte de vânzare Domnul l-a numit pe Iuda: *Tovarășe*[1]! Iar pe ceilalți ucenici Domnul i-a numit după învierea Sa „fii". *Fiilor!* – le-a strigat El pe malul lacului Ghenizaret.

Așadar, oamenilor le este greu din pricina nefrăției și nu de la altceva. Omul s-a înstrăinat de aproapele său și nu poate să îl numească „frate". Omul s-a însingurat. Omul s-a simțit ca un orfan fără rude – fără rude în cer, prin urmare și pe pământ. Frații înstrăinați își împart bunurile pământești fără să termine vreodată de împărțit. Țarina fraților învrăjbiți nu este niciodată împărțită așa cum trebuie. Un progres ar fi reînnoirea frăției dintre oameni. Iar la asta se poate ajunge numai prin recunoașterea unui singur Tată de către toți. Tatăl Ceresc așteaptă asta de la copiii Săi. El S-ar putea plânge astăzi ca și odinioară: *Fii am născut și am crescut, iar ei*

[1] Cuvântul *drug* poate însemna în sârbă atât „prieten", cât și „tovarăș", sens care corespunde mai bine cu nuanța din context, pe care o întărește și asemănarea fonetică dintre *drug* cu înțelesurile de mai sus și *drugi* cu înțelesul de „altul" (*n.tr.*).

s-au lepădat de Mine (Is. 1, 2). Fericiți cei care nu s-au lepădat! Ei nu se vor simți niciodată orfani însinguraţi și părăsiți, lipsiți de Tată și de numeroși frați! Fericiți sunt ei, fiindcă vor cunoaște și o înrudire mai înaltă a oamenilor lui Dumnezeu – înrudire mai mare decât frăția! Vor cunoaște *unirea* în Hristos, care a fost făgăduită ucenicilor lui Hristos. Această înrudire mai înaltă este unire asemenea unirii dumnezeiești din Sfânta Treime – unire nedespărțită și neamestecată. *Ca să fie una precum și Noi* (In 17, 11). Asta e ultima dorință a lui Hristos. Asta o spune Tatălui Fiul lui Dumnezeu prin Duhul Sfânt. Și asta este cea mai înaltă înrudire dintre oameni, cea mai înaltă desăvârșire. Aceasta e ultima țintă, și numai dacă merg către această țintă pot oamenii să știe că merg înainte și pot spune, fără minciună și îndoială, înaltele cuvinte: *napred* („înainte") și *napredak* („progres").

Pace ție și binecuvântare de la Dumnezeu!

Scrisoarea a 214-a

Frăției Sfinților Apostoli, despre schimbarea hramului

La voi era cândva o biserică a Sfinților Doctori fără de arginți. Cu timpul biserica a căzut în ruină și au rămas din ea numai temeliile. Pe temeliile acestea poporul aprinde lumânări la praznice, iar în ziua pomenirii Sfinților Doctori fără de arginți se adună multă lume la rugăciune. În rest, oamenii se slujesc de o mănăstire mai depărtată. Acum unul dintre cetățenii avuți din partea locului și-a arătat dorința de a ridica pe vechile temelii o nouă biserică, dar numai dacă i se îngăduie să o închine Sfântului Ilie. Întrebați dacă se poate îngădui așa ceva. Eu cred că ar fi un lucru cu totul nechibzuit. Nici poporu-

lui n-o să-i placă. Poporul va veni și pe viitor la biserică pentru Sfinții Doctori, la fel cum a venit până acum; se va ruga acestor sfinți, la fel cum s-a rugat până acum. Acel concetățean al vostru n-are nici un fel de pricini temeinice ca să schimbe hramul bisericii. Singurele lui pricini sunt: prima, că se numește el Ilie, a doua, i se pare lui că Sfântul Ilie este mai mare sfânt decât Sfinții Doctori. Prima pricină ar face ca oamenii să creadă că omul și-a ridicat luișI biserică, nu Sfântului Ilie. Iar a doua pricină Îl jignește pe Dumnezeu, Tatăl tuturor sfinților. Fiindcă Dumnezeu *iubește pe cei ce Îl iubesc*, adică pe toți sfinții Săi, cum își iubește un părinte copiii. Cine-i jignește pe copii îl jignește și pe părinte. Sfinții Doctori fără de arginți sunt sfinți foarte mari. Prin ei Dumnezeu a arătat puterea și mila Sa în lume la fel ca și prin Sfântul Ilie. Nu degeaba și-au închinat Sfinților Doctori biserica strămoșii voștri. Negreșit au avut temei puternic pentru asta. Iar strămoșii trebuie cinstiți. Cel mai bun lucru pe care l-ar putea face concetățeanul vostru avut ar fi să refacă biserica Sfinților Doctori în același loc, pe aceleași temelii. Dacă nu, poate să ridice biserică Sfântului Ilie, dar nu în acel loc, ci altundeva, unde i se vor da încuviințare și binecuvântare să o facă. Altminteri, dacă și-ar înfăptui planul său de acum s-ar stârni între oameni nedumerire în privința lucrării sfântului. S-a întâmplat demult în Cehia – când era încă țară ortodoxă – ca cneaghina Dragomira, mama Sfântului Vațlav, să o ucidă pe Ludmila, bunica aceluiași sfânt rege. La mormântul Ludmilei au început îndată să se arate minuni multe, și poporul a început să dea năvală acolo. Cneaghina Dragomira s-a temut de mânia poporului și a născocit următoarea viclenie: pe mormântul Sfintei Ludmila a ridicat biserică unui sfânt arhanghel, ca poporul să pună minunile arătate pe seama sfântului arhanghel, nu pe seama Ludmilei. Aceasta nu i-a ajutat însă cu nimic. Poporul a venit și în continuare la mormântul Sfintei Ludmila și punea toate minunile pe seama ei, nu pe seama arhanghelu-

lui. Să nu se întâmple asta şi la voi: să închinaţi biserica Sfântului Ilie, iar poporul să continue a se ruga Sfinţilor Doctori şi să aştepte ajutor de la ei! Sau, şi mai rău, să nu vă împărţiţi din pricina sfinţilor ca oarecând corintenii, care se certau, unii dintre ei zicând: *Eu sunt al lui Pavel*, iar alţii: *Eu sunt al lui Apolo* (I Cor. 3, 4). Să nu se întâmple asta şi între voi!

Pace vouă şi bucurie de la Domnul!

Scrisoarea a 215-a

Ţăranului Manoilo I., despre cuvintele: *Celui ce are i se va da*

Te miră cuvintele Mântuitorului: *Celui ce are i se va da şi îi va prisosi, iar celui ce n-are şi ceea ce are se va lua de la dânsul* (Mt. 13, 12). „Oare este drept, întrebi tu, să se dea bogaţilor, care au, şi să se ia de la săraci şi puţinul pe care-l au?" Aşa gândeşti tu, mânat de duhul acestor vremuri nefaste când problemele materiale au pus în umbră problemele de primă însemnătate ale vieţii omeneşti pe pământ, ale rostului şi scopului ei. Dacă ar fi vorba de bunurile acestei lumi, într-adevăr, nu ar fi drept să se ia de la sărac şi să se dea la bogat. Aceasta s-ar împotrivi altor spuse ale lui Hristos: *Celui ce-ţi cere, dă-i.* S-ar împotrivi şi pildei despre bogat şi Lazăr. Iată, de la bogatul nemilostiv s-a luat totul, şi totul a fost dat săracului Lazăr – în Împărăţia cerurilor. Aşadar, nu se poate ca Mântuitorul să fi vorbit aici de avuţia materială. Chiar dacă se întâmplă ca din punct de vedere material un bogat să se îmbogăţească din ce în ce mai mult, iar un sărac să sărăcească din ce în ce mai mult în această lume, acest fapt este doar un simbol a ceea ce se întâmplă în domeniul realităţilor duhovniceşti. Adevăratul înţeles al acestor spuse devine limpede când le citim pe cele dinaintea lor

– iar înaintea lor se află pilda despre semănător și sămânță și cea despre lumina care nu se poate ascunde (v. Lc. 8, 16). Lumina este adevărul. Cel care a simțit dulceața adevărului ca dar al lui Dumnezeu, și năzuiește și se ostenește să aibă tot mai mult din el, aceluia i se va da, și îi va prisosi lui, ca să poată arăta adevărul și altora. Sfânta Varvara nu a avut dascăl, dar a avut năzuință după adevăr și suflet pregătit să primească adevărul; de aceea, Dumnezeu i-a descoperit bogăția adevărului. Unii eretici din zilele noastre au strâns în pumn numai o mică parte din adevărul lui Hristos, în timp ce plinătatea adevărului, pe care o poartă Biserica Ortodoxă, au lepădat-o. Precum sluga cu un singur talant, și aceștia au îngropat părticica luată din adevăr și o păzesc cu râvnă de înmulțire. De aceea, li se va lua și acea părticică din adevăr și va fi înapoiată celui de la care au luat-o. Ei cred că au tot adevărul lui Hristos.

Evangheliștii se explică și se completează unul pe celălalt. În cazul de față, Luca pe Matei. La Luca scrie: *și celui ce n-are i se va lua și ce i se pare că are* (Lc. 8, 18). Numeroși filosofi încrezuți în mintea lor nu au adevărul, însă doar *cred* că-l au. Nici nu se ostenesc să afle și să primească adevărul, care este numai de la Hristos. De aceea, părutul lor adevăr va fi lepădat și nu va da roadă, iar darul lui Dumnezeu, pe care ei l-au cheltuit în pierzătoare trufie împotriva Făcătorului lor, va fi luat înapoi de Dăruitorul tuturor darurilor și dat altuia, care va avea mai multă frică și râvnă și credință și dragoste. „Așa facem și noi, spune Sfântul Ioan Gură de Aur. Când vom vedea că cineva ne ascultă cu împrăștiere și a rămas nepăsător față de toate încercările noastre de a-l îndupleca, până la urmă încetăm să îi mai vorbim, căci dacă stăruim nu facem decât să sporim nepăsarea lor." Atunci ne întoarcem și îmbiem cuvântul adevărului celor ce au mai multă dorință să-l asculte. Dumnezeu Se poartă ca un gospodar, care seamănă sămânța sa și lângă drum, și pe stâncă, și în mărăcini, și în pă-

mânt bun, iar când vede ce se întâmplă în primele trei cazuri cu sămânța pe care a semănat-o se îngrijește doar de pământul bun. Cu cât dă o țarină rod mai mult, cu atât mai grijuliu o lucrează gospodarul, însămânțând-o mereu. Iar pământul de lângă drum și pietros, și mărăcinos este treptat părăsit de gospodar, dacă acesta vede că nu-i aduce nici un rod. Iar sămânța pe care o semănase acolo mai înainte o ia și o seamănă în pământ roditor.

Deci spusele cu pricina privesc cuvântul lui Dumnezeu, pe care Hristos l-a semănat în întreaga lume. De la cel ce leapădă sau întrebuințează rău cuvântul lui Dumnezeu acesta se ia și se adaugă din plin celui care deja îl are și care se bucură că îl are din ce în ce mai mult.

Pace ție și bucurie de la Domnul!

Scrisoarea a 216-a

Domnului Stevan I., despre măsura pentru măsură

V-ați supărat pe unul dintre puternicii zilei fiindcă n-a vrut să vă primească atunci când v-ați dus la el. Și mai mult v-a supărat însă pretextul lui. Când v-ați înfățișat slugii lui, aceasta a urcat la etaj, s-a întors și v-a comunicat: „Domnul nu este acasă." Iar dumneavoastră v-ați convins că era acasă. În supărarea dumneavoastră întrebați cum poate un asemenea domn de vază să mintă. Ei bine, vedeți că poate! Precum fumul, minciuna se furișează în palate la fel ca în colibe. Dar v-ați gândit cumva dacă nu sunteți însivă vinovat pentru minciuna domnului cu pricina? Nu v-ați purtat și dumneavoastră la fel cu altcineva? Oare n-ați anunțat din casă că nu sunteți acasă vreunui om venit în vizită sau cu vreo rugăminte? Dacă într-adevăr nu ați fă-

cut așa ceva, minciuna acelui om sus-pus cade pe capul lui; dacă ați făcut, minciuna lui este pedeapsă pentru minciuna dumneavoastră. Măsură pentru măsură. *Cu ce măsură măsurați, cu aceea se va măsura vouă*, a spus Dumnezeu. Asta se spune și în pilda despre sluga nemilostivă (v. Mt. 18). Așa s-a întâmplat și cu un înalt funcționar gubernial rus în vremea Sfântului Serafim de Sarov. Acesta a venit în mănăstirea Cuviosului Părinte Serafim cu dorința de a-l vedea pe acel om al lui Dumnezeu și de a cere de la el sfat. Când a bătut la ușa chiliei lui Serafim, starețul i-a răspuns dinăuntru: „Nu sunt acasă! Nu sunt acasă!" Funcționarul s-a mirat, a stat puțin și apoi a bătut din nou, prezentându-se – dar a primit din nou același răspuns: „Nu sunt acasă! Nu sunt acasă!" Uluit, funcționarul n-a mai bătut, ci a așteptat tăcut înaintea ușii. În cele din urmă, bătrânul a deschis ușa și s-a arătat în prag. Atunci funcționarul, plin de mânie, i-a zis:

– Părinte, am fost la dumneavoastră de cinci ori, însă nu m-ați învrednicit de primire, nici de binecuvântare!

La care străvăzătorul bătrân i-a dat răspuns:

– M-am purtat cum vă purtați și dumneavoastră adeseori cu cei care vă vizitează. Când cineva se roagă să fie primit la dumneavoastră, slugile îi răspund:

– Domnul nu e acasă, nu e!

Astfel, prin acea lecție dureroasă, bătrânul a vrut să îl învețe minte pe domnul cu pricina. Măsură pentru măsură. Aceasta e o regulă de care omul poate scăpa numai prin pocăință. Dacă omul se pocăiește pentru păcatul făcut față de alții, nici alții nu repetă același păcat față de el.

Pace ție și bucurie de la Domnul!

Scrisoarea a 217-a

UNEI DOAMNE AVUTE, DESPRE UN LUCRĂTOR ŞOMER

În vecinătatea dumneavoastră locuieşte un muncitor „vrednic, cinstit, cumpătat" – după propriile dumneavoastră spuse –, dar care este acum şomer şi prin urmare lipsit de pâine. Întrebaţi dacă poate primi ajutor de aici, din Ohrida. Poate – probabil va primi. Ohrida îi va ajuta cu frumuseţea ei. Dar de ce nu-i ajutaţi dumneavoastră cu bogăţia pe care o aveţi? Vi se dă un minunat prilej de a-l hrăni pe cel flămând şi a împlini astfel porunca evanghelică. De ce lăsaţi acest minunat prilej altuia şi îmbiaţi pe altul cu mântuirea sufletului, cu care vă îmbie Dumnezeu pe dumneavoastră? Omul acela se află la o mie de kilometri depărtare de Ohrida, iar de la casa dumneavoastră până la el nu sunt nici o sută de metri. „Mă agasează venind şi cerând", spuneţi. Credeţi-mă, şi pe Dumnezeu Îl agasează să-i rabde pe bogătaşii care doar primesc fără să dea nimic. Iar pe sărmanul acela îl rod şi necazul, şi ruşinea – care este mai chinuitoare decât necazul – că e silit să vină la poarta altuia şi să ceară. Oare nu citim în fiecare zi *Tatăl nostru* şi nu cerem de la Tatăl Ceresc pâinea *noastră*? Dar unii dintre noi, primind, zic: „pâinea *mea*"! Oare acesta este creştinism? Oare Hristos pentru această amăgire a noastră a suferit chinuri pe cruce? Nu, nu, nicidecum! În sudoarea de sânge, El a gândit şi a spus că precum Tatăl Ceresc este Tatăl nostru, al tuturor, aşa şi pâinea Lui este pâinea noastră, a tuturor. Aşadar, când un flămând se roagă să i se dea pâine, el se roagă să i se dea dreptul său creştinesc. Şi când bogătaşul dă, dă din creştinească îndatorire. Căci a-l ajuta pe sărac este o poruncă a lui Dumnezeu la fel de strictă ca şi porunca: *Să nu ucizi!* De altfel, şi experienţa ne învaţă că mai bine este să dai când cel flămând te roagă pentru dreptul său

decât să aştepţi să înceapă a-şi lua dreptul cu sila. Neîmplinirea *datoriei* de o parte atrage luarea cu sila a *dreptului* de cealaltă.

Aşadar, cugetaţi la spusele Domnului: *Tatăl nostru* şi *pâinea noastră*. Şi când veţi cunoaşte toată adâncimea şi puterea acestor cuvinte, lesne veţi mântui atât sufletul dumneavoastră, cât şi viaţa „vrednicului, cinstitului şi cumpătatului", însă flămândului dumneavoastră vecin.

Scrisoarea a 218-a

FUNCŢIONARULUI K.P., DESPRE CUNOAŞTEREA LUI HRISTOS

V-aţi bucurat mult că fiul dumneavoastră a terminat şcoli înalte în străinătate, a luat diploma cu distincţie ca cel dintâi dintre cei dintâi. Numai că acum aţi simţit împreună cu soţia o mică durere, ca de la împunsătura unui ac, când el, fiul dumneavoastră, învăţat şi preaînvăţat, a râs cu josnicie de ziua *slavei* dumneavoastră. N-a zis nimic, atâta doar că a râs când dumneavoastră aprindeaţi lumânarea de *slavă*, a ieşit din casă şi s-a întors numai după *slavă*. Împreună cu soţia aţi văzut totul şi aţi simţit o durere în inimă. N-a zis nimic, atâta doar că a râs – dar acel râs al lui v-a descoperit pustietatea din inima fiului dumneavoastră. Şi de atunci vi se descoperă din ce în ce mai mult faptul că sufletul lui nu are centru duhovnicesc şi ax moral. Şi vă temeţi să-i vorbiţi despre acest lucru, fiindcă simţiţi că vă disprețuieşte întrucâtva şi respinge toate regulile dumneavoastră de viaţă şi de purtare. De aceea, doriţi să îi scriu eu. Iată, răspund dorinţei dumneavoastră şi îi scriu:

Tinere, îngăduie-mi să-ţi povestesc ceva. Doi buni prieteni s-au despărţit şi au mers să trăiască în două oraşe deosebite şi îndepărtate. După mult timp s-au întâlnit din nou.

Dar unul dintre ei nu voia nicidecum să creadă spusele prietenului său, ci a început să își rostească plin de îngâmfare părerea și asupra celuilalt oraș, în care nu fusese niciodată. Firește că aceasta l-a îndurerat până în adâncul sufletului pe prietenul lui și acesta a tăcut. La fel cu tine și cu părinții tăi. Tu ai trăit într-un oarecare Oraș al Cunoașterii, iar ei în Orașul Bunătății. Acum tu le povestești ceea ce ai trăit în Orașul Cunoașterii, iar ei te ascultă și cred spuselor tale – dar când povestesc ei ceea ce au trăit în Orașul Bunătății, tu râzi cu dispreț și îi învinuiești de minciună. Oare științific este să faci așa – să ții experiența ta drept adevăr, iar pe a celorlalți drept minciună? Bună este cunoașterea ta, însă bunătatea este mai bună decât cunoașterea. Părinții tăi au ceea ce este mai bun. De la străini ai învățat cunoașterea, acum învață de la părinți bunătatea. Îmbină cunoașterea cu bunătatea, însă în așa fel ca bunătatea să domnească asupra cunoașterii și să îndrume cunoașterea. Mai presus de orice cunoaștere tehnică stă, la o mult mai înaltă treaptă de însemnătate, cunoașterea învățăturii lui Hristos, în care este cea mai înaltă bunătate, care se cheamă dragoste, și cea mai înaltă cunoaștere, care se cheamă înțelepciune. Iată ce spune apostolul: *Toate le socotesc a fi pagubă față de covârșirea cunoștinței lui Hristos Iisus, Domnul meu* (Filip. 3, 8). Cu cât este mai mare cunoașterea lumească, dacă îi lipsește această sfântă cunoaștere paguba este cu atât mai mare. Și cu cât este mai mare bogăția pământească, dacă îi lipsește această bogăție cerească, iarăși paguba este cu atât mai mare. Fiindcă numai Hristos poate să îl păzească pe marele cunoscător de reaua întrebuințare a cunoașterii și pe marele bogătaș de reaua întrebuințare a bogăției. Adu-ți aminte de celebrul savant care a spus: „Toată cunoașterea mea este față de neștiința mea ca o picătură de mare față de ocean", și fii și tu modest. Și sărută mâna părinților, *ca să-ți fie ție bine și să trăiești mult pe pământ.*

Scrisoarea a 219-a

Vânzătorului de ziare Iovan, despre chinurile vieții

Să nu cazi cu duhul. Să nu te gândești la rău. Făcătorul tău este aproape de tine. Atotvăzătorul vede. Atotmilostivul Se va milostivi. Și acum este milostiv față de tine, cu toate că ești bolnav și abătut. El pune la încercare vitejia ta. Pune la încercare credința și nădejdea ta. *Bate tot fiul pe care îl primește* (Evr. 12, 6-7), spune apostolul, care și el a fost mult bătut, după cum însuși povestește: *De la iudei de cinci ori câte patruzeci fără una am primit; de trei ori cu toiege am fost bătut, o dată cu pietre am fost împroșcat, de trei ori s-a sfărâmat corabia cu mine* (II Cor. 11, 24). Toate aceste chinuri le-a primit Pavel de la oameni, însă Îl lăuda pe Dumnezeu, ca și cum le-ar fi primit de la Dumnezeu Însuși. Și niciodată nu s-a plâns de oamenii care îl chinuiau, ci, deși chinuit și prigonit, necontenit îi îmbărbăta pe ceilalți creștini grăind: *Bucurați-vă, și iarăși zic: bucurați-vă!* Vei spune: „Eu nu sunt Apostolul Pavel!" Știu că nu ești, însă ești creștin, și ești fiu duhovnicesc al Apostolului Pavel, căci noi toți suntem fii duhovnicești ai tuturor apostolilor, care sunt părinții noștri duhovnicești. Crezi că astăzi nu sunt creștini care suferă chinurile cu bucurie? Iată, în Rusia se repetă povestea pătimirilor apostolice. Ajung la noi numeroase glasuri care arată cum creștinii din Rusia îndură chinurile cu bucurie. Sunt și între noi creștini care îndură chinurile vieții cu apostolică bucurie. Ei nu arată asta lumii, nici nu scriu despre asta în ziare. O vestesc în șoaptă duhovnicilor și se roagă lui Dumnezeu pentru chinuitorii lor. Gerul suferinței nu nimicește căldura nădejdii lor. Ce om nu crede în timpul iernii crunte că o să vină primăvara? Omul lipsit de minte. Omul lipsit de experiență. Crunta iarnă ar fi de două ori mai cruntă fără așteptarea primăverii. Și

vieții tale îi va trimite Făcătorul tău primăvară după zilele mohorâte de acum. Și te vei bucura, și te vei veseli. Și te vei supăra pe tine însuți fiindcă te-ai clătinat cândva în credință și în nădejde. De aceea, nu te clătina. La rău nu te gândi. Făcătorul tău este aproape de tine. Iarna a trecut și primăvara este la ușă.

Pace ție și binecuvântare de la Domnul!

Scrisoarea a 220-a

Preotului Avram I., despre primirea și neprimirea lui Hristos

Unii Îl primesc, alții nu Îl primesc. Vă miră acest lucru, cinstite părinte. El ar putea să se impună în așa fel ca toți să Îl primească – dar atunci cu ce s-ar deosebi de cezarii romani și de tiranii contemporani? Silnicia și tirania distrug personalitatea omenească. Iar El nu a venit ca să nimicească ceea ce este în El și în orice om lucrul cel mai de preț. El n-a dorit să supună cu forța voinței Sale orice voință, ci prin bunătate să-i câștige pe toți oamenii pentru Împărăția Sa. El S-a arătat ca păstor, ca un păstor deosebit, ce nu gonește cu bâta oile în staulul Său, ci merge înaintea oilor și le cheamă. *Oile Mele*, zice, *glasul Meu ascultă și vin după Mine.* Iar oile ce nu ascultă de glasul Lui se întorc înapoi ori se abat din cale și pribegesc pe cărări greșite. Nici atunci n-au vrut toți oamenii să meargă în urma Lui, nici acum nu vor toți. Despre împărțire arată Evangheliștii: *și norodele Îl căutau, și au venit până la Dânsul, și Îl țineau pe El ca să nu Se ducă de la dânșii* (Lc. 4, 42). Asta s-a întâmplat într-un loc, iar în alt loc dimpotrivă: *și L-a rugat pe Dânsul tot norodul ținutului gadarenilor să Se ducă de la dânșii* (Lc. 8, 37). Acolo El izbăvise un om îndrăcit cu prețul porcilor lor, iar lor le părea mai rău de porci decât de om.

Așa a fost atunci. Așa e și acum. Oamenii sunt împărțiți prin El de-a dreapta și de-a stânga, în două tabere: în cei ce prețuiesc omul mai mult decât orice dobitoace și avuție, și în cei ce își prețuiesc porcii mai mult decât pe oameni. Cei dintâi ascultă de glasul Lui ca de glasul păstorului lor și îl țin, ca să nu se depărteze de la ei. Ceilalți nu Îl ascultă, nu merg în urma Lui și Îl alungă cu supărare, socotind că le vatămă interesele materiale.

Ferice – atunci și acum și în toate vremurile – de cei care ascultă de glasul Lui și merg în urma Lui, fiindcă merg pe calea spre Împărăția veșnică! Ferice și de dumneavoastră, cinstite părinte, și de enoriașii dumneavoastră, fiindcă și voi ascultați de glasul lui Hristos și mergeți în urma Călăuzei vizionare pe calea ce duce drept în Împărăția cerurilor și în viața veșnică!

Scrisoarea a 221-a

Creștinului P.T. din Loznița, despre milostenia sectanților

Ești gata să părăsești credința părinților tăi și să te înscrii la sectari. De ce? Fiindcă, zici tu, ei dau cărți fără plată, ba încă și ajutor bănesc. Dar cum de nu te întrebi tu, om ager la minte: „Pe cheltuiala cui tipăresc ei cărțile «gratuite», și ai cui bani îi dau sectanții?" Dau din avutul lor sau din avut străin? Este limpede că nu dau din avutul lor, fiindcă și ei primesc plată din străinătate. Este limpede că ei cumpără sufletele cu bani străini. Și se știe că pentru orice suflet cumpărat astfel ei dobândesc o anume plată de la stăpânii lor. Așadar, ceea ce dau ei nu dau în numele lui Hristos, ci pentru profitul lor personal. Au luat credința și fac comerț cu ea, iar tu ești gata să devii marfă

în acest comerț. Voievodul Anta putea să capete aur cât voia de la turci, numai să fi predat Loznița și să își fi trădat poporul. El însă n-a dat „credința *(vera)* pentru o cină *(vecera)*, nici cinstea *(poștenie)* pentru o friptură *(pecenie)*". Și nici unul dintre slăviții tăi strămoși nu a făcut ca Esau, *care pentru o mâncare și-a vândut dreptul său de întâi-născut*, ci toți, la fel ca Moise, au vrut mai bine *a pătimi cu poporul lui Dumnezeu decât a avea dulceața trecătoare a păcatului, mai mare bogăție socotind a fi ocara lui Hristos decât vistieriile Egiptului* (Evr. 11, 25-26; 12, 16). Să știi că dintotdeauna ereticii și apostații au avut această metodă: să pară mai milostivi decât dreptcredincioșii. Și împăratul Iulian Apostatul, care a căzut de la credința în Hristos și s-a întors la idolatrie, împărțea milostenie în toate părțile, lăudându-se că el este mai milostiv decât creștinii. Însă creștinii adevărați nu voiau să primească milostenie de la el, socotind-o spurcată. Îndatorirea tuturor creștinilor adevărați este să fie mai milostivi decât ceilalți oameni și să nu îngăduie ca în această privință să fie întrecuți de eterodocși și de eretici. Aceia dau noroi *(blato)* ca să ia aur *(zlato)*, dau trup și în schimb iau din suflet; prin cărticelele gratuite clatină conștiințele; prin bani fac dezbinare în popor, despărțindu-i pe unii de frații lor cei de o credință.

Iar tu păzește-te și ferește-te, ferește sufletul tău de cei ce vin ca niște miei, iar pe dinăuntru sunt lupi răpitori!

Scrisoarea a 222-a

NEGUSTORULUI M.S. DIN KOJAR, DESPRE FAPTUL CĂ ȘI SLUGA ESTE OM

A venit la mine una dintre slugile dumneavoastră, Spasoie, și s-a plâns că l-ați dat afară din slujbă pe nedrept. Nu știu cum ați putut să-l dați afară când el este mai puțin vinovat

decât dumneavoastră. V-a îmbrâncit, iar dumneavoastră v-ați lovit de zid. Dacă ar fi fost numai asta, el ar fi fost singurul vinovat și nu ar fi avut pricină să se plângă. Mai este însă și altceva. Dumneavoastră sărbătoreați nunta de argint și seara, după ce au plecat oaspeții, ați chemat slugile și ați băut cu ele până după miezul nopții. V-ați îmbătat atât dumneavoastră, cât și slugile. S-a îmbătat și Spasoie, care altminteri nu se îmbătase niciodată. La beție, Spasoie a început să cânte și nu vă dădea răgaz să vorbiți. L-ați înjurat și l-ați lovit cu mâna peste gură. Atunci Spasoie și-a îmbrâncit stăpânul, și acesta s-a lovit de zid. Cu aceasta a luat sfârșit nunta dumneavoastră de argint și a început epoca de piatră în viața lui Spasoie. Un om beat a lovit alt om beat și acesta i-a dat înapoi. Răbojul este curat. Măsură pentru măsură. Dar dumneavoastră ați întrecut măsura atunci când dimineața l-ați dat afară pe Spasoie.

Se povestește despre marele rege polonez Cazimir că a dorit să joace cărți. Într-o noapte regele juca cărți cu unul dintre curtenii săi. Curteanul pierdea mereu, regele câștiga. Curteanul s-a supărat și la necaz i-a tras regelui o palmă. Treaba a ajuns înaintea curții de judecată, care l-a osândit pe curtean la moarte. Când condamnarea i-a fost adusă regelui, acesta n-a vrut să o semneze, lămurind: „Vinovatul nu este el; eu sunt cel vinovat, fiindcă nu se cuvine unui rege să joace cărți și prin aceasta să întărească patima jocurilor de noroc la supușii săi." Cred că la fel trebuia să judecați și dumneavoastră. Sluga care s-a îmbătat nu e atât de vinovată ca stăpânul care a silit-o să bea. Dumneavoastră l-ați chemat pe el la băut, nu el pe dumneavoastră. Iar beția îi nivelează pe toți oamenii la fel ca nebunia: la beție nu se știe cine-i stăpân și cine este slugă. Așadar, acum numai Spasoie să sufere pedeapsa pe care o meritați amândoi? În acest rău merit dumneavoastră aveți o mai mare parte, însă partea dumneavoastră ați aruncat-o asupra lui. Dar dacă sărmanul Spasoie

ar fi dezgropat bani de aur în curtea dumneavoastră, oare și atunci v-ați fi lepădat de partea ce vi se cuvenea?

Apostolul Pavel i-a scris cândva unui stăpân, Filimon, pentru Onisim, sluga acestuia, rugându-l să-l primească pe Onisim înapoi, și încă *nu ca pe o slugă, ci ca pe un frate iubit. Primește-l*, zice, *ca pe mine*. Iată, și eu vă rog: primiți-l pe cinstitul Spasoie, om botezat ca și dumneavoastră. Și pentru el a murit Hristos, la fel ca pentru dumneavoastră. Iată, el s-a învoit să bea la porunca dumneavoastră. Vedeți ce devotat vă este, că și în păcat a căzut pentru dumneavoastră? Primiți-l deîndată și nu îngăduiți ca el să fie fără să vrea crainic al nedreptății dumneavoastră între oameni și glas strigător către Dumnezeu împotriva dumneavoastră.

Scrisoarea a 223-a

CONDUCĂTORULUI UNEI GRUPĂRI, DESPRE RUGĂCIUNEA PENTRU PRIGONITORI

Întrebați: „De ce Biserica îi urăște pe comuniști?" Cine v-a spus așa ceva? Biserica poate fi urâtă, însă ea nu cutează să îi urască pe dușmanii săi. Biserica osândește faptele comuniștilor, nicidecum pe comuniști ca oameni. Biserica osândește silniciile comuniștilor, uciderea țarului și a copiilor săi, uciderea multor arhierei și preoți, întemnițarea și prigonirea creștinilor, batjocorirea credinței, disprețuirea celor sfinte, vinderea icoanelor, profanarea mormintelor sfinților, pângărirea moaștelor acestora, prefacerea bisericilor în teatre, vărsarea de hule împotriva lui Dumnezeu și a Hristosului Său, interzicerea adunărilor de rugăciune, ridicarea în slăvi a lui Iuda și a Satanei, nebunească înjosire a persoanei umane până la treapta maimuței, coborârea

valorii omenești la nivelul valorii unei piese dintr-o mașină, orbirea materialistă, care nu Îl vede pe Dumnezeu, nu vede sufletul, nici vreo altă realitate duhovnicească. Aceste lucruri Biserica le-a osândit dintotdeauna, le osândește și le va osândi. Dumnezeu nu iubește toate acestea, nu le iubește nici Biserica lui Dumnezeu. Dar nu este adevărat că Biserica urăște oameni, fie aceștia și prigonitori ai ei! Nu este adevărat că Biserica îi urăște pe comuniști ca oameni! Nu numai că Biserica nu-i urăște, ci se și roagă lui Dumnezeu pentru ei. Mă credeți când vă spun că Biserica se roagă lui Dumnezeu și pentru comuniștii ruși? Biserica nu a uitat porunca Învățătorului său: *Rugați-vă lui Dumnezeu pentru cei ce vă prigonesc.* Plină de nemăsurată jale pentru fărădelegile prigonitorilor săi, Biserica se roagă lui Dumnezeu pentru ei. Plină de nemăsurată jale pentru ei înșiși ca oameni, și încă oameni botezați, Biserica se roagă pentru ei lui Hristos cu negrăit suspin. Cum se roagă Biserica pentru ei? La fel ca și Hristos: *Iartă-le lor, Părinte, că nu știu ce fac!* Deschide-le lor, Părinte, vederea duhului, ca să vadă și să Te vadă pe Tine, Făcătorul lor! Înțelepțește-i, Hristoase, ca să priceapă că fără Tine nu pot face nimic! Trezește-i, Hristoase, din ura față de Tine și față de poporul Tău!

Așa se roagă Biserica, cu credința că va fi ascultată de Dumnezeu, atât pentru binele prigonitorilor ei, cât și pentru binele de obște al omenirii.

Scrisoarea a 224-a

IZGONIȚILOR DIN RAI, DESPRE ÎNVIEREA MORȚILOR

N-ați auzit oare? Încă n-ați auzit oare că Raiul a fost deschis din nou? Nu Raiul de pe pământ, ci Raiul din cer, nu în

timp, ci în veșnicie. Și că în acest Rai netrecător au fost băgați călcătorul de lege, și tâlharul, și săracul – călcătorul de lege Adam, tâlharul de pe cruce și săracul Lazăr? Hristos a înviat, și prin învierea Sa a deschis ușile Raiului fiilor lui Adam. Și mulți au intrat deja în acest Rai, care nu se va pierde și în care nu va mai fi surghiun. Dacă ați auzit aceasta și totuși sunteți apăsat de frica morții, atunci e ca și cum n-ați fi auzit. Dacă ați auzit această veste de bucurie și ați primit-o în inima voastră, atunci și învierea voastră este în prag, adică a început în voi lucrarea de aducere la viața duhovnicească, ce se va încheia prin înviere. Dacă această veste de bucurie a devenit viața vieții voastre, moartea e pentru voi o jucărie, la fel ca un rob legat pentru învingătorul în război.

N-ați auzit oare? Încă n-ați auzit oare că Învietorul a împlinit făgăduința lui Dumnezeu cea dată lui Adam, primul surghiunit, că din *sămânța femeii* Se va arăta Cineva Care va strivi capul minciunii încolăcite, al șarpelui din adânc, din cele mai dedesubt? Și S-a arătat Dumnezeu-Omul: Dumnezeu coborât până la om și omul înălțat până la Dumnezeu; S-a arătat în valea plângerii și a tânguirii, între cei surghiuniți din Rai. Și a adus slobozire celor robiți, viață celor morți, sănătate celor bolnavi, bucurie celor întristați, dragoste celor înrăiți – toate darurile cele mai mari, toate roadele cele mai dulci din Pomul Vieții. Cu ștergarul milostivirii a șters lacrimile celor întemnițați. Cu puterea dumnezeiască a înviat pe fiica lui Iair, și pe fiul văduvei, și pe Lazăr, și sufletele păcătoșilor, și mintea apostolilor. Toată firea se pleca și se închina Lui, iar robii firii se bucurau. Dacă ați auzit aceasta, de ce mai sunteți triști? De ce umblați cu capetele plecate și pășiți prin lacrimile voastre? Dacă ați primit în inimă această veste de bucurie, trebuie să ia sfârșit întristarea voastră.

N-ați auzit oare? Încă n-ați auzit oare că păcatul primului surghiunit din Rai, strămoșul tuturor surghiuniților, a fost

răscumpărat – că a fost răscumpărat și spălat cu sângele vărsat de Dragoste pe cruce? Acel păcat a însemnat căderea fiilor de la Tatăl și nefrăție între oameni, dezbinare și ură din secol în secol, din mileniu în mileniu. Dragostea fiilor către Tatăl a fost stinsă și dragostea fraților către frați a fost stinsă. N-ați auzit oare că Hristos a oprit vântul păcatului și a potolit furtuna nechibzuinței – vântul și furtuna care de veacuri stingeau, ajungând să stingă de tot focul dintâi? Oare n-ați auzit că El a aprins foc nou în vatra stinsă a dragostei? Dacă ați auzit, de ce vă mai apasă cele două poveri ale surghiuniților: povara îndoielii de Tatăl și povara urii față de frați? De ce nu lepădați acești doi saci cu cenușă din sufletul vostru, din vatra sufletului vostru? Dacă ați auzit vestea de bucurie și ați primit-o în inima voastră, atunci au crescut iarăși două aripi pe sufletul vostru căzut – dragostea de Dumnezeu și dragostea de frați – ca două aripi de vultur. Înaripatu-s-a ființa voastră cu cele două aripi minunate care vă duc în cer, în Raiul ceresc, în Împărăția înaripaților heruvimi, în patria fără de moarte a Domnului învietorul.

Scrisoarea a 225-a

UNUI ÎNSINGURAT, DESPRE NEPACEA SUFLETEASCĂ

Ai de toate, doar pacea îți lipsește. Ai da pentru pace totul, dar pacea nu vine la tine. În sufletul tău domnește nepacea și în urma războiului. Te-ai gândit și te gândești: „Am tras cu arma în luptă; poate am omorât pe cineva. Poate că acum vreo mamă se tânguiește pentru singurul ei fiu, pe care eu l-am omorât – iar împreună cu mama și soția, și copiii, și frații, și surorile, și celelalte rude. Poate că îl blestemă pe ucigașul lui, iar

ucigașul sunt eu. Cine știe ce mă mai poate ajunge, pe mine și pe copiii mei?" Iată, cu asemenea gânduri umbli și lucrezi; cu asemenea gânduri te culci și te scoli. Și nepacea, împreună cu temerea, chinuie amarnic sufletul tău.

Oare n-auzi la orice slujbă neasemuita binecuvântare a Bisericii lui Dumnezeu: *Pace tuturor*? Cine pe lumea asta, afară de Biserică, mai rostește cuvintele acestea minunate: *Pace tuturor*? Și încă atât de cald și cu un înțeles așa deplin și atotcuprinzător. Pacea politică și civilă, pacea dinafară și dinăuntru, pacea dintre oameni și dintre popoare, pacea cu Dumnezeu și cu conștiința, pacea cu lăudătorii și cu prigonitorii, cu viața și cu moartea, cu pământul și cu cerurile: într-un cuvânt, *pacea care covârșește toată mintea* (Filip. 4, 7), această pace o propovăduiește Biserica tuturor fiilor omenești în toate țările și ostroavele pământești.

Iată ce spune un poet creștin:

Dacă viața chin îți este,
Mintea inima îți tulbură,
La cârtire te învață,
Dragostea credința-ți stinge,
Pleacă-te cu calde lacrimi,
Cuprinde piciorul Crucii,
Și vei fi împăcat cu cerul,
Cu tine însuți și cu oamenii!

Închină-te Domnului Iisus, *Domnului păcii*; atinge-te de însângeratele Lui picioare, și pacea îți va fi înapoiată, *fiindcă El este pacea noastră* (Efes. 2, 14). De aceea, când Biserica spune: *Pace tuturor!*, e ca și cum ar spune: *Hristos tuturor! Hristos cu toți! Hristos în toți!* Amin.

Hristos, pacea Sa, să fie cu tine și în tine!

Scrisoarea a 226-a

Frăției din Dalie, despre cei ce cad

Întotdeauna îmi amintesc de voi cu bucurie, dând mulțumită lui Dumnezeu că și în vremurile noastre mai sunt asemenea râvnitori ai credinței și ai curăției. Și despre voi s-ar putea spune cuvintele apostolești privitoare la toată prisosința, adică la faptul că *întru toate prisosiți: în credință și în cuvânt și în cunoștință și în toată sârguința* (II Cor. 8, 7). Iar credința este motorul principal al sufletelor voastre, puterea principală a cuvintelor voastre, lumina principală a înțelegerii voastre și imboldul principal al oricărei străduințe a voastre pentru mântuirea voastră și a aproapelui vostru. Voi sunteți un exemplu al forței ce rezultă când se unește „intelectualitatea" poporului cu poporul. În frăția voastră sunt oameni cu școală și fără școală, agricultori și funcționari – însă toți se simt frați și slugi ale lui Dumnezeu. Când sunt praznice, biserica voastră răsună de cântarea atâtor glasuri. Cred că și milostenia voastră vă ajunge din urmă slavoslovia, și nu rămâne îndărăt. Atâta doar că vă pare rău de căderea unora. La început au fost una cu voi, după aceea s-au întors la vechiul fel de viață și la vechile obiceiuri. Mai dragă le este zeghea murdară a păcatului decât haina curată a virtuții. Mai mult le place fumul de tutun din cârciumi decât fumul înmiresmat al smirnei. Cântece cu totul prostești sună în urechile lor mai fermecător decât dumnezeiești cântări din biserică. Toți poartă nume de apostoli și sfinți, întotdeauna se laudă cu numele de sârbi, pe deasupra și cu cele de ortodocși. Și totuși, acestea toate sunt la ei ca o podoabă nelalocul său.

Ce puteți face? Și în vremea lui Hristos au fost căderi. Nu citim oare în Evanghelie: *Dintr-aceasta mulți din ucenicii Lui s-au întors înapoi, și nu mai umblau cu Dânsul* (In 6, 66)? Așadar, ce este de făcut? Să-i ocărâm și să povestim

tuturor istorii despre sluțenia și întunecarea lor de acum? Nicidecum! Mai bine, cu mult mai bine, este ca ei să audă că ne rugăm lui Dumnezeu pentru ei și că povestim despre frumusețea vieții și a purtării lor dinainte, când erau în obștea frăției – ca și cum nu am ști nimic despre norul de astăzi ce a acoperit soarele lor, ci doar de strălucirea acestuia! A te face că nu știi de virtutea altuia este întotdeauna un păcat, iar a te face că nu știi de păcatul lui nu este păcat niciodată. Rugăciunea pentru ei și aducerea-aminte de calea bună pe care umblau mai înainte, acestea două îi vor mișca fără îndoială. Și astfel, cred eu, îi puteți redobândi pe frații voștri cei pierduți și vă veți putea bucura de ei împreună cu îngerii lor păzitori.

Dumnezeu să vă bucure cu această bucurie!

Scrisoarea a 227-a

Scriitorului Vasa D., despre sapa ce râde de fierar

Inima vi se strânge de jale fiindcă ateii moscoviți au murdărit și în acest an cu hule și batjocuri prăznuirea de către popor a Învierii lui Hristos. Lumea privește și vede cum înainte de fiecare praznic al lui Hristos ei pregătesc o mare rezervă de hule, batjocuri și imagini necuviincioase ca pe o muniție de gaze puturoase, ca de praznic să le verse pe toate în capul și în conștiința marelui popor-frate rus.

Nu sunteți singurul întristat din această pricină, ci toate popoarele creștine din lumea largă. Cu adevărat, întristarea dumneavoastră este nobilă și înnobilează pe toți cei ce o văd sau o aud. Iar pilda acelor hulitori ai lui Dumnezeu, cu care nu se poate asemui nici o hulă împotriva lui Dumnezeu din

istoria neamului omenesc, arată numai și numai până unde i se poate întuneca rațiunii omenești vederea Făcătorului Celui viu și până unde se poate inima omenească învârtoșa în ce privește recunoașterea dragostei lui Dumnezeu. Iată, fiecare praznic al nostru creștinesc ne dă prilejul să proslăvim triumful rațiunii asupra întunericului, iar lor să proslăvească triumful întunericului asupra rațiunii. Dacă lepădați tăgăduirile și hulele lor și luați doar ceea ce stă ca afirmație și credință a lor, atunci reiese că:

– de Nașterea Domnului, când noi spunem că suntem fii ai Părintelui luminilor, ei afirmă că sunt fii ai gorilei;

– de Înviere, când noi, arătând spre învierea lui Hristos, spunem că și noi vom învia cu toții din morți întru viața veșnică și că acesta este rostul și scopul întregii noastre ființări de pe pământ, ei învârt pe toate fețele hoituri de gorile și cu nebunească trufie strigă: „Așa este sfârșitul strămoșului nostru, așa este și sfârșitul nostru!";

– de Înălțare, când noi ne înălțăm cu duhul și cu inima în Împărăția cerească în urma Domnului înălțat, ei își pironesc încruntați privirile în pământ și afirmă: „Nu există cer, nu există împărăție duhovnicească; există doar această împărăție a țărânei și nimic mai mult, precum pentru toate gorilele, strămoșii noștri, așa și pentru noi: țărână și nimic mai mult! Moarte și nimic mai mult! Lipsă de rațiune și nimic mai mult! Lipsă de finalitate și nimic mai mult!";

– de Cincizecime, când noi slăvim pe Sfântul Duh al lui Dumnezeu și ne rugăm Lui să Se sălășluiască întru noi și să ne curățească, să ne întărească, și să ne înalțe, și să ne înveșnicească, și să ne îndumnezeiască, ei chicotesc și hulesc prin canalele gazelor lor puturoase: „Nu există nici un fel de duh, nici sfânt, nici nesfânt, ci există numai un fel de vapori în corp, emanații ale corpului, care se pot numi «duh». Precum în strămoșul nostru, gorila, așa și în noi, această

emanație, altfel spus transpirație interioară a corpului, piere atunci când corpul moare și se răcește";

– de praznicul Sfinților Apostoli noi suntem insuflați de duhul primilor ostași și următori ai lui Hristos, care din dragoste de oameni ca de niște frați ai lor au suferit multe chinuri, iar din dragoste de Dumnezeu ca de Tatăl lor capetele și-au pus, iar ei batjocoresc apostolia și frăția și dragostea, afirmând (întotdeauna este mai important ce afirmă decât ce neagă) că doar prin forța de gorilă pot cuceri ceea ce vor. Ceea ce vor ei de fapt este prefacerea inegalității sociale în egalitate, ca acea egalitate să se prefacă iarăși, grabnic, în inegalitate – acestea toate pe temeiul strămoșului gorilă, care este alfa și omega neamului omenesc.

Că gorila ar fi alfa neamului omenesc, asta n-o crede nici un om rațional – iar că ea poate să reprezinte omega multelor ființe care se cheamă „oameni", aceasta se prea poate. Și Satanail a plecat de la Dumnezeu ca de la alfa și a sfârșit în omega iadului și întunericului. Multe lucruri care în vremurile dinainte, mai cultivate, păreau cu neputință, au devenit cu putință în asprele noastre vremuri – și, iată, este cu putință ca sapa să se răzvrătească împotriva făurarului său, iar omul împotriva Făcătorului său.

Scrisoarea a 228-a

Doamnei Ranosava Z., despre cultură și om

Scrieți că v-ați petrecut iarna într-un oraș celebru din străinătate. Câteva zile v-ați simțit bine – cât timp ochii vi s-au plimbat peste palatele de marmură, grădinile cu fântâni arteziene, străzile netede și curate, biserici, muzee, biblioteci, hoteluri

și peste tot acel felurit morman de zidărie și acel felurit bagaj de curiozități ce se numește într-un cuvânt „cultură". În cele din urmă, privirea v-a căzut și asupra oamenilor din acel oraș; la drept vorbind, mai întâi a căzut privirea lor asupra dumneavoastră, și dumneavoastră v-ați dezmeticit și ați băgat de seamă că punga vă trăgea mai puțin în mână și la cântar decât înainte; că ați plătit foarte scump o bucată de sticlă șlefuită, despre care vi s-a jurat că este un diamant; că birjarii făceau ocolul orașului cu dumneavoastră ca să vă ducă la un magazin din apropierea hotelului unde locuiați; că toți cei din jur vă priveau nu ca pe o ființă omenească, ci cum privesc vulturii la un hoit, și așa mai departe. Fiecare căuta doar un culoar întunecos și strâmt între paragrafele legii ca să vă poată „ciupi" și „jumuli" nepedepsit. De aceea, spuneți că pe dumneavoastră cultura orașului cu pricina v-a lăsat mirată, iar caracterul oamenilor de acolo scârbită. „Strămoșii acelor oameni dezgustători trebuie să fi fost adevărați titani dacă au putut clădi o astfel de cultură!" Acestea sunt cuvintele dumneavoastră de încheiere. Dar nu, nu vă amăgiți! Strămoșii lor erau la fel ca ei. Nu clădesc o cultură numai oamenii mari, ci adeseori și cei mici, și de tot mici, ba până și neoamenii. Oameni mici au clădit cultura Babilonului și a Ecbatanei; oameni mici au clădit cultura Arabiei și a Egiptului. Arhirăufăcătorul Caracalla a clădit palatele cele mai frumoase. Sângeroasa Semiramida a înălțat în aer grădinile suspendate. Neoameni au clădit cultura foarte confortabilă din Pompei, care a pierit. Neoameni au clădit și cultura Tirului și Sidonului, două cetăți fără Dumnezeu, din care au rămas două sate de pescari. Neoameni au clădit cultura Sodomei, vestitei în rău Sodoma. Cine știe ce oameni au fost și mexicanii, care au clădit o cultură foarte subtilă și vestită! Foarte cultivat era și Capernaumul, însă cultura nu i-a ajutat să nu fie socotit împreună cu Sodoma. *Și tu, Capernaume*, a grăit Domnul, *care până la cer te-ai înălțat, până la iad ai să te cobori... Pământului Sodomei mai ușor îi va fi în ziua Judecății decât ție* (Mt. 11, 23).

Caracterul şi cultura n-au mers întotdeauna mână în mână. Nici omenia şi cultura, dovadă fiind veneţienii. Nici eroismul şi cultura, dovadă fiind levantinii. Nici nu se poate preţui după măsura culturii valoarea unui om sau a unui popor. Deseori s-au dezvoltat culturi fără caracter şi uneori caractere tari s-au dezvoltat fără cultură – de exemplu spartanii, iar în vremea mai nouă albanezii.

Iar acum, în fine, îngăduiţi-mi să vă întreb ca pe o femeie slavă: după experienţa pe care aţi avut-o cu cultura şi cu neoamenii în oraşul X, care credeţi că ar trebui să fie principala sarcină a popoarelor slave: să edifice cultură sau să educe caractere? Şi ce aşteaptă lumea de la slavi: cultură sau oameni? Şi ce cere astăzi omenirea cu mare glas: cultură sau oameni buni?

Gândiţi-vă la asta, apoi scrieţi-mi iar.

Scrisoarea a 229-a

UNUI OM DIN MACIVA CARE ÎNTREABĂ UN LUCRU ÎN AFARA ORICĂREI ÎNTREBĂRI

Întrebi de ce Bisericile Ortodoxă şi Catolică o numesc pe Născătoarea de Dumnezeu „mântuitoare" zicând: *Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, mântuieşte-ne pe noi!*, de vreme ce singurul Mântuitor este Iisus Hristos, Împăratul şi Domnul. Astfel de întrebare pui, şi aştepţi răspuns. Atât să ştii: ce uşor este să pui întrebări nelalocul lor şi ce lesne să aştepţi răspunsuri! Această întrebare vicleană a ta nu este a ta, nici de la tine, ci de la cei care de la Război încoace cutreieră necontenit prin Maciva, vânzând macivenilor minte americană.

Adevărul este că singurul Mântuitor al lumii şi Mesia, Care pentru noi a răbdat chinurile răstignirii şi moartea,

începătorul și săvârșitorul credinței este Iisus (Evr. 12, 2). Ca atare, nu sunt doi Mântuitori, ci numai unul singur. Însă este adevărat că și Născătoarea de Dumnezeu poate să mântuiască oamenii din necaz și din neputință, lucru mărturisit de experiență. Ea poate să dăruiască mântuire cerând-o și primind-o de la Fiul său, Mântuitorul lumii.

Noi ne rugăm și Sfinților Apostoli: *Sfinților Apostoli, mântuiți-ne!* Nici prin aceasta nu recunoaștem mai mulți Mântuitori, ci unul, unul singur. Ne rugăm însă apostolilor pentru ca ei, fiind duhovnicește mai luminați și moralmente mai îmbunătățiți și întru totul mai apropiați de Dumnezeu, să ceară și să primească pentru noi mântuire de la singurul Mântuitor al lumii.

Și Sfântului Nicolae îi putem spune în rugăciunea noastră: *Sfinte Nicolae, mântuiește-ne!* Prin aceasta nu-l recunoaștem pe Sfântul Nicolae ca Mântuitor al lumii, deopotrivă cu Hristos, nici nu ne abatem de la adevărul potrivit căruia pentru totdeauna Mântuitorul lumii e unul singur, ci ne rugăm Sfântului Nicolae – sau oricărui alt sfânt – să ne mântuiască prin mila cerută și primită pentru noi de la Dumnezeu.

Ceva destul de asemănător se întâmplă când ne rugăm de prinți și de prințese să ceară ceva pentru noi de la împărat sau când ne rugăm de rudele apropiate ale unui judecător ca să ne pună o vorbă bună.

Fiindcă noi credem în rudele lui Dumnezeu, în familia lui Hristos, duhovnicească și morală, proslăvită și fără moarte. Orice înrudire trupească de pe pământ e doar un simbol al înrudirii cerești, dumnezeiești.

Pace ție și bucurie de la Hristos Cel înviat!

Scrisoarea a 230-a

UNUI CITITOR FĂRĂ PRICEPERE, DESPRE MILA CEREASCĂ

Ceea ce citești din Sfânta Scriptură întrece înțelegerea ta. Negrăită este marea milă cerească, dar tu cârtești grăind: „De ce mi-a luat cerul singura fiică?" Poate tocmai ca s-o mântuiască de tine.

Neîntrecută este mila cerească, iar tu grăiești hulind: „Dacă cerurile sunt milostive, de ce soarele arde, și apa înecă, și viermele roade, și molima ucide – de ce?" Fiindcă oamenii, din nepricepere și răutate, se abat de la buna lege cerească și se năpustesc în prăpastia iadului, încât este nevoie ca cerul să-i aducă în simțiri, să-i smulgă și să-i mântuiască pe cei care se lasă mântuiți. Ai auzit vreodată povestea tatălui care din dragoste i-a tăiat fiului său mâna? Niște tâlhari l-au înhățat pe copil și au fugit cu el. Tatăl a alergat în urma lor cu sabia în mână. I-a ajuns chiar în fața porții de la adăpostul lor întărit în clipa când copilul era tras de mână peste prag. Fără șovăială, tatăl a dat cu sabia și i-a tăiat mâna copilului său, l-a luat și l-a dus acasă. Spune, ce e mai bine: că tatăl i-a tăiat o mână copilului ca să îl scape și fără o mână, sau să îl fi lăsat să-l taie tâlharii bucățele și să îl frigă?

Nepătruns și cu totul mai presus de fire e Făcătorul în mila Sa. Sau nu e nepătruns și mai presus de fire ceea ce ai auzit de pe Cruce: *Iartă-le lor, Părinte, că nu știu ce fac*? Imediat după Făcător stau în ce privește milostivirea sfinții îngeri. Ei se ostenesc zi și noapte să mântuiască sufletele omenești care le sunt încredințate. Se povestește de un tâlhar că într-o bună zi a întâlnit un preot, a ațintit pușca asupra lui și a strigat: „Nouăzeci și nouă de oameni am omorât, tu vei fi al o sutălea!" Preotul a spus că este pregătit de moarte, însă a cerut apă de la tâlhar.

Tâlharul i-a adus apă. Cum a băut preotul apa, tâlharului i-a sunat ceasul și a căzut, dându-și suflarea de pe urmă. Atunci diavolii au început să se certe cu îngerii pentru sufletul lui. Ei au înșirat cele nouăzeci și nouă de fărădelegi ale tâlharului, ca și celelalte păcate mai mărunte. Îngerii au răspuns: „Nu e al vostru, ci al nostru! Căci a făcut două mari fapte evanghelice: prima, că a mărturisit înaintea preotului că a omorât nouăzeci și nouă de oameni, a doua că a dat apă celui însetat."

Așadar, chiar și faptele bune întâmplătoare și făcute nu dinadins i-au fost socotite acelui răufăcător de către sfinții îngeri, iar tu mai întrebi: „Sunt milostive cerurile?" Cu adevărat, cerurile arată mila lor și față de tine prin faptul că te țin în viață, hulitor fiind, și așteaptă cu răbdare să te pocăiești.

Pace ție și milă de la Dumnezeu!

Scrisoarea a 231-a

UNUI COMUNIST ÎNVERȘUNAT, DESPRE VIAȚA DE OBȘTE CREȘTINĂ

Vă supărați că Biserica „a trădat organizarea sa dintâi, care era comunistă, și a devenit capitalistă". Iertați-mă, nici una dintre cele două afirmații nu stă în picioare! Adevărul este că prima comunitate creștină, cea din Ierusalim, avea viață de obște, așa încât *nici unul nu zicea că dintru averile lui este ceva al său, ci toate le aveau de obște.* Fără nici o presiune dinafară, această viață de obște venea dinăuntru, din inima și sufletul poporului creștinat – fiindcă se spune că *inima și sufletul mulțimii celor ce au crezut erau una.* Totuși, nicăieri nu se scrie de ce această organizare a vieții sociale n-a dăinuit la creștini – însă e limpede și fără mărturii scrise că trebuie să fi fost curmată de prigoanele sălbatice din partea vrăjmașilor Bisericii și de

interzicerea adunărilor creştine la trapeza de obşte. Aşadar, nu că n-au vrut creştinii să rămână la viaţa de obşte, ci, fiind împiedicaţi, nu au putut rămâne. Viaţa de obşte a fost însă păstrată ca formă de organizare socială în Biserică de-a lungul tuturor veacurilor, la o scară mai mică sau mai mare. Ea s-a păstrat în mănăstirile chinoviale până în ziua de astăzi – nicăieri cu atât succes ca în Sfântul Munte, ca şi în Rusia până la venirea comunismului necredincios şi silnic. Veţi întreba: „De ce Biserica n-a propagat această organizare socială în toată masa poporului şi în toate popoarele, măcar în cele botezate?" Deoarece, fără îndoială, împrejurările exterioare nu erau favorabile şi lumea nu era pregătită pentru a duce viaţă de obşte de bunăvoie. Oricum, dacă n-a fost ieri, poate că va fi mâine! Principalul este că Biserica nu s-a lepădat de idealul său primar al vieţii de obşte, nici nu l-a curmat şi suspendat vreodată de voia sa. Se prea poate ca prin Purtarea de grijă a lui Dumnezeu viaţa de obşte, aşa cum a fost ea la începuturile creştinismului, să fie doar o profeţie sau preînchipuire a organizării sociale creştine, care va domni între popoarele creştine la sfârşitul vremurilor.

Inexactă este şi cealaltă afirmaţie a dumneavoastră, cum că Biserica ar fi trecut la capitalism. De ce să fi făcut asta Biserica? Capitalismul nu ajută Biserica; pe ea o ţine şi o ajută starea de mijloc şi sărăcimea. Din ce pricină să dea ajutor capitalismului Biserica? În Postul Mare ce a trecut am împărtăşit poporul într-o biserică din Beograd. S-au împărtăşit sute de oameni. Erau oameni obişnuiţi, de mijloc, popor al lui Dumnezeu, care nu se apleacă prea mult nici peste prăpastia de-a stânga, nici peste cea de-a dreapta, ci merge pe calea de mijloc. Nici un capitalist nu era de faţă. N-am împărtăşit atunci nici un capitalist. Şi nu a fost un caz excepţional. Este o regulă, cu excepţii rare. Iată de ce, cred eu, afirmaţia dumneavoastră, cum că Biserica ar susţine capitalismul, este arbitrară şi inexactă.

Pace dumneavoastră şi bucurie de la Hristos!

Scrisoarea a 232-a

Revizorului Marko N., despre educarea bătrânilor și tinerilor

Scrieți că iubiți copiii datorită minunatei lor recunoștințe, care la cei mai în vârstă este tocită bine. Dați exemple. Voi da și eu măcar unul. Isidor, Mitropolitul Petrogradului, povestea deseori cum în copilăria sa era nevoit să umble desculț. Un om pe nume Petru s-a milostivit de el și i-a cumpărat opinci din scoarță de tei, care prețuiau cinci copeici. Această mică binefacere s-a întipărit atât de adânc în mintea lui Isidor, încât după cincizeci de ani, ca preot și episcop îl pomenea mereu pe binefăcătorul său, Petru.

Scrieți în continuare că îi compătimiți pe copii, și asta tocmai fiindcă îi iubiți. Căci au venit vremuri grele pentru copii, pentru sufletul copiilor, pentru caracterul copiilor. Sminteală din toate părțile. Nelămuriri și contradicții bat ca niște vânturi reci copiii și acasă, și la școală, și pe stradă. Și nu numai că în două clipe sunt expuse copiilor două teorii complet opuse despre viață, despre purtare, despre familie, despre patrie, ci copiii mai sunt și tulburați cu exemple contradictorii. Dumneavoastră ați dori pentru copii o educație aparte, care să-i apere de bolile și smintelile contemporane. Dar El a zis: *De nu vă veți întoarce și să vă faceți precum copiii, nu veți intra întru Împărăția cerurilor.* Așadar, Hristos arată apăsat că este mai mare nevoie să fie educați cei mai în vârstă decât copiii. El arată și metoda prin care trebuie să fie educați aceștia. Foarte simplu: să privească la copii. El a spus însă și cum trebuie educați copiii. Tot foarte simplu: *Lăsați copiii să vină la Mine și nu-i opriți!* Atâta doar: copiii să vină la Hristos, iar tot restul e treaba Lui. Singura sarcină a părinților este să nu-i împiedice pe copii să vină la Hristos.

Așadar, lăsați-i pe copii să vină la Hristos și lăsați-i pe bătrâni să vină la copii! În prezența lui Hristos, cel mai mare Prieten al lor, copiii nu numai că vor învăța, ci vor și prinde putere, fiindcă Hristos nu doar că învață, ci și dă putere harică duhovnicească așa încât copiii să poată săvârși ceea ce învață. Hristos este Veșnica Tinerețe. Această Veșnică Tinerețe îi cheamă pe copii ca să le dăruiască putere, așa încât să nu îmbătrânească duhovnicește, ci să rămână veșnic tineri, ageri și bucuroși. Într-un cuvânt, înțelepciunea educației lui Hristos aici este: copiii să rămână pururea copii și să nu se prefacă în bătrâni. Împotriva acestei înțelepciuni stă educația școlară, scolastică, ce prin puterea sa tinde să facă din copii bătrâni în timpul cel mai scurt, să le dea ca exemplu bătrâni, să le insufle gândire și pricepere bătrânească, să le zbârcească inimile cu scepticismul și pesimismul bătrânilor. În loc să devină bătrânii precum copiii, bătrânii fac din copii bătrâni – și astfel, nici ei nu intră în Împărăția lui Hristos, nici pe copii nu-i lasă să intre. De aici pretutindeni în Europa plângeri că tineretul e disperat.

Hristos să binecuvânteze și să întinerească tineretul european!

Scrisoarea a 233-a

Plugarului Svetolik Dj., despre cererea de a fi într-un duh

Mult rău și multă nefrăție s-a înstăpânit, zici, între fiii oamenilor. Tu ai dori „să fie un suflet în toți oamenii". Știu ce gândești, atâta doar că folosești cuvântul „suflet" în alt înțeles decât cel obișnuit. Când spui „un suflet" înțelegi „un duh", așa cum se înțelege și în Sfânta Scriptură. Fiindcă nu poate să fie

un singur suflet în toți oamenii, căci fiecare om are sufletul său aparte, care i s-a dat ca să aibă grijă și să se străduiască pentru el. Poate fi însă unul și același duh în mulți, chiar în toți oamenii din lume, numai să o vrea oamenii. Precum primim aceeași lumină de la soare, dar fiecare cu ochii săi aparte, sau respirăm același văzduh, dar fiecare cu plămânii săi aparte, așa putem să fim luminați și viați, mișcați de către unul și același duh. Despre primii creștini stă scris că *sufletul lor era unul*, ceea ce nu înseamnă că aveau unul și același suflet, ci că erau adăpați, și întăriți, și luminați de unul și același Duh Sfânt, Același Care Se pogorâse în chipul limbilor de foc asupra apostolilor în ziua Cincizecimii. „Duhul Sfânt este lumina și viața, Duhul înțelepciunii și priceperii, Dumnezeu și Făcător de bine, Foc din Foc purcezător." Pe acest Duh Sfânt Îl dă Tatăl Ceresc *celor care Îl cer de la Dânsul*, a zis Mântuitorul (Lc. 11, 13).

Unii oameni pot fi întovărășiți și prin duhul rău, cum ar fi tâlharii și jefuitorii, cămătarii, și răpitorii, și carteliștii – însă a fi în astfel de tovărășie înseamnă a goni de mână cu aceia spre moartea veșnică. Iar noi să ne unim prin Duhul Cel Sfânt al lui Dumnezeu; această unire ne va da lumină, și tărie, și bunătate, și viață veșnică. Așadar, roagă-te și tu, precum dintru început se roagă Biserica lui Dumnezeu-Duhul Sfânt, să ne lumineze și să ne ajute pe noi toți în vecinătatea mai îngustă ori mai largă de pe pământ:

„Împărate Ceresc, Mângâietorule, Duhul adevărului, Care pretutindenea ești și toate le plinești, Vistierul bunătăților și Dătătorule de viață, vino și Te sălășluiește întru noi, balcanicii încă învrăjbiți, și adu pace întru noi;

vino și Te sălășluiește întru noi, cei mai grăbiți în a urma rătăcirilor străine și patimilor străine, și ne curățește pre noi;

vino și Te sălășluiește întru noi, și ne unește pre noi, și ne încălzește pre noi cu dragostea de Dumnezeu a heru-

vimilor și cu dragostea de frați a marilor sfinți și eroi balcanici. Amin!"

Scrisoarea a 234-a

UNUI „CĂUTĂTOR DE ADEVĂR", DESPRE DUHUL SFÂNT

Biserica învață că există un Duh Sfânt, Care este Dumnezeu din Dumnezeu, Cel bun din Cel bun, Cel fără de moarte din Cel fără de moarte, Cel atotputernic din Cel atotputernic, Adevăr din Adevăr, Lumină din Lumină, Viață din Viață. Dumneavoastră ați vrea ca oamenii să trăiască „după duhul vremii". Dar duhul vremii nu este altceva decât duh schimbător, vânt trecător ca orice vânt, cu singura deosebire că vântul obișnuit dezrădăcinează și pustiește copaci, iar vântul duhului vremii dezrădăcinează și pustiește suflete. Dacă toți oamenii ar merge după duhul vremii, toți s-ar întoarce la același punct de plecare.

Povestea despre faur. Un oarecare faur și-a trimis fiul în lume să caute o meserie mai bună și mai ușoară decât cea de faur, ca să-l țină la bătrânețe și pe el, bătrânul lui părinte. La despărțire, faurul i-a zis fiului: „Ține-te numai de o regulă, de care am auzit eu că e recomandată călătorilor, și anume: întoarce-te după cum bate vântul!" Fiul a ascultat, a plecat în lume și s-a tot întors după cum bătea vântul, până ce într-o bună zi s-a aflat în fața făurăriei tatălui său. Tatăl s-a mirat, dar fiul i-a zis repede: „Nu te mira! Sfatul tău m-a adus înapoi. Am luat seama cu grijă încotro bate vântul și mă întorceam după el, precum mi-ai spus tu." Dezamăgit, faurul i-a grăit fiului: „Rămâi aici, și de acum întoarce-te după mine, cum m-am întors și eu după bunicul tău."

Credeți-mă, așa e și cu duhurile – sau vânturile – vremii. Lăsându-se fără împotrivire în voia acestor vânturi, Europa

s-a întors din ce în ce mai mult la păgânism, de unde și plecase cu făclia luminării creștine. Și a progresat până ce a știut de Sfântul Duh al lui Dumnezeu și până ce numai pe El L-a căutat și L-a primit. Iar de când a început să se dea binișor după duhurile vremii, s-a întors înapoi. Și, iată, nu vedeți oare cum se apropie tot mai degrabă și mai îndeaproape de făurăria întunecată a întunecaților Odin și Perun?

Hristos a zis: *Când va veni Mângâietorul pe Care Eu Îl voi trimite vouă de la Tatăl, Duhul adevărului, Care de la Tatăl purcede, Acela va mărturisi pentru Mine* (In 15, 26). Așadar, Duhul lui Dumnezeu este acel duh care mângâie, care aduce mângâiere. Dacă nu aduce mângâiere, ci tulburare și amărăciune, nu este de la Dumnezeu, nici al lui Dumnezeu.

Duhul lui Dumnezeu este acel Duh pe Care Hristos Îl trimite. Așadar, Duhul lui Dumnezeu nu poate fi trimis de vreun vrăjmaș al lui Dumnezeu, vreun demon sau vreun ateu și urâtor de oameni, ci numai de Prietenul, și Ruda, și Iubitorul nostru. Iar acesta este Hristos.

Duhul lui Dumnezeu este Duhul adevărului, Care de la Tatăl purcede. Așadar, este Duhul Tatălui, Duhul Cel părintesc și, ca atare, bun și aducător de bucurie. După aceasta Îl veți cunoaște pe Duhul adevărului.

În fine, Duhul lui Dumnezeu mărturisește despre Hristos, spune despre Hristos la modul afirmativ că El este Fiul lui Dumnezeu și Mântuitorul lumii. Iar orice duh – duh al oricărei vremi – care se scoală asupra lui Hristos, se răzvrătește împotriva lui Hristos, nu este de la Dumnezeu, nici de la adevăr, și nici de folos.

Așadar, tovarășe al meu de drum sub soare și sub stele, trebuie știut că datoria omului nu este în a se supune duhului vremii, ci a supune vremea Duhului lui Dumnezeu, Celui sfânt, veșnic, neschimbăcios.

Cu adevărat, Duhul lui Dumnezeu S-a arătat!

Scrisoarea a 235-a

Monahului Varahiil, despre Bătrânul Mihail

Privind lumea așa cum este îți pui plin de mirare întrebarea: „Oare mai sunt oameni ai lui Dumnezeu și în ziua de astăzi?" Iată, îți voi descrie pe unul dintre numeroșii oameni ai lui Dumnezeu pe care am avut fericirea să-i întâlnesc. Este vorba de Bătrânul Mihail, din schitul athonit al Născătoarei de Dumnezeu. Am trecut pe acolo cu închinători de-ai noștri la întoarcerea din Țara Sfântă. Am ajuns în schitul Născătoarei de Dumnezeu la vremea Vecerniei. Bătrânul Mihail ne-a întâmpinat cu o bunăvoință simplă de cioban, care fermeca. Ne-a invitat mai întâi în biserica veche (acolo au trei biserici). Ne-a dus înaintea minunatei icoane a Maicii Domnului cunoscută sub numele de *Dulcea Sărutare* – icoană făcătoare de minuni prin puterea sa și minunată prin frumusețea artistică. Nicăieri Maica Domnului nu se vede atât de palidă ca în această icoană. *Dulcea Sărutare* este numită fiindcă în ea Născătoarea de Dumnezeu sărută mâna Dumnezeiescului Prunc Hristos. Ne-am apropiat unul câte unul și am sărutat icoana.

– Ea să te sărute! Ea să te sărute! – spunea bătrânul Mihail cu jumătate de glas, iar pe fața lui trasă cobora lacrimă după lacrimă.

După aceea ne-a povestit:

– Am aici cu mine cincisprezece frați, toți bătrâni și neputincioși. Grecii nu mai dau voie slavilor să vină în Sfântul Munte. De acești cincisprezece trebuie să am grijă ca un împuternicit al Maicii Domnului în acest loc și în această vreme. Eu pentru două lucruri mă rog Domnului: să am multă dragoste și pe lângă asta puțintică pâine.

Părintele Mihail este de neam din Sereza. Din copilărie a dorit să fie monah. Sfântul Nicolae i s-a arătat în biserică și i-a spus că într-adevăr va fi monah. Plin de bucurie, și-a lăsat mama și toată rudenia sa și a mers în Sfântul Munte. Acolo și-a făcut tot veacul.

A venit și la noi în Ohrida ca să adune danii pentru întreținerea celor cincisprezece bătrâni ai săi.

„Eu sunt bătrânul bătrânilor mei și părintele părinților mei. Trebuie și să-i învăț, și să-i hrănesc, cu toate că eu însumi sunt neînvățat și neputincios. Numai să-i întăresc în dragoste și să-i hrănesc cu pâine. De atâta au parte de la mine, cu ajutorul Născătoarei de Dumnezeu. Iar ea – Dulcea noastră Sărutare – nu ne va părăsi!"

A slujit Liturghia la noi.

– Părinte Mihaile, spune poporului învățătură!

El a venit înaintea ușilor împărătești și a grăit:

– Trei lucruri vă zic:

Unul, că mântuirea noastră e mai subțire decât firul de păr.

Al doilea, că unde este mintea acolo e și casa.

Al treilea, că în această lume am venit ca la iarmaroc să cumpărăm ceva bun și să ducem acasă. Amin!

Poporul a fost mulțumit de această scurtă predică și a dat năvală să ia binecuvântare de la sfântul bătrân.

Nu se gândea la sine, ci doar la bătrâneii din mănăstire. Și ostenindu-se pentru ei, ostenindu-se să le aducă multă dragoste sfântă și puțină pâine neagră, pe sine însuși s-a istovit de tot trupește și a adormit întru bătrâneți bune. Sufletul lui se bucură acum în Împărăția cerurilor, unde împărățește Dulcea Sărutare.

Scrisoarea a 236-a

UNUI PREOT TÂNĂR, DESPRE CEA MAI BUNĂ TOVĂRĂȘIE

Nu te teme, nu ești singur! Singur este cel care nu știe de Dumnezeu, chiar de i-ar fi toți oamenii tovarăși. Unul ca acesta și într-o tovărășie cât se poate de numeroasă va spune, cum spun și acum unii: „Mă plictisesc! Nu știu ce să mai fac! Toate mă plictisesc cumplit." Acestea sunt suflete goale de Dumnezeu, cenușă fără foc. Iar tu nu ești singur, fiindcă stai cu Domnul, și Domnul e cu tine. Ascultă-l pe marele Pavel, apostolul neamurilor, care a fost dintr-odată părăsit de toți și spune: *Nimeni n-a rămas cu mine, ci toți m-au părăsit... iar Domnul a stătut lângă mine și m-a întărit.* Și acum privește ce nădejde vie are el în Domnul Cel viu: *și mă va izbăvi Domnul de tot lucrul rău, și mă va mântui la împărăția Sa cea cerească* (II Tim. 4, 16-18). Vezi cât de luminos gândea și vorbea sluga lui Hristos, Pavel, în acele zile de început, când în întreaga lume nu se afla nici o biserică zidită și nici un domnitor creștin? Iar astăzi tot pământul este împodobit cu biserici creștine și creștinii se numără cu sutele de milioane.

Așadar, nu te întrista din pricina singurătății pe care o ai de îndurat acolo unde trăiești! Dacă, așa cum scrii, te simți ca în pustie, să știi că foarte mulți tocmai în pustie s-au mântuit. Dar toți acești pustnici ai lui Dumnezeu s-au înălțat până în preaînalta tovărășie a lui Dumnezeu și a îngerilor lui Dumnezeu. Altfel n-ar fi putut îndura pustia. Au fost unii dintre ei care timp de cincizeci de ani n-au văzut față omenească, și totuși nu spuneau: „Suntem singuri! Ne plictisim!" Căci Dumnezeu era cu ei și ei erau cu Dumnezeu. Omul poate trăi fără orice și fără oricine – numai nu fără

Dumnezeu. Aceasta este mărturia lor, pe care au lăsat-o Bisericii ca pe un capital. Însă nu se știe să fie trăit vreun ateu cincizeci de ani în deplină singurătate, în pustie. Un asemenea fapt n-a fost înregistrat în istoria neamului omenesc. Ateul nu-i în stare de așa ceva. El simte plictis și în tovărășia oamenilor, plictis care devine cumplit de chinuitor – chiar de nesuferit – în lipsa lor. El caută oameni pentru a-i înțepa cu acul veninos al ateismului său și a se hrăni cu durerea lor. Iar în pustie pe cine să înțepe afară de sine însuși? Și cu a cui durere să se hrănească afară de durerea sa?

Ca atare, zboară neîncetat cu gândurile la înălțimea duhovnicească, unde sălășluiește Cel a Cărui tovărășie este mai însemnată și mai vrednică de iubit decât orice tovărășie de pe pământ. Lui slujește-I, cu El întovărășește-te; Lui tămâiază-I, de El îndulcește-te; Lui vorbește-I, despre El grăiește; pe El iubește-L, și iubește-L, și iubește-L – cu toată inima, cu toată puterea, cu toată mintea ta. Și pentru dragostea ta El va afla un mijloc să le deschidă celor din preajma ta ochii și inimile și să le insufle credință vie în El, asemănătoare credinței tale. Atunci la voi va cânta slavă lui Dumnezeu nu un solist, ca acum, ci un cor întreg.

Pace ție și sănătate de la Domnul!

Scrisoarea a 237-a

Hagiului A. Vasici, despre prezicerea împlinită

Te-am rugat să-mi scrii despre hagealâcul tău la Ierusalim, iar tu mi-ai descris foarte frumos totul. Pentru folosul cititorilor noștri, public aici cu îngăduința ta o parte din această descriere:

„Douăzeci de ani m-am pregătit să plec la Ierusalim. M-am tot pregătit să plec și simțeam cu tot sufletul că trebuie să plec, dar nu s-a putut mai înainte de sorocul rânduit de Dumnezeu Înaltul. În sat începuseră să râdă de mine. Cum scrie împăratul David: *Toți cei ce m-au văzut m-au batjocorit*, așa și cu mine. Însă nu mi-a păsat. Mi s-a dat de la Dumnezeu Înaltul prezicere în vis, și am simțit că ea trebuie să se împlinească. Iată cum a fost: cu douăzeci de ani în urmă mi-a căzut în mână o carte despre călătoria regelui Milan la Ierusalim și în Orient. Pe atunci cartea cu pricina se dădea elevilor să învețe pentru examen. Și eu am citit cartea cu desfătare. Citind, mă tot gândeam: «Dumnezeule, oare o să mă binecuvântezi ca și eu, păcătosul, să vă toate acele locuri unde Mântuitorul meu a pătimit pentru mine? Înalte Dumnezeule, învrednicește-mă de Ierusalim!» Lucrurile s-au întâmplat în felul următor: noaptea în vis vine la mine un tânăr în strai călugăresc. Vine și stă lângă mine, dar parcă nu mă vede. Se întoarce spre răsărit și începe să facă metanii și să vorbească, iar glasul îi era ca și clopoțeii de la miei, și a grăit: «...și puterea, și slava, și împărăția, și domnia, și lumina, și bucuria, și buna mireasmă, și cântarea – amin, Ție se cuvin, Înalte Dumnezeule!» Rostind acestea, s-a închinat până la pământ, a lovit pământul cu fruntea și l-a sărutat, după care s-a întors către mine și a rostit: «Să știi că negreșit vei merge încotro ți-ai pus în gând, însă numai dacă vei înceta să mai înjuri.» «Vai de mine!, am zis când m-am trezit, iată, și cerurile de sus știu de spurcatele mele înjurături!» Eram spurcat la gură. «Așadar, trebuie să mă vindec de ăst năravː» Și am început să mă rog sfântului înger păzitor, căci credeam cu tărie că el mi s-a arătat în vis. Și mi-a venit în minte poruncă să întrebuințez în locul înjurăturii vorbele: «Încălzi-te-ar soarele!» Am înțeles că doar așa voi scăpa de năravul înjuratului. Zis și făcut. Cum deschideam gura să în-

jur, strigam: «Încălzi-te-ar soarele!» și așa nu mai ajungeam să înjur. Au trecut douăzeci de ani în cap, și în acest an s-a împlinit ceea ce mi se făgăduise și doream atât de mult. Și de-abia după douăzeci de ani cei din sat au încetat să mă mai ia în râs. Înaltului Dumnezeu se cuvine puterea, și slava, și împărăția, și domnia. Amin!"

Dumnezeu să te vieze și să te binecuvânteze!

Scrisoarea a 238-a

Profesorului Iovan P., rugăciune pentru înmulțirea dragostei și dezrădăcinarea urii

Ați fi vrut ca Biserica să alcătuiască o rugăciune aparte către Dumnezeu pentru vremurile de acum și pentru trebuințele de acum ale oamenilor. Asta ați vrea, și dorința dumneavoastră e vrednică de laudă. Dar este oare vreun lucru mai de trebuință oamenilor din vremurile noastre decât curata și sfânta dragoste? Și să știți: Biserica are rânduită o rugăciune strălucitoare *pentru înmulțirea dragostei și dezrădăcinarea urii.* O să vă traduc[1] aici o parte din această rugăciune:

„Doamne Dumnezeul nostru, ca un Dumnezeu caută cu milostivire spre pământul inimii noastre cel uscat de lipsa dragostei și înghețat de ură, de iubirea de sine și de nenumăratele fărădelegi. Trimite o picătură din harul Preasfântului Tău Duh și rourează-l cu îmbelșugare ca să se facă roditor, ca din văpaia dragostei de Tine să crească rădăcina tuturor faptelor bune, care e frica Ta, și grija fără de lenevire pentru mântuirea aproapelui, încă și dezrădăcinarea tuturor patimi-

[1] În Biserica Sârbă, ca și în celelalte Biserici slave, este folosită în cult limba slavonă (*n.tr.*).

lor, a feluritelor rele și a fățărniciei. Cu osârdie Te rugăm ca pe Făcătorul de bine al tuturor oamenilor: degrabă auzi-ne și ca un Iubitor de oameni ne miluiește.

Întărește în noi porunca nouă pe care ai dat-o, Doamne, ucenicilor, să se iubească unii pe alții; întărește-o în noi cu adevărat prin harul Sfântului Tău Duh în sufletele și în inimile noastre, încât să ne sârguim a ne osteni pentru ceea ce este plăcut înaintea Ta, iar aproapelui spre folos și spre mântuire. Rugămu-ne Ție, Făcătorule de bine, auzi-ne și caută spre noi cu milostivire.

Fă-ne cu harul Sfântului Tău Duh să fim desăvârșiți în dragostea Ta, Dumnezeul nostru, și să avem dragoste nefățarnică de aproapele. Că de crede cineva că Te iubește, iar pe fratele său urăște, mincinos este și întru întuneric umblă. Drept aceea, Milostive, aprinde sufletele și inimile noastre cu dragostea de Tine și de frați. Rugămu-ne Ție, ca un Milostiv degrabă auzi-ne pe noi și ca un îndurat ne miluiește!"

Dumnezeu să ne ajute!

Scrisoarea a 239-a

UNUI OM CARE NU SE VEDE PE SINE, DESPRE PATIMI

Ți-au spus alții că ai o patimă urâtă, și tu nu ai crezut. De ce nu ai crezut? Nu știi că ceilalți ne văd întotdeauna bubele de pe față înainte de a o face noi? Ochiul vede toate, numai pe sine nu se vede. Ceilalți văd fața noastră și fără oglindă, noi numai în oglindă. Pentru sufletul nostru oglinda e Hristos. Privește în Hristos – privește-te îndelung în El ca într-o oglindă – și gândește-te dacă El ar fi făcut în taină ceea ce faci tu. Știut este că nu. Așadar, oglinda ar da un răspuns negativ, iar asta înseamnă că ai o bubă pe suflet.

Omul beat și când este în culmea beției dă tuturor încredințare că este treaz, că știe ce vorbește. Lăudărosul nu-și dă nicidecum seama că se laudă, și se simte jignit când i se spune: „Nu te mai lăuda!" Era un asemenea om, de care toți fugeau – fiindcă nimic nu e mai greu decât să stai de vorbă cu un lăudăros. Ca să-l învețe minte fără ca totuși să îl jignească, unul dintre poeții noștri (Liuba Nenadovici) a spus așa: „Dacă aș fi spus ceea ce spui tu, pe bună dreptate lumea m-ar fi numit mincinos!" Nu degeaba s-a zis că patimile sunt oarbe. Ele sunt într-adevăr puteri oarbe, care îl trag pe om în prăpastie.

„Vedeți-vă și recunoașteți-vă patima!", spun moraliștii. Dar este îndeajuns aceasta? Dacă omul nu se teme și nu se scârbește de patima sa la fel cum s-ar teme și s-ar scârbi de o boală trupească, nu se poate vindeca nicidecum. Fiecare om să se gândească la patimi ca la niște boli trupești. Lucrul acesta este de cea mai mare însemnătate. De pildă, să se gândească la iubirea de slavă ca la pneumonie, la curvie ca la cancer, la zgârcenie ca la tuberculoză, la pizmă ca la holeră, la beție ca la tifos, la lăcomie ca la variolă, la vanitate ca la lumbago, la lăudăroșenie ca la dizenterie, la trufie ca la tetanos. Atunci omul va putea să strige ca oarecând Proorocul Isaia: *De la picioare până la cap nu este într-însul loc întreg, ci bubă și vânătaie și rană cu puroi; nu este a pune leacuri, nici untdelemn, nici legături* (Is. 1, 6), sau ca apostolul în pocăință: *Ticălos om sunt eu! Cine mă va izbăvi de trupul morții acesteia?* (Rom. 7, 24).

Va izbăvi și va tămădui și va milui numai și numai Cel *ce neputințele noastre a luat și bolile noastre a purtat* (Mt. 8, 17).

Privește și tu în El ca într-o oglindă ca să-ți vezi rănile; atinge-te de El ca de un magnet de viață făcător, ca să te vindeci; închină-te Lui ca unui Dumnezeu, ca să ți se descopere ție tainele cele veșnice.

Scrisoarea a 240-a

Fratelui Ceda M., despre șoimii Herțegovinei

Nimic fără credință în Viul Dumnezeu.
Nimic fără rugăciune către Viul Dumnezeu.
Nimic fără ajutorul Viului Dumnezeu.

Fără acestea nu poate fi cineva mare și slăvit în Herțegovina, nici nu este, nici nu va fi. Ați înțeles lucrul acesta și l-ați vestit șoimilor dumneavoastră – iar ei l-au înțeles la rândul lor, drept care și-au luminat și insuflat viața prin credință. De asta sunt așa puternici, și buni, și uniți, și feciorelnici, și ascultători, și iubitori de frați – acești șoimi herțegovineni ai dumneavoastră. Deie Viul Dumnezeu ca despre fiecare dintre voi să se poată spune cuvintele pe care le rostește apostolul: *Ca să fie deplin omul lui Dumnezeu, spre tot lucrul bun desăvârșit* (II Tim. 3, 17)! Căci și acesta este scopul tinerilor dumneavoastră șoimi:

– să fie gata spre tot lucrul bun;

– gata de gânduri înalte, care să ajungă la cele mai înalte ceruri;

– gata de nobilele simțăminte ale dreptății și dragostei, care să cuprindă întreg poporul lui Dumnezeu ca și Hristos cu mâinile întinse pe cruce;

– gata prin voință tare, cultivată, călită, pregătită în orice clipă de tot lucrul bunătății, milostivirii, iubirii de oameni și iubirii de Dumnezeu.

Astfel de oameni ne trebuie, astfel de șoimi, astfel de herțegovineni – și nicidecum altfel, ci doar astfel: gata spre tot lucrul bun, adică gata să facă cu toată graba și bucuria orice lucrul bun pentru care li s-ar ivi prilejul în orice zi și în orice clipă.

Cine este gata spre tot lucrul bun? Care om și care șoim? Eu nu aș ști să dau un răspuns mai bun decât cel pe care l-a dat Sfântul Apostol Pavel, iar răspunsul acesta sună precum urmează: *omul deplin al lui Dumnezeu*. Așadar, spre tot lucrul bun e gata numai și numai omul deplin al lui Dumnezeu. Altfel spus, cine nu este om deplin al lui Dumnezeu nu este gata spre tot lucrul bun. Iar dacă este șoim ființa omenească gata spre tot lucrul bun, atunci e limpede, cred eu, că șoimul trebuie să fie om deplin al lui Dumnezeu.

Pământul nu este pus în mișcare de pământ, ci de ceruri. Dumneavoastră ați înțeles lucrul acesta; de aceea ați reușit mai mult decât cei care îmboldesc pământul cu pământ și, istoviți, cad și nu se mai ridică.

Dumnezeu să vă vieze și să vă binecuvânteze!

Scrisoarea a 241-a

UNUI OM CU TREI DECORAȚII, DESPRE MILOSTIVIREA FAȚĂ DE NECUVÂNTĂTOARE

Trei decorații strălucesc pe pieptul tău, și de aceea, zici, îți cade și mai greu epitimia pusă asupra ta de preotul din partea locului. Iar epitimia a fost pusă asupra ta fiindcă ai bătut calul vecinului în fânațul tău. I-ai rupt un picior și i-ai scos un ochi. De ce te plângi? Trebuia singur să pui asupra ta o pedeapsă aspră – mai aspră decât cea pe care ai primit-o de la preot.

Întrebi: „Dar ce, am făcut un păcat atât de mare?" Cum să nu fie păcat?! Ce știe dobitocul necuvântător? Nu vezi că nici oamenii nu vor să respecte toți bunul străin? Și atunci, de la cal ce să ceri? În Sfânta Scriptură a lui Dumnezeu se pot citi cuvintele acestea: *Cel drept are milă de vite, iar inima celui rău este fără îndurare* (Pilde 12, 10). Judecă singur dacă te nu-

meri între drepți sau între cei necredincioși, de vreme ce pentru o mână de iarbă ai luat un preț atât de mare – un ochi și un picior. Presupunând că am putea vorbi despre cal ca despre o persoană, în cazul de față calul a repurtat o victorie morală asupra ta, fiindcă nici nu s-a apărat de tine, nici nu s-a împotrivit răului. Tu l-ai bătut, iar el fugea dinaintea ta, până ce a ieșit din fânațul tău chior și șchiop – și tăcut, la fel cum intrase. Nu te va da în judecată, nici nu va cere despăgubiri. Oare conștiința ta nu arde din această pricină? Eu îți spun: conștiința tuturor creștinilor adevărați este de partea acelui cal, nu de partea ta. O să-l numești cumva hoț pe cal fiindcă a furat de la tine? Ce-a furat? O mână de mâncare, cât să-i ajungă pe o zi! Nu mai mult! Gândește-te cu cât este mai mare hoția omenească. Gândește-te la un om hoț care a nimerit într-o „pășune" bogată, să zicem într-o bancă, sau într-un magazin, sau într-un palat. Oare ar lua numai atât cât îi face trebuință pentru o zi și ar lăsa tot restul neatins? Ar lua tot, fratele meu, tot ce ar găsi, să-i ajungă de mâncare pentru o sută de ani. Vezi cu cât este mai cinstit calul „hoț" decât omul hoț? Și totuși, unui om hoț nici un tribunal nu i-ar scoate ochiul, nici piciorul nu i l-ar rupe, ci l-ar trimite la pușcărie în Pojarevaț, ca să mediteze o vreme la fărădelegea sa pe cheltuiala statului.

Oamenii nu te vor pedepsi, dar conștiința nu te va pedepsi nici ea? Vai, conștiință, deșteaptă-te în om!

Scrisoarea a 242-a

Plugarului Branislav St., despre Hristos și Pavel

Cauți o lămurire a cuvintelor apostolice: *Iar de acum nu mai viez eu, ci viază întru mine Hristos* (Gal. 2, 20). Ele sunt ale

acelui apostol care se împotrivise cel mai mult lui Hristos și următorilor lui Hristos, dar care mai apoi s-a prefăcut din Saul în Pavel. Și în calitate de Pavel, de convertit la creștinism, el spune: *Iar de acum nu mai viez eu, ci viază întru mine Hristos.* Ce înseamnă asta? Înseamnă că el nu mai gândește gândurile sale, ci gândurile lui Hristos; nu mai păstrează dragostea sa, ci dragostea lui Hristos; nici nu mai lucrează lucrurile sale, ci lucrurile lui Hristos. Căci tot ce gândea ca prigonitor el a încetat a mai gândi ca apărător al Evangheliei lui Hristos; și tot ce iubea ca Saul a urât ca Pavel; și tot ce făcea ca fariseu evreu a osândit ca apostol creștin. Cu adevărat, Saul a ieșit din sine și în el S-a sălășluit Hristos; astfel, nu mai gândea și nu mai simțea și nu mai lucra Saul, ci Hristos gândea și simțea și lucra în el. *Rămâneți întru Mine și Eu întru voi*, le-a grăit Domnul ucenicilor Săi (In 15, 4). Cuvintele acestea s-au împlinit și asupra lui Pavel. Tot ce era vechi în el a pierit și a fost înlocuit cu ceva nou – și mintea, și inima, și voința. Și tot ce alcătuia în el personalitatea omenească a fost supus Domnului Iisus Celui înviat, așa încât nu mai cârmuia el ființa sa, ci Hristos; nu mai trăia el, ci Hristos. Ca și cum lacul nostru[1] ar intra în lumină și lumina în lac.

Cum s-a întâmplat asta? Căci trebuie știut: creștinul nu se naște, ci se face. Pavel însuși a povestit de nenumărate ori cum s-a întâmplat. Pentru el acea întâmplare este principala întâmplare din viața lui și principala dovadă a preschimbării lui sufletești din prigonitor în apărător, din urâtor în iubitor, din Saul în Pavel. Și însăși această întâmplare petrecută pe drumul Damascului arată întreaga tragedie a gândirii și a voinței omenești, întreaga nimicnicie a planurilor pe care și le fac oamenii atunci când Dumnezeu gândește și vrea altfel.

Dumnezeu să-ți dea și ție zile să ajungi la desăvârșirea lui Pavel, așa încât să poți spune: *Iar de acum nu mai viez eu, ci viază întru mine Hristos*!

[1] Este vorba de Ohrida (*n.tr.*).

Scrisoarea a 243-a

UNUI EGOIST, DESPRE FERICIREA PRIMEJDIOASĂ

Te socoţi fericit cu desăvârşire şi pe deasupra dai încredinţare că această fericire ţi-ai făcut-o singur, fără Dumnezeu şi fără oameni. Ca atare, respingi învăţătura sfântă pe care ţi-o propunem noi: că fiecare om este dator lui Dumnezeu cu rugăciunea şi aproapelui cu milostivirea. „Nici lui Dumnezeu rugăciune, nici oamenilor milă!" – răspunzi tu cu asprime. Şi totuşi te socoţi fericit! Cu adevărat, eu nici nu-mi pot închipui fericire fără Dumnezeu şi fără oameni. Socot că tu de fapt nici n-ai gustat din fericire, ci încurci lucrurile şi numeşti săturarea „fericire". Ai adunat mult din toate câte le dă pământul, ai mâncat şi ai băut pe săturate, şi în trufia ta crezi că n-ai nevoie de nimeni. Să ştii însă, mai întâi de toate, că pământul nu dă nimănui nimic fără porunca lui Dumnezeu. Şi dacă ţi-a dat, înseamnă că la porunca lui Dumnezeu ţi-a dat. Omul nu poate lua nimic cu sila de la lumea sa fără să aibă răspundere înaintea Făcătorului lumii. Adevărul cel mai adânc despre lume şi om ne învaţă că de fapt noi nu avem nici un fel de bunuri dăinuitoare pe acest pământ. Toate sunt lucruri de împrumut zburătoare[1], care se primesc şi se dau înapoi repede, ca într-un vârtej. Iar, şi iar, şi iar se săvârşeşte o probă cu ajutorul acestor lucruri de împrumut zburătoare. Acestea constau în sănătate şi putere, sau frumuseţe, sau avere, sau cinste şi putere, sau mare ştiinţă şi pricepere, sau oricare alt dar şi înzestrare. Iar proba cu care Făuritorul destinelor îi probează pe oameni, îi pune la încercare pe oameni, priveşte credinţa şi milostivirea şi cinstea şi fiecare însuşire bună. Proba stă în a se arăta două lucruri: primul, că omul ştie de

[1] Mai exact, „care circulă cu rapiditate" (*n.tr.*).

la Cine i-a venit darul; al doilea, că dă slavă și laudă Celui ce i l-a dăruit. Ascultă înfricoșătorul avertisment al marelui Proroc Ieremia, care strigă: *Dați Domnului Dumnezeului vostru slavă mai înainte de a se lăsa întunericul* (Ier. 13, 16). Începe și tu degrabă să Îl slăvești pe Dumnezeu și să Îi mulțumești cât timp n-a lăsat încă întunericul peste viața ta. Fiindcă atunci când El va lăsa peste ea chinuri, și necazuri, și dureri, sau ruină, sau nebunie – ce vei face atunci? Cărui dumnezeu te vei ruga atunci? Și care dintre oameni va face milostenie cu tine, cel nemilos?

Ca să nu se lase și peste viața ta întuneric cumplit și greu, ascultă și adu-ți aminte aceste sfinte spuse biblice:

Domnul va risipi avuția necredinciosului (Pilde 10, 3).

Mâna darnică se îmbogățește (Pilde 11, 24).

Scrisoarea a 244-a

PREOTULUI STANKO S., DESPRE ZIDIRE ȘI DĂRÂMARE

„Cum de nu ne merge bine când în atâtea biserici și mănăstiri se slujesc slujbele dumnezeiești?" – întrebi tu cu mirare. Iată cum: ca la zidirea Skadrei pe Boiana[1] – ce zidesc oamenii peste zi, vrăjmașii omului dărâmă noaptea. În altare se face rugăciune către Dumnezeu, iar în spatele altarului se aduc hule împotriva Lui. Cum bine a zis cândva Mitropolitul Filip al Moscovei țarului Ivan cel Groaznic. Iată cum au stat lucrurile: țarul Ivan mergea regulat la slujbe, stătea în biserică, dar în același timp la porunca lui călăii îi omorau potrivnicii afară. Știind lucrul acesta, Mitropolitul Filip era foarte amărât și îndurerat. Odată, când țarul a intrat în biserică, mitropolitul a venit la el cu crucea în mână și i-a grăit: „Țarule, noi aducem

[1] Este vorba despre o legendă asemănătoare celei a *Meșterului Manole* (*n.tr.*).

aici jertfa nesângeroasă, iar în acest timp afară, în spatele altarului, este vărsat sânge creştinesc." Iar prin marele Proroc Isaia Domnul le-a zis israilitenilor: *De veţi înmulţi rugăciunea voastră, nu vă voi asculta pe voi, că mâinile voastre sunt pline de sânge.* Şi adaugă: *Domnii tăi sunt neascultători* (de Dumnezeu), *părtaşi furilor, iubitori de daruri şi umblă după mită, săracilor nu fac judecată şi judecata văduvelor o au nesocotit* (Is. 1, 15, 23). A face lucruri ca acestea în afara bisericilor, iar în biserici a striga către Ziditor după milostivire înseamnă a zidi şi a dărâma, a sădi şi a dezrădăcina, a cădi cădire într-un vânt rău. Ca şi cum doi oameni s-ar înfăţişa împăratului din partea unei cetăţi ca să îl roage pentru cetatea lor şi unul ar face plecăciuni şi l-ar ruga pe împărat să dea ajutor, iar celălalt l-ar înjura în faţă! Şi Împăratul cerurilor şi al pământului dă rodnicie într-un an la rugăciunile celor evlavioşi, iar apoi bate cu viermi sau cu omizi sau cu muşte rele sau secetă sau inundaţie, şi rodul piere, şi vine foamete – din pricina hulelor hulitorilor. Şi astfel Dumnezeu face după dreptate. Ca atare, Biserica i-a chemat dintotdeauna pe toţi oamenii să umble după legea Domnului, ştiind că după purtarea oamenilor se iau toate stihiile universului. Încă din vechime înţeleptul chinez Confucius învăţa că întreaga natură depinde de moralitatea oamenilor. Iar un proverb rusesc spune: „Cum e nobleţea (oamenilor) – *blagorodie*, aşa şi rodul (pământului) – *plodorodie*."

Scrisoarea a 245-a

POETULUI S.S.,
DESPRE FELUL ÎN CARE MOR OAMENII

Adeseori moartea omului arată ce fel de om a fost răposatul. Altfel spus, cum i-a fost viaţa, aşa şi moartea. De

regulă, cine ucide sfârșește ucis, cine ridică sabia de sabie piere. Nu demult a murit la noi un preot bătrân. Nu a suferit. Sâmbătă seara a citit rugăciuni pentru niște bolnavi, duminică dimineața a răposat. A fost liniștit și blând întreaga sa viață, așa i-a fost și sfârșitul. A fost rugător mare, și tot în rugăciune s-a despărțit de această lume. Și aici moartea omului arată cum e omul. Descrii și tu cazul nașului tău. Nașul tău a fost un mare hulitor a tot ce înseamnă sfințenie. De Dumnezeu nu îi păsa, de suflet nu se îngrijea. De nimic nu se temea, zici, afară doar de o fântână – o fântână veche și părăsită, aflată în afara orașului. Adeseori vorbea despre acea fântână – totdeauna zgribulindu-se și tremurând. Câteodată spunea ca în glumă: „Fântâna asta o să-mi fie mormântul!" și de câte ori ieșea în afara orașului parcă îl trăgea ața spre acea fântână, să treacă pe acolo și să se uite în adâncul ei cel întunecat. Până la urmă ce s-a întâmplat? Nașul tău a dispărut de acasă pe neașteptate. Nimeni nu știa încotro a plecat. Cineva s-a gândit la fântână – și, într-adevăr, l-au găsit în fântână mort. În popor se spunea: „L-a tras soarta rea! Așa i-a fost scris! Mereu a presimțit!" Dacă aici este mâna soartei, atunci e vorba de o soartă venită lui nu din menirea pe care i-a dat-o Dumnezeu, ci de la fărădelegile lui. *De ce se teme cel nelegiuit nu scapă*, se spune în Scriptură (Pilde 10, 24). Am auzit povestindu-se despre cineva că se temea de un tei din curtea sa. Fiind curator al unei moșteniri, a dosit niște bani din acea moștenire și i-a îngropat sub tei. De atunci avea neîncetat frică de acel tei. Ca să scape odată de frică, i-a spus soției sale că o să taie teiul. Într-o seară a luat securea și s-a pus pe treabă, când dintr-odată au năvălit peste el hoții și i-au cerut banii. Nevrând să-i dea, nici să arate unde sunt, hoții l-au spânzurat... de tei. Și din nou s-a adeverit spusa lui Dumnezeu: *De ce se teme cel nelegiuit nu scapă.*

Iar tu bucură-te de Dumnezeu!

Scrisoarea a 246-a

HAGIULUI SAVATIE N., DESPRE RÂVNITORII VECHI ŞI NOI

„Mă bucur că Dumnezeu a dat atâţia râvnitori ai credinţei acolo, în Podunavlie. Sâmbătă după masă ei lasă lucrul şi călătoresc în mănăstiri şi biserici îndepărtate la adunări de rugăciune. Luni se întorc iarăşi la treaba lor de plugari, gata de muncă şi uşori ca şi cum ar fi stat tot timpul acasă. Aceasta e lucrarea harului dumnezeiesc. Două dorinţe fierbinţi încălzesc inimile lor: prima, să întărească credinţa din ei; cealaltă, să o semene ca pe o sămânţă cerească şi în sufletele altora. Slavă Domnului pentru asta, slavă Lui! Şi nici un alt sfat n-aş avea să le dau acestor râvnitori afară de cel pe care îl dă apostolul galatenilor zicând: *Făcând binele să nu slăbim, că la vremea cuvenită vom secera, de nu vom osteni. Deci, până când avem vreme* (până la moarte), *să facem bine către toţi, şi mai vârtos către cei ai noştri de o credinţă* (Gal. 6, 9-10). Să nu ni se urască de osteneala pentru bine! Se povesteşte că un oarecare monah cerea prin popor bani pentru orfani. Ajungând la un domn, i-a cerut şi aceluia ajutor „pentru orfanii lui Hristos". Domnul cel urâcios i-a tras o palmă. Monahul nu s-a tulburat defel, ci a zis: „Asta e pentru mine, dar acum daţi ceva pentru orfanii lui Hristos!" S-a ruşinat domnul cu pricina şi i-a întins dania sa. Despre Sfântul Serapion se istoriseşte că nici pe sine nu s-a cruţat câtuşi de puţin când a fost vorba să-i întărească pe oameni în dreapta credinţă ortodoxă. Astfel, s-a dat pe sine să fie vândut ca rob unui eretic maniheu, numai să-l lecuiască de erezie. Altă dată s-a dat să fie vândut ca rob unui păgân, numai ca să-l boteze în credinţa creştinească.

Aşadar, să ştii că Biserica lui Dumnezeu n-a fost nicicând lipsită de râvnitori aprinşi. Trebuie să-I fim recunoscători lui

Dumnezeu pentru faptul că ei există și acum, în țara noastră. Chiar dacă noi suntem mai slabi decât ei, trebuie să ne rugăm pentru ei lui Dumnezeu, după cum și ei se roagă pentru noi. Ca Dumnezeu să îi vieze și să îi înmulțească.

Scrisoarea a 247-a

Bijutierului A.P. din Prizren, despre boala dinainte de moarte

„Nu mă tem de moarte, însă mă tem de boala dinainte de moarte." Așa zici tu. Așa zic și mulți alții. Dar cei mai buni dintre creștini nu vorbeau așa, ci se încredințau voii lui Dumnezeu, fiindcă știau că boala este spre curățirea sufletului. Cine iubește curăția va urî oare apa? Bolile trupești dinainte de moarte sunt îngăduite de Făcător ca niște șuvoaie de apă înghețate sau fierbinți ce curăță sufletele noastre. Și dacă așa stau lucrurile, pentru ce să tânjim după o moarte fără veste și fără suferință? Și dreptul Avraam a suferit înainte de moarte: *și slăbind Avraam, a murit întru bătrânețe bune* (Fac. 25, 8). Și blândul Iacov a zăcut bolnav la pat înainte să se despartă de această lume. La fel și omul pocăinței, împăratul David. Iar dacă au fost loviți de boală cei ce vorbeau cu Dumnezeu, ce să mai zicem de marii păcătoși? Gândește-te că în fiecare zi de la Dumnezeu mor mii și mii de bătrâni, de femei și de prunci plăpânzi. Aproape toți sunt bolnavi și în boală se despart de această lume. Pentru ce te-ai speriat de mica boală dinainte de moarte, lucru de care nu s-au speriat bătrânii neputincioși și nici pruncii plăpânzi? Unul dintre bărbații sfinți se ruga mereu lui Dumnezeu să îi trimită boală înainte de moarte. Să nu îi vină moartea fără crainic. Să nu moară neiertat. Să nu părăsească această lume înainte de a nimici în sine prin amărăciunea bolii

orice amintire a desfătărilor josnice. Se spune în Scriptură: *Bate pe tot fiul pe care îl primește* (Evr. 12, 6). Prin urmare, pe cine nu bate Dumnezeu, în chinuri îl și primește. De aceea, nu pizmui pe cei ce fără boală și suferință ies din această lume. Adu-ți aminte de chinurile Mântuitorului dinainte de moarte. Adu-ți aminte de chinurile și suferințele Sfinților Apostoli, proroci și mucenici și ale atâtor oameni mărunți și neștiuți ce mor în fiecare zi prin spitale – adu-ți aminte și leapădă orice frică de boala de dinainte de moarte. Așteapt-o cu răbdare, iar când va veni primește-o ca de la Dumnezeu.

Scrisoarea a 248-a

UNUI DRINEAN, DESPRE STRĂLUCIREA DREPȚILOR

A venit la voi un om evlavios din Rudnik. A început să vorbească poporului cuvinte minunate despre marea milostivire a lui Dumnezeu și încăpățânarea păcătosului. Lacrimi îi udau obrajii când spunea cât de învârtoșați și orbi au devenit oamenii și nu văd cât de mare este mila lui Dumnezeu față de lumea păcătoasă. Unii îl întrebau una și alta, iar tu îl priveai doar. Priveai la fața lui și nu te săturai. Vedeai o strălucire tainică pe fața lui. Ceva asemănător se povestește despre Sfântul Antonie cel Mare. Trei oameni cunoscuți din cetate îl vizitau pe Antonie în fiecare an. Doi dintre ei puneau multe întrebări, și Antonie le răspundea. Al treilea nu întreba nimic, ci doar privea tăcut la fața lui. În cele din urmă l-a întrebat Antonie: „Cum ai venit de atâtea ori la mine fără să întrebi nimic?" și i-a răspuns acela: „Îndeajuns este pentru mine să te privesc, părinte."

Așa slăvite și atrăgătoare sunt chipurile drepților. Când evreii l-au bătut cu pietre pe Sfântul Ștefan, toți au privit și

au văzut fața lui ca o față de înger (Fapte 6, 15). La fel devine și fața celor care vorbesc cu Dumnezeu. Moise a fost nevoit să își acopere fața cu un văl înaintea poporului său, fiindcă n-o puteau privi din pricina strălucirii ei (v. Ieș. 34, 30). Dar ce-ar fi zis despre strălucirea feței lui Hristos? Potrivit predaniei, un pictor, Anania din Edessa, a fost trimis de regele Avgar ca să picteze chipul lui Hristos pe pânză. Anania s-a străduit mult să prindă chipul Mântuitorului și să-l alcătuiască din culori – însă aceasta nu i-a reușit nicicum din pricina unei lumini minunate ce strălucea pe fața Domnului. Ce putem spune, așadar, despre lumina cu care strălucesc chipurile drepților? Este lumină de la duhul care strălucește prin trup, lumină cerească în planul fizic, preînchipuire a luminii cu care vor străluci drepții precum soarele în împărăția lui Hristos.

Această lumină o dorim atât ție, cât și fraților tăi din preajma ta.

Scrisoarea a 249-a

Copistului Narkis P., despre îndreptarea păcătoșilor

Scrii că întotdeauna ai spus adevărul în față și din această pricină ai avut multe neplăceri în viață. Nu mă mir. Puțini bolnavi iubesc doctorul ce le vestește faptul că suferă de o boală incurabilă și ucigașă și stăruie asupra acestui fapt. Dragostea față de frații noștri ne impune să nu-i dăm în vileag întotdeauna cu asprime, ci să le spunem acele cuvinte care le vor sluji cu cel mai mult folos spre mântuire. Adu-ți aminte cum Mântuitorul nostru n-a tunat împotriva femeii păcătoase pe care fariseii au adus-o ca să fie bătută cu pietre, ci i-a grăit cu

bunătate: *Du-te și de acum să nu mai păcătuiești!* Când Ananias a venit la Saul, care era orbit, nu s-a năpustit asupra lui cu înjosiri și ocări pentru că-i prigonise pe creștini, ci l-a numit evanghelicește: *Saule, frate!* (Fapte 9, 17). Se povestește despre o soră monahie că s-a plâns Sfântului Serafim de Sarov. I s-a mărturisit și i s-a plâns că pătimește de nervozitate mânioasă cu crize de furie cumplită. După ce a mărturisit asta, aștepta de la omul lui Dumnezeu mustrare și epitimie mare – însă, în loc de mustrare și de epitimie, la urechi i-au ajuns vorbele bune ale duhovnicului: „Ce spui tu, soro? Tu ai un caracter minunat, liniștit – un caracter cu adevărat minunat, smerit și blând!" Ca o ploaie lină pe pământ însetat au căzut aceste vorbe bune pe sufletul femeii, care a tras din ele două foloase: s-a rușinat de sine foarte mult, dar a și dobândit nădejde – așadar, amândouă condițiile principale pentru îndreptare! Această pildă ne arată cum putem reuși ca ridicându-i pe oameni prin vorbe (bune și de laudă) să-i ajutăm să se ridice și cu fapta. Dacă putem trezi un om adormit cu o năframă, oare îl vom ucide cu sabia? Poate vei spune: „Dar Sfântul Serafim nu i-a spus acelei femei adevărul în față, în timp ce eu – tuturor adevărul în față!" Sfântul Serafim a spus adevărul – acel alt adevăr care nu se vădea în mânie și furie. Fiindcă femeia se lăsa câteodată pradă mâniei, însă adeseori era foarte liniștită și blândă. Sfântul lui Dumnezeu, ca un minunat educator și doctor, a ridicat ceea ce era bun în sufletul ei, trecând sub tăcere ceea ce era rău. De ce să mai vorbească despre rău, dacă vorbise deja despre el femeia? Tu însă ai o metodă complet opusă: le arunci tuturor în față răul lor, boala lor morală! Și asta cu asprime, și apăsat, și cu răutate. În timp ce binele din păcătos îl treci sub tăcere. Iată deosebirea dintre tine și cel al cărui nume a intrat în calendar.

Din aceeași gură poate, după trebuință, să scoată aer rece sau cald. La fel și în ce privește duhovnicia: unde se poate, oriunde se poate ca păcătosul să fie îndreptat prin căldu-

ra dragostei, nu e nevoie să întrebuinţăm răceala pedepsei şi a criticii. Uneori e nevoie, dar numai uneori, să se strige: *Mergi înapoia mea!*, precum Hristos lui Petru, sau: *Argintul tău să fie cu tine întru pierzare!*, precum Petru lui Simon Magul (Fapte 8, 20). Dar unde este alifie pentru rană nu se face operaţie.

Scrisoarea a 250-a

Protopopului Duşan T., despre a treia Ravaniţă

Vă felicit, vă felicit din inimă – şi nu numai pe voi, sârbii din Detroit, ci pe toţi sârbii din lume – vă felicit cu prilejul sfinţirii celei de-a treia biserici cu numele de Ravaniţa! Prima este cea de pe Morava[1], a doua din Srem[2], a treia americană. Prima reprezintă o cântare de sfântă recunoştinţă faţă de Dumnezeu pentru statul neatârnat şi pentru libertatea poporului, a doua – o cântare pătimirii purtătoare de biruinţă şi sfinte a poporului, a treia – o cântare sfintei neuitări a poporului. A treia Ravaniţă ne este dragă la fel ca primele două. Dacă în primele două trupul ţarului Lazăr s-a păstrat pe rând, prin minune, neatins de stricăciune, în cea de-a treia se arată minunea neuitării poporului, aducerii-aminte a poporului de trecutul său, la drept vorbind de cele două trecuturi ale sale: dinainte de Kosovo şi de după Kosovo. Cum să nu numim „minune" faptul că o mână de sârbi din furnicarul Lumii Noi nu a uitat istoria sa şi nu s-a lăsat pradă atâtor agitaţii pierzătoare care o îndemnau să se rupă de părinţii şi străbunii săi şi să îşi ducă traiul ca o mo-

[1] Celebră ctitorie a cneazului-mucenic Lazăr (*n.tr.*).

[2] Mănăstire din secolul al XVI-lea care a primit numele de „a doua Ravaniţă" datorită faptului că în ea au fost strămutate moaştele Cneazului Lazăr din prima Ravaniţă (*n.tr.*).

luscă fără trecut și fără viitor? Sau cum să nu fie minune faptul că o mână de oameni din poporul nostru a ridicat o biserică atât de frumoasă în apropierea fabricilor Ford și a zgârie-norilor în această vreme, cea mai grea din istoria americană, „într-o vreme rea dintr-un an de foamete"? Și a doua Ravaniță, cea din Srem, a fost clădită într-o vreme rea de robie cruntă, când zgârie-norul împărăției osmane se înălța amenințător asupra întregii Europe. Prețul jertfei pe care voi ați adus-o lui Dumnezeu este întreit din pricina greutăților apărute în viața voastră. Întreită fie și binecuvântarea lui Dumnezeu asupra voastră, a tuturor, binecuvântare de la toate trei Ravaniștele!

Dintre toate greutățile pe care le-ați întâmpinat clădind a treia Ravaniță știu că nu a fost cea mai mică faptul că a trebuit să rezistați celor ce vă reproșau cu ironie: „Vremurile de acum cer fabrici, nu biserici!" Doar duhul trezvitor și echilibrat al poporului nostru a putut acolo să biruie această greutate. Cred că și rugăciunile țarului-mucenic Lazăr v-au ajutat în această lucrare. Fabricile au distrus nervii oamenilor. Este nevoie de biserici, ca să aducă pace și tărie în suflete. Amintiți-vă de cuvintele lui Pavel către corinteni: *și însumi eu, Pavel, vă rog pe voi prin blândețele și liniștea lui Hristos* (II Cor. 10, 1). Iar blândețea și liniștea lui Hristos, atât de necesare americanului contemporan, nu pot apărea în gălăgia fabricilor. Fabrica reprezintă munca, biserica rugăciunea. Munca și rugăciunea în armonie – acesta a fost programul primilor colonișți din America, programul Americii primare. În America de astăzi munca a lăsat în umbră rugăciunea, fabrica – biserica. Așa s-a pierdut armonia vieții dinafară și dinlăuntru a Americii moderne. Eu nu mă erijez în dascăl al americanilor și ceea ce voi spune nu voi spune ca dascăl, ci ca om care iubește omenirea americană pătimitoare. America se va însănătoși atunci când rugăciunea va sta în rând cu munca și biserica în rând cu fabrica. Infailibilul nos-

tru învățător, Care a zis: *Lucrați până când aveți lumina*, a zis totodată: *Neîncetat rugați-vă!* Ca lucrători în fabrici, voi împliniți prima poruncă mântuitoare a lui Hristos, iar ca ziditori ai Ravaniței, și pe cea de-a doua. Eu mă încumet să spun: prin acest înțelept echilibru dintre muncă și rugăciune, voi ați oferit un exemplu sănătos multora din America.

De la Dumnezeu pace vouă și binecuvântare!

Scrisoarea a 251-a

Domnului Pavle A., despre străjuirea binelui

Scrieți că un evreu proaspăt botezat v-a făcut să vă rușinați prin credința sa puternică și prin apărarea curajoasă a credinței creștine. Fiind în societate, el a rostit atâtea noi cugetări despre Hristos ca Mântuitor al lumii și a vădit atâta dragoste înaltă și aprinsă față de Domnul, că v-ați mirat cu toții. Ați fost mirați ca, de pildă, acea negresă cu un colier mare de diamante în jurul gâtului, când un european i-a propus o avere întreagă pentru acel colier, pe care ea punea doar ceva mai mult preț decât pe pietrele obișnuite. Cu adevărat, și numeroși creștini se împodobesc astfel cu dumnezeiasca avuție a credinței creștine fără să cunoască valoarea ei. Din lenevia obiceiului învechit ei au început să privească credința lui Hristos ca pe o piatră pământească obișnuită. De aceea le-a repetat Domnul de atâtea ori porunca următorilor Săi: *Privegheați! Privegheați, ca să nu cădeți întru ispită!* Și oare poate fi vreo ispită mai mare decât atunci când un creștin se lenevește până într-atât că încetează a mai gândi la credința sa de viață făcătoare și minunată, la scopul pe care ea îl descoperă, la viața pe care ea o făgăduiește, la calea pe care ea o arată, la Împărăția cerurilor pe

care ea o propovăduiește? Trebuie să vină un creștin nou ca să îi smulgă din amorțeala și mărginirea lor. Iar creștinul nou – dacă nu s-a botezat pentru a se putea căsători sau pentru putere și cinstiri – vine într-adevăr ca o îmbărbătare, ca o împrospătare... și rușinare. Se povestește despre regele franc Clovis că atunci când a auzit de pătimirile îndurate de Hristos din partea evreilor a strigat: „Ah, de aș fi fost eu acolo cu francii mei, m-aș fi răzbunat crunt pentru toate nedreptățile față de El!" Dacă lăsăm aici deoparte răzbunarea, rămâne dragostea arzătoare a unui creștin nou față de Mântuitorul său.

Dar și vechii creștini pot deveni noi dacă încep să stea de strajă, dacă încep să prețuiască avuția neprețuită pe deplin a credinței lor, dacă se smulg de sub năravurile nătânge ale nesimțirii. Neîncetata străjuire asupra celei mai scumpe avuții a lor, neîncetata uimire, înnoire, schimbare la față și înviere – iată mântuitoarea normă evanghelică! Dar mai întâi de toate străjuirea asupra avuției credinței lor și păzirea acesteia de furi, dintre care cei dintâi suntem noi – prin neștiință și nesimțire.

Scrisoarea a 252-a

LUI MOȘ IOKSIMA B., DESPRE ADEVĂR ȘI DISCIPLINĂ

Nu te plânge de Domnul. „De ce ne bate? – întrebi tu. De ce ne bate cu boală și război și foc și dăunători?" Dar oamenii nu-L bat pe El prin cuvintele hulitoare și faptele păcătoase? Bătându-ne, El ne vestește adevărul despre noi și ne arată mila Sa față de noi. Fiindcă dorește să ne trezească, să ne întoarcă și să ne mântuiască prin bătaie când nu izbutește prin miluire. Fiindcă se spune în Scriptură: *Toate căile Domnului,*

milă și adevăr – toate, atât căile bunătății, cât și căile îngrozirii. Fie că dă, fie că ia. El întotdeauna vădește milă și arată adevărul. Asta n-o văd toți oamenii – o văd cei *ce caută așezământul Lui și descoperirea Lui* (Ps. 24, 11). Lor li s-a dat să vadă și să cunoască prin întunericul orbirii și neștiinței; li s-a dat să vadă ceea ce au ei: așezământul și descoperirea, adică adevărul revelat al lui Dumnezeu și disciplina revelată a duhului.

Adevărul revelat ne descoperă scopul ființei noastre, iar disciplina duhului ne deschide calea spre acest scop.

Că nu putem ceva împotriva adevărului, ci pentru adevăr, ne învață apostolul (II Cor. 13, 8). Asta o spune acel apostol care vreme îndelungată s-a împotrivit adevărului și a prigonit adevărul.

Când înaintea ochilor se întunecă adevărul, îndată se pierde și calea. Când cineva părăsește adevărul, leapădă și disciplina. În ziua de astăzi umblă pe căi întortocheate și rătăcite mulți oameni, popoare întregi, fiindcă nu vor să știe adevărul. Iar fără adevăr nu se cunoaște scopul și nu se vede calea, ca și cum nu ar fi lumină.

Întoarcerea la adevăr și la disciplina duhului: iată cerința esențială a generației noastre, a vremurilor noastre! Fără asta, catastrofa este inevitabilă.

Adevărul impune disciplină. De aceea sunt mulți oameni cărora nu le pasă de adevăr. Iubesc mai mult minciuna, fiindcă minciuna elimină orice disciplină.

Adevărul se mai numește și Ortodoxie, iar disciplina duhului, Cinste.

Cugetă grabnic și adânc la aceste două cuvinte și ți se vor descoperi multe taine ale vremurilor noastre, ale neorânduielilor noastre, ale pătimirilor noastre și ale rătăcirii contemporane.

Pace ție și lumină de la Domnul!

Scrisoarea a 253-a

UNEI SOMITĂȚI DIN SARAIEVO, DESPRE „PĂCATELE" CREDINȚEI POPORULUI

Strigați tare și cu încrâncenare: să se scoată religia din școli! Tineretului să i se vorbească pe săturate despre sângerosul Nero și mâncătorul de oameni Caligula, numai să nu i se amintească numele cel mântuitor al lui Iisus Hristos!

Dar să stăm și să cugetăm la rece: cu ce a greșit credința creștinească a poporului nostru de vreți să o bateți cu pietre? Când evreii au luat pietre ca să Îl bată pe Hristos, El i-a întrebat pentru care dintre faptele Sale bune vor să-L bată cu pietre – *pentru care din faptele Mele bune vreți să Mă bateți cu pietre?* (In 10, 32). Și pe dumneavoastră credința ortodoxă a poporului poate pe bună dreptate să vă întrebe: pentru care dintre faptele mele bune aruncați cu piatra în mine?

Cumva fiindcă i-am învățat pe strămoșii dumneavoastră necredincioși să creadă într-un singur Dumnezeu rațional în locul credinței în născocitul Perun și în familia lui idolească?

Sau fiindcă din hoarda sălbatică a strămoșilor dumneavoastră nebotezați am făcut un popor nobil și cultivat?

Sau fiindcă v-am făcut un uriaș duhovnicesc, pe părintele poporului dumneavoastră, Sava Nemanidul, și prin el o întreagă pleiadă de caractere exemplare?

Sau fiindcă am slujit ca o slugă a lui Dumnezeu primei împărății sârbești și am însuflețit-o cu duhul și cu frumusețea sfințeniei și a vitejiei?

Sau fiindcă am înflăcărat inimile mucenicilor de la Kosovo cu dragostea, mai tare ca moartea, de cruce și de libertate?

Sau fiindcă am fost luminător poporului dumneavoastră în întunericul și viforul de cinci veacuri al robiei?

Sau fiindcă am înzestrat cu putere și ardere de sine pe Karageorge și pe Miloș[1] și pe fiii puternici ai Herțegovinei și Muntenegrului?

Sau fiindcă orbului Vișnici[2] i-am dăruit vedere proorocească și slăvitului Niegoș[3] limbă de foc?

Sau fiindcă am umplut pieptul poporului Sfântului Sava cu vârtute îmbelșugată, și gâtlejul cu cântec, și mâinile cu măiestrie?

Sau fiindcă am fost cu înflăcărare îmbrățișată de popor și de stat de la Ceaslav[4] și până la regele de astăzi, Alexandru?

Sau fiindcă am udat cu lacrimi și am tămâiat cu rugăciuni toate mormintele mucenicești, la Kaimakcealan, la Șabaț, la Belgrad și în toate colțurile jertfelnicului poporului nostru?

Sau fiindcă din pricina legăturii mele de nerupt cu poporul altarele mele au fost surpate, bisericile mele pângărite, iar preoții mei junghiați?

Sau fiindcă nu mă împac cu teoriile fără Dumnezeu și fără suflet ale unora, nici cu ruinarea moralei poporului, și cel mai puțin cu moartea? Fiindcă eu sunt credința sfințeniei, a vieții și a învierii.

Pentru care, așadar, din aceste fapte vreți să mă depărtați de tineretul poporului? Pentru care dintre ele vreți să mă osândiți fără să mă ascultați și să mă bateți cu pietre fără a-mi da putința să mă apăr?

Când Sfântul Policarp a fost strâns cu ușa la judecată ca să se lepede de Hristos pentru a fi lăsat în viață, sfântul bătrân a răspuns:

---

[1] Eroi naționali sârbi, conducători ai Răscoalei de eliberare de sub duhul turcesc (*n.tr.*).

[2] Guslarul orb Filip Vișnici, cântărețul Răscoalei de eliberare (*n.tr.*).

[3] Vezi nota 1, p. 93.

[4] Ceaslav Klonimirovici, primul prinț care a domnit în Serbia după desprinderea acesteia de sub jugul țarului bulgar Simeon, contribuind mult la refacerea și consolidarea statului sârbesc după campaniile pustietoare ale bulgarilor (*n.tr.*).

– Iată, sunt 86 de ani de când slujesc lui Hristos, şi El nu mi-a făcut niciodată altceva decât bine! Cum aş putea să mă lepăd acum de Domnul şi Mântuitorul meu?

Aşa şi cu poporul nostru. Întocmai la fel şi tot poporul nostru, de la care dumneavoastră cereţi să se lepede de Hristos, poate să vă răspundă:

– Eu slujesc lui Hristos de 1000 de ani. Şi El mă sluje̦şte de tot atâta vreme, şi încă de mai multă. Şi, cu adevărat, mai mult mă sluje̦şte El pe mine decât eu pe El. Şi nu mi-a făcut nimic decât bine. Deci cum aş putea astăzi – tocmai astăzi, în aceste vremuri nenorocite – să mă lepăd de Domnul şi Mântuitorul meu?

Scrisoarea a 254-a

UNUI POŞTAŞ DIN ZAGREB, DESPRE RUGĂCIUNEA DE TAINĂ

Cum să nu ne rugăm lui Dumnezeu dacă ne rugăm mereu de oameni, care fără ajutorul lui Dumnezeu nu pot să ne ajute cu nimic? Fără Dumnezeu doctorul nu poate să vindece rana, nici viteazul să dea ocrotire, nici dascălul să înveţe pe alţii, nici preotul să vestească adevărul. Dacă ne rugăm cu atâta osârdie de mijlocitori, cum să nu ne rugăm Celui nemijlocit, Care ascultă fără receptor, şi vede fără ochelari, şi trimite darurile Sale fără poştaşi, şi află totul totul fără martori?

„Să ne rugăm numai la vedere sau şi în taină?", întrebi tu. Şi aşa, şi aşa. Trebuie ştiut doar că în rugăciunea la vedere trebuie să ne păzim de făţărnicia înaintea oamenilor, iar în cea de taină de îndreptăţirea de sine înaintea lui Dumnezeu. Iată o pildă a rugăciunii de taină.

„Doamne, nu ştiu ce să cer de la Tine. Tu singur ştii de ce am trebuinţă. Tu mă iubeşti mai mult decât mă pot iubi eu

însumi. Tată, dă slugii Tale ceea ce eu nici să cer nu știu! Nu cutez să cer nici pătimire, nici înlesnire, ci doar stau înaintea Ta cu inima deschisă față de Tine. Tu vezi nevoile pe care eu nu le știu; caută și fă după mila Ta. Lovește și tămăduiește, doboară-mă și mă înalță. Mă cutremur și tac înaintea sfintei Tale voi și înaintea judecăților Tale, pe care eu nu le pot pricepe. Mă aduc pe mine însumi Ție ca jertfă. Nu este în mine dorință afară de dorința să împlinesc voia Ta. Învață-mă să mă rog! Tu Însuți roagă-Te în mine! Amin" (o rugăciune de taină a Mitropolitului Filaret al Moscovei, aflată între hârtiile acestuia după moartea lui).

Scrisoarea a 255-a

UNEI BUNE SOȚII, DESPRE SOȚUL SECTANT

Soțul tău a trecut la sectanți, iar acum din casa voastră au pierit pacea și înțelegerea. Nu cădeți la învoială în nici o privință. Iată cum cuprinde credința întreaga viață, înrâurind toate gândurile și simțămintele noastre – chiar și pe cele care, s-ar spune, n-au nici o legătură cu credința. Așa a fost dintotdeauna: dreptcredincioșii au avut alte idei decât ereticii și în privința statului, și în privința armatei, și a muncii, și a organizării sociale, și a tuturor celorlalte lucruri.

Roagă-te lui Dumnezeu și Dumnezeu te va ajuta. Nu te lepăda de soțul tău, nu-l osândi, nu îl vorbi de rău, nu gândi rău de el, căci prin acestea nu-l vei îndrepta. Tatăl Sfântului Grigorie Teologul căzuse în oarecare erezie (a ipsistarienilor). Evlavioasa lui soție, Nona, s-a întristat foarte tare din această pricină și s-a rugat mult lui Dumnezeu ca El, Cel atotputernic, să-l lumineze pe soțul ei cu înțelegerea adevă-

rului. Rugăciunile fierbinți ale soției i-au ajutat soțului să se întoarcă la credința dreaptă. Dimpotrivă, se povestește despre Teodora, soția împăratului Justinian, că reușise să-l convertească pe soțul său la o învățătură strâmbă (monofizitismul). Aceasta însă n-a ținut multă vreme. Mai târziu Justinian și Teodora s-au întors, cu rugăciunile întregii Biserici, la credința ortodoxă. Din aceste două exemple, ca și din multe altele, se vede cum soția poate înrâuri credința soțului fie în bine, fie în rău. Și tu vei birui prin înrâurirea ta, nu este nici o îndoială! Domnul a zis: *Cereți și se va da vouă.* Nu ni se dă răul, dacă îl cerem, dar binele ni se dă, mai devreme sau mai târziu. Căci Dumnezeu vrea ca noi să cerem neîncetat binele și numai binele. Când cerem binele, mai ales când căutăm dreapta credință pentru noi și pentru ceilalți, cerem prin aceasta Împărăția cerurilor – iar asta este prima și principala căutare ce ni s-a poruncit. În rugăciunile Bisericii se cer deseori de la Dumnezeu *credință nerușinată, nădejde nesmintită și dragoste nefățarnică.* Există și credință rușinată, de care ereticii și sectarii se vor rușina cândva, fie pe pământ, fie la judecata lui Dumnezeu. Iar credința ortodoxă este cu adevărat credință nerușinată.

Zici că vecina te necăjește bătându-și joc și zicând: „Uite, eu și soțul meu n-avem nici o credință, dar trăim în bună înțelegere!" Nu lua aminte! Și între răufăcători și incendiatori există înțelegere pentru o anumită vreme. Și între viermii care dau năvală la hoit există înțelegere până ce termină de mâncat hoitul, iar după aceea se mănâncă între ei. Nu se judecă sfârșitul după început, ci începutul după sfârșit.

Domnul să-ți dea bărbăție și mângâiere!

Scrisoarea a 256-a

Învățătorului Slavko M., despre cea mai mare inversare

Nu, nu și iarăși nu: credința creștină nu s-a dezvoltat din credințele și filosofiile păgâne! Căci ceea ce s-a dezvoltat trebuie să aibă asemănare cu lucrul din care s-a dezvoltat. Iar credința creștină era atât de neasemănătoare cu iudaismul – cu care părea că are cea mai mare asemănare –, încât evreii L-au răstignit pe Hristos, întemeietorul noii credințe. Cât privește celelalte credințe, filosofice și idolatre, ce să mai vorbim? Deosebirea este atât de mare ca și cum cineva ar călători spre apus și deodată ar face stânga-împrejur. *De nu vă veți face precum copiii...*, le spune Domnul oamenilor; sau: *De nu se va naște omul de Sus...* Sau, după cuvintele lui Pavel: *Nu umblăm după trup, ci după duh*. Așadar, totul se inversează în lumina creștină; ceea ce era înainte se întoarce înapoi și ceea ce era jos se ridică sus. Cealaltă lume, care pentru păgâni și evrei era „lumea umbrei", este deschisă de mâna lui Hristos ca lume a realității. Mormântul întunecat se umple de lumină. Viața înghite moartea. Bucuria împărățește asupra întristării. Pierderea devine câștig. Sufletul se înalță deasupra trupului ca stăpânul asupra slugii. Vederea trupească se supune vederii duhovnicești. Lumea și cele ce se întâmplă în ea sunt privite nu după trup, ci după duh. Credința în întâmplare este pierdută și e înlocuită cu credința în purtarea de grijă a Dumnezeului Celui viu. Totul este expus cu o limpezime desăvârșită atât în Sfânta Scriptură, cât și în istoria Bisericii și în viața credincioșilor ei fii, de-a lungul tuturor veacurilor. Când Sfântul Episcop Remigius l-a botezat pe regele franc Clovis, i-a grăit un cuvânt care arată în ce măsură credința creștină reprezintă o deplină transformare. Mai înainte Clovis se închina la idoli și ardea lucrurile sfinte ale creștinilor

oriunde dădea de ele. Când la botez Clovis l-a întrebat pe sfântul episcop ce îndatoriri are față de noua credință, Remigius i-a răspuns: „Cinstește ceea ce ai ars și arde ceea ce cinsteai."

Scrisoarea a 257-a

UNUI AGHIORIT, DESPRE VIAȚA DE OBȘTE

Am auzit, am auzit! A auzit tot poporul sârb, cu întristare, că viața de obște din Hilandar a fost distrusă iarăși. Cine putea să o distrugă decât legaliștii, care au pierdut din vedere scopul venirii lor în Sfântul Munte și care se ostenesc cu nesimțire să atragă asupra sufletului lor blestem? Ei se pot bucura acum că i-au biruit, pasămite, pe Sfânta Născătoare de Dumnezeu, împărăteasa Muntelui Athos, și pe Sfântul Sava, întemeietorul Hilandarului – însă timpul va arăta dacă forța oarbă poate birui lumina sfinților lui Dumnezeu. „Dumnezeu lucrează încet, dar ce voiește împlinește", spune poporul. Iar undeva în *Psaltire* stă scris: *Vrăjmașului i-au lipsit de tot săbiile.*

Sfântul Sava a urmat rânduielilor monahale ale Sfântului Vasile, iar Sfântul Vasile a scris despre viața de obște monahală următoarele: „Pe noi Dumnezeu ne-a zidit asemănători mădularelor unui singur trup, așa încât să avem nevoie unii de ajutorul altora. Căci ce călire în smerenie, cucernicie și răbdare pot fi acolo unde nu este nimeni față de care să poată fi vădite virtuțile acestea? Cui vei spăla picioarele? Cui vei sluji? Cum vei fi cel mai de pe urmă dintre toți dacă viețuiești singur?!"

Dacă la noi, în familiile mari sătești, s-a arătat o viață de obște ideală, cu bătrânul casei ca igumen, cum să nu se arate aceasta și mai minunată între monahi? Sfântul Munte trebuie să învețe lumea că înrudirea duhovnicească este mai strân-

să și mai puternică decât cea trupească. Și dacă cei înrudiți trupește pot avea viață de obște, cu atât mai mult trebuie s-o aibă frații duhovnicești. Frățiile mănăstirilor athonite ar putea aduce mult folos în ziua de astăzi lumii învrăjbite și tulburate dacă prin pilda lor ar aminti de vechiul creștinism și de primii creștini, când *nici unul nu zicea că dintru averile lui este ceva al său, ci erau lor toate de obște* (Fapte 4, 32). Fiecare vizitator al Sfântului Munte știe cu cât este mai mare duhovnicia mănăstirilor cu viață de obște decât cea a mănăstirilor idioritmice. Într-adevăr: cu ce-și ajută sieși sau altora monahul ce se arată știutor al legilor omenești și al articolelor din ziare, dacă în lucrurile duhovnicești este mut ca peștele? Iar acest fel de caracter se întâlnește cel mai des în mănăstirile fără binefacerile vieții de obște.

Vor ajuta însă Dumnezeu și Maica Domnului ca în Sfântul Munte să precumpănească monahii duhovnicești față de monahii legaliști. Atunci Sfântul Munte își va recăpăta vechea aureolă de sfințenie adevărată pe care a avut-o de-a lungul veacurilor. Atunci Sfântul Munte va fi plin și preaplin de binecuvântarea lui Dumnezeu. Și plinătatea binecuvântării Lui se va întinde asupra tuturor popoarelor pământului. Iar pentru ca aceasta să se întâmple chiar mâine este nevoie doar de puțin mai multă bunăvoință, dragoste frățească și frică de Dumnezeu.

Pace ție și bucurie de la Domnul!

Scrisoarea a 258-a

PLUGARULUI MILOVAN M., DESPRE CARTEA CEA MAI IEFTINĂ

Te tulbură ceea ce ar trebui să te bucure. Te tulbură faptul că Sfânta Scriptură este o carte atât de ieftină, cea mai ief-

tină dintre toate cărțile! Și crezi că această carte mântuitoare ar trebui să fie scumpă și rară. Nu știu cum ți-a venit așa un gând pe care lumea creștină nu și l-ar putea însuși nicicum. Oare nu vezi că în natură se întâlnesc cel mai des lucrurile cele mai necesare vieții? Aerul, și lumina, și apa sunt la îndemâna tuturor ființelor vii fără nici o plată. Iar dacă pentru acestea trei ar trebui să se plătească, mulți n-ar putea să mai trăiască. Sau dacă pământul nu ar sluji drept pat, dacă oamenii n-ar putea să afle somn, nici odihnă, decât în patul lor, câți n-ar pieri din lipsă de somn și de odihnă? Iată, și Mântuitorul nostru adeseori S-a odihnit pe iarbă și a dormit pe pământ. Sau dacă pâinea nu ar fi hrana cea mai ieftină, cum s-ar putea hrăni atâtea popoare?

Așa-i și cu cuvântul lui Dumnezeu. Cuvântul lui Dumnezeu este pretutindeni și la îndemâna tuturor, la fel ca aerul, și lumina, și apa, și pâinea, și pământul. Toată natura este de fapt cuvântul lui Dumnezeu în imagini ce sunt la îndemâna tuturor celor care vor să gândească. Și atunci, de ce cuvântul Evangheliei, cuvântul vieții, să fie scump și rar? De ce? Oamenii au nevoie de el mai mult decât de aer și de lumină și de apă și de pâine, la fel cum au mai multă nevoie de viața veșnică decât de această viață trecătoare. Domnul le-a spus ucenicilor Săi: *Mergeți în toată lumea și propovăduiți evanghelia la toată zidirea* (Mc. 16, 15). Așadar, și Sfânta Scriptură să se răspândească în toată lumea și să fie la-ndemâna a toată făptura lui Dumnezeu. Să dea Dumnezeu ca ea să fie nu doar mai ieftină decât toate celelalte cărți, cărți fără folos și vătămătoare, ci să fie cu totul gratuită, la fel cum cele mai însemnate și mai trebuincioase stihii ale naturii sunt gratuite! Uită-te: lucrurile de lux și de prisos, acelea sunt cele mai scumpe. Și toate otrăvurile sunt scumpe, foarte scumpe. Întreabă în farmacii, și vei afla că otrăvurile sunt foarte scumpe. Așa e și cu cărțile. Cărțile religioase ale popoarelor necreștine, de pildă ale vechilor egipteni, indieni și persani, au fost și sunt

cărți foarte scumpe, și ca atare inaccesibile majorității oamenilor. Negreșit, și asta este din purtarea de grijă a lui Dumnezeu, ca rătăcirea să fie mărginită ca întindere și să nu se împrăștie cu ușurință în popor. Din purtarea de grijă a lui Dumnezeu, Cartea adevărului și a vieții este deschisă și la îndemâna tuturor.

Cuvântul lui Dumnezeu să te lumineze!

Scrisoarea a 259-a

UNUI BĂTRÂN PROFESOR, DESPRE ÎMPĂRĂȚIA LUI PILAT

Vă pare rău după vechea împărăție romană, și de aceea învinuiți credința creștină de pieirea ei. Așa au făcut toți istoricii necredincioși, nu însă Ranke și Niebuhr. Mă mir că și dumneavoastră, născut creștin, faceți același lucru. Dacă n-ar fi pierit împărăția romană, ar fi pierit creștinismul. Ori Cezarul, ori Hristos. Iar dacă ar fi pierit creștinismul, ar fi rămas idolatria, ar fi rămas minciuna, ar fi rămas nemilosul duh al Romei păgâne. Iar duhul este întotdeauna lucrul principal – duhul unui om, sau al unui popor, sau al unei religii, sau al unei culturi. *Duhul dă viață* – însă nu orice duh și de orice fel, ci duhul adevărat, Duhul lui Dumnezeu. Iar duhul împărăției romane era duh tiranic, neomenesc și fățarnic. Asta s-a arătat și prin Pilat, care L-a proclamat pe Hristos nevinovat, și totuși L-a osândit la moarte.

Dumneavoastră vă pare rău după „cultura" romană, iar prin cultură înțelegeți „frumoasele statui de marmură care împodobeau străzile și piețele Romei". Dar nu vă pare rău după milioanele de ființe omenești care erau târâte din toate colțurile lumii și mânate în lanțuri printre statuile acelea pâ-

nă la istovire și moartea de foame? Aici este deosebirea fundamentală dintre scara de valori romană și cea creștină. Romanii păgâni puneau pe stat și pe cultură mai mult preț decât pe ființele omenești vii, iar creștinismul a pus și pune pe sufletul omenesc mai mult preț decât pe stat și pe cultură și pe întreaga lume. Fiindcă și statul, și cultura sunt pentru om, nu omul pentru stat și pentru cultură. Oamenii creează state și culturi nu ca pe valorile supreme ale existenței lor, ci ca pe un mijloc ajutător spre atingerea culmilor duhovnicești și morale.

Și în timpul celor mai buni împărați Roma se distingea printr-o rară neomenie și barbarie. Astfel, în timpul lui Marc Aureliu, împăratul-filosof, creștinii au fost chinuiți la fel ca în vremea împăraților netoți. Vreți să auziți măcar unul dintre numeroasele exemple de neomenie din vremea lui Aureliu? Mucenicul creștin Atal, om de o neobișnuită noblețe și bunătate, a fost adus înaintea judecății Cezarului pentru faptul că era creștin. Judecătorii i-au propus mai întâi să se lepede de Hristos. Văzând că nu vrea să facă asta, au pus să fie dezbrăcat și așezat pe un scaun de fier înroșit în foc. Sfântul Atal stătea liniștit și, în timp ce trupul îi ardea, el îi mustra pe romani zicând: „Voi îi numiți pe creștini barbari, dar iată ce fapte barbare faceți voi!"

De altfel, priviți la duhul roman vampiric care există astăzi în câteva din statele europene – și bucurați-vă, dacă vă puteți bucura, de tiranie, foc, sabie, sânge, ateism, deșertăciune și amoralism! Însă eu știu că dumneavoastră, în calitate de creștin – și numai pentru că sunteți creștin –, nu vă puteți bucura de așa ceva. Iar dacă nu puteți, atunci vă contraziceți singur când plângeți nemiloasa împărăție a lui Pilat.

Scrisoarea a 260-a

Unui cititor, despre apa vie (In 4)

Din convorbirea Domnului cu femeia samarineancă se vede că realitățile duhovnicești nu pot fi înțelese de cel care gândește trupește. Neînțelegerea aceasta n-a fost vădită numai de o femeie simplă, ci și de însuși Nicodim, fruntaș al evreimii. Femeia nu înțelege spusele despre apa vie, fruntașul nu înțelege cuvintele despre nașterea din nou a omului. Oare nici tu nu înțelegi cuvintele despre apa vie? *Iar cel ce va bea din apa pe care Eu o voi da lui, nu va înseta în veac.* De multe ori o spusă a Sfintei Scripturi lămurește pe alta. Așa și aici. Căci Domnul spune undeva: *Cela ce crede întru Mine nu va înseta niciodată* (In 6, 35). Așadar, apa vie e strâns legată de credința în Hristos. Ce este apa vie? Este Duhul lui Dumnezeu – iar că așa stau lucrurile se vede din In 7, 39. Credința în Hristos este ca o conductă de apă, iar Duhul lui Dumnezeu e însăși apa vie. Prin credință ne vine duhul – fie din pământ, fie din iad, fie de la Dumnezeu. Precum credința, așa și duhul. Prin credința în Hristos căpătăm Duhul lui Hristos, iar Duhul lui Hristos este Duhul lui Dumnezeu. De ce Se cheamă *apă vie* Duhul lui Dumnezeu? Fiindcă El este băutură de viață făcătoare pentru sufletul omenesc. Din această băutură sufletul dobândește viață și bucurie! Oricare desfătare pământească naște sete de o mai mare desfătare, iar desfătarea de viață Făcătorului Duh al lui Dumnezeu nu tânjește după așa ceva, fiindcă nu este desfătare mai mare decât ea. După orice apă însetezi iarăși, însă de la șuvoaiele cerești ale Duhului Domnului vin alinarea și săturarea. Lucrul acesta era știut de către sfinții lui Dumnezeu, care părăseau tot, jertfeau tot, numai ca să deschidă în adâncul sufletului lor *izvor de apă săltătoare întru viață veșnică.*

Scrisoarea a 261-a

DOMNULUI RADOIE I., DESPRE LUCRUL ESENȚIAL

Spuneți cu supărare că ați citit Sfânta Scriptură, dar n-ați aflat în ea ceea ce căutați.

De ați fi căutat să aflați cine a făcut această lume, ați fi găsit. De ați fi întrebat: „Cum a fost făcut omul și ce slavă îi este menită?", ați fi primit răspuns. De ați fi vrut să aflați voia lui Dumnezeu și ce vrea Dumnezeu să faceți ca să vă mântuiți sufletul, cu adevărat ați fi aflat. Dar dumneavoastră nu vă era de toate astea. Voiați să aflați în Sfânta Scriptură răspuns la întrebarea: „Care este protomateria din care a fost făcută toată această lume? Și care este esența comună a tuturor creaturilor?" sau: „Care este aluatul din care a fost frământat tot ce există?" Dar tocmai aceste întrebări sunt în zadar – căci ce făptură din natură ar ști să spună din ce este făcută, dacă omul, făptura cea mai inteligentă, nu știe asta?

Sfântul Vasile spune: „Cel ce istorisește despre facerea lumii ne învață doar că *la început a făcut Dumnezeu cerurile și pământul*, socotind că este destul să arate Cine a făcut și a împodobit pământul – iar care este esența pământului n-a vrut să cerceteze, fiind acesta lucru zadarnic și fără de folos pentru ascultător." Și apostolul lui Hristos spune sfătuindu-l pe Timotei: *Iar de întrebările cele nebune și neînțelepte te ferește, știind că ele nasc vrăjbi* (II Tim. 2, 23). Într-adevăr, multe, foarte multe certuri au fost între oameni de-a lungul istoriei pe această temă: din ce a fost făcută lumea și care este materia ei fundamentală sau protomateria. Sfânta Scriptură a lui Dumnezeu ne arată doar ceea ce este de folos și are finalitate. Ea ne vestește că această lume este făcută prin cuvântul lui Dumnezeu și că ea este simbol și semn al lumii duhovnicești,

al realității duhovnicești. De altfel, la ce să cercetăm esența tuturor făpturilor și ființelor, dacă nu ne-am despărțit încă de înjurat, și furat, și poftă, și invidie, și vanitate, și de toate păcatele și patimile negre? Ca atare, să ne străduim mai întâi pentru lucrul principal, iar cele de pe urmă să le lăsăm la urmă.

Scrisoarea a 262-a

Unei mame îndurerate, despre copiii răi

Vă plângeți de copiii dumneavoastră – vai, de copiii pe care i-ați născut! Pe lângă școala obișnuită, le-ați plătit profesori particulari de pian și franceză. Acum vă înnebunesc de cap cu pianul, iar când vorbesc între ei franțuzește râzând, simțiți că își bat joc de dumneavoastră. Într-o sâmbătă ați vrut să mergeți la cimitir ca să faceți parastas fiului mai mare, care a pierit în război. Ați adus acest lucru la cunoștința copiilor dumneavoastră. Lor însă nici că le-a păsat de parastasul dumneavoastră, ci din pat s-au dus drept la pian și au început să cânte. „Copii, ați spus, astăzi nu se cântă, astăzi îi facem parastas răposatului Mirko!" „Păi, uite, cântăm un marș funebru!", au răspuns ei, râzând în hohote. Și ați plecat singură, ca „de la mormânt la mormânt", cum spuneți dumneavoastră, plângând și tânguindu-vă tot drumul.

Ah, dacă ați fi luat la vremea potrivită un profesor particular pentru copiii dumneavoastră ca să-i învețe să se poarte după îndreptarul legii lui Dumnezeu! Ați fi avut acum copii, nu maimuțe și papagali. Căci și maimuțele învață să cânte la pian, iar papagalii învață să vorbească, dar să se poarte după îndreptarul legii lui Dumnezeu pot să învețe numai fiii și fiicele oamenilor.

Se povestește că o boieroaică a mers la Sfântul Serafim de Sarov și s-a plâns că profesorii îi învață slab copiii limba franceză, întrebând ce să facă. La care omul sfânt i-a răspuns:

– Tu, matușka, mai bine învață-i pe copiii tăi să se roage lui Dumnezeu, iar franceză o să învețe lesne mai târziu.

Așadar, copiii trebuie învățați în primul rând ceea ce este mai important, fiindcă ceea ce se învață în copilărie nu se uită ușor. Lucrurile secundare pot fi învățate și mai târziu; de altfel, chiar dacă se uită, pierderea nu este atât de mare. Dar dacă lucrurile cele mai importante nu sunt învățate, ori sunt învățate slab, ori sunt învățate și uitate, sunetul pianului înăbușă rugăciunea, iar vorbitul pe franțuzește e întrebuințat spre batjocorirea părinților!

Bunul Dumnezeu să vă ajute! Acum este anevoie de dat un sfat. Când inima se tulbură este mai greu de limpezit decât cel mai tulbure torent. Răbdați și rugați-vă lui Dumnezeu pentru copiii dumneavoastră! Prin răbdare se prea poate să-i faceți, puțin câte puțin, să se rușineze, iar prin rugăciune veți dobândi ajutor de la Cel Atotputernic ca să se limpezească inima copiilor dumneavoastră. Mai întâi însă trebuie să faceți pocăință pentru faptul că nu i-ați învățat pe copiii dumneavoastră în primul rând legea Lui.

Fii am născut și am crescut, iar ei s-au lepădat de Mine (Is. 1, 2).

Scrisoarea a 263-a

SCRISOARE PRISĂCARULUI M.A., DESPRE ÎNVĂȚĂTURA DE LA ALBINE

Întreaga viață v-ați îndeletnicit cu o nobilă ocupație: albinăritul. Acum ne dați o învățătură aparte pe care o aveți despre

albine. Aţi luat seama şi v-aţi încredinţat că albinele îi înţeapă crunt pe oamenii cu gânduri rele şi desfrânaţi. Rareori năvălesc albinele asupra copiilor şi fecioarelor şi îndeobşte asupra oamenilor curaţi şi fără de răutate – de fapt niciodată dacă nu sunt stârnite. Aşadar, asupra celor necuraţi albinele năvălesc, iar faţă de cei curaţi se ţin în apărare. Odată albinele v-au scăpat de tâlhari. Tâlharii v-au scris cerând bani. Nu le-aţi dat. S-au furişat în curtea dumneavoastră, însă albinele au năvălit asupra lor şi i-au înţepat atât de tare, că nu ştiau cum să găsească poarta mai repede.

În Sfânta Scriptură se spune despre leneş: *Du-te, leneşule, la furnică, şi vezi munca ei şi prinde minte!* (Pilde 6, 6). Şi după albină se poate lua omul leneş cu mâinile şi cu mintea ca să înveţe vrednicia, şi cumpătarea, şi buna rânduială, şi prevederea – şi încă un lucru mare, foarte mare, ce rar se vede în natură într-o măsură atât de mare. Acest lucru mare este jertfelnicia. Pentru poporul stupului său fiecare albină este gata să îşi dea viaţa în orice clipă. Iar cea mai mare jertfelnicie colectivă o arată albinele când roiesc. Un mare scriitor belgian a scris o întreagă carte despre viaţa albinelor, şi în acea carte vorbeşte despre roit precum urmează: „Roitul nu este o simplă strămutare a albinelor, ci o jertfă, jertfă premeditată, pe care o aduce generaţia de astăzi pentru cea viitoare, ce îi urmează." El spune în continuare: „Aici nu este vorba de instinct, nici măcar de o lege a naturii. Fie că este vorba de albine, fie că este vorba de oameni, obişnuim să numim «lege» ceea ce nu înţelegem." Dar atunci ce este? Simţământul dragostei şi al grijii pentru tinerele albine, pentru noua generaţie de albine. Datorită acestui simţământ roiesc albinele bătrâne, adică lasă casa lor unde s-au născut, casă preaplină de miere, şi pleacă în lume fără să ştie unde, fără să ştie primul popas unde se vor opri. Gândeşte-te ce ar face chiar şi cei mai mari patrioţi dacă li s-ar spune: „De dragul

tinerei generații, ieșiți din patria voastră, părăsiți-vă vetrele, și casele, și avutul, și mergeți în lumea largă!" Oare s-ar găsi între ei un roi mare de oameni care să urmeze fără murmur pildei albinelor?

Scriitorul nostru povestește și multe alte lucruri despre albine, care de care mai minunate. El spune, de pildă, că albinele stau de vorbă între ele, țin sfat, cântă cântece vesele sau triste, au strigătele lor de luptă, scot nenumărate sunete mărunte pline de înțeles, pe care noi le auzim sau nu (v. Maeterlinck, *Viața albinelor*). Iar dumneavoastră știți că între prisăcari nu sunt atei. Dimpotrivă, cu ajutorul albinelor unii dintre ei au aflat de Ziditorul și Dumnezeul lor și de minunata Lui purtare de grijă pentru toate făpturile.

Scrisoarea a 264-a

JUDECĂTORULUI M.D., DESPRE DESCOPERIREA RARĂ

Scrieți că nu credeați în existența oamenilor buni până ce n-ați ajuns cu probleme de serviciu în satul Iasenovo. În acel sat v-ați întâlnit cu un grup de oameni care se cheamă bogomolți (rugători). Întregul sat este ortodox. Singura deosebire între „rugători" și ceilalți săteni stă în aceea că „rugătorii" chiar trăiesc după poruncile credinței ortodoxe, pe când ceilalți se numesc ortodocși și trăiesc ca niște păgâni. „Rugătorii" trăiesc în pace cu toată lumea, ceilalți se ceartă și se judecă. „Rugătorii" merg la biserică, ceilalți la cârciumă. „Rugătorii" vorbesc de Dumnezeu și suflet, ceilalți de politică și de procese. „Rugătorii" țin post, ceilalți nu fac deosebire între zile și între mâncăruri. „Rugătorii" țin praznicele și merg la adunări de rugăciune, ceilalți la vânătoare, la pescuit și la adunările de partid.

„Rugătorii" nu vor să se jure nici pe dreptate, ceilalți sunt gata îndată să jure strâmb. „Rugătorii" zic: „Trebuie să trăim după legea lui Dumnezeu", ceilalți: „Trebuie să trăim ca și restul lumii". Aceia n-au fost pentru dumneavoastră pricină de mirare; mare pricină de mirare au fost „rugătorii". Datorită acestora numiți satul Iasenovo „satul lui Dumnezeu", și întrebați suspinând: „Oare n-ar putea tot poporul nostru din toate satele și orașele să devină ca acest sat al lui Dumnezeu, Iasenovo?" Unde n-ar fi așa! Tocmai acesta este rostul și scopul tuturor străduaniilor Bisericii. Tocmai aceasta este culmea Creștinismului. Așa erau toți creștinii în primele veacuri, afară de eretici. Tertulian, avocat din Cartagina secolului al II-lea, dă mărturie că în vremea lui nici un creștin din Africa nu era dat în judecată pentru altceva afară de credința lui.

De ce creștinii de atunci erau creștini adevărați, iar cei de acum nu? Fiindcă acei creștini păzeau legea lui Dumnezeu mai mult decât toate legile omenești. Ei vedeau datoria primă și de căpătâi a omului în cunoașterea și împlinirea legii lui Dumnezeu. Fiindcă legile omenești nu pot fi împlinite dacă nu este împlinită legea lui Dumnezeu. „Rugătorii" din satul Iasenovo sunt cei mai buni cetățeni numai fiindcă sunt cei mai buni împlinitori ai legii lui Dumnezeu.

De aceea, să știți că sunteți dator față de popor și stat și Biserica lui Dumnezeu ca oriunde vă aflați să povestiți despre minunatul sat Iasenovo.

Și Dumnezeu vă va binecuvânta.

Scrisoarea a 265-a

UNUI SLOVEN ORTODOX DIN ȚELIE, DESPRE SFÂNTA BISERICĂ DIN RUSIA

Mi-e dragă credința dumneavoastră că prigoana Bisericii lui Dumnezeu din Rusia soră va înceta curând. Mă bucură în chip deosebit că credeți fără șovăială în biruința adevărului și a binelui. Când cineva v-a spus că Creștinismul poate fi îngropat pentru totdeauna, la fel ca vechea religie egipteană, ați dat răspunsul curajos și inteligent:

– Când minciuna este îngropată, ea nu se mai scoală – însă când este îngropat adevărul, el învie.

Neîndoielnic, așa este. Adevărul este în mormânt viu, în lanțuri slobod, în bezna închisorii luminos, în noroi curat. Ceea ce fac astăzi prigonitorii credinței lui Hristos în sfânta Rusie au făcut înainte de ei oamenii fără Dumnezeu și potrivnicii lui Hristos – și s-au îngropat pe sine în moartea veșnică, iar Adevărului i-au dat prilejul de a învia iar și iar. Nici una dintre măsurile pe care le întrebuințează acum prigonitorii lui Hristos în Rusia nu este nouă, nici necunoscută pentru Biserica lui Hristos. Toate sunt vechi ca praful din mormintele faraonilor și toate sunt nimicnice ca mânia lui Nero. Stă scris că cezarul roman Maximin îi prigonea pe creștini prin aceleași mijloace prin care îi prigonesc astăzi ateii moscoviți pe frații noștri ruși. Maximin a dat următoarele porunci împotriva creștinilor:

1) în școli să li se spună copiilor cele mai mari hule și ocări împotriva lui Hristos și a credinței Lui;

2) să fie răspândite în scris minciuni împotriva Creștinismului. A fost răspândită mai ales o carte, plină doar de minciuni și născociri, sub numele de *Actele lui Pilat*. Aceas-

tă carte era împărțită peste tot tineretului ca manual de stat împotriva lui Hristos și a creștinilor;

3) femeile desfrânate să-i clevetească pe creștini, iar măscăricii să-și bată joc de Biserica lui Hristos;

4) creștinii să fie chinuiți prin înfometare prin aceea că tot ce era de mâncare prin piețe se stropea în fiecare dimineață cu sânge prihănit de la jertfele idolești, de care creștinii se scârbeau ca de cea mai mare spurcăciune.

Ați auzit ce întreprind ateii din Rusia împotriva credinței lui Hristos? Ca și cum blestematul împărat Maximin le-ar fi lăsat testament! Absolut totul este identic – mai puțin stropirea cu sânge de la jertfele idolești, fiindcă ateii moscoviți nu au alți idoli afară de ei înșiși. Se știe însă că îi chinuie prin înfometare pe toți cei care nu gândesc la fel ca ei.

Dar unde este acum „slava" împăratului Maximin? Iar credința lui Hristos s-a răspândit în toată lumea. Unde este împărăția romană, afară de hârtie? Iar împărăția lui Hristos se propovăduiește și se întinde și pe acea jumătate a globului pământesc la care Roma nici nu visa că există.

Bucurați-vă de Domnul și de biruințele Lui!

Scrisoarea a 266-a

Frăției Sf. Petru, despre botez

V-am scris și mai înainte, vă scriu și acum: nu-i ascultați pe cei care vă spun că nu trebuie botezați copiii, ci botezați-vă copiii cum ați făcut și până acum, cum au făcut și strămoșii voștri! Apostolul Petru i-a botezat pe Cornelie și pe toți ai lui. Apostolul Pavel recunoaște singur: *Am botezat și casa lui Ștefan.* Ce poate să însemne *casa lui* decât toată familia, adulți și copii? Citiți ce a făcut temnicerul care îi păzea pe Pa-

vel și pe Sila în închisoare când a văzut minunea care a avut loc. Când a văzut minunea săvârșită de apostoli *s-au botezat el și toți ai lui îndată.* La fel și Crisp *cu toată casa lui.* Așadar, ce treabă avem noi cu falsurile eretice când practica Sfinților Apostoli mărturisește limpede că trebuie botezați copiii?

Adevărul este că în vechime unii își amânau botezul și rămâneau dinadins catehumeni, ca botezându-se mai târziu să își șteargă toate păcatele dinainte – însă în timpul molimelor, cutremurelor, războaielor, toți dădeau năvală să se boteze ca să nu moară nebotezați. Se povestește despre Chesarie, fratele Sfântului Vasile, că își tot amâna botezul. În Niceea s-a întâmplat însă un cutremur înfricoșător, în urma căruia a pierit mult popor și o bună parte din oamenii de vază. Peste Chesarie s-a prăbușit casa și a fost îngropat sub dărâmături, însă a reușit cumva să iasă de acolo viu. Sfântul Vasile i-a spus atunci că numai mila lui Dumnezeu l-a păzit ca să nu moară nebotezat și i-a poruncit cu asprime să se boteze îndată. Chesarie s-a botezat și, la scurtă vreme după botez, a murit. Dar de ce să te joci cu soarta? Se întâmplă ca omul să se culce seara sănătos, iar dimineața să-l găsească alții mort. Iată de ce toți oamenii chibzuiți socot că botezul copiilor trebuie săvârșit grabnic. Prin botez este șters din noi păcatul lui Adam. Pentru propriile noastre păcate de după botez nu trebuie repetat botezul, cum susțin unii eretici – altfel ar trebui să ne botezăm în fiecare zi! –, ci e nevoie doar de pocăință. După spusele lui Hristos Însuși: *De nu vă veți pocăi, toți așa veți pieri.*

Așadar, copiilor botez, iar celor mari pocăință!

Scrisoarea a 267-a

PREȘEDINTELUI PAVLE N., DESPRE MATERIALIȘTI

Îți tot cercetezi credința și găsești că ai credință tare în viața de dincolo de mormânt. Dacă nu-i tare credința ta, întărește-o până când ea va deveni pentru tine cea mai mare certitudine, pentru care Hristos a murit și a înviat. Cu cât suntem mai tineri și mai nechibzuiți, cu atât ni se pare mai reală această lume, iar cu cât suntem mai bătrâni și mai încercați, ni se pare mai nestatornică și ireală. A trăi cât mai multe dezamăgiri în această lume se poate numi mai degrabă fericire decât nefericire, fiindcă aceasta îl aduce pe om mai aproape de adevărul despre lumea trecătoare. Omul matur și încercat privește această lume văzută asemenea Apostolului Pavel, *ca prin oglindă, în ghicitură* (I Cor. 13, 12). Ea e într-adevăr oglinda și ghicitura unei lumi netrecătoare și reale. În ea se oglindește acea lume reală, veșnică, în imagini ca în niște ghicituri. Materialiștii privesc însă această lume, la fel ca omul imatur și neîncercat, ca pe singura realitate. Ca atare, ei nu primesc dogma despre cealaltă lume și viață, dogma reală. Deși această lume îi vădește de mincinoși la fiecare pas, ei rămân cu îndărătnicie încredințați de realitatea ei. Astfel ei pierd amândouă lumile: pe aceasta, fiindcă o iau drept ceea ce nu este, și pe cealaltă, fiindcă o tăgăduiesc. Pe scurt: de fapt ei tăgăduiesc amândouă lumile și amândouă viețile: aceasta prin înțelegerea strâmbă, pe cealaltă prin tăgăduire. Cu adevărat viu se poate numi doar omul care crede în viața veșnică și reală. Iar cine crede doar în această viață – în această ghicitură de viață – nu crede în nici o viață, ci în moartea veșnică, și seamănă cu un condamnat care așteaptă în orice clipă salva plutonului de execuție și odată cu aceasta moartea. O, dacă ai ști ce dovezi adevărate are Biserica lui Dumnezeu

despre cealaltă lume și viață! Dacă ai ști câte suflete sfinte s-au arătat din cealaltă lume pentru a ne adeveri dulcea și mântuitoarea realitate a celeilalte lumi și vieți! Bine a zis cineva: „Dacă n-ar fi lumea cealaltă, ar fi o prostie să se vorbească despre deosebirea dintre dreptate și nedreptate, o prostie să aștepți răsplată pentru bine și pedeapsă pentru rău, și îndeobște o prostie să crezi că ești viu."

Dar să ne înălțăm până la credința înțelepciunii lui Pavel, care prin arătarea lui Hristos din lumea cealaltă s-a încredințat de existența lumii celeilalte. Să ne ținem cu tărie de credința lui, ca *stricăciosul acesta să se îmbrace întru nestricăciune și muritorul acesta să se îmbrace întru nemurire.* Și să strigăm împreună cu el: *Lui Dumnezeu mulțumită, Care ne-a dat nouă biruință* (asupra morții) *prin Domnul nostru Iisus Hristos!* (I Cor. 15, 53).

Scrisoarea a 268-a

Cafegiului I. din Mostar, despre neîncredere

Prietenul tău cel mai apropiat a auzit despre tine lucruri rele și le-a crezut. Toate îndreptățirile și argumentele prin care te străduiești să-i dovedești că ești nevinovat n-ajută cu nimic. Dacă taci, zice: „Dacă taci înseamnă că recunoști!" Dacă te aperi, nu te crede pe tine, ci crede pe unul și pe altul. Întrebi: „Ce pot să fac?"

Spune-i prietenului tău simplul adevăr; nu te jura, nu te chinui să potrivești vorbele anume ca să te creadă el, ci spune simplul adevăr și apoi taci. Iar în inima ta roagă-te Domnului ca să-i deschidă înțelegerea încât să creadă spuselor tale. Poți să-i repeți prietenului tău cuvintele Patriarhului Fotie:

„Apărarea mea nu este în această lume!" Când trimişii papei îl judecau în Constantinopol pe marele Patriarh Fotie, l-au întrebat:

– Ce ai de spus în apărarea ta?

– Apărarea mea, a răspuns Fotie, nu este în această lume.

Adu-ţi aminte cum a tăcut Domnul Iisus la judecată înaintea evreilor şi a lui Pilat. Când marele preot i-a zis: *Nimic nu răspunzi la ceea ce aceştia mărturisesc asupra Ta?*, ce a răspuns Iisus? Nimic. *Iisus tăcea.*

Adu-ţi aminte şi cum S-a purtat în faţa lui Pilat.

Pilat: *Auzi câte mărturisesc împotriva Ta?*

Iisus nu i-a răspuns lui la nici un cuvânt. Fiindcă Domnul ştia că apărarea Lui este în lumea cealaltă şi că faptele aveau să Îl îndreptăţească foarte curând.

Şi pe tine te vor îndreptăţi faptele. Nu demult s-a întâmplat ca un bărbat care avea de plătit o poliţă însemnată să îşi bată soţia fiindcă n-a găsit-o acasă la amiază, când a venit să prânzească. Soţia a tăcut şi, la toate ocările care i-au fost strigate, ca şi la bătaie, nu i-a răspuns nimic. Nici un cuvânt. A doua zi bărbatul a primit vestea că i s-a amânat scadenţa poliţei pentru care aştepta să fie băgat la închisoare în orice clipă. S-a bucurat foarte – însă bucuria lui s-a prefăcut în ruşine când a aflat că soţia lui mersese şi se rugase pentru el şi aranjase lucrurile cu creditorii. De asta întârziase la prânz. Bărbatul s-a căit amar fiindcă îşi ocărâse şi îşi bătuse nobila soţie. Şi se tot mira cum a putut să tacă şi îndure totul cu răbdare.

Cel Preaînalt este întotdeauna apărătorul nevinovăţiei. El te va îndreptăţi şi pe tine prin oarecare întâmplare înaintea prietenului neîncrezător. Va da Dumnezeu şi se va întâmpla un lucru din care prietenul tău îşi va da seama că ai dreptate.

Dumnezeu să îţi fie în ajutor!

Scrisoarea a 269-a

UNUI PENSIONAR DIN NIȘ, DESPRE MULȚIMEA BISERICILOR

Creștin fiind, simțiți durere din pricină că nu toți creștinii merg regulat la biserică să se roage. Pe care dintre noi nu-l doare asta? Dar cel mai mult Îl doare pe Domnul Însuși, Care S-a dat să fie răstignit pentru oameni, când vede că mulți se poartă cu nepăsare față de rănile și de sângele Lui. Oricum, remediul pe care îl propuneți dumneavoastră este cu neputință de acceptat. Propuneți să ne întoarcem la starea de lucruri din timpul evreilor și să fie o singură biserică mare în capitală, ca templul lui Solomon din Ierusalim, unde poporul să se adune cu milioanele din toată țara! Lucrul acesta este cu desăvârșire potrivnic voii dumnezeiești și planului dumnezeiesc de mântuire a oamenilor. Acea stare de lucruri și-a terminat de jucat rolul și nicicând nu se va mai întoarce. Templul e dărâmat și jertfele iudeilor desființate cu desăvârșire – fiindcă Mântuitorul lumii nu a venit doar pentru evrei, ci pentru întreaga lume; nu pentru un singur popor, ci pentru toate popoarele. *Nu este voia Mea întru voi*, le-a zis Domnul evreilor prin proroc, *și nu voi primi din mâinile voastre jertfe, că de la răsăritul soarelui până la apus numele Meu s-a mărit întru neamuri și în tot locul tămâie se aduce numelui Meu și jertfă curată, că mare este numele Meu întru neamuri, zice Domnul Savaot* (Mal. 1, 10-11). Toate acestea s-au împlinit cuvânt cu cuvânt. Templul evreiesc zace în pulbere, iar evreii nu mai aduc jertfă lui Dumnezeu pe altar. Iar popoarele păgâne L-au primit pe Hristos și altarele lui Hristos împodobesc toate țările din întreaga lume. În tot locul se aduce tămâie numelui singurului Dumnezeu, Celui viu, și *jertfă curată* – adică nu sânge de dobitoace ca oarecând în tem-

plul lui Solomon, ci preacuratul sânge al lui Hristos în mii și mii de biserici ale lui Hristos. Totul s-a întâmplat așa cum spune prorocia; totul s-a împlinit după voia lui Dumnezeu și după planul Proniei dumnezeiești. Și, într-adevăr, astăzi Dumnezeu Savaot Se proslăvește de la răsăritul soarelui până la apus. Lui se cuvin slava și lauda, cinstea și stăpânirea, închinarea și prinosul în veacul veacului, iar dumneavoastră să aveți parte de sănătate și mântuire. Amin!

Scrisoarea a 270-a

UNUI OM SIMPLU, DESPRE MĂRTURISIREA CREDINȚEI

Ședeai în tren și tăceai. Lângă tine ședeau niște domni și vorbeau despre oamenii mari. Unul dintre ei a înșirat numele oamenilor mari pe care îi respecta el, între care și numele lui Iisus Hristos. Altul a spus că el nu-L socoate pe Hristos om mare. Ceilalți – fiecare cu părerea lui. Și au început să se certe în privința Domnului nostru, potrivit proorociei Sfântului Simeon Primitorul de Dumnezeu, că El va fi *semn care va stârni împotriviri*. Atunci domnii cu pricina s-au întors către tine și te-au întrebat dacă tu Îl socoți pe Hristos om mare.

– Nu! ai dat tu răspuns. Hristos nu e de comparat. Hristos nu e om mare. El este Dumnezeu.

La aceste cuvinte ale tale au râs cu toții și au început să își bată joc de convingerea ta cu privire la Fiul lui Dumnezeu. Dezbinați pentru puțină vreme, îndată s-au unit toți împotriva ta și a Hristosului tău, la fel cum s-au împăcat Pilat și Irod când au voit să-L osândească pe Hristos. Și așa, biciuit de batjocuri și zeflemele, ai mers până la destinație. Ferice de sufletul tău! Așa au răbdat batjocuri pentru Hristos cei mai

buni dintre cei mai buni, mucenicii și bineplăcuții lui Dumnezeu. Chesarie, fratele lui Vasile cel Mare, era socotit filosof de seamă. Împăratul Iulian, apostatul cel blestemat, a vrut să îl atragă pe Chesarie de partea sa împotriva creștinilor. L-a chemat la curtea sa și a început să-l sfătuiască să părăsească Creștinismul și să se întoarcă la păgânism. După dispute îndelungi, în cele din urmă Chesarie i-a spus împăratului hotărât: „Creștin sunt, creștin rămân!"

Nu demult mi-a povestit un tânăr muntenegrean: „Am fost în armată și nu m-am rușinat de credința mea, dar pentru asta am răbdat multe amărăciuni. Caporalul pune să se alinieze grupa noastră și-mi strigă: «Ivane, cine e Dumnezeul tău?» Iar eu răspund îndată: «Dumnezeul meu este Cel Preaînalt din ceruri!» La care el mă pălmuiește peste unul dintre obraji. «Eu sunt Dumnezeul tău!», zice caporalul. «Nu, nu ești, îi răspund, tu ești caporalul meu, iar Dumnezeul meu este în ceruri!» Iarăși o palmă peste obrazul celălalt. Dar pe mine nu mă durea, ci îmi creștea inima de dulceață că iată, rabd și eu puțin chin pentru Domnul și Făcătorul meu."

– Ferice de tine, Ivane, i-am zis, că ai fost batjocorit și pălmuit pentru Dumnezeu!

Iar acum vă zic și ție, și lui Ivan: *Bucurați-vă și vă veseliți, căci plata voastră multă este în ceruri!*

Scrisoarea a 271-a

Gimnazistului P. din Zaiecear, despre vederea lui Hristos

Dorești neîncetat să-L vezi pe Hristos Domnul. Cu adevărat, nu e dorință mai vrednică de laudă decât asta – în-

să e greu să-l vezi pe împărat până ce nu intri în curtea împărătească, iar în curtea împărătească este lăsat cel îmbrăcat după cuviință. Despre îmbrăcămintea duhovnicească vorbește înțeleptul Apostol Pavel, poruncind: *îmbrăcați-vă ca niște aleși ai lui Dumnezeu, sfinți și iubiți, întru milostivirile îndurărilor, întru bunătate, întru smerenie, întru blândețe, întru îndelungă răbdare... iar peste toate acestea îmbrăcați-vă întru dragoste, care este legătura desăvârșirii* (Col. 3, 12-14). Doar astfel îmbrăcați putem nădăjdui că vom fi lăsați în curtea Împăratului ceresc și că vom vedea fața Lui atunci când va veni vremea. Veacul nostru pământesc nu este veac al vederii, ci al pregătirii pentru vedere. Precum fecioara se pregătește de cununia cu mirele său, așa și sufletul fiecărui creștin trebuie să se pregătească de întâlnirea cu Domnul Iisus Hristos.

Au fost și sunt însă numeroși creștini cărora li s-a dat de la Dumnezeu ca încă din acest veac să vadă pentru o clipă fața lui Hristos. Asemenea vedere au avut sfinții mucenici când au pătimit pentru credință. Asemenea vedere se dă și acum anumitor oameni credincioși pentru oarecare mari pătimiri. Fiindcă Hristos Se arată de obicei celor ce pătimesc cu credința în El. Goncearov a fost un mare scriitor rus, dar totodată mare iubitor de Hristos și om de rugăciune. Când Goncearov zăcea pe patul de moarte, l-a vizitat un prieten și a început să-l mângâie spunându-i că se va face bine și că nu va muri – la care i-a răspuns Goncearov: „Nu, nu, voi muri. Noaptea trecută L-am văzut pe Hristos... și El m-a iertat!" (Goncearov a murit în anul 1891).

Iar tu, dacă nu-L poți vedea pe Domnul tău, osteneşte-te să-L simți în inima ta. Simțirea lui Hristos în tine însuți este mai însemnată decât vederea Lui în această viață. Curățește-ți inima, și Domnul va intra în curtea inimii tale, și la vremea ta vei intra și tu în curțile Lui cerești.

Pace ție de la Hristos și binecuvântare!

Scrisoarea a 272-a

UNUI NEGUSTOR DE VITE, DESPRE ÎNTÂRZIERE

Povestești o minunată întâmplare din viața ta, când întârzierea a făcut să nu te îneci în râu. Împreună cu două rude mergeai în brișcă la târgul de vite. Trebuia să luați bacul, care trecea o dată în ceas, așa că vă grăbeați ca să nu-l pierdeți. Dintr-odată v-ați întâlnit cu un automobil, care mergea cu viteză mare. Ați tras iute de frâie, mânând caii spre dreapta, dar automobilul a lovit una din roțile căruței voastre și a sfărâmat-o. Strigând supărați după șofer, l-ați împroșcat cu ocări și blesteme. Mânioși și deznădăjduiți că ați pierdut bacul, v-ați apucat să dregeți roata. V-ați chinuit vreme îndelungată până ce ați dres cum-necum roata frântă – însă, când ați ajuns la râu, ați avut ce vedea. Nenorocire! Bacul, supraîncărcat cu oameni, căruțe și vite, se scufunda. La mal au reușit să iasă doar ceva vite și câțiva oameni. Tot restul a rămas sub apă. Atunci ați înălțat mulțumită lui Dumnezeu și ați început să-l binecuvântați din inimă pe acel șofer ce vă rupsese roata și prin aceasta pricinuise întârzierea voastră.

Așa se întâmplă zilnic cu oamenii. Ei se supără pe întâmplările ce îi întârzie în planurile lor, dar mai apoi văd că acea întârziere a fost urmarea tainicei purtări de grijă dumnezeiești, spre folosul lor. Citește ce scrie despre Apostolul Pavel și Timotei: *Venind spre Misia, încercau să meargă spre Bitinia, dar nu i-a lăsat pe ei Duhul* (Fapte 16, 7). Și a fost spre bine.

Lucrul ce ți s-a întâmplat te-a învățat să nu te mai superi niciodată pentru întârziere dacă ea nu ține de voința ta. Și mai târziu ai avut de mai multe ori experiența faptului că asemenea întârzieri sunt spre folosul tău. Fie ca de la tine

să tragă învățătură numeroșii samavolnici, care ar vrea ca în această lume totul să se întâmple după voia lor! Iar ție – pace și sănătate de la Domnul!

Scrisoarea a 273-a

Unui vecin jignit, despre cuvintele de la Mt. 5, 44

Orice poruncă a lui Hristos îi pare grea celui ce niciodată nu încearcă s-o împlinească. De pildă, Domnul a zis: *Faceți bine celor ce vă urăsc pe voi,* iar tu te miri grăind: „E cu putință asta? Și oare această poruncă nu este împotriva firii omenești?" Nu ai fi pus nicicând această întrebare dacă măcar o dată în viață ai fi încercată să faci un bine cuiva care te urăște. De ai fi încercat, ai fi văzut că această poruncă a Domnului poate fi împlinită și se potrivește firii îmbunătățite a omului. Un sătean de la noi mi-a istorisit: „Între mine și un vecin al meu crescuse ura ca niște mărăcini, și nicidecum nu ne puteam privi ca oamenii. Într-o noapte de iarnă băiețelul meu îmi citea din Noul Testament, și mi-a citit și cuvintele Mântuitorului care spun: *Faceți bine celor ce vă urăsc pe voi.* «De ajuns!», îi strig copilului. Întreaga noapte nu am putut să dorm tot gândindu-mă și răzgândindu-mă cum să împlinesc această poruncă a lui Dumnezeu și cum aș putea dobândi prilejul de a face vreun bine vecinului meu.

Dar unde e bunăvoință apare și prilejul: într-o zi aud tânguiri la vecin. Întreb oamenii și aflu că stăpânirea i-a luat toate vitele vecinului meu și le-a mânat la primărie ca să i le vândă pentru acoperirea impozitelor neplătite. În inimă mi-a venit ca un fulger gândul: «Iată, acum ți se dă prilejul!» Am plecat îndată la primărie, am plătit impozitele pentru omul

care mă ura cel mai mult pe lume și i-am adus vitele înapoi acasă. După ce a aflat aceasta, ai mei l-au văzut mergând gânditor în jurul casei sale. Era întuneric. M-a strigat pe nume, iar eu i-am răspuns, apropiindu-mă de gard.

– De ce m-ai strigat? – îl întreb.

A izbucnit în plâns. N-a putut să-mi spună nici o vorbă, ci doar plângea. De atunci trăim în mare dragoste, ca niște frați buni."

Iată ce dulci și minunate roade odrăslesc din săvârșirea poruncii Domnului!

Scrisoarea a 274-a

NEGUSTORULUI K.K. DIN PALANKA, DESPRE ROADELE POSTULUI

„De ce atâta lume nu ține post?", vă întrebați. Fiindcă nu cunoaște roadele postului. Instituțiile sanitare din țara noastră ar trebui să prescrie postul la fel cum o face Biserica Ortodoxă, deoarece roadele postului sunt mari și minunate nu numai din punct de vedere duhovnicesc, ci și din cel trupesc. Ca dovadă vi s-ar putea aduce exemple fără număr, dar mă voi mărgini la unul dintre cele mai noi: exemplul unei femei văduve din Becei. „Am început să postesc anul trecut de praznicul Sfintei Treimi, povestea ea. Mergând la biserică și rugându-mă lui Dumnezeu, mi-a venit în gând că trebuie să postesc. Cât a trăit bărbatul meu, nu știam de post – și deseori ne îmbolnăveam, niciodată nu eram sănătoși în același timp: unul dintre noi era totdeauna la pat. Așa ni s-a scurs iute întreaga viață. În tot acest timp eram mereu nervoasă. Cea mai mică jignire din partea cuiva mă făcea să turbez. Mă speriam de orice, chiar și de gândurile și presimțirile mele. Iar de când am început să pos-

tesc – la praznicul Sfintei Treimi se împlinește un an de zile – sunt împăcată și liniștită, sunt bucuroasă cu duhul și sprintenă cu trupul. Nimeni și nimic nu mă mai poate mânia. În sufletul meu răsună mereu cântări bisericești și rugăciuni. Visele îmi sunt frumoase și bune. Nu am nimic pe lume. Trăiesc la o prietenă avută. Simt însă că toată lumea este a mea. Iată, sunt pe de-a-ntregul sănătoasă, chiar dacă sunt bătrână. Nu mă tem de nimic, nici măcar de moarte. Doresc un singur lucru cu nesaț: liniștea, postul și rugăciunea, în care aflu deplină fericire."

Așa povestea despre sine bătrâna din Becei – și prin această experiență a ei adeverește în zilele noastre învățătura evanghelică și experiența de veacuri a Bisericii.

Scrisoarea a 275-a

Frăției Sf. Paraschiva, despre izvorul cu două ape

Izvorul cu două ape este omul. Cu o apă învie, cu cealaltă omoară. Cu una curățește, cu cealaltă murdărește. Amândouă apele curg din aceeași gură, adică omul poate cu gura să laude virtutea, dar poate și să o defaime; poate să-L laude pe Dumnezeu, poate să-L și hulească; poate să-l ridice pe cel căzut, poate să-l și doboare pe cel ce s-a îndreptat; poate să îmbărbăteze, poate să și slăbească; poate să călăuzească pe calea dreaptă, poate să și ducă în rătăcire. În cartea înțeleptului fiu al lui Sirah stă scris: *De vei sufla în scânteie se va aprinde și de vei scuipa peste ea se va stinge: amândouă ies din gura ta* (Sir. 28, 14). Miriam, sora lui Moise, a cântat cu gura laudă lui Dumnezeu când a izbăvit pe poporul Său și a înecat pe prigonitorul Faraon, zicând: *Cântați Domnului, căci cu slavă S-a proslăvit!* Aceeași Miriam a cârtit mai apoi împotriva fratelui său Moise,

drept care a şi fost pedepsită de Dumnezeu şi a devenit leproasă. Vedeţi cum din aceeaşi gură iese atât binele, cât şi răul?

Ca atare, creştine, fii consecvent în bine! Şi când îl vezi pe drept, nu stinge prin scuipare dreptatea lui, ci ataţă scânteia dumnezeiască din el, ca să fie cât mai luminoasă.

Şi când îl vezi pe păcătos că se pocăieşte pentru păcatele lui, nu-i pomeni păcatele pentru care se pocăieşte, şi ceea ce leapădă de la sine – zdrenţele păcatelor – nu arunca din nou pe el.

Fiindcă păcatul lui va cădea asupra ta şi vei fi judecat ca şi când l-ai fi făcut tu, nu el.

Nu-l murdări pe cel ce a început să se spele, ci ajută-l să se curăţească. Nu îl speria pe cel ce a apucat calea virtuţii, ci îmbărbătează-l.

Fiindcă potrivit celor ce ies din gura ta în această lume vei fi judecat la înfricoşătoarea Judecată a lui Dumnezeu.

Scrisoarea a 276-a

BĂRBATULUI NECUNUNAT, DESPRE ÎNDOITA NEDREPTATE

Ţi-ai părăsit nevasta cu care te-ai cununat şi ţi-ai luat alta, cu care trăieşti necununat. Şi acum te miri că asta e păcat? Şi te mai miri de ce vecinii se scoală împotriva ta? Şi te mai miri că autorităţile te prigonesc şi te pedepsesc? Un păcat al tău este acela că ţi-ai lăsat soţia legiuită, iar al doilea că te-ai însoţit cu alta necununat. De două ori ai călcat legea Făcătorului tău: de aceea vecinii tăi cârtesc împotriva ta, iar autorităţile de stat te prigonesc. Ceea ce ai făcut tu n-ar fi păcat la un animal, căci pentru animal Făcătorul nu a pus lege ca pentru oameni. Pentru oameni însă este păcat. Tu îţi afli îndreptare în

aceea că așa au făcut și alții. Într-adevăr, și alții au făcut așa, printre care unii nelegiuiți încoronați. Pe nici un călcător de lege nu l-a îndreptățit însă faptul că înainte de el au fost și alții care au călcat legea. Împăratul bizantin Constantin al VI-lea, fiul Irinei, și-a părăsit soția legiuită, pe Maria, și a luat o damă de la curte pe nume Teodora. Atât împărăteasa-mamă, cât și patriarhul Constantinopolului l-au dojenit pe împărat pentru fapta sa – dar samavolnicul împărat nu numai că n-a vrut să asculte de mama sa și de întâi-stătătorul Bisericii lui Dumnezeu, ci i-a și amenințat că dacă nu-l lasă în pace va readuce la putere păgânismul, iar credința creștină o va scoate în afara legii. Tot poporul clocotea de mânie din pricina fărădelegii împăratului – dar în al doilea an de când trăia el în nelegiuită însoțire, au năvălit în curtea împărătească uneltitorii, au pus mâna pe împărat și l-au orbit chiar în odaia unde se născuse. Să nu te ajungă și pe tine pedeapsă înfricoșătoare – nu de la Dumnezeu, ci de la o putere nevăzută, mai tare decât toți oamenii! Fiindcă scris este: *Vai celor ce zic răului că este bine și binelui că este rău, celor ce fac din lumină întuneric și din întuneric lumină!* (Is. 5, 20). Așa grăiește Cel a Cărui mână ajunge la orice ființă omenească pentru a milui sau pentru a bate.

Scrisoarea a 277-a

UNUI SCRIITOR DIN ZAGREB, DESPRE RĂZBOI

Vă supărați pe mine fiindcă în cartea *Războiul și Biblia* am scris că Dumnezeu îngăduie să vină asupra oamenilor războiul la fel cum îngăduie să vină molimă și foamete, din pricina păcatelor omenești. Ce am scris, după Sfânta Scriptură am scris, nu după mintea mea. Nici o minte omenească nu a putut până

acum să explice taina acestei sume de rele și de nenorociri care se cheamă, într-un cuvânt, „război". Nici mintea mea n-ar fi putut. Totul este însă explicat și lămurit de Sfânta Scriptură ca de un soare strălucitor. Astfel grăiește Domnul către împăratul David prin Prorocul Natan: *Voi ridica sămânța ta după tine, care va ieși din pântecele tău, și voi întări împărăția ta.* Dar, spune Domnul în continuare, *de va face vreun rău îl voi certa pe el cu toiagul omenesc și cu lovituri ale fiilor oamenilor* (II Reg. 7, 14). Iar *toiagul omenesc* ce altceva înseamnă decât războiul? Cuvântul lui Dumnezeu nu s-a dezmințit. Solomon, fiul lui David, a făcut la bătrânețe ceea ce era rău înaintea Domnului, precum și fiul lui Solomon, Roboam. De aceea Șișac, faraonul Egiptului, a venit asupra Ierusalimului și l-a zdrobit pe Roboam, și a intrat în cetate și a prădat-o, *și a luat vistieriile casei Domnului și vistieriile casei împăratului* (III Reg. 14, 25).

Dumneavoastră întrebați: „Dacă Dumnezeu îngăduie să vină asemenea nenorocire asupra oamenilor, unde este atunci buna învățătură a Mântuitorului?" Pe hârtie. Pe hârtie – la cei ce prin fărădelegile pe care le săvârșesc în timp de pace atrag războiul. Iar dacă buna învățătură a Mântuitorului ar fi în inimile oamenilor, aceștia ar viețui în pace trainică. Întăriți conștiința oamenilor și micșorați bugetele de război. Osteniți-vă, ca mădular al Bisericii lui Dumnezeu, să curățați lumea de nedreptate și de nelegiuiri, și primejdia războiului va pieri ca negura înaintea soarelui. Căci precum este în zadar să strigi cetățenilor unui oraș murdar și ciumat: „Oameni, fiți sănătoși!", tot în zadar este și să strigi: „Pace, pace!" când trăiești în necurăția păcatelor, în mizeria amoralității și a toată necinstea. În oraș se va înstăpâni de la sine sănătatea când va fi curățat de murdăria purtătoare de ciumă, iar pacea între popoare când popoarele se vor curăța de ciuma necredinței și a necinstei. Altminteri, în ciuda tuturor strigătelor noastre: „Pace, pace!", ne va răspunde nu pacea, ci războiul.

Scrisoarea a 278-a

UNEI FEMEI STERPE, DESPRE COPII

Te plângi cu amărăciune de faptul că nu ai odrasle. Te plângi de soțul tău, socotind că el este vinovatul. Te încumeți să te plângi chiar și de Făcătorul tău. Nu-ți băga sufletul în păcat, ci supune-te voii lui Dumnezeu! Căci Dumnezeu este Cel de la Care vin copiii, iar soții sunt doar canalele prin care se arată copiii în lume prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu și prin buna Lui voire. În Sfânta Scriptură este consemnată următoarea întâmplare: Rahela, soția lui Iacov, nu avea odrasle. În amărăciunea sa, Rahila l-a mustrat pe soțul său Iacov și i-a zis: *Dă-mi copii sau voi muri!* S-a mirat Iacov de o asemenea nechibzuință a femeii sale, și *mâniindu-se pe Rahila i-a zis ei: Au doară Dumnezeu sunt eu, Cel ce a stârpit rodul pântecelui tău?* (Fac. 30, 1-2). Se întâmplă câteodată ca Făcătorul să nu dea odrasle nici celor mai drepți soți, precum a fost cu Avraam și Sarra sau cu dreptii Ioachim și Ana. Dar se întâmplă ca El să nu dea odrasle din pricina uneia dintre părțile legate prin cununie. De pildă, vezi întâmplarea cu Micol, soția lui David și fiica regelui Saul. Aceasta privea odată fereastră și l-a văzut pe soțul său însuflețit de credință, dănțuind și jucând în jurul chivotului legământului, și *l-a defăimat pe el întru inima sa*. Atotvăzătorul a pedepsit-o pe soția lui David, și *Micol, fata lui Saul, n-a născut prunc până în ziua în care a murit* (II Reg. 6, 23).

Așadar, cercetează și tu inima ta și inima soțului tău, și vedeți amândoi dacă n-ați păcătuit cu ceva înaintea Domnului. Dacă nu veți afla nici o vină în voi, atunci, fără îndoială, este voia lui Dumnezeu să nu aveți urmași din sângele vostru, ca să înfiați un orfan străin și să-l aveți ca pe copilul vostru, ceea ce este lucru mare înaintea Domnului. Încă trăiește printre noi o doamnă de vază, care nu a avut copii ai

săi, însă de când a început războiul a adunat orfani fără tată și fără mamă – sute și sute de orfani –, îngrijindu-i și educându-i ca și cum ar fi fost rodul pântecelui ei. Uneori vrea să se mărturisească și zice: „În viața mea nu am iubit nimic atât de mult cum am iubit copiii. Încă de când eram fată doream să mă mărit cât mai degrabă, numai să am copii, și cât mai mulți. Totuși, nu mi s-a dat aceasta. De două ori m-am măritat, însă copii nu am putut să zămislesc. Dumnezeu mi-a împlinit însă însutit dorința de a avea copii. Până acum mi-a dăruit cam o mie de copii – și acum, la bătrânețe, mă bucur nemăsurat că Făcătorul nu mi-a dat copii născuți din pântecele meu. Căci de aș fi avut, să zicem, doi, trei, chiar și zece copii ai mei, mi-aș fi petrecut pe lângă ei întreaga viață și aș fi pierdut mulțumirea și fericirea de a numi «ai mei» o mie de copii străini. Bunului Dumnezeu se cuvine lauda!"

Roagă-te lui Dumnezeu și tu, în chip curat și cu osârdie, așa cum s-au rugat Ioachim și Ana. El este negrăit de milostiv și poate să îți dea odrasle. Dar și dacă nu-ți dă, nu te supăra! Închină-ți atunci întreaga dragoste copiilor cărora le-au murit mamele, și vei fi numită „mamă", nu „stearpă", în împărăția dreptății și frumuseții veșnice.

Scrisoarea a 279-a

Monahului Sava, despre mucenicie

Ai vrea să mergi în Rusia ca să te omoare și pe tine călăii Creștinismului. Această dorință nu te părăsește nici ziua, nici noaptea. Încredințează-te voii lui Dumnezeu și liniștește-te. Dumnezeu a auzit dorința ta și o va lua în socoteală. Dacă nu-ți va trimite mucenicie în felul la care te gândești tu, ți-o va trimite altfel – și ți-a și trimis-o. Deja ești chinuit

prin împreună-pătimirea cu sfinții mucenici creștini din Rusia. Pregătește-ți inima și pentru alte chinuri, ca totdeauna să poți grăi precum Psalmistul: *Gata este inima mea, Doamne, gata este inima mea!*

Despre Sfântul Episcop Ansgarie, numit „apostolul Nordului", se povestește că din tinerețe voia să moară pentru Hristos și chiar a avut și o vedenie cerească în care i s-a făgăduit că va ajunge mucenic. Dar vremea a trecut, apostolul Nordului s-a ostenit și chinuit neîncetat pentru răspândirea și apărarea credinței lui Hristos în toată Europa de miazănoapte, dar așteptata mucenicie nu a venit. În cele din urmă, Ansgarie a căzut la pat bolnav și a simțit că este vremea să moară. Zăcând pe patul de moarte, s-a plâns aproape cu supărare diaconului său că Pronia n-a împlinit față de el făgăduința mucenicie – la care diaconul i-a răspuns cu înțelepciune că a fost deja mucenic întreaga sa viață și că boala dinaintea morții i se va socoti întru mucenicie – căci, a zis el, nu este mucenic doar cel ce moare de moarte silnică, ci și cel ce întreaga sa viață s-a chinuit pentru Hristos și dreptatea Lui.

Pace ție și bucurie de la Domnul!

Scrisoarea a 280-a

CITITORILOR, DESPRE MOARTEA REGELUI ALEXANDRU[1]

Ați auzit cu toți și acum știți totul: știți vestea neagră de care încercăm să scăpăm ca de un vis urât, dar care nu

[1] Regele Alexandru al Iugoslaviei, ucis pe data de 9 octombrie 1934 la Marsilia de către un asasin plătit de oponenții politicii sale, a cărei deviză a fost: „Balcanii pentru balcanici." Foarte iubit și regretat de către popor, care vedea în el simbolul noii Iugoslavii. După expresia marelui istoric sârb Vladimir Ciorovici, „el a desăvârșit ceea ce începuse Karageorge" (*n.tr.*).

ne părăsește. Regele a fost asasinat! Într-o noapte întunecoasă de toamnă această veste, mai întunecoasă decât orice noapte, a trecut ca fulgerul prin satele și orașele patriei, prin munții și văile Balcanilor.

Deși în aceste vremuri pe care le trăim este ușor să credem toate veștile rele din orice colț al lumii, în această veste neagră am crezut anevoie. Dacă Regele nostru ar fi murit la vânătoare în junglele africane, am porunci inimii noastre: „Taci!" și ochilor noștri: „Înfrânați-vă lacrimile!" El însă a plecat ca trimis al poporului și al Europei în Europa, bătut de vânturi și chinuit de furtuna mării. Și îndată ce și-a coborât pe țărm sufletul plin de grijă și trupul ascetic, a căzut în capcană. De ar fi fost capcana unui maniac, am fi putut spune: „Ce să-i faci, peste tot găsești câte un maniac!", însă acea capcană, la care au luat parte oameni de felurite nații, se întindea de la un capăt la altul al continentului... Durerea pe care i-a pricinuit-o poporului despărțirea de Regele său a fost însutită de felul acestei despărțiri. Moartea lui mucenicească a fost gândită în planul infernal al numeroșilor conjurați ca început al unei vieți mucenicești pentru noi. Atentatul asupra regelui a fost un atentat asupra statului nostru și asupra întregului popor iugoslav. S-a urmărit distrugerea statului nostru și înrobirea poporului nostru, mai ales nimicirea lucrării regești de frățească înțelegere cu bulgarii, lucrare la care lua parte cu toată osârdia și Biserica Ortodoxă, atât sârbă, cât și bulgară. Pseudofăcătorii de pace lumești nu doreau nicidecum pace în Balcani, în multchinuiții noștri Balcani. Ca atare l-au omorât pe el, principalul făcător de pace din Balcani, la fel cum răufăcători asemănători l-au omorât cu șaisprezece ani în urmă pe țarul rus Nicolae, principalul făcător de pace din lume. Astfel, cauza slavă și Ortodoxia au pierdut în cursul a șaisprezece ani doi domnitori ai lor, doi mari iubitori de popor și făcători de pace. Iar noi, cu nădej-

dea în Atotvăzătorul Dumnezeu, credem că în scurtă vreme El va da la iveală luptele duse pe față și în ascuns împotriva cauzei slave și a Ortodoxiei.

Numai de n-ar rămâne zadarnice sângele Regelui mucenic și lacrimile vărsate pentru el de către popor... Să ne frângem inima în pocăință pentru păcatele noastre! Pesemne că pentru păcatele noastre am meritat această lovitură. Creștini fiind, știm că Dumnezeu îngăduie să vină asupra oamenilor și a popoarelor astfel de lovituri, ca prin durerea, jalea și lacrimile pricinuite de către ele să vindece, ca și cu un medicament amar, starea noastră de boală morală. *Eu sunt doctorul tău*, zice Domnul. Moartea Regelui să fie spre învierea și întărirea conștiinței noastre. Ca să ne vindecăm de bolile și rănile noastre morale. Ca să se înstăpânească pacea între frați. Ca să precumpănească adevărul asupra minciunii și bunătatea asupra urii. Ca să fie înlăturate înjurăturile și hulele. Ca limba noastră să fie curată și faptele noastre sfinte. Ca fiecare să cugete la moartea sa și să îndrepteze calea sa potrivit legii lui Dumnezeu. Căci dacă moartea vine astfel, pe neașteptate, asupra împăraților acestei lumi, cum va fi cu ceilalți? Sau, cum spune Hristos: *De se fac acestea cu lemnul verde, cu cel uscat ce va fi?* (Lc. 23, 31). Iar mângâiere pentru inimile noastre rănite să căutăm în credința noastră, care este credința vieții și a învierii. Noi credem că Regele nostru este viu în cealaltă lume, în care trăiesc sufletele multor domnitori, sfinți și mucenici ai noștri. Și credem că din cealaltă lume el va lucra și va înrâuri asupra vieții noastre pe pământ, în felul în care lumea duhovnicească lucrează și înrâurește îndeobște asupra vieții de aici. Cu această credință ne închinăm Făcătorului cerului și pământului, rugându-ne:

„Odihnește, Doamne, sufletul slugii Tale și mucenicului Tău, adormitul întru fericire Regele nostru, Alexandru!"

Scrisoarea a 281-a

SAVANTULUI RUS P.S., DESPRE VEDENIA UNUI LOC ÎNDEPĂRTAT

Povestiți că ați avut în vis o vedenie limpede a unei mănăstiri sârbești, iar când ați vizitat-o pentru prima dată totul vi s-a părut cunoscut. Asemenea trăiri mi-au istorisit și alte câteva persoane cunoscute. Mai minunat lucru este însă când cineva vede limpede, treaz fiind, un loc sau întâmplare din depărtare. Chiril de la Lacul Alb, sfânt al vostru, rus, a avut o asemenea vedenie. El trăia într-o mănăstire cu mulți monahi, însă inima îl trăgea la singurătate și la pustie. Având această dorință fierbinte în inimă, s-a sculat într-o noapte la rugăciune. Dintr-odată a auzit un glas: „Chirile, ieși de aici și mergi la Lacul Alb: acolo ți s-a pregătit locul unde te vei mântui!" I s-a părut că glasul vine de afară, și a deschis fereastra ca să audă mai bine – însă în locul glasului s-a arătat înaintea lui o lumină mare, iar în acea lumină Lacul Alb, foarte apropiat, deși era de fapt foarte departe. Mai târziu, când a ajuns la Lacul Alb, Chiril a avut simțământul că fusese deja acolo.

Această putere a duhului dă mărturie limpede despre faptul că sufletul este o realitate deosebită de trup și că în ce privește explicarea unor asemenea fenomene cu adevărat *trupul nimic nu folosește.*

Har dumneavoastră și pace de la Domnul!

Scrisoarea a 282-a

Unui om din Zemun, despre pieirea Sodomei

„De ce a nimicit Dumnezeu Sodoma?" Dar nu vă dați seama limpede chiar din Sfânta Scriptură? *Și a zis Domnul lui Avraam: strigarea Sodomei și Gomorei s-a înmulțit spre Mine și păcatele lor sunt mari foarte* (Fac. 18, 20). Iar că păcatul celor din Sodoma era într-adevăr spurcat și preaspurcat, asta se vede și din faptul că nu se aflau acolo nici măcar zece drepți – fiindcă atunci când dreptul Avraam L-a întrebat dacă va da pierzării cetatea păcătoasă chiar de se vor afla zece drepți în ea, Domnul a răspuns și a zis: *Nu o voi pierde pentru aceia zece.* Însă nu s-au găsit nici zece. Toți locuitorii cetății erau în război împotriva lui Dumnezeu și împotriva firii. Sufletele lor erau moarte, iar trupurile stricate. De aceea, i-a lovit *ploaie de pucioasă și foc*, simbol al răului miros și aprinderii patimilor lor, și din Sodoma n-a mai rămas nimic decât numele rău și povești de groază.

Dar nu numai asupra Sodomei a căzut mânia lui Dumnezeu, ci și asupra multor alte orașe unde păcatul îi schimonosise pe oameni într-o așa măsură, că aceștia nu mai semănau deloc a lucru al Făcătorului ceresc. Iar dacă așa s-a întâmplat cu orașele ticăloase în care nici nu se auzise de numele lui Iisus Hristos, ce va fi cu orașele creștinești, botezate în numele Domnului, al Fiului lui Dumnezeu, dar asemănătoare în rău cu Sodoma? Citiți cum a amenințat Domnul orașul Capernaum: *Și tu, Capernaume, care până la cer te-ai înălțat, până la iad te vei pogorî, că de s-ar fi făcut în Sodoma minunile care s-a făcut întru tine, ar fi rămas până în ziua de astăzi* (Mt. 11, 23). Și prorocia s-a împlinit: acolo unde se înălța cândva mândrul Capernaum este acum mărăciniș de nestrăbătut,

pietre și șerpi – lucru pe care l-au văzut cu ochii lor și de care s-au cutremurat cu inima toți câți au mers la închinare în Țara Sfântă.

Scrisoarea a 283-a

ACELUIAȘI, DESPRE SCOPUL VIEȚII

M-ați mai întrebat: „Care este scopul acestei vieți?" El ne este descoperit de Evanghelie și doar de Evanghelie. Ca atare, numai creștinii pot cunoaște adevăratul scop al vieții. Musulmanii cunosc acest scop doar în măsura în care Coranul face trimitere la revelația evanghelică. Popoarele necreștine, necunoscând această revelație, nu cunosc nici scopul vieții omului pe pământ. Scopul acestei vieți este Împărăția cerurilor. Primele cuvinte ale lui Hristos au fost vestirea acestui scop: *Pocăiți-vă, că s-a apropiat Împărăția cerurilor!* Și ultimele Lui cuvinte au fost: *Mergeți și propovăduiți evanghelia împărăției la toată zidirea!* (Mc. 16, 15). Și toate pildele Lui nu vorbesc oare despre Împărăția cerurilor? Și înălțarea, și arătarea Lui din cealaltă lume nu dau oare mărturie despre Împărăția cerurilor? Putem spune fără a greși că întreaga Evanghelie a lui Hristos, de la început până la sfârșit, vorbește și mărturisește despre Împărăția cerurilor ca scop al vieții omenești. Evanghelia este cartea despre scopul acestei vieți și despre calea către acest scop – dar mai ales despre scop, fiindcă în primul rând trebuie să știm încotro mergem, iar după aceea cum să mergem.

Pace dumneavoastră și bucurie de la Domnul!

Scrisoarea a 284-a

ACELUIAȘI, DESPRE ACELAȘI LUCRU

Hristos nu este doar Cel ce învață despre scopul vieții, ci și Cel ce călăuzește omenirea spre acest scop. De aceea S-a și înălțat la ceruri: ca să arate unde e scopul nostru – căci unde este El, acolo este scopul. El S-a numit pe Sine „Păstor". Oare știu oile calea și scopul lor fără păstor? Nicidecum! Și cu cât se îndepărtează păstorul mai mult de ele, cu atât se tulbură și se împrăștie mai tare. Devin cu totul necuvântătoare. Iar când păstorul este cu ele și cât timp merg după păstorul lor, par cuvântătoare, adică raționale – dar nu fiindcă ar fi cuvântătoare ele, ci fiindcă este cuvântător păstorul. În vremea noastră mulți au devenit ca o turmă necuvântătoare, tulburată și împrăștiată, și rătăcesc în toate părțile, neștiind unde merg și nici cum merg, fiindcă L-au pierdut din vedere pe Călăuza și Păstorul lor. Așa au rătăcit toți păgânii înainte de Hristos, și se lipiseră behăind de pământ și de pășunea pământească. Se povestește despre sibariți, care trăiau în cetatea Sibaris din Italia de miazăzi, că duceau o viață lipsită de scop. Erau vestiți în lume datorită luxului în care trăiau, din pricina tăvălirii în păcate. La ei parcă nici n-ar fi existat lozinca filosofică: „*Carpe diem!* (Trăiește din plin ziua!)", ci: „Trăiește din plin noaptea!", fiindcă erau treji și petreceau mai mult noaptea decât ziua. Ei se lăudau că n-au văzut niciodată vreun răsărit sau vreun apus de soare. Goniseră cocoșii din cetate ca să nu le strice distracțiile de noapte, precum și toți meșteșugarii care bat, ciocănesc și rindeluiesc, ca să nu le strice somnul de zi. Pe lângă asta, instituiseră mari răsplăți pentru cei care născoceau și alcătuiau vreo mâncare nouă.

Au pierit. Fără îndoială, au pierit pentru amândouă lumile, ca toți cei lipsiți de scop, ca toți cei pentru care împărăția

pământească este singura împărăție care există. Au pierit precum Sodoma și Gomora, precum Capernaumul și Tirul și Sidonul; au pierit ca o turmă necuvântătoare, lipsită de Păstor.

Scrisoarea a 285-a

UNUI IUBITOR DE LUX, DESPRE VREMELNICIE

Ți-a venit în minte gândul: „Credința creștină a sărăcit lumea." Ești nemulțumit din această pricină și dorești să se întoarcă vremurile luxului păgânesc. Să nu dea Dumnezeu să se împlinească dorința ta! Căci credința creștină a venit ca să îmbogățească sufletele omenești cu bogăție netrecătoare, ca să fie *bogate cu Dumnezeu.* După ce omul crește și se maturizează, dorințele copilărești i se par caraghioase. Și creștinilor li se pare caraghios luxul păgânesc la fel ca împopoțonarea unor copii nechibzuiți. Împărații persani s-au ostenit să întreacă în lux tot restul lumii. Pereții odăilor în care locuiau erau acoperiți cu aur, argint și fildeș. Apă beau dintr-un singur râu, Hoaspes, vin din Damasc, iar pâine doar din grâu de Frigia. La masa lor se puneau în fiecare zi mâncăruri din alt ținut al împărăției. Trei sute de cântăreți alcătuiau corul care cânta când prânzea și când se culca împăratul, ce se numea pe sine „împăratul împăraților și domnul tuturor popoarelor"! Prinții din insulele Malaeziei își dădeau numele de „domnul vânturilor și al mării de la răsărit până la apus"! Marele mogul avea titlul de „cuceritorul întregii lumi", iar demnitarilor lui li se spunea „purtătorul de trăsnete", „strălucitorul" ș.a.m.d. Unde sunt ei acum, unde e luxul lor, unde sunt titlurile lor? Pământ, umbră și cenușă! Așa va trece și luxul tău, bogăția ta va ajunge în alte mâini, zilele tale se vor împuțina degrabă, sănătatea ți se va ofili, puterea îți va

scădea și mormântul tău va fi netezit cu cazmaua. Nu ți-ar ajuta nici dacă ai avea cerul și pământul, fiindcă *cerul și pământul vor trece.* Dar există ceva care va rămâne chiar după ce vor trece și cerul, și pământul. E vorba de sufletele drepților, ce s-au îmbogățit în această viață cu adevărul și bunătatea. Nu te ține nici tu de umbre trecătoare, ci ține-te de realitatea care rămâne, de adevăr și de bunătate, ce nu sunt trecătoare!

Scrisoarea a 286-a

Unui funcționar din Mitrovița

Iarăși vă tulbură acei eretici cu sabatolatria lor. Aceștia, deși știu că evreii L-au omorât pe Domnul Hristos fiindcă nu ținea sâmbăta, iau partea ucigașilor lui Hristos împotriva lui Hristos. Prăznuirea sâmbetei e pentru ei mai însemnată decât tot restul dogmelor. „Dumnezeu a poruncit prăznuirea sâmbetei", zic ei. Dumnezeu nu a poruncit să fie prăznuită sâmbăta, ci ca a șaptea zi să fie zi de odihnă. Cuvântul „sâmbătă" vine de la evreiescul „șabat" și înseamnă „odihnă". Pentru sufletul nostru este odihnă ziua când a înviat Domnul și prin înviere a biruit pe vrăjmașii Săi, dintre care moartea este unul din cei mai însemnați.

Întrebați-i însă pentru ce nu țin post.

Și postul e poruncă de la Dumnezeu. *Întoarceți-vă la Mine din toată inima voastră, cu post, cu plângere și cu tânguire,* zice Domnul. Mai zice Domnul: *Trâmbițați cu trâmbiță în Sion, sfințiți postul* (Ioil 2, 12-15). Toți drepții Vechiului Testament au postit. De ce sâmbătarii nu postesc? A postit chiar și păgâna Ninive (citește la Prorocul Iona). Posteau și spartanii posturile rânduite de legea lui Lycurg. Și dacă posteau până și păgânii, cum să nu postească creștinii, urmând poruncii evanghelice și pildei Mântuitorului și a apostolilor Lui?

Scrisoarea a 287-a

ÎNVĂȚĂTOAREI IANA Z., DESPRE RUGĂCIUNE

Soțul tău este ateu, și acest lucru îți otrăvește viața. Din ateism s-au născut în el toate relele puternice de sub ceruri: este nervos, imoral, mânios, nemilostiv, josnic. Nici om, nici animal. O umbră de om și o umbră de animal, cârmuită de un tainic duh rău. Pătimește de nebunie culturală, fiindcă din școală și-a luat idealul: „Cultura în locul lui Dumnezeu!"

Nu-ți mai rămâne altceva de făcut, soro, decât să te rogi Celui ce singur poate să ajute! Nu-ți va ajuta cu nimic să întrebi congresul tuturor medicilor europeni, nici să chemi în ajutor parlamentele și academiile științifice, nici Societatea națiunilor, nici toată forța militară a tuturor popoarelor și țărilor: nimic nu îi va ajuta. Nebunul va rămâne nebun, maniacul – maniac, umbra – umbră. Îi poate ajuta doar Făcătorul lui, adică Cel căruia sărmanul Îi este vrăjmaș, Căruia el, vierme din brazdă, I-a declarat război. Doar El îl poate mântui, dacă tu Îl vei îndupleca prin rugăciunile și jertfele tale.

– Care e sfântul ocrotitor al familiei voastre? – am întrebat-o pe o doamnă din Beograd.

– Sfântul Gheorghe și Sfântul Luca.

– Pentru ce doi?

– Sfântul Gheorghe este vechea *slavă* a părinților noștri, iar pe Sfântul Luca îl prăznuim fiindcă mi-a scăpat soțul de prizonierat. Pe timpul ocupației, când austriecii îmi duceau soțul la închisoare ca mai apoi să-l interneze în lagăr, am căzut jos plângând și trei ceasuri m-am rugat Sfântului Luca – fiindcă era pomenirea lui –, făgăduind că îl voi slăvi la fel ca pe Sfântul Gheorghe dacă soțul meu o să fie eliberat. M-am rugat cu nădejde când nu era nădejde pentru nimeni – și

pe când eu încă eram îngenuncheată la rugăciune, după trei ceasuri, soțul meu a venit acasă liber.

Vezi că Viu este Dumnezeul nostru și că ajută celor care se roagă Lui? Încearcă și tu, cu credință și cu nădejde!

Scrisoarea a 288-a

PREOTULUI RUS N.S., DESPRE GRIJA PENTRU BISERICĂ

Trebuie să te osteneşti şi să fii osârduitor, nu să îţi faci griji. Osteneşte-te şi fii osârduitor pentru adevărul şi sfinţenia lui Dumnezeu, şi *aruncă grija ta spre Domnul.* El vrea de la noi ceea ce este în puterea noastră, nu ceea ce este doar într-a Lui. Mântuitorul a zis: *Cine dintre voi poate îngrijorându-se să adauge staturii sale un cot?* Aşadar, cu deplină încredere în Făcătorul nostru să săvârşim lucrarea dată nouă şi să nu ne îngrijim de tot ce va veni şi de tot ce poate veni. Mai mult face o picătură de rugăciune decât o mare de grijă. Mai ales trebuie să nu ne facem griji cu deznădejde pentru Biserica lui Dumnezeu. Dacă este cineva în această lume ce are asigurată biruinţa finală, aceea este Biserica lui Hristos. *Şi porţile iadului nu o vor birui.* Sfântul Grigore Dialogul, descriind Biserica din vremea sa, o compară cu „o luntre veche sfărâmată de furtună, în care intră apă din toate părţile, fiindcă scândurile ei sunt putrede şi roase de zilnicele talazuri". Asupra oamenilor erau atunci necazuri grele: foamete, boală, războaie, deznădejde; în urma deselor războaie poporul era împuţinat, pământul lăsat în părăsire; nimeni nu mai voia să se căsătorească, fiindcă toţi gândeau că sfârşitul lumii este aproape. Aşa era starea Bisericii acum douăsprezece veacuri. Sfârşitul însă n-a venit; starea s-a îndreptat; Biserica s-a întărit şi s-a lărgit. Dacă omul ar fi cârmaciul corăbiei Bisericii,

viforul ar fi nimicit-o cu totul – însă cârmaciul Bisericii, atunci și acum, este Atotputernicul Duh al lui Dumnezeu.

Pace ţie și bucurie de la Domnul!

Scrisoarea a 289-a

UNUI BOGĂTAȘ CE NU ȘTIE SĂ IERTE

Un datornic al dumneavoastră a falsificat o poliță. S-a pocăit și l-ați iertat. Acum îmi aduceți lucrul acesta la cunoștință. De ce vestiți păcatul pe care l-ați iertat? Fiindcă atunci când creștinul iartă păcatul aproapelui său, el dă acest păcat uitării și nu îl spune altuia. Dar dumneavoastră săvârșiți două păcate: primul, vă lăudați că l-ați iertat; al doilea, vestiți păcatul iertat și atrageți osânda altora asupra aproapelui dumneavoastră. Un mare rău al vremurilor noastre este povestirea și repovestirea în disperare, de dimineața până seara, a păcatelor străine. Nici măcar pocăința păcătosului nu poate închide gura numeroșilor trâmbițași ai rănilor străine. Măcar de-ar fi vestit păcatul păcătosului așa cum e și atât cât e – dar nu, este exagerat, exagerat până la dimensiuni demonice! Când împăratul Constantin cel Mare a venit la Sinodul de la Niceea, unii dintre părinții Sinodului i-au înmânat plângeri împotriva altor episcopi. Împăratul a primit toate acele plângeri, le-a mototolit și le-a aruncat în vânt, spunând: „Asta ca să nu știe nimeni gâlcevile dintre preoți." *De-ți va greși ţie fratele tău*, poruncește Mântuitorul, *mergi și-l mustră pe el între patru ochi*. Dacă cineva își mustră fratele între patru ochi și fratele se pocăiește, iar el îl iartă, dar după aceea merge și vestește lumii ce s-a întâmplat, ce a făcut prin aceasta? Nu l-a câștigat pe fratele, ci l-a pierdut.

A ierta nu înseamnă numai a nu te răzbuna, ci a ascunde prin tăcere și uitare păcatul fratelui tău.

Scrisoarea a 290-a

UNOR DIFERITE PERSOANE, DESPRE DIFERITE LUCRURI

Teologului M.O.

Te bucuri și te mândrești că la toate materiile ai primit calificativul „excelent". Te simți un adevărat bogătaș în ce privește cunoștințele, și asemenea bogătașului din Evanghelie pari să întrebi: „Ce mai trebuie să fac?" Mergi de vinde toată cunoașterea adunată și cumpără mărgăritarul dragostei evanghelice, mai prețios decât toată știința, și urmează lui Hristos Domnul.

Funcționarului de căi ferate N. din Stara Pazova

Dacă vă temeți pentru viața pruncului nou-născut, nu amânați botezul, fiindcă Domnul a zis: *Cine va crede și se va boteza, se va mântui* (Mc. 16, 16). Așadar, botezul este o condiție a mântuirii. Iar micuței dumneavoastră Vera, care a împlinit 3 ani și se roagă așa frumos lui Dumnezeu, îi trimit o icoană a Sfintei Maici a lui Dumnezeu. Fie ca înaintea acestei icoane să se roage pentru viața surioarei sale!

Doamnei O. din Gucea

Nu încape îndoială că există prevestiri despre moartea cuiva. Ele sunt atât de dese și numeroase, încât se poate spune că sunt o regulă. Ați auzit, negreșit, că în clipa morții cuiva crapă un pahar sau geamul de la o fereastră, ori cade fotografia mortului de la ruda lui care locuiește în altă parte. Și visul dumneavoastră despre moartea unei persoane sus-puse a fost o pre-

vestire limpede. Aprindeți o lumânare și împărțiți milostenie pentru sufletul lui.

Scrisoarea a 291-a

Frăților ortodoxe, despre Nașterea Domnului

Felicităm toate frățiile ortodoxe sârbe cu: Hristos S-a născut! Și toate frățiile ortodoxe bulgare cu: Hristos S-a născut! Și toate frățiile ortodoxe grecești cu: Hristos S-a născut! Și toate frățiile ortodoxe române cu: Hristos S-a născut!

Părinții noștri, țăranii neștiutori de carte care s-au înțeles la Oraşaț[1] să pornească Răscoala pentru eliberarea din robie, aveau vederi mai largi și mai nobile decât urmașii lor cei cărturari. Ei se gândeau la Răscoala și Eliberarea întregii Balcanii ortodoxe, nu doar a țării lor. În sufletul lor ei purtau simțământul frăției întregii Balcanii asuprite. La fel gândea și simțea „Eteria Creștină" greacă. Părinții noștri mucenici și eroi, țăranii, au făcut din partea lor tot ce se putea, apoi s-au mutat în odihna veșnică. Urmașii lor și-au zgârcit inima și au îngustat planul. În locul frăției balcanice de obște s-au împărțit în neamuri și în țări. Și au îngrădit statele lor cu îngrădituri tari, iar prin îngrădituri au început a se certa până când cearta s-a prefăcut în luptă sângeroasă. Și Cain sălta de veselie, văzând înnoită lucrarea lui. Și străinii săltau de veselie, și prefăceau sângele fraților balcanici în aur pentru buzunarele lor. Aceasta este istoria Balcanilor din ultima sută și ceva de ani.

[1] Este vorba de adunarea ținută la Oraşaț de Întâmpinarea Domnului în anul 1804, la care Karageorge a fost ales conducător al răscoalei împotriva turcilor (*n.tr.*).

Însă fraţii balcanici au început în vremea noastră să se trezească şi să se întoarcă la gândurile şi simţămintele şi planurile părinţilor lor, ţăranii răsculaţi.

De aceea şi noi felicităm cu bucurie toţi fraţii ortodocşi din Balcani cu: Hristos S-a născut! Binecuvântată fie frăţia tuturor frăţiilor ortodoxe balcanice!

Pace pământului balcanic, şi între balcanici bunăvoire!

Scrisoarea a 292-a

CASIERULUI DE PLASĂ B.DJ., DESPRE PREOŢI

Nu sunteţi mulţumit de preotul dumneavoastră. Şi, într-adevăr, este păcat că vă amărăşte cel ce ar trebui să vă mângâie şi să vă aline. Din această pricină însă dumneavoastră v-aţi revoltat împotriva tuturor preoţilor din lume. Prin aceasta dovediţi şi dumneavoastră cât de greu este să se vindece oamenii de boala generalizării excepţiilor. Vă voi arăta printr-un exemplu cât de chibzuiţi şi drepţi erau în această privinţă oamenii cu adevărat mari. Marele scriitor rus Gogol – oricât de mare ca scriitor, şi totuşi mult mai mare ca minte şi caracter – a fost atacat odată de alt scriitor rus, Belinski, deoarece spusese adevărul despre clerul rus. Răspunzând la acest atac, Gogol i-a scris lui Belinski: „...De unde vi se pare dumneavoastră că eu înalţ osanale clerului nostru? Şi de unde în dumneavoastră un asemenea duh de ură? Eu însumi ştiu o sumedenie de popi răi şi aş putea să vă povestesc multe istorii caraghioase privitoare la ei. Pe de altă parte, am întâlnit şi oameni a căror viaţă sfântă m-a uluit, şi am văzut că ei sunt produsul Bisericii noastre de Răsărit, nu al celei apusene. Aşadar, eu nu înalţ nicidecum osanale acelui cler ce a adu· ruşine Bisericii noastre, ci celui care a

înălţat-o..., care prin mucenicia sa a pecetluit adevărul fiecărui cuvânt al lui Hristos şi care chiar şi pe călăii săi i-a istovit rugându-se lui Dumnezeu pentru ei."

Străduiţi-vă şi dumneavoastră să gândiţi ca marele Gogol. Cum ar fi fost Hristos dacă, să zicem, i-ar fi urât pe toţi apostolii Săi din pricina lui Iuda vânzătorul? Şi totuşi, El nu l-a urât nici pe Iuda, ci la Cina cea de Taină a încercat să-l facă a nu se da singur pierzării prin vânzarea Fiului lui Dumnezeu.

Iar dumneavoastră gândiţi-vă ce slavă veţi avea în împărăţia lui Dumnezeu dacă, mirean fiind, vă veţi arăta mai bun creştin chiar decât un preot!

Scrisoarea a 293-a

UNUI OM PRIGONIT, DESPRE JUDECĂŢILE OMENEŞTI

Sunteţi judecat şi osândit, iar dumneavoastră sunteţi întristat din această pricină. Şi pe Hristos L-au judecat şi L-au osândit, şi El a fost întristat. *Întristat este sufletul Meu până la moarte*, a zis El în Grădina Ghetsimani. Însă omul rămâne ceea ce este, nu ceea ce spun oamenii despre el. Prin ceea ce spune despre alţii, omul dă mărturie despre sine însuşi. Pe pământ noi dăm mărturii în fiecare zi despre noi înşine, chiar dacă credem că mărturisim despre aproapele nostru. Ştiind aceasta, marele Apostol Pavel grăieşte: *Iar mie nu îmi pasă că sunt judecat de către voi sau de către ziua omenească... iar cela ce mă judecă pe mine Domnul este* (I Cor. 4, 3). Pavel ştia şubrezenia judecăţilor omeneşti, şi de aceea nici nu le lua în serios. El se temea – poruncindu-ne şi nouă să ne temem – numai de Cel ce ştie deplinul adevăr despre fiecare om şi Care va judeca după dreptate. Iar când Adevăratul Judecător va vădi judecata Sa, întru nimic

se vor destrăma judecățile omenești, ca și cum n-ar fi fost rostite. Împăratului Nero poeții și filosofii erau datori să-i scrie imnuri lingușitoare – iar creștinii erau sub acest împărat călcați ca iarba și junghiați ca mieii. Poeții și filosofii romani scriau despre creștini cele mai defăimătoare lucruri, ca despre ultimii nemernici din lume. Însă multlăudatul Nero a trecut ca o umbră întunecată, iar ocărâților și omorâților Apostoli Petru și Pavel li s-au ridicat biserici mai frumoase decât erau cândva templele zeilor romani Jupiter și Marte.

Așadar, nu vă întristați din pricina judecăților nedrepte făcute pe pământ cu privire la dumneavoastră, ci luați seama să fiți drag lui Dumnezeu și să vă temeți de dreapta Lui judecată.

Scrisoarea a 294-a

Economistului Vlada Ț., despre împlinirea zicalei: „Cine sapă groapa altuia..."

Ai un vecin rău. A încercat să facă rău altora și și-a făcut rău sieși. Le-a interzis oamenilor să treacă prin islazul lui când merg după apă. Nefiind ascultat, a ridicat gard – dar oamenii au început să sară gardul, fiindcă cealaltă cale ocolea foarte mult. Atunci vecinul a pus sub gard, pe unde treceau aceia, o capcană pe care acoperit-o cu paie – dar în capcană a căzut fetița lui și a început să țipe după ajutor. Acum fetița se află în spital. Vecinului i s-a spus că fiica lui va rămâne infirmă pentru totdeauna. Atunci, în deznădejdea sa, el a dărâmat gardul și a deschis cale liberă oamenilor să meargă după apă. Iată: cine sapă groapa altuia, în ea singur cade!

Se află însemnată în scris o întâmplare înfricoșătoare din vremea veche. Împăratul Leon Armeanul, luptător în-

verșunat împotriva sfintelor icoane, avea un prieten: Mihail, poreclit Gângavul. Acestui Mihail împăratul îi datora și tronul. Mihail s-a împotrivit însă politicii împărătești față de Ortodoxie. Împăratul l-a pus în lanțuri și l-a aruncat în temnița de sub palatul său cu hotărârea de a-l executa chiar în ziua Nașterii Domnului. Împăratul a hotărât așa, dar Pronia altfel. În noaptea din ajunul Nașterii Domnului împăratul a coborât în temniță ca să își vadă prizonierul, și i s-a arătat privelișteа următoare: din cinstire față de Mihail, ofițerul care comanda paza îi lăsase acestuia patul său, iar el se întinsese pe jos. Ofițerul s-a trezit, l-a recunoscut pe împărat și s-a speriat pentru că fusese găsit dormind. Temându-și viața, l-a deșteptat pe Mihail și împreună au pus la cale uciderea împăratului. În zori, când preoții, făcând procesiune, au început să intre în biserica palatului, au intrat împreună cu ei, travestiți, și conspiratorii. Și l-au omorât pe împăratul Leon iconoclastul. Astfel, n-a pierit de Nașterea Domnului osânditul, ci judecătorul. Așadar, din nou: cine sapă groapa altuia, în ea singur cade.

Scrisoarea a 295-a

Unui ofițer invalid, despre îngăduința lui Dumnezeu

Descrieți adevărul pătimirii dumneavoastră în prizonierat, pătimire care este fără îndoială plină de învățăminte. De trei ori v-au scos vrăjmașii să vă spânzure și de trei ori v-au dus înapoi fără nici o pricină văzută. Fără îndoială, aici au fost la mijloc pricini nevăzută atât la dumneavoastră, cât și la Cel care v-a făcut. Singur spuneți că în acele cumplite clipe vă rugați neîncetat lui Dumnezeu în inima dumneavoastră. *Spre Dum-*

nezeu am nădăjduit, nu mă voi teme, spune Psalmistul, *ce îmi va face mie omul?* (Ps. 56). Împăratul arian Valens a luat de trei ori condeiul în mână ca să semneze hotărârea de surghiunire a lui Vasile cel Mare și de trei ori s-a frânt condeiul. Mirat, împăratul a rupt hotărârea și l-a lăsat pe sfânt în pace. Citiți Evanghelia, citiți această Carte a vieții unică în lume și învățați din ea adevărul, și veți cunoaște multe taine. Acolo se află explicație și pentru ceea ce s-a întâmplat cu dumneavoastră. Evreii plini de răutate au vrut odată să pună mâna pe Hristos Domnul și să-L omoare, însă nu li s-a dat aceasta. De ce? *Și nimeni nu L-a prins pe El, că încă nu venise ceasul Lui* (In 8, 20). Ce-i poate face omul omului dacă Atoatevăzătorul nu îngăduie sau nu poruncește? Nimic. La fel și în cazul dumneavoastră: călăii cei plini de răutate n-au putut să vă spânzure, deși au încercat de trei ori, cu toate că nimic în lume nu se împotrivea stăpânirii lor. S-a împotrivit însă Cel ce are stăpânire peste lume și peste oameni. Așadar, nu uitați ce a făcut pentru dumneavoastră Cel Preaînalt, ci povestiți urmașilor mereu ca să știe și să își pună în El toată nădejdea.

Scrisoarea a 296-a

Unui om „cu convingeri proprii", despre Sfântul Ciprian

Ai citit undeva spusele Sfântului Ciprian potrivit cărora „cine nu are Biserica drept mamă, aceluia Dumnezeu nu îi este tată". Și ai zis o mulțime de lucruri împotriva lor, socotind că sunt inexacte și chiar lipsite de milă – și anume tu ai vrea să Îl concepi pe Dumnezeu ca tată al tuturor oamenilor, fără deosebire. Într-adevăr, Dumnezeu este Făcătorul tuturor oamenilor. Într-adevăr, Dumnezeu Se oferă ca tată tuturor oamenilor. Dar

tot un adevăr este și faptul că păgânii nu Îl socot pe Dumnezeu tată al lor. Dacă toți oamenii, fără deosebire și fără a îndeplini anumite condiții morale, ar putea fi numiți „fii ai lui Dumnezeu", de ce a zis Domnul: *Fericiți făcătorii de pace, căci aceia fii lui Dumnezeu se vor chema*? În Evanghelia după Ioan stă scris despre Fiul lui Dumnezeu: *întru ale Sale a venit, și ai Săi pe Dânsul nu L-au primit; iar câți L-au primit pe Dânsul, le-a dat lor stăpânire ca să se facă fii ai lui Dumnezeu, celor ce cred întru numele Lui.* Iar cei ce nu-L primesc, aceia nici nu se îngrijesc să-L aibă ca Tată pe Dumnezeu. Pilda despre fiul risipitor arată cum încetează oamenii să mai fie fii ai lui Dumnezeu și cum se pot întoarce iarăși, prin pocăință, în moștenirea lor. Citește și ce scrie Pavel la Galateni 4, 4-6. Iar întrucât starea de fiu al lui Dumnezeu se dobândește prin botez, pocăință și toate celelalte pe care Biserica lui Dumnezeu le dă și le propovăduiește, este limpede că „cine nu are Biserica drept mamă, aceluia Dumnezeu nu îi este tată". Unora ca aceștia Dumnezeu le este Făcător și Stăpân și Judecător, iar Tată le e tuturor celor care doresc să fie fii ai lui Dumnezeu prin Hristos Iisus, Domnul nostru.

Scrisoarea a 297-a

Unui iubitor al Sfintei Scripturi, despre cuvintele de la Ioan 6, 26

După minunea pe care a făcut-o Iisus hrănind cinci mii de oameni cu cinci pâini, El S-a depărtat de popor. Iar poporul L-a căutat chiar până dincolo de mare. Și L-a aflat. Atunci Iisus le-a zis: *Amin, amin grăiesc vouă: Mă căutați nu fiindcă ați văzut semne, ci fiindcă ați mâncat din pâini și v-ați săturat* (In 6, 26). Întrebi: „Cum trebuie să înțelegem aceste spuse?" Cât se poate de simplu. Și astăzi se întâmplă la fel. Când pe timp

de secetă oamenii se roagă lui Dumnezeu pentru ploaie sau fiind bolnavi se roagă pentru sănătate, iar Dumnezeu dă ploaie și trimite tămăduire, unii Îl laudă fiindcă le-a trimis ploaie sau le-a înapoiat sănătatea, în timp ce alții Îl laudă fiindcă au văzut o minune – iar minunea este mai însemnată și decât ploaia, și decât sănătatea, fiindcă ploaia și sănătatea vor trece, iar minunea va rămâne ca martor al Dumnezeului Celui viu, Ce ține în stăpânirea Sa atât ploaia, cât și sănătatea. Sau gândește-te că un oarecare împărat se arată înaintea curții sale și aruncă aur celor care stau și așteaptă. Cerșetorii se vor bucura fiindcă au primit aur, iar cei ce îl iubesc pe împărat fiindcă au văzut fața împăratului. Și cerșetorii îl vor căuta iarăși pe împărat ca să capete iarăși aur, iar cei ce îl iubesc pe împărat ca să vadă iar fața împăratului. Cei cinci mii de oameni care prin minunea Domnului s-au săturat de pâine într-o seară au flămânzit din nou a doua zi, în vreme ce minunea Domnului hrănește până astăzi sufletele celor ce Îl iubesc pe Dumnezeu și care văd prin ea arătarea Împăratului ceresc. De aceea Iisus a preîntâmpinat poporul zicând: *Lucrați nu pentru mâncarea cea pieritoare, ci pentru mâncarea aceea care rămâne spre viață veșnică!* Iar minunea de la Dumnezeu – chiar dacă este arătată o singură dată și văzută o singură dată – este mâncarea cu care sufletul se hrănește fără încetare, până la sfârșit, până la nesfârșit.

Scrisoarea a 298-a

ZIARISTULUI DUȘAN Ș., DESPRE MILOSTIVIREA REGELUI

Ați dori să vă scriu ceva din amintirile mele despre adormitul întru fericire rege Alexandru. Cred că sunt mulți în această țară care v-ar putea aduce la cunoștință amintiri bune

despre regele mucenic. Dar cine ar putea păstra în inimă vreo amintire mai bună despre el decât oamenii mărunți și săraci, care au simțit atât de mult mila regelui? Sau va putea vreodată să-și uite regele acel sărac din Șumadia, cu mulți copii, dar fără boi și fără casă, căruia regele i-a clădit casă și i-a dăruit boi? Sau acea mamă din Pomoravlie ce își ducea prin ploaie și noroi copilul grav bolnav la doctorii dintr-un oraș îndepărtat, când lângă ea s-a oprit deodată automobilul regal, din care a ieșit domnitorul, a aflat de necazul ei și i-a luat pe mamă și pe copil în mașina sa regală, ducându-i la spital? În lacrimile curate ale ciobanilor din Kopaonița și din Peristera va străluci mult timp chipul acestui rege care i-a miluit și i-a dăruit pe ciobani. Mult timp mama va povesti copilului cum l-a botezat un rege viteaz și îi va arăta cruciulița de aur sau vreun alt lucru de preț pe care acesta i l-a trimis în dar când era prunc în leagăn. Dintre toate grupurile ce vin fără încetare spre Oplenaț nu este oare cel mai mișcător grupul săracilor din Beograd, care, având amintirea vie a milei regești, merg să mai plângă încă o dată la mormântul binefăcătorului lor, mărturisind prin lacrimi recunoștința și jalea lor? *Fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui!* Cuvintele acestea sunt scrise în Evanghelie... și în inimile săracilor recunoscători.

Scrisoarea a 299-a

UNUI COMUNIST, DESPRE DUMNEZEU ȘI DUMNEZEI

Spuneți că ați devenit comunist după ce ați citit undeva că „fiecare om își face un dumnezeu după mintea sa". Prin asta recunoașteți următorul lucru: comunismul dumneavoastră se întemeiază pe ateism. Căci dacă într-adevăr fiecare om și-ar face un dumnezeu potrivit cu sine, ar însemna că numă-

rul dumnezeilor este egal cu cel al oamenilor, aşadar lucrurile ar sta ca şi cum nu ar exista nici un Dumnezeu. Există însă pe lume o Carte, mai răspândită decât toate cărţile, care de la prima până la ultima pagină vorbeşte împotriva acestei idei. Cartea cu pricina dă mărturie că există un singur Dumnezeu Viu şi Adevărat, Care a făcut lumea nevăzută şi cea văzută – *Dumnezeu gelos*, Care nu rabdă închinarea la nici un alt dumnezeu, la nici o făptură şi la nici o închipuire ce poate trece prin mintea oamenilor. Această Carte se numeşte Sfânta Scriptură a lui Dumnezeu. În ea, de la început şi până la sfârşit, oamenii învaţă să facă deosebire între realitate şi închipuirile lor despre realitate. Fiindcă sunteţi om cu carte, vă voi oferi nişte analogii. În vremea când Copernic a declarat că pământul este o planetă rotundă, unii oameni îşi închipuiau că pământul este plat, alţii că este fără margini, alţii că este o emisferă ce stă pe apă ş.a.m.d. Dar feluritele închipuiri omeneşti nu au putut defel să schimbe forma reală a pământului, fiindcă una este realitatea şi alta ce îşi închipuie omul despre realitate. Asfel, în vremea când Columb vorbea de existenţa unor pământuri dincolo de ocean, lumea râdea de el. Şi când Newton vorbea despre nenumăratele roiuri nevăzute de stele, şi despre atracţia interstelară, şi despre forţa de respingere, oare oamenii l-au luat îndată în serios? Ideile şi închipuirile omeneşti despre univers sunt felurite, lucru care nu a înrâurit câtuşi de puţin starea reală a universului. Fiindcă una este realitatea, alta închipuirile şi gândurile despre realitate. În mod asemănător, şi Mântuitorul nostru a arătat adevărul despre existenţa reală a Singurului Dumnezeu Viu. Lucrul acesta nu se împăca deloc cu fanteziile păgâne despre idoli şi zeităţi închipuite, şi el a dezrădăcinat rătăcirea – măcar la cei ce au primit Creştinismul –, rătăcirea potrivit căreia fiecare om îşi face un dumnezeu după mintea sa.

Pace dumneavoastră şi sănătate de la Dumnezeu!

Scrisoarea a 300-a

STUDENTULUI S.B., DESPRE ADAPTARE

Te miri de ce lumea le spune „preoți" hogilor și rabinilor. Te miri, deoarece știi că în islam nu a fost niciodată preoție. Și știi că la evrei preoția a încetat odată cu nimicirea templului din Ierusalim și cu aducerea jertfelor.

Te-ai mai mirat și când ai auzit un vecin evreu că spune: „Nu este omul pentru sâmbătă, ci sâmbăta pentru om."

Nu te mira! Aceasta este adaptarea necreștinilor la felul de a gândi și de a se exprima al creștinilor. Această adaptare s-a făcut simțită și în primele veacuri, când Creștinismul era încă puțin numeros și prigonit. S-a simțit și în mândra Romă, centrul stăpânirii lumești și al tiraniei lumești asupra creștinilor. Împăratul roman Severus Alexander a pus să se înscrie pe zidul curții sale, ca și pe alte clădiri de stat, cuvintele evanghelice: *Ce nu vrei să îți facă alții, nu fă nici tu altora!*

Privind la creștini, popoarele necreștine, chiar și cele din Orientul Mijlociu și îndepărtat, au început să facă așezăminte de caritate: orfelinate, azile pentru bătrâni și invalizi, mese publice, Crucea Roșie ș.a.m.d.

Se adaptează la Creștinism chiar și popoarele care urăsc Creștinismul și luptă împotriva lui. Ca atunci când omul luptă împotriva inundației și se udă tot. Oare trebuie să te mire asta? Nu, ci trebuie să te rogi lui Dumnezeu pentru popoarele acelea.

Actul de canonizare a Sfântului Nicolae Velimirovici

Comunicat extraordinar
al Sfântului Sinod Arhieresc

Astăzi, 19 mai, Sfântul Sinod Arhieresc al Bisericii Sârbe a hotărât într-un suflet şi într-un glas să îl rânduiască pe Episcopul Nicolae (Velimirovici) al Ohridei şi Jicei în calendarul sfinţilor Sfintei noastre Biserici Ortodoxe. Prin această canonizare Sinodul dă o recunoaştere solemnă cinstirii sobornicești a sfinţeniei lui de către poporul lui Dumnezeu nu numai în Biserica noastră locală, ci şi în celelalte Biserici locale.

Ca date ale pomenirii şi prăznuirii liturgice a acestui Sfânt Ierarh au fost rânduite ziua fericitei lui mutări la Domnul – 5/18 martie şi ziua mutării sfintelor lui moaşte din America în Serbia – 20 aprilie/3 mai.

În cinstea nou proslăvitului Ierarh Nicolae al Ohridei şi Jicei se va sluji Liturghie solemnă de către un sobor arhieresc de praznicul Sfinţilor Chiril şi Metodie, cei întocmai cu apostolii, Luminătorii slavilor, pe 11/24 mai 2003 în Biserica Sfântului Sava de la Vracear. Îi invităm pe creştinii ortodocşi din Belgrad şi din alte locuri să ia parte în această zi în număr cât mai mare la Sfânta Liturghie solemnă.

19 mai 2003

Tropar, glas 8

Propovăduitorule cu gură de aur al lui Hristos celui Înviat,
Călăuzitorule prin veacuri al neamului sârbesc purtător de cruce,
Liră răsunătoare a Duhului Sfânt,
Înălţarea şi dragostea monahilor,
Bucuria şi lauda preoţiei,
Dascăle al pocăinţei, Vlădică a tot poporul,
Căpetenie a oştirii de rugători ai lui Hristos,
Sfinte Nicolae al Serbiei şi a toată Ortodoxia,
Împreună cu toţi sfinţii Serbiei Cereşti,
Roagă pe Unul Iubitorul de oameni
Să dăruiască pace şi unire neamului nostru.

Condac, glas 3

Născându-te în Leliciul Serbiei,
Arhipăstor ai fost în Ohrida Sfântului Naum,
Pe Scaunul Sfântului Sava în Jicea ai stătut,
Poporul lui Dumnezeu cu Evanghelia l-ai învăţat şi luminat,
La pocăinţă şi iubirea de Hristos pe oameni i-ai adus,
Pentru Hristos şi pătimire la Dachau ai răbdat:
Pentru aceasta te-a proslăvit pe tine,
Ierarhe Nicolae, noule bineplăcut al lui Dumnezeu!

Cuprins

135. Funcționarului S.P.: pilda despre fiul de suflet 5
136. Unui iubitor al cinstei sale, despre calomniatori 6
137. Gospodarului N.N., despre jurământul călcat 8
138. Unui băcan, despre măsura dreaptă 10
Apendice. Știința și ateii 12
139. Unui uniat, despre schimbarea credinței 15
140. Tinichigiului Stoimir P., despre litii 16
141. Unui părinte, despre zestrea aducătoare de nenoroc 18
142. Plugarului Nikola C., despre milostenia lăuntrică 21
143. Unui comandant militar bolnav, despre răsplata veșnică 23
144. Judecătorului Petar P., despre rugămintea refuzată 24
145. Boiangiului Liubisav I., despre ziua lui Dumnezeu 26
146. Unui student care întreabă despre înrâurirea lumii celeilalte asupra celei de aici 28
147. Fierarului Radosav I., despre Iuda vânzătorul 30
148. Aceluiași, despre mântuirea tuturor păcătoșilor 33
149. Unui epitrop, despre preoție 35
150. Unei femei sărace, despre rugăciunea încununată de reușită 36
151. Hamalului Branimir I., despre Galateni 3, 27 38
152. Lui K.T., care a fost școlit în Rusia, despre tragedia rusească ... 41
153. Unui preot, despre „nimicurile" exterioare 44
154. Unui cadru didactic, despre studierea credinței în școli 45
155. Monahului Simeon, despre zi și noapte (Lc. 17) 47
156. Domnului Ioksima P., despre sluga cea rea 48
157. Țăranului Predrag A., despre cele trei frici ale dracilor 50
158. Unei doamne singure, despre rugăciune 51
159. Tipografului I.K., despre sărutarea mâinii preotului 52
160. Unui iubitor al Sfintei Scripturi, despre mireasmă și mireasmă (II Cor. 2, 14-16) 53
161. Monahului Sava, despre atacurile împotriva monahismului 55
162. Unui începător în credință, despre întoarcerea la credință 57
163. Profesorului Vladimir V., despre Marcu 4, 12 59
164. Unei soții, despre soțul care a înnebunit 60
165. Înaltului funcționar Voin V., despre trupul cel mort și vulturi .. 61

166. Lăcătuşului Iosa T., despre viaţa păcătosului 63
167. Unui slavofil, despre foametea din „rai"..... 64
168. Preotului Dragutin D., despre cei doi martori ai lui Dumnezeu ..66
169. Despre minunile pe care le-a făcut Hristos 69
170. Artistului S.Z., despre poporul simplu..... 70
171. Funcţionarului Petar I., despre credinţa în natură..... 71
172. Medicului T., despre căile Proniei..... 73
173. Unui meseriaş, despre ce înseamnă să fii domn cu adevărat 74
174. Americanului Iova K.: în cine trebuie să credem..... 76
175. Domnului Ştedişa, despre fastul bisericesc..... 77
176. Iarăşi domnului Ştedişa, despre fastul bisericesc 78
177. Doamnei I., despre o suferinţă inexplicabilă..... 80
178. Unui corespondent anonim, despre principala dogmă distrugătoare..... 81
179. Avocatului Sima M., despre frica lui Cain..... 83
180. Unui suflet evlavios, despre exerciţiul cel mai important..... 84
181. Birjarului Ioţa K., despre jurământul nechibzuit..... 86
182. Unui necunoscut, despre ajutorul lui Dumnezeu 87
183. Domnului Milie Dj., despre credinţa nesatisfăcută..... 88
184. Fabricantului de perii S.S., despre pustiul din suflet..... 90
185. Domnului Toma O., răspuns la întrebarea: „Oare există soartă?"... 91
186. Unui utopist modern, despre turiştii străini..... 93
187. Croitoresei Dj., despre biruinţa asupra răului 95
188. Frăţiei Sf. Ştefan, despre Ziua cea Bună..... 96
189. Frăţiei Sf. Ioan, despre pacea lui Dumnezeu..... 98
190. Unui om îndepărtat de popor, despre obiceiuri..... 100
191. Frăţiei Sf. Ilie, despre cântarea *Isaie, dănţuieşte!*..... 101
192. Anticarului Agem S., despre Hristos Cel flămând 102
193. Unui tânăr moştenitor, despre ultima dorinţă..... 104
194. Teologului K.I., despre potrivnicii credinţei..... 105
195. Unui corespondent anonim, despre Preasfânta Fecioară..... 106
196. Unui revoluţionar, despre împreună-pătimire 107
197. Unui rus în exil, despre Singurul Care nu ruşinează..... 109
198. Profesorului V.V., despre sfinţii de pe cărţile de joc..... 110
199. Către felurite persoane, despre felurite lucruri..... 113
200. Unei mame, despre viaţa veşnică 114
201. Fratelui Jivan A., despre căpitanul cel bun..... 116

202. Feroviarului Milivoi M., despre cuvintele de la Apocalipsa 1, 6.... 117
203. Scriitorului S.C., despre stăpân 118
204. Plugarului Filip M., despre trestie și feștilă 119
205. Unui proaspăt întors la credință, despre roadele credinței 121
206. Profesorului bulgar Hristo I., despre pace și dragostea frățească... 122
207. Unui „iubitor de adevăr", despre duhurile rele 124
208. Negustorului de vinuri S., despre fratele „nefrate" 125
209. Fratelui I.S., despre plânsul lui Hristos 127
210. Lui N.P., elev de școală normală, despre omul nou..... 128
211. Unui om cu râvnă pentru credință, despre cei mai săraci oameni.. 130
212. Președintelui George P., despre cuvintele: „Doamne, miluiește!".. 132
213. Muncitorului Mate S., despre frăția dintre oameni..... 133
214. Frăției Sfinților Apostoli, despre schimbarea hramului 135
215. Țăranului Manoilo I., despre cuvintele: *Celui ce are i se va da* . 137
216. Domnului Stevan I., despre măsura pentru măsură 139
217. Unei doamne avute, despre un lucrător șomer..... 141
218. Funcționarului K.P., despre cunoașterea lui Hristos 142
219. Vânzătorului de ziare Iovan, despre chinurile vieții 144
220. Preotului Avram I., despre primirea și neprimirea lui Hristos . 145
221. Creștinului P.T. din Lozniță, despre milostenia sectanților ... 146
222. Negustorului M.S. din Kojar, despre faptul că și sluga este om.. 147
223. Conducătorului unei grupări, despre rugăciunea pentru prigonitori..... 149
224. Izgoniților din Rai, despre învierea morților 150
225. Unui însingurat, despre nepacea sufletească..... 152
226. Frăției din Dalie, despre cei ce cad..... 154
227. Scriitorului Vasa D., despre sapa ce râde de fierar 155
228. Doamnei Ranosava Z., despre cultură și om..... 157
229. Unui om din Maciva care întreabă un lucru în afara oricărei întrebări..... 159
230. Unui cititor fără pricepere, despre mila cerească 161
231. Unui comunist înverșunat, despre viața de obște creștină 162
232. Revizorului Marko N., despre educarea bătrânilor și tinerilor. 164
233. Plugarului Svetolik Dj., despre cererea de a fi într-un duh 165
234. Unui „căutător de adevăr", despre Duhul Sfânt..... 167
235. Monahului Varahiil, despre Bătrânul Mihail 169
236. Unui preot tânăr, despre cea mai bună tovărășie 171

237. Hagiului A. Vasici, despre prezicerea împlinită 172
238. Profesorului Iovan P., rugăciune pentru înmulțirea dragostei și dezrădăcinarea urii 174
239. Unui om care nu se vede pe sine, despre patimi 175
240. Fratelui Ceda M., despre șoimii Herțegovinei 177
241. Unui om cu trei decorații, despre milostivirea față de necuvântătoare 178
242. Plugarului Branislav St., despre Hristos și Pavel 179
243. Unui egoist, despre fericirea primejdioasă 181
244. Preotului Stanko S., despre zidire și dărâmare 182
245. Poetului S.S., despre felul în care mor oamenii 183
246. Hagiului Savatie N., despre râvnitorii vechi și noi 185
247. Bijutierului A.P. din Prizren, despre boala dinainte de moarte 186
248. Unui drinean, despre strălucirea dreptților 187
249. Copistului Narkis P., despre îndreptarea păcătoșilor 188
250. Protopopului Dușan T., despre a treia Ravaniță 190
251. Domnului Pavle A., despre străjuirea binelui 192
252. Lui moș Ioksima B., despre adevăr și disciplină 193
253. Unei somități din Saraievo, despre „păcatele" credinței poporului 195
254. Unui poștaș din Zagreb, despre rugăciunea de taină 197
255. Unei bune soții, despre soțul sectant 198
256. Învățătorului Slavko M., despre cea mai mare inversare 200
257. Unui aghiorit, despre viața de obște 201
258. Plugarului Milovan M., despre cartea cea mai ieftină 202
259. Unui bătrân profesor, despre împărăția lui Pilat 204
260. Unui cititor, despre apa vie (In 4) 206
261. Domnului Radoie I., despre lucrul esențial 207
262. Unei mame îndurerate, despre copiii răi 208
263. Scrisoare prisăcarului M.A., despre învățătura de la albine 209
264. Judecătorului M.D., despre descoperirea rară 211
265. Unui sloven ortodox din Țelie, despre Sfânta Biserică din Rusia 213
266. Frăției Sf. Petru, despre botez 214
267. Președintelui Pavle N., despre materialiști 216
268. Cafegiului I. din Mostar, despre neîncredere 217
269. Unui pensionar din Niș, despre mulțimea bisericilor 219
270. Unui om simplu, despre mărturisirea credinței 220

271. Gimnazistului P. din Zaiecear, despre vederea lui Hristos 221
272. Unui negustor de vite, despre întârziere 223
273. Unui vecin jignit, despre cuvintele de la Mt. 5, 44..... 224
274. Negustorului K.K. din Palanka, despre roadele postului 225
275. Frăției Sf. Paraschiva, despre izvorul cu două ape 226
276. Bărbatului necununat, despre îndoita nedreptate..... 227
277. Unui scriitor din Zagreb, despre războiˆ..... 228
278. Unei femei sterpe, despre copii 230
279. Monahului Sava, despre mucenicie..... 231
280. Cititorilor, despre moartea regelui Alexandru..... 232
281. Savantului rus P.S., despre vedenia unui loc îndepărtat..... 235
282. Unui om din Zemun, despre pieirea Sodomei..... 236
283. Aceluiași, despre scopul vieții..... 237
284. Aceluiași, despre același lucru..... 238
285. Unui iubitor de lux, despre vremelnicie..... 239
286. Unui funcționar din Mitrovița..... 240
287. Învățătoarei Iana Z., despre rugăciune 241
288. Preotului rus N.S., despre grija pentru Biserică 242
289. Unui bogătaș ce nu știe să ierte 243
290. Unor diferite persoane, despre diferite lucruri..... 244
291. Frăților ortodoxe, despre Nașterea Domnului 245
292. Casierului de plasă B.Dj., despre preoți..... 246
293. Unui om prigonit, despre judecățile omenești..... 247
294. Economistului Vlada Ț., despre împlinirea zicalei: „Cine sapă groapa altuia..." 248
295. Unui ofițer invalid, despre îngăduința lui Dumnezeu 249
296. Unui om „cu convingeri proprii", despre Sfântul Ciprian..... 250
297. Unui iubitor al Sfintei Scripturi, despre cuvintele de la Ioan 6, 26..... 251
298. Ziaristului Duşan ş., despre milostivirea regelui 252
299. Unui comunist, despre Dumnezeu și dumnezei 253
300. Studentului S.B., despre adaptare 255

Actul de canonizare a Sfântului Nicolae Velimirovici 256
Comunicat extraordinar al Sfântului Sinod Arhieresc..... 256

DIFUZARE:
S.C. Supergraph S.R.L.
Str. Ion Minulescu nr. 36, sector 3,
031216, Bucureşti
tel. 021-320.61.19, fax 021-319.10.84
e mail: editura@sophia.ro
www.sophia.ro

Vă aşteptăm la
LIBRĂRIA SOPHIA
str. Bibescu Vodă nr. 19,
040151, Bucureşti, sector 4
(lângă Facultatea de Teologie)
tel. 0722.266.618
www.librariasophia.ro

Sacrifică puţină vreme
pentru a răsfoi cărţile noastre:
este cu neputinţă să nu găseşti ceva
pe gustul şi spre folosul tău!